

79581

T. C.
EGE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ VE SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI

İZMİR İZMİR ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ VE SANAT TARİHİ ANA BİLİM DALI

KLAZOMENAI KAZISINDAKİ
ARKAİK DÖNEM TİCARİ AMPHORALARI

Doktora Tezi

Ersin DOĞER

Danışman : **Doç. Dr. Tomris BAKIR**

İZMİR - 1988

İÇİNDEKİLER

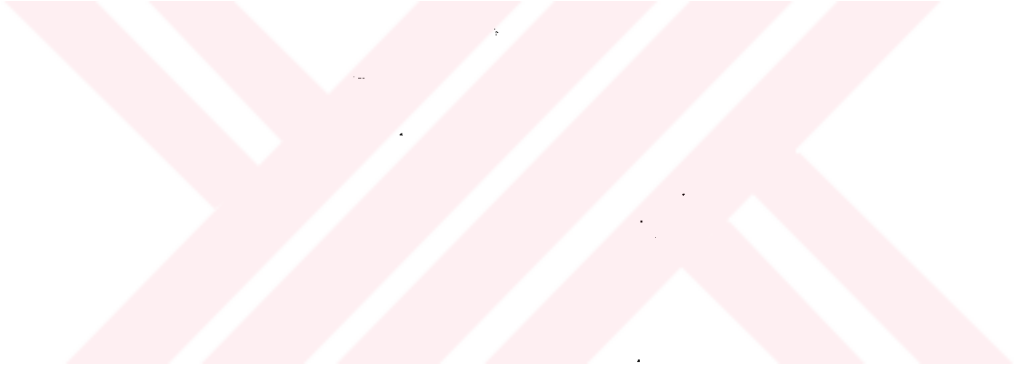
Önsöz	VI
Kısaltmalar	VIII
Bibliyografya	XXI
Tanım ve çizimlerle tipolojik ve terminolojik sözlük	XXXIV
Klazomenai topografik planı	XXXIX
I. Giriş	1
II. Klazomenai'de kazılan sektörler, tabakaları ve tarihleme	8
III. Ticari amphoraların kökeni	16
IV. Ticari amphoraların ticaret ve taşımacılıktaki yeri, orijinal ve günlük yaşamdaki tekrar kullanımları	20
V. "Doğu Yunan" veya "İonia" ticari amphoraları problemi ve üretim yerlerinin saptanması ile ilgili çalışma ve öneriler	29
VI. Klazomenai'de yerel ticari amphora üretimleri ..	42-86
VI.1. Tipoloji	43-74
VI.1.1. Tip Klaz.I (K.A. Kat.-Nr.1-8).....	43
VI.1.1.1. Form	44
VI.1.1.2. Süsleme sistemi	45
VI.1.1.3. Kil hamuru	46
VI.1.1.4. Form etkileşimleri	47
VI.1.1.5. Klazomenai dışındaki Tip Klaz.I örnekleri .	48

VI.1.1.6. Tarihleme	49
VI.1.2. Tip Klaz.II (K.A. Kat.-Nr.9-18)	50
VI.1.2.1. Form	50
VI.1.2.2. Süsleme sistemi	51
VI.1.2.3. Kil hamuru	52
VI.1.2.4. Klazomenai dışındaki Tip Klaz.II örnekleri	52
VI.1.2.5. Tarihleme	53
VI.1.3. Tip Klaz.III (K.A. Kat.-Nr.19-24)	54
VI.1.3.1. Form	54
VI.1.3.2. Süsleme sistemi	56
VI.1.3.3. Kil hamuru	56
VI.1.3.4. Klazomenai dışındaki Tip Klaz.III örnekleri	57
VI.1.3.5. Tarihleme	57
VI.1.4. Tip Klaz.IV (K.A. Kat.-Nr.25-51)	59
VI.1.4.1. Form	60
VI.1.4.2. Süsleme sistemi	66
VI.1.4.3. Kil hamuru	68
VI.1.4.4. Örtü-sıva	69
VI.1.4.5. Astar	69
VI.1.4.6. Klazomenai dışındaki Tip Klaz.IV örnekleri	70
VI.1.4.7. Tarihleme	71
VI.2. Antik yazılı kaynaklarda Klazomenai ve çevresinde tarımsal üretim	75
VI.3. Klazomenai'de seramik üretim alanları	77
VI.4. Klazomenai ticari amphoraları üzerindeki harf ve sembollerden oluşan markalar	79

VII. Klazomenai'de bulunan yabancı üretim ticari amphoralar	87-140
VII.1. Khios ticari amphoraları	88-114
VII.1.1. Khios ticari amphoraları tipolojisi üzerine deneme (Tip Khi. I-VI)	88
VII.1.2. Klazomenai kazı buluntuları içindeki Khios ticari amphoraları (K.A. Kat.-Nr.52-97)	95
VII.1.2.1. Beyaz-krem astarlı, "S" süslemeli ticari amphoralar (K.A. Kat.-Nr.52-84)..	97
VII.1.2.1.1. Form	97
VII.1.2.1.2. Süsleme sistemi	102
VII.1.2.1.3. Astar	103
VII.1.2.1.4. Kil hamuru	105
VII.1.2.1.5. Tarihleme	106
VII.1.2.2. Astarsız ve şişkin boyunlu ticari amphoralar (K.A. Kat.-Nr.85-97)	107
VII.1.2.2.1. Form	108
VII.1.2.2.2. Ticari markalar	110
VII.1.2.2.3. Süsleme sistemi	111
VII.1.2.2.4. Örtü-sıva	112
VII.1.2.2.5. Kil hamuru	112
VII.1.2.2.6. Tarihleme	113
VII.2. Miletos ticari amphoraları (K.A. Kat.-Nr.98-108)	115
VII.2.1. Form	116
VII.2.2. Süsleme sistemi	119
VII.2.3. Astar,örtü-sıva,kil hamuru	119
VII.2.4. Tarihleme	121

VII.3. Lesbos (gri hamurlu) ticari amphoraları (K.A. Kat.-Nr.109-114)	123
VII.3.1. Form ve tarihleme	124
VII.4. Kıta Yunanistan kökenli ticari amphoralar (Attika "SOS",Khalkis,Lakonia) (K.A. Kat.-Nr.115-117)	128
VII.5. Üretim yerleri bilinmeyen ticari amphoralar (K.A. Kat.-Nr.118-144)	130
VII.5.1. Form	130
VII.5.2. Tarihleme	134
VII.6. Süslemeli depo tipi amphoralar (K.A. Kat.-Nr.145-148)	137
VII.6.1. Form	137
VII.6.2. Süsleme sistemi	138
VII.6.3. Tarihleme	140
VIII. Sonuç	141
IX. Notlar	147
X. Kataloglar	181-303
X.1. İç katalog (Klazomenai kazısında bulunan ticari amphoralar. K.A. Kat.-Nr.1-148)	182-274
X.2. Dış katalog (Antik merkezlerde bulunan Klazomenai üretimi ticari amphoralar. K.B. Kat.-Nr.1-42)	275-293
X.3. Markalar kataloğu (Klazomenai üretimi ticari amphoralar üzerindeki markalar. K.C. Kat.-Nr.1-23)	294-303
Klazomenai ticari amphoralarının dağılım haritası .	304
Tablolar	305
Planlar ve tabaka kesit çizimleri	314
Katalog-Şekil/Levha uyumu	318

Şekiller listesi	324
Levhalar listesi	327
Şekillerdeki çizimlerin küçültme oranları	329
Şekiller	1-65
Levhalar	1-46

ÖNSÖZ

Bu tez çalışmasının konusu,1979 yılından bu yana kazılar ve yüzey araştırmaları ile süren Klazomenai'nin karanlık tarihinin aydınlatılması çalışmaları içinde,gün ışığına çıkartılan her buluntunun bir tarihsel değeri olduğu gerçeği ve buluntular arasında değerli veya değersiz ayrımının yapılmaması gerektiği ilkesi çerçevesinde ortaya çıkmıştır.

1980-1984 yılları arasında üyesi olmaktan gurur duyduğum ve günlerce süren bilimsel ve problematik sohbetlerden çok şey kazandığım Klazomenai kazı çalışmalarında,öğrendiğim en önemli ilke yukarıda sözü edilen her buluntunun önemi konusundaki ilkedir.

Kazı çalışmaları sırasında çok sayıda karşımıza çıkan değişik formlu ticari amphoralar ile ilgili çok az şey bildiğimizi farkettikçe ve çalıştığımız kazı açmasının tarihsel problemleri nedeniyle konu ile yavaş yavaş ilgilenmeye başlamıştık.O güne kadar ülkemizde ticari amphoralar ile ilgili ayrıntılı çalışmaların gerçekleştirilmemiş olduğunu görüp cesaretimiz bir an için kırılmış olsa da,ülkemiz dışında bu konunun çok önemli bir disiplin olduğunu anlayınca,çalışmalarımıza daha bir istekle devam ettik.

Kazı buluntularının yayın programı dahilinde bir bölüm oluşturan ticari amphoraların incelenmesi ve yayınlanması görevi içinde bu konunun bir tez çalışması da olabileceği gündeme gelmiş oldu.

Bu tez çalışmasının yönetilmesini büyük bir cesaretle üstlenen,4 yıl boyunca beni her konuda büyük bir sabırla

yönlendiren ve her zaman cesaretlendiren hocam Doç.Dr.Tomris Bakır'a en içten teşekkürlerimi sunarım.

Klazomenai kazılarında gün ışığına çıkartılan ticari amphoraları incelemem ve yayınlamam için beni başlangıçtan beri teşvik eden, öğrencisi olmaktan her zaman mutluluk duyduğum değerli hocam Doç.Dr.Güven Bakır'ın ilgisini her zaman minnetle anacağım.

Yunanca ve Latince antik kaynakların okunması sırasında yardımlarını esirgemeyen Doç.Dr.Hasan Malay'a çok teşekkür ederim.

1984 yılında Atina'da yapılan ticari amphoralar ile ilgili önemli bir kollokyuma bir bildiri ile katılmam konusunda beni teşvik eden ve ticari amphora araştırmaları dünyasını tanımama yardımcı olan değerli dostum, Atina'daki Fransız Arkeoloji Enstitüsü Genel Sekreteri Dr.Jean Yves Empereur'e minnettarım.

Uzmanı olduğu Kıta Yunanistan üretimi ticari amphoralar ile ilgili olarak beni aydınlatan Dr.A.W.Johnston'a da ayrıca teşekkür ederim.

Buluntuların çiziminde ve katalogların hazırlanmasında bana her zaman yardımcı olan değerli arkadaşlarım Arş.Gör. Yaşar Ersoy, Arkeolog Emir Gürsoy, Arkeolog Sinan Baç, Arkeolog Gürol Barın, Arkeolog İdil Kazmirci ve Arkeoloji öğrencisi Hacer Sılay'a bu katkılarından dolayı müteşekkirim.

Fotoğrafların çekimi ve basılmasında bana yardım eden Uzman Arkeolog Haluk Sağlamtimur'a teşekkür ederim.

İzmir 10 Şubat 1988

Ersin Doğer

KISALTMALAR

- AA : Archäologischer Anzeiger
- Agora VIII : Brann, H.T. Eva., The Athenian Agora VIII. Late Geometric and Protoattic Pottery, New-Jersey, 1970
- Agora XII : Sparkes, A.B - Talcott, L., The Athenian Agora XII, 1-2, Black and Plain Pottery, New Jersey, 1970
- AJA : American Journal of Archaeology
- AM : Mitteilungen des Deutschen Archäologischen Instituts, Athenische Abteilung
- Anderson 1954 : Anderson, J.K., "Excavations on the Kofina Ridge. Chios", BSA 49, 1954, s.123-182, Pl.6-13
- AntCl : L'antiquité classique
- AO : Arkheologicheskiye Otkrytia
- AR : Archaeological Reports
- ASAtene : Annuario della Scuola archeologica di Atene e delle Missioni italiane in Oriente

- BASOR : Bulletin of the American Schools of Oriental Research
- BCH : Bulletin de correspondance hellenique
- Bernard, BCH 88, 1954 : Bernard, P., "Céramique de la première moitié du VII siècle   Thasos" BCH 88, 1954, s.137-146
- BSA : The Annual of the British School at Athens
- J. Boardman, The Greek Overseas : Boardman, J., The Greek Overseas : Their Early Colonies and Trade, London, 1980
- Buchner MB 8 : Buchner, G., "Die Beziehungen zwischen der euboischen Kolonie Pithekoussai auf der Insel Ischia und dem nordwest semitischen Mittelraum in der zweiten Hälfte des 8 Jhs v. chr." Phonizier im Westen, Herausgegeben von Hans Georg Niemeyer, 1982, Madridrer Beiträge 8, Mainz am Rhein, s.277-388
- Calvet-Yon 1978 : Calvet, Y., - Yon, M., "Salamine de Chypre et le commerce ionien", Les Ceramiques de L'Est et leur diffusion en Occident, Centre Jean Berard, Napoli, 1978, s.43-51
- Calvet-Yon, GGCAP : Calvet, Y., - Yon, M., "Céramique trouvée   Salamine (Fouilles de la ville)", Greek Geometric and Archaic Pottery found in Cyprus, Stockholm, 1977, s.9-22
- Campbell, Hesperia 7, 1938 : Campbell, Th. M., "A Well of the Black Figured Period at Corinth", Hesperia 7, 1938, s.557-561

- Clara Rhodos : Clara Rhodos. Studi e Materiali Pubblicati a Cura dell'Istituto Storico-Archeologico di Rodi. Vol. I-X, Bergamo, 1928-1941
- Clinkenbeard 1982 : Clinkenbeard, G.B., "Lesbian wine and storage amphoras", Hesperia 51, 1982, s. 248-267, Pl. 69-72.
- Coldstream MB 8 : Coldstream, N.J., "Greeks and Phoenicians in the Aegean", Phonizier im Westen, Herausgegeben von Hans Georg Niemeyer, 1982, Madriider Beitrage 8, Mainz am Rhein, s. 261-275
- Coldstream 1981 : Coldstream, N.J., "The Greek geometric and plain archaic imports", Excavations at Kition. The Non Cypriote pottery, Nicosia, 1981, s. 17-22
- J.M. Cook, BSA 53-54, 1958-1959 : Cook, M.J., "Old Smyrna, 1948-1951", BSA 53-54, 1958-1959, s. 1-34
- Courbin 1978 : Courbin, P., "La Céramique de la Grèce L'Est à Ras el Bassit", Les Céramiques de L'Est et leur diffusion en Occident, Centre Jean Berard, Napoli, 1978, s. 41-42
- Cristofani 1978 : Cristofani, M.M., "La ceramica Greco-Orientale in Etruria", Les Céramiques de L'Est et leur diffusion en Occident, Centre Jean Berard, Napoli, 1978, s. 116-167
- CVA : Corpus Vasorum Antiquorum
- Dacia : Dacia. Revue d'archéologie et d'histoire ancienne, Bucuresti

- Daremberg-Saglio : Dictionnaire des antiquités grecques et romaines d'après les textes et les monuments. Ouvrage rédigé sous la direction de Ch.Daremberg et E.Saglio
- Daux,BCH 85,1961 : Daux,G., "Chronique des fouilles en 1960", BCH 85,1961,s.934-935
- Der Kleine Pauly : Der Kleine Pauly, Lexicon der Antike in fünf Banden I, München, 1964-1975
- Dictionnaire illustré : Yon,M., Dictionnaire illustré Multilingue de la Céramique du Proche Orient Ancien, Institut Français D'Archeologie du Proche Orient, Publication Hors Serie, Lyons, 1981
- Doğer 1986 : Doğer,E., "Les premières remarques sur les amphores de Clazomènes", Recherches sur les amphores Grecques, BCH, Supplement XIII, 1986, s.461-471
- Dupont,Dacia 27,1983 : Dupont,P., "Classification et détermination de provenance des céramiques grecques orientales archaïques d'Istros Dacia 27,1-2,1983,s.19-43
- Dupont,PP 104-107,1982 : Dupont,P., "Amphores commerciales archaïques de la Grèce de L'Est", PP 104-107,1982,s.193-209
- Early Rome III : Gjerstadt,E., Early Rome III, lund 1960, Rome
- Early Rome IV : Gjerstadt,E., Early Rome IV, lund 1966, Rome
- Enkomi II : Dikaios,P., Enkomi II, Excavations 1948-1958, Mainz am Rhein, 1969

- FGrHist : Jacoby, F., Die Fragmente der Griechischen Historiker
- GGCAP : Greek Geometric and Archaic Pottery found in Cyprus, by Einer Gjerstadt in collaboration with Yves Calvet, Marguerite Yon, Vassos Karageorghis and J.P. Tholman, Stockholm, 1977
- Ghali Kahil 1960 : Ghali Kahil, L., La Céramique Grecque, Fouilles 1911-1955, Etudes Thasiennes VII, Paris, 1960
- Gjerstadt, GGCAP : Gjerstadt, E., "Pottery from various parts of Cyprus", Greek Geometric and Archaic Pottery, Stockholm, 1977, s. 23-60
- Grace, Amphoras : Grace, V., Amphoras and Ancient Wine Trade, Excavations of the Athenian Agora, Picture Book, No. 6, 2e edition, 1979
- Grace 1934 : Grace, V., "Stamped Amphora Handles found in 1931-1932", Hesperia 3, 1934, s. 197-310
- Grace 1953 : Grace, V., "Wine Jars" apud C.G. Boulter "Pottery of the Mid-Fifth Century from a Well in the Athenian Agora", Hesperia 22, 1953, s. 101-110
- Grace 1956 : Grace, V., "The Canaanite Jars", The Aegean and the Near East, Studies Presented to Hetty Goldmann, ed., S.S. Weinberg, New York, 1977, s. 80-109

- Grace 1971 : Grace, V., "Samian Amphoras", Hesperia 40, 1971, s. 52-95
- Grace 1979 : Grace, V., "Exceptional amphora stamps", Studies in Classical Art and Archaeology, New York, 1979, s. 117-127
- Hesperia : Journal of the American School of Classical Studies at Athens
- Histria II : Dimitriu, S., Histria II (Dirig. Condurachi, Em.), Bucuresti, 1966
- Histria IV : Alexandrescu, P., Histria IV, La Céramique d'Époque Archaïque et Classique (VIIe - IVe b), Paris, 1978
- Hommel 1967 : Hommel, P., "Panionion und Melie", JdI Supplement 23, 1967
- INM.Varna : Izvestia Narodnava Muzei Arkheolog. Varna
- Isler 1978 : Isler Hans Peter., "Samos : La ceramica arcaica", Les Céramiques de L'Est et leur diffusion en Occident, Centre Jean Berard, Napoli, 1978, s. 71-84
- IstMitt : Istanbuler Mitteilungen
- JdI : Jahrbuch des Deutschen Archäologischen Instituts
- Jeffery 1961 : Jeffery, H.L., The Local Scripts of Archaic Greek, Oxford, 1961
- Johnston-Jones, BSA 73, 1978 : Johnston, A.W., - Jones, E.R., "The SOS amphora", BSA 73, 1978, s. 103-141

- Johnston 1981 : Johnston, W.A., "Imported Greek Storage Amphoras and Graffiti on Attic Vases" Excavations at Kition. The Non Cypriote Pottery, Nicosia, 1981, s.17-44, 45-49, Pl. XXVII-XXXIII
- JHS : Journal Hellenic Studies
- Karageorghis, BCH 86, 1962 : Karageorghis, V., "Chronique des fouilles à Chypre en 1961", BCH 86, 1962, s.336 ff.
- Karageorghis, BCH 93, 1969 : Karageorghis, V., "Chronique des fouilles en 1968", BCH 93, 1969, s.447 ff
- Karageorghis, GGCAP, : Karageorghis, V., "Pottery from Kition", Greek Geometric and Archaic Pottery, Stockholm, 1977, s.61-64
- Karageorghis (1) : Karageorghis, V., Excavations in Necropolis of Salamis I, Nicosia, 1967
- Karageorghis (2) : Karageorghis, V., Excavations in Necropolis of Salamis II, Nicosia, 1970
- Kaposchina 1956 : Kaposchina, I.S., "iz istorii Kolonizatsii nijnev Pobujiya", MIA 50, 1956, s.242-247
- Kerameikos IX : Knigge, U., Kerameikos, band IX, Der Sudhugel, Berlin, 1976
- Kleiner-Wiener, IstMitt 22, 1972 : Kleiner, G., - Wiener, M.W., "Die Grabung im Milet im Herbst 1959", IstMitt 22, 1972, s.45-112
- Knipovich 1940 : Knipovich, N.T., "La nécropole à la peripheri nord-est d'Olbie", SA VI, 1940, s.92-106

- Kokkalos : Studi publicati dall'Istituto di Storia Antica dell'Universita di Palermo
- Ksanthos IV : Metzger, H., Fouilles de Xanthos IV, Les Céramiques Archaïques et Classiques de l'Acropole Lyciennes, Paris, 1972
- KSIA : Kratkiye Soobscheniya o Raskopkakh i Polevykh Issledovaniyakh Instituta Arkheologii, SSSR, Moscow
- Lambrino 1938 : Lambrino, M., Les vases archaïques d'Histria, Bucuresti, 1938
- Lazarov 1973 : Lazarov, M., "Amphores antiques (VI-Ie S. av. n. ère) du littoral Bulgare de la Mer Noire", INM Varna, tome IX (XXIV), 1973, s. 3-52
- Mattingly, JHS 101, 1981 : Mattingly, H. J., "Coins and amphoras - Chios, Samos and Thasos in the fifth Century B.C", JHS 101, 1981, s. 78-86,
- MB : Madriider Beitrage
- MCC : Munsell Soil Color Chart, Baltimore, 1975
- MethClass-MethForm : Méthodes Classiques et Méthodes Formelles dans l'étude des amphores, Actes du colloque de Rome, 27-29 Mai 1974, Rome, 1977
- MIA : Materialy i i issedovaniya po archeologii SSSR
- MM : Madriider Mitteilungen
- MontAnt : Monumenti Antichi

- Müller-Karpe : Müller-Karpe, H., Handbuch der Vorgeschichte Band I-V, C.H.Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1968
- Mylai : Brea Bernabo Luigi - Cavalier, Madeleine., Mylai, Navaro, 1959
- Naucratis I : Flinders-Petrie, W.M., Naucratis, part I, 1884-1885 Third Memoir of the Egypt Exploration Fund, London, 1986
- Naumann-Tuchelt, IstMitt 13-14, 1963-1964 : Naumann, R., - Tuchelt, K., "Die Ausgrabung im Sudwesten des Tempels von Didyma 1962", IstMitt 13-14, 1963-1964, s.15-62
- NsC : Notizie degli scavi di antichita
- Pots and Pans : Sparkes, A.B., - Talcott, L., Pots and Pans of Classical Athens, Excavations of the Athenian Agora, Picture Book, Nd.1, Princeton, 1959
- PP : La Parola del Passato
- Praktika : Πρακτικά τῆς ἐν'Αθηναίς Αρχαιολογικῆς Ἑταιρίας
- RE : Paulys realencyclopedie der Classischen Altertumwissenschaft. Neue Bearbeitung
- Roberts 1986 : Roberts, R.S., "The Stoa gutter well, a late archaic deposit in the Athenian Agora", Hesperia 55, 1986, s.1-74, Pl.1-19

- Roebuck, *Hesperia* 9, 1940 : Roebuck, C., "Pottery from the North Slope of the Acropolis 1937-1938", Hesperia 9, 1940, s. 141-260
- Rouillard 1978 : Rouillard, P., "Les céramiques peintes de la Grèce de l'Est et leurs imitations dans la péninsule ibérique : Recherches préliminaires", Les Céramiques de l'Est et leur diffusion en Occident, Centre Jean Berard, Napoli, 1978, s. 274-286
- SCE : Sweden Cyprus Expedition
- Shefton MB 8 : Shefton, B.B., "Greeks and Greek import in the south of the Iberian peninsula. The Archeological Evidence.", Phonizier im Westen, Herausgegeben von Hans Georg Niemeyer, 1982, Madrid Beitrage 8, Mainz am Rhein, s. 337-368
- Slaska 1978 : Slaska, M., "Gravisca. La ceramiche comuni di produzione greco-orientale", Les Céramiques de l'Est et leur diffusion en Occident, Centre Jean Berard, Napoli, 1978, s. 223-230
- Sukas II : Ploug, G., Sukas II, The Aegean, Corinthian and Eastern Greek Pottery and Terracottas, Kobenhavn, 1973
- TAD : Türk Arkeoloji Dergisi
- Tanis II : Flinders-Petrie, W.M., Tanis (Daphne) II, London, 1986

- Tarsus III : Goldmann, H., Excavations at Gözlükule, Tarsus III, The Iron Age, Princeton, 1963
- Thalmann, GGCAP : Thalmann, P.J., "Céramique trouvée à Amathonte", Greek Geometric and Archaic Pottery, Stockholm, 1977, s.65-74
- Thera II : Dragendorf, H., Thera, Untersuchungen, Vermessungen und Ausgrabungen in den Jahren 1895-1902, Zweiter Band, Herausgegeben von F.Frhr.Hiller von Geartringen, Berlin, 1903
- Tocra I : Boardman, J., - Hayes, J., Excavations at Tocra 1963-1965, The Archaic deposits I, Oxford, 1966
- Tocra II : Boardman, J., - Hayes, J., Excavations at Tocra 1963-1965, The Archaic deposits II and later deposits, Oxford, 1973
- Tonçeva 1967 : Tonçeva, G., "Matériaux archaïques d'Odessos", Bulletin de l'Institut d'Archeologie 30, 1967, Sophia, s.168-180
- Trademarks : Jhonston, W.A., Trademarks on Greek Vases, Warminster, 1980
- Tskhaltubo : Problemy Grescheskoi Kolonizatatsii Severnovo i Vostochnovo Prichernomor'ya Materialy I vsesoyuznovo simposiuma po drevni istorii Prichernomor'ya, Tskhaltubo, Tbilisi, 1977
- Vanderpool, Hesperia 15 1946 : Vanderpool, E., "The Rectangular Rock-cut Shaft", Hesperia 15, 1946, s.265-336

- Voigtlander 1982 : Voigtlander, W., "Funde aus Milet",
IstMitt 32, 1982, s. 30-173
- Williams II, Hesperia 45, : Williams II, K.C., -Fisher, E.J.,
1976 "Corinth 1975 : Forum Southwest",
Hesperia 45 (2), 1976, s. 99-162, pl. 13-25
- Williams II, Hesperia 47, : Williams II, K.C., "Corinth 1977 :
1978 Forum Southwest", Hesperia 47 (1), 1977,
s. 1-39
- Williams II, Hesperia 48, : Williams II, K.C., "Corinth 1978 :
1979 Forum Southwest", Hesperia 48 (2), 1979,
s. 105-144
- Zeest 1960 : Zeest, B.I., "Keramiceskaya tara Bospora"
MIA 83, 1960
- ZPE : Zeitschrift für Papyrologie und
Epigraphik

DİĞER KISALTMALAR

Bkz.	: Bakınız
Depo	: Süslemeli depo tipi amphoralar
Env.	: Envanter
Fig.	: Figre
İ.Ö.	: İsa'dan önce
K.A.	: Katalog A.(İç katalog)
Kat.	: Katalog
K.B.	: Katalog B.(Dış katalog)
K.C.	: Katalog C.(Markalar kataloğu)
Khal.	: Khalkis
Khi.	: Khios
Klaz.	: Klazomenai
Lak.	: Lakonia
Les.	: Lesbos
Lev.	: Levha
Mil.	: Miletos
NAT III.	: Nihat Akış Tarlası III.Açma
Nr.	: Numara
OYB	: Üretim yeri belirlenemeyen
Şek.	: Şekil
Yak.	: Yaklaşık
yy.	: Yüzyıl

BİBLİYOGRAFYA

ANTİK KAYNAKLAR

Apollodoros, I 9.26

Apollonios Rhodius, IV.1764

Aristoteles., Historia Animalium, 16.5

Aristoteles (pseudo)., Oikonomikos II, 2 1348b 16a

Atheneus., Deipnosophistae, XI.501 A

Diodorus Sicilus, III 5 79 I

Dioskorides, Pedakios (Pedanios)., De Materia Medica, V 6, 9

Euripides., Kyklops, 327

Herodotos, III.6; IV.2, 195; V.123

Homeros., Iliada, XIII.92, 170; XXIII.70

Homeros., Odyssea, II.290, 349, 379; IX.164, 204

Ksenophon., Anabasis, V.4.28

Petronius., Satyricon, 114

Plinius Secundus., Naturalis Historia, XIV.25, 73-74; XVI.34;
XVII.259; XXXI.94

Polybius, VIII.123

Strabo., Geographika, 14.1.36

MODERN KAYNAKLAR

- Akurgal, E., "Bayraklı kazısı ön raporu", Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi Dergisi VIII/1, Ankara, 1950
- Alpözen, O., "Bodrum Müzesi ticari amphoraları", TAD XXII, 2, 1975
- Anderson, J.K., "Excavations on the Kofina Ridge. Chios", BSA 49, 1954
- André, J., "La résine et la poix dans l'antiquité, technique et terminologie", AntCl 22, 1964
- Anlağan, Ç., "Les nouvelles fouilles de Clazomènes", Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, 1980
- Bakır, G., "1982 yılı Urla/Klazomenai kazısı sonuçları hakkında rapor", V.Kazı sonuçları toplantısı (23-27 Mayıs 1983), Ankara, 1984
- Bakır, G., Sophilos, Ein Beitrag zu seinem Stil, Mainz, 1981. (Verlag Philip von Zabern)
- Bass, F. George., - Van Dorninck, H. Frederick., Yassı Ada I,
- Bayburtoğlu, C., Erythrai, Coğrafya-Tarih-Kaynaklar-Kalıntılar, Ankara, 1975

- Benoit, F., "L'épave du Grand Conglué à Marseille", Gallia, suppl. XIV, 1961.
- Bernard, P., "Céramique de la première moitié du VII siècle à Thasos", BCH 88, 1964.
- Boardman, J., Excavations in Chios 1952-1955, Greek Emporio, Oxford, 1967.
- Boardman, J., The Greek Overseas : Their Early Colonies and Trade, London, 1980.
- Boardman, J., - Hayes, J., Excavations at Tocra 1963-1965, The Archaic deposits I, Oxford, 1966.
- Boardman, J., - Hayes, J., Excavations at Tocra 1963-1965, The Archaic deposits II and later deposits, Oxford, 1973.
- Brann, H.T.Eva., The Athenian Agora VIII, Late Geometric and Proto-attic Pottery, New Jersey, 1962.
- Brea Bernabao Luigi., - Cavalier, M., Mylai, Navaro, 1959.
- Buchner, G., "Die Beziehungen zwischen der euboischen Kolonie Pithekoussai auf der Insel Ischia und dem nordwest semitischen Mittelraum in der zweiten Hälfte des 8 Jhs v. chr.", Phonizier im Westen, Herausgegeben von Hans Georg Niemeyer, Madriider Beitrage 8, Mainz am Rhein, 1982.
- Callender, M., Roman Amphorae with index of stamps, London, 1965.
- Calvet, Y., - Yon, M., "Salamine de Chypre et le commerce ionien", Les Céramiques de l'Est et leur diffusion en Occident, Centre Jean Berard, Napoli, 1978. (Actes du Coll.Int.du CNRS n.569, Naples, Juillet, 1976)

- Calvet, Y., - Yon, M., "Céramique trouvée à Salamine (Fouilles de la ville)", Greek Geometric and Archaic Pottery found in Cyprus, ed., Einer Gjerstadt, Stockholm, 1977.
- Campbell, Th. M., "A well of the Black Figured Period at Corinth", Hesperia 7, 1938.
- Cavalier, M., Les amphores du VI au IVe siècle dans les fouilles de Lipari, Cahiers du Centre Jean Berard, Naples, 1978.
- Clinkenbeard, G. B., "Lesbian wine and storage amphoras", Hesperia 51, 1982.
- Clinkenbeard, G. B., "Lesbian and Thasian wine amphoras : Questions and collaboration", BCH, suppl. XIII, 1986.
- Coldstream, N. J., "Greeks and Phoenicians in the Aegean", Phonizier im Westen, Herausgegeben von Hans Georg Niemeyer, Madriider Beitrage 8, Mainz am Rhein, 1982.
- Coldstream, N. J., "The Greek geometric and plain archaic imports", Excavations at Kition. The Non-Cypriote Pottery, Nicosia, 1981.
- Cook, M. J., "Old Smyrna, 1948-1951", BSA 53-54, 1958-1959.
- Cook, M. J., "Ionic Black Figure", BSA 60, 1965.
- Cook, M. R., "A list of Clazomenaian Pottery", BSA 47, 1952.
- Cook, M. R., Clazomenaian Sarcophagi, Verlag Philip von Zabern, Mainz, 1981.
- Cook, M. R., Greek Painted Pottery, London, 1960.

- Courbin, P., "La Céramique de la Grèce de l'Est à Ras Bassit ",
Les Céramiques de l'Est et leur diffusion en Occident,
Centre Jean Berard, Napoli, 1978
- Cristofani, M.M., "La Ceramica Greco-Orientale in Etruria", Les
Céramiques de l'Est et leur diffusion en Occident,
Centre Jean Berard, Napoli, 1978.
- Çaravopoulos, N. Aris., " Η αρχαία πόλη της Χίου ", Horos 4, 1986
- Daux, G., "Chronique des fouilles en 1960", BCH 85, 1961.
- De Hoz Bravo, Javier., "Un grafito griego de Toscanos y la exporta-
tion de aceite Ateniese en el siglo VII.",
MM 11, 1970.
- Dikaios, P., Enkomi II, Excavations 1948-1958, Verlag Philip von
Zabern, Mainz am Rhein, 1969.
- Dikaios, P., Enkomi III, Excavations 1948-1958, Verlag Philip von
Zabern, Mainz am Rhein, 1969.
- Dimitriu, Suzanne., Histria II (Dirig. Condurachi, Em.), Bucuresti,
1966.
- Doğer, E., "Les premières remarques sur les amphores de Clazomènes",
BCH, suppl. XIII, 1986.
- Dragendorf, H., Thera, Untersuchungen, Vermessungen und Ausgrabungen
in den Jahren 1895-1902, Zweiter Band, Herausgegeben
von F. Frhr. Hiller von Geartringen, Berlin, 1903.
- Dressel, H., "Ricerca sul Monte Testaccio", Annali dell' Istituto
di Corrispondanze Archeologica 1878,
- Dressel, H., "Di un grande deposito di anfore rinvenuto nel nuova
quartiere del Castro Pretorio", Bulletino della
Commisione Archeologica di Roma 1879

- Dupont, P., "Amphores commerciales archaïques de la Grèce de l'Est", PP 104-107, 1982.
- Dupont, P., "Classification et détermination de provenance des céramiques grecques orientales archaïques d'Istros", Dacia 27 (1-2), 1983.
- Dunst, G., "Archaische Inschriften aus Samos", AM 87, 1972.
- Engelmann, H., - Merkelbach, R., Die Inschriften von Erythrai und Klazomenai, Bonn, 1973.
- Falsam, S.R., Handbook of Greek Pottery, London, 1967.
- Flinders-Petrie, W.M., Naucratis, part I, 1884-1885 Third Memoir of the Egypt Exploration Fund, London, 1896.
- Flinders-Petrie, W.M., Tanis (Daphne), part II, London, 1896.
- Forbes, J.R., Studies in Ancient Technology, Vol. I-IX, Leiden, 1964-72.
- Furtwangler, E.A., "Heraion von Samos : Grabungen im Sudtemenos 1977", AM 95, 1980.
- Galliano, F.M., "Les noms Mycéniens en eu", Acta Mycenea II, 1972.
- Gentili, V.G., "Megara Hyblaea", NsC 8, 1954.
- Ghali-Kahil, L., La Céramique Grecque, Fouilles 1941-1955, Etudes Thasiennes VII, Paris, 1960.
- Gjerstadt, E., Early Rome III, lund 1960, Rome.
- Gjerstadt, E., Early Rome IV, lund 1966, Rome.
- Gjerstadt, E., "Pottery from various parts of Cyprus", Greek Geometric and Archaic Pottery found in Cyprus, Stockholm, 1977.

- Gjerstadt, E., Swedish Cyprus Expedition 1927-1931, Vol. II, Stockholm,
- Gjerstadt, E., Swedish Cyprus Expedition, Vol. IV, Stockholm, 1948.
- Goldmann, H., Excavations at Gözlükule, Tarsus III, The Iron Age, Princeton, 1963.
- Grace, V., Amphoras and Ancient Wine Trade, Excavations of the Athenian Agora, Picture Book, No. 6, 2e edition, 1979.
- Grace, V., "Stamped Amphora Handles found in 1931-1932", Hesperia 3, 1934.
- Grace, V., "Wine Jars" apud C.G. Boulter "Pottery of the Mid-Fifth Century from a well in the Athenian Agora", Hesperia 22, 1953.
- Grace, V., "The Canaanite Jars", The Aegean and the Near East, Studies Presented to Hetty Goldmann, ed., S.S. Weinberg, New York, 1956.
- Grace, V., "Samian Amphoras", Hesperia 40, 1971.
- Grace, V., "Exceptional amphora stamps", Studies in Classical Art and Archaeology, New York, 1979
- Hommel, P., "Panionion und Melie", JdI, suppl. 23, 1967.
- Isler, Hans Peter., "Samos : La ceramica arcaica", Les Céramiques de la Grèce de l'Est et leur diffusion en Occident (Actes du Coll. Int. du CNRS n. 569, Naples, juillet 1976), Centre Jean Berard, 1978
- Jeffery, H.L., The Local Scripts of Archaic Greek, Oxford, 1961.
- Johnston, W.A., Trademarks on Greek vases, Warminster, 1980.

- Johnston, W.A., "Imported Greek Storage Amphoras and Graffiti on Attic Vases", Excavations at Kition, The Non-Cypriote Pottery, Nicosia, Cyprus, 1981
- Johnston, W.A., - Jones, E.R., "The SOS amphora", BSA 73, 1978
- Kallipolitis, G.B., "Les fouilles de Clazomènes-Urla", Mikraasiatikon Chronikon 1972.
- Kanowsky, G.M., Containers of Classical Greece, St. Lucia, 1984.
- Kaposchina, I.S., "Iz istorii kolonizatsii nijnev Pobujiya", MIA 50, 1956.
- Karageorghis, V., "Chronique des fouilles à Chypre en 1961", BCH 86, 1962.
- Karageorghis, V., "Chroniques des fouilles en 1968", BCH 93, 1969
- Karageorghis, V., "Pottery from Kition", Greek Geometric and and Archaic Pottery found in Cyprus, Stockholm, 1977.
- Karageorghis, V., Excavations in Necropolis of Salamis I, Nicosia, Cyprus, 1967.
- Karageorghis, V., Excavations in Necropolis of Salamis II, Nicosia, Cyprus, 1970.
- Karydi, Walter, E., Samos VI.1, Samische Gefässe des 6. Jahrhunderts v. Chr., Landschaftsstile Ostgriechischer Gefässe, Bonn, 1973.
- Katzev, L.M., "The Kyrenia Shipwreck", Expedition 11.2, 1969.
- Kent, H.J., "Stamped Amphora Handles from the Delian Temple Estates", Studies Presented to D.M. Robinson II, 1953.
- Kinch, F.K., Fouilles de Vroulia (Rhodes), Berlin, 1914.

- Kleiner, G., - Wiener, M.W., "Die Grabungen im Milet im Herbst 1959",
IstMitt 22, 1972.
- Koehler, G. Carolyn., "Handling of Greek Transport Amphoras", BCH,
Suppl. XIII, 1986.
- Kopcke, G., "Heraion von Samos : Die Kampagnen 1961-1965 im Sud-
temenos", AM 83, 1972.
- Knigge, U., Kerameikos, band IX, Der Sudhugel, Berlin, 1976.
- Knipovich, N.T., "La nécropole à la peripheri nord-est d'Olbie",
SA VI, 1940.
- Lamb, W., "Gray wares from Lesbos", JHS 52, 1932.
- Lambrino, M., Les vases archaïques d'Histria, Bucuresti, 1938
- Lang, M., "Numerical notation on Greek vases", Hesperia 25, 1956.
- Lazarov, M., "Amphores antiques (VI-Ie S. av. n. ère) du littoral
Bulgare de la Mer Noire", INM. Varna, tome IX (XXIV),
1973.
- Lejpunskaya, N.A., Keramicheskaya Tara iz Olvii, Kiev, 1981.
- Leonard, Jr. Albert., "Consideration of morphological variation
in the Mycenaean pottery from the Southeastern
Mediterranean", BASOR 241, 1976.
- Mattingly, H.J., "Coins and amphoras-Chios, Samos and Thasos in
the fifth Century B.C.", JHS 101, 1981.
- Meljukova, I.A., - Shelov, B.D.D., - Vinogradov, G. Yu., L'Age du fer
Ancient, Moscow,
1977.

- Merkelbach, R., Das Attische Dekret für Klazomenai aus dem Jahr 387, ZPE 5, 1970.
- Metzger, H., Fouilles de Xanthos IV, Les Céramiques Archaïques et Classiques de l'Acropole Lyciennes, Paris, 1972
- Morel, P. J., "La Céramique archaïque de Velia", Simposio de Colonizaciones 1971
- Müller-Karpe Hermann., Handbuch der Vorgeschichte Band I-V, C. H. Beck'sche Verlagsbuchhandlung, München, 1968.
- Naumann, R., - Tuchelt, K., "Die Ausgrabung im Südwesten des Tempels von Didyma 1962", IstMitt 13-14, 1963-1964.
- Otazzi Peristeri, Cath., "Amphores et timbres amphoriques d'Abdera" BCH, Suppl. XIII. 1986.
- Parker, J. Antony., "Lusitania amphoras", Méthodes classiques et méthodes formelles dans l'étude des amphores, (Actes du Colloque de Rome, 1974), Rome, 1977.
- Payne, H., Perachora II, Oxford, 1962.
- Pouilloux, J., Recherches sur l'histoire et les cultes de Thasos 1954.
- Ploug, G., Sukas II, The Aegean, Corinthian and Eastern Greek Pottery and Terracottas, København, 1973.
- Podzuweit, Ch., Trojanische Gefäßformen der Frühbronzezeit in Anatolien, der Aigais und angrenzenden gebieten, Mainz am Rhein, 1979.
- Pottier, E., Vases antiques du Louvre, Paris, 1897
- Ricc, Goffredo., "Banditaccia", MontAnt 42, 1955.

- Richter, A.M.G., A Handbook of Greek Art, London, 1974.
- Roberts, R.S., "The Stoa gutter well, a late archaic deposits in the Athenian Agora", Hesperia 55, 1986.
- Roebuck, C., Ionian Trade and Colonization, New York, 1959.
- Roebuck, C., "Pottery from the North Slope of the Acropolis 1937-1938", Hesperia 9, 1940.
- Roller, Lynn.E., "Commercial Trademarks on imported vases at Gordion", AJA 88, 1984.
- Rouillard, P., "Les céramiques peintes de la Grèce de l'Est et leurs imitations dans la péninsule Ibérique : Recherches préliminaires", Les Céramiques de la Grèce de l'Est et leur diffusion en Occident (Actes du Coll. Int. du CNRS n.569, Naples, 1976), Centre Jean Berard, 1978.
- Shefton, B.B., "Greeks and Greek imports in the south of the Iberian Peninsula. The Archeological Evidence", Phonizier im Westen, Herausgegeben von Hans Georg Niemeyer, Madriider Beitrage 8, Mainz am Rhein, 1982.
- Slaska, M., "Gravisca. La ceramica comuni di produzione greco-orientale", Les Céramiques de la Grèce de l'Est et leur diffusion en Occident (Actes Coll. Int. du CNRS n.569, Naples, Juillet. 1976), Centre Jean Berard, 1978.
- Smith, Cecil., "Amphora stopping from Tarentum", JHS 4, 1883.
- Sparkes, A.B., - Talcott, L., The Athenian Agora XII, 1-2, Black and Plain Pottery, New Jersey, 1970.
- Sparkes, A.B., - Talcott, L., Pots and Pans of Classical Athens, (Excavations of the Athenian Agora, Picture Book, No.1), Princeton, 1959.

- Stark, F., Ionia, A Quest, London, 1954.
- Technau, W., "Griechische Keramik im Samischen Heraion", AM 54, 1929.
- Thalmann, P.J., "Céramique trouvée à Amathonte", Greek Geometric and Archaic Pottery found in Cyprus, Stockholm, 1977.
- Thomson, A.H., "Excavations in the Athenian Agora : 1950", Hesperia 20, 1951.
- Tonçeva, G., "Matériaux archaïques d'Odessos", Bulletin de l'Institute d'Archeologie 30, 1967, Sophia.
- Turan, T., Klazomenai pişmiş toprak heykelcikleri, basılmamış lisans tezi, DTCF, Ankara, 1985.
- Van Buren, W.A., "News letter from Rome", AJA 59, 1955.
- Vanderpool, E., "The Rectangular Rock-cut Shaft", Hesperia 15, 1946.
- Vallet, G., - Villard, F., La Céramique Archaïque, Megara Hyblaea II, Paris, 1964.
- Villard, F., "Céramique Grecque du Maroc", Bulletin d'Archeologie Marocaine IV, 1960.
- Villard, F., La Céramique Grecque de Marseille (VI-V siècle), Essai d'Histoire Economique, Paris, 1960.
- Villard, F., "Céramique ionienne et céramique Phocéenne en Occident", PP 25, 1970.
- Voigtlander, W., "Funde aus Milet", IstMitt 32, 1982.
- Wallace Matheson, P.M., - Wallace, B.M., "Some Rhodian amphora capacities", Hesperia 51, 1982.
- Walters, B.H., History of Ancient Pottery I, New York, 1905.

White, D.K., Form Equipment of the Roman World, London, 1975.

Will, L.E., "The Ancient commerciale Amphora", Archaeology 30, 1977.

Williams II, K.C., -- Fisher, E.J., "Corinth 1975 : Forum Southwest",
Hesperia 45 (2), 1976.

Williams II, K.C., "Corinth 1977 : Forum Southwest", Hesperia 47,
(1), 1977.

Williams II, K.C., "Corinth 1978 : Forum Southwest", Hesperia 48,
(2), 1979.

Yon, M., Dictionnaire Illustrée Multilingue de la Céramique du Proche Orient Ancient, Institut Français D'Archeologie du Proche Orient, Publications Hors Serie, Lyons, 1981.

Zeast, B.I., "Keramiceskaya tara Bospora", MIA 83, 1960.

TICARİ AMPHORALAR İLE İLGİLİ KOLLOKYUMLAR

L'Utilisation en histoire économique des données fournies par les amphores Romaines, organisé par A.Tchernia - J.P.Morel, 1971, Rome.

Méthodes classiques et méthodes formelles dans l'étude des amphores, Actes du Colloque de Rome, 27-29 Mai 1974, Rome, 1977

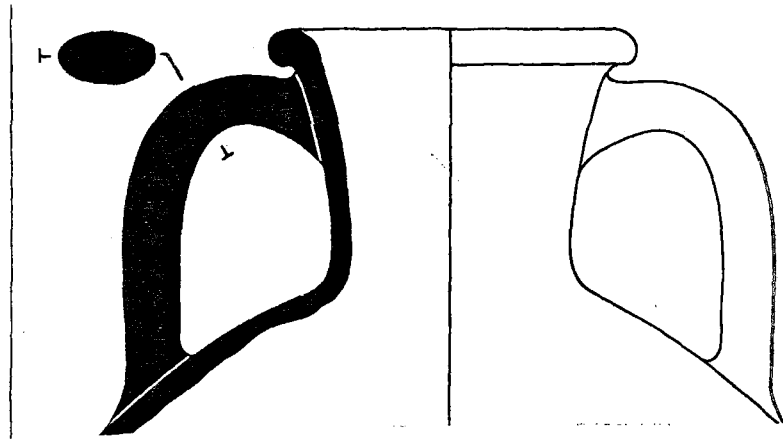
Recherches sur les amphores Grecques, édité par J.Y.Empeur et Y.Garlan, BCH, Supplément XIII, 1986

TANIM VE ÇİZİMLERLE TERMINOLOJİK VE TEKNOLOJİK SOZLÜK

- Band formunda
ağız kenarı** : Boyun-ağız kenarı ayrımı,yumuşak veya dışa keskin bir çıkıntı ile sağlanmış plastik band görünümlü ağız kenarı.
(Res.1a-b)
- Basık şerit kulp** : Res.2
- Baston formlu kulp** : Res.3
- Firnis (boya kili)** : İnce grenli,eriyik halindeki kilin içine Potasyum ve Soda katılması ile elde edilen, fırınlamada indirgeme (reduksiyon) safhasında parlak ve kalıcı bir renk alan,süsleme elemanı kimyasal eriyik.
- Astar** : Kil hamurundan farklı bir bileşimde,kalkerli bir yapıya sahip,ticari amphoraların gözenekli yapıları nedeniyle oluşacak sızdırmaları engellemek amacıyla,fırın öncesi tatbik edilmiş dış yüzey kaplaması.
- Bilezik formlu ağız kenarı** : Dışa taşkın,dolgun ve yuvarlatılmış,plastik görünümlü,Klazomenai üretimi ticari amphoraların karakteristik ağız kenarı formu.
Res.4
- Baş parmak formunda kesitli dip-kaide** : Gövde ile birleştiği yerde hafif daralan, oturma düzlemine doğru ise dışa genişleyen,bir tutamaktan daha çok zarif bir kaideyi andıran dip-kaide.
Res.5
- Üretim artığı (cüruf)** : Fırınlama aşamasında yüksek ısı veya fırlama hataları nedeniyle kullanım dışında kalan üretim artıkları.
- Çıkıntı (silme)** : Boyun ve boyun-omuz geçişinde yer alan, yüzeyden fazla yüksek olmayan ince kabarcıklık.

- Dipinto : Ticari amphoralarda, markalama amacıyla fırın sonrası veya öncesi tatbik edilen boya.
- Düğme formlu dip-kaide : Gövde ile birleşme yerinde daralan, dışa doğru keskin bir açı veya yumuşak bir çizgi ile bir çıkıntı yaptıktan sonra oturma düzlemine doğru tekrar daralan alçak ve küt dip-kaide
Res.6
- Dışa çekik ağız kenarı : Res.7
- Dipçik formunda kesitli ağız kenarı : Res.8-9
- Elips kesitli kulp : Res.10
- Fraksiyonel : Ticari amphora terminolojisinde, bir üretim bölgesinde üretilen baskın form tiplerinden farklı formlarda ve boyutlarda az sayıda üretilmiş gruplar.
- Fare kuyruğu (rat tail) : Lesbos ticari amphoralarında, kulpların gövdeye (omuza) birleştikleri noktada, vazunun omuzunda oluşturulan aşağıya doğru ince ve uzun kabartma. Fare kuyruğuna benzemektedir.
- Füze gövde formu (bobbin, spindle shaped) : Oldukça düşük omuzlu, karınsız, kaideye doğru incelen uzun gövde formu (Tip Khi.III)
- Grafito : Ticari amphoraların üzerinde fırın öncesi veya sonrası kazıma yöntemi ile yapılmış işaret ve markalar.
- Kesik konik formlu boyun : Ağız kenarından başlayarak omuzlara doğru daralan boyun formu (Res.10)
- Kesik konik formlu dip-kaide : Gövde ile daralarak birleştikten sonra oturma düzlemine doğru hafif açılan dip-kaide.
- Kasnak formunda kaide : Depo amphoralarında kullanılan geniş çaplı alçak kaide (Bkz.K.A. Kat.-Nr.145, Şek.56)

- Kordon** : Boyun-omuz geçişinde yer alan, çıkıntıdan (silme) daha yüksek ve kalın kabarıklık (K.A. Kat.-Nr.116, Şek.46, Lev.18) Res.12
- Kademe** : Boyunu, farklı yüksekliklerde iki parçaya ayıran, ağız kenarına yakın veya tam ortada yer alan yükselti (Res.11)
- Manipülasyon** : Yoğun üretim gösteren bir tip grubu içinde çok yakın benzerlikler gösteren, ortak bir atelyeye veya çömlekçi ustasına verilebilecek alt grup.
- Mahmuz** : Ağız-boyun, boyun-omuz geçişlerinde veya dip-kaide üzerinde yer alan, dışa oldukça çıkıntılı, yüzeyi keskin kordon. (Res.13-14)
- Ovoid gövde formu** : Yumurta formunda, yükseklik ve karın çapı arasındaki orana göre temel 3 alt tipe ayrılan (Şişkin, normal ve ince, uzun) gövde formu. (Bkz.Şek.25)
- Örtü-sıva** : Çömlekçi aşamasında, ticari amphoranın yüzeyinin ince grenli ve seyreltilmiş çamur ile sıvanarak gözeneklerin doldurulması işlemi.
- Retrograd** : Ticari markaları oluşturan harflerin ters (sağdan sola) yazılması.
- Şamot** : Ticari amphoralarda kilin dayanıklılığını arttırmak amacıyla çamur içine yağlandırıcı madde olarak katılan pişmiş kil toprakçıkları.
- Şişkin boyun** : Soğan yumrusu formunda, ağız kenarına ve omuza doğru boğulan, dış bükey kesitli, şişkin boyun. (Res.15)
- Yastık formunda ağız kenarı** : İnce ve yüksek, yastığa benzeyen kesitli, az veya çok kıvrık ağız kenarı. (Res.16)
- Yay formunda kulp** : Boyun ortasından çıkan ve alçak, geniş bir kavis çizerek omuz ile birleşen kulp formu (Res.9)
- Yiv** : Ağız kenarının altı, boyun veya boyun-omuz geçişinde yer alan sığ veya derin oluk. (Res.17)

10

11

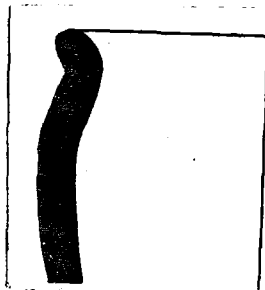
12

13

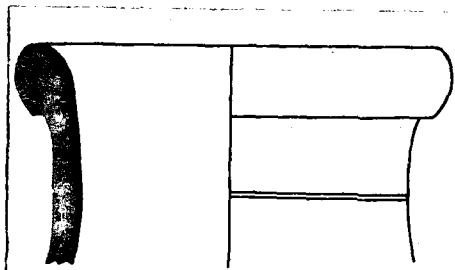
14

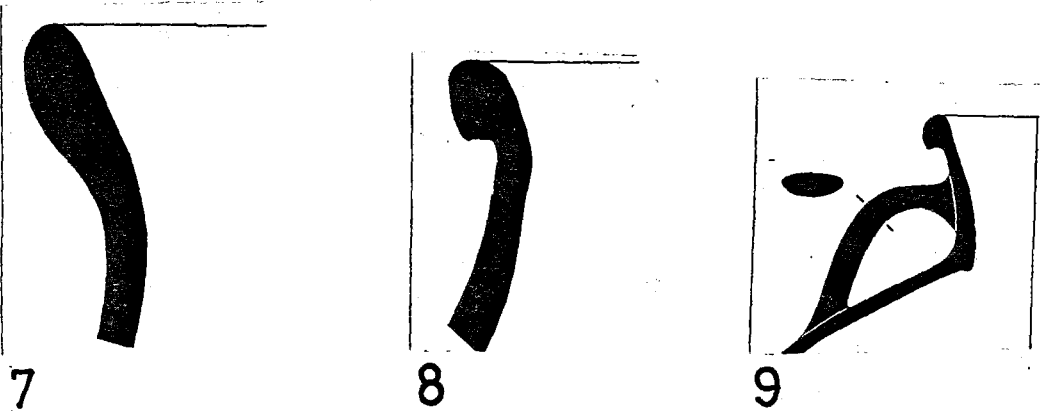
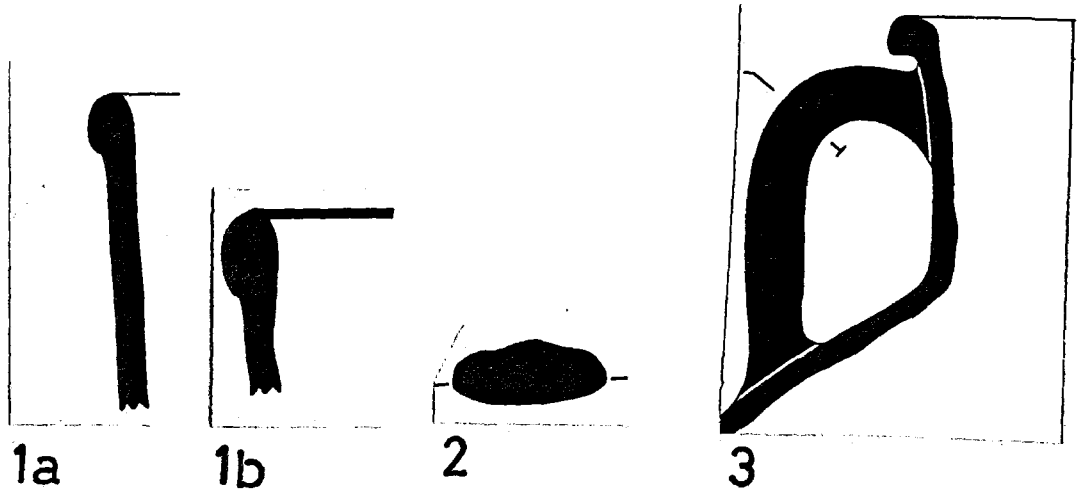
15

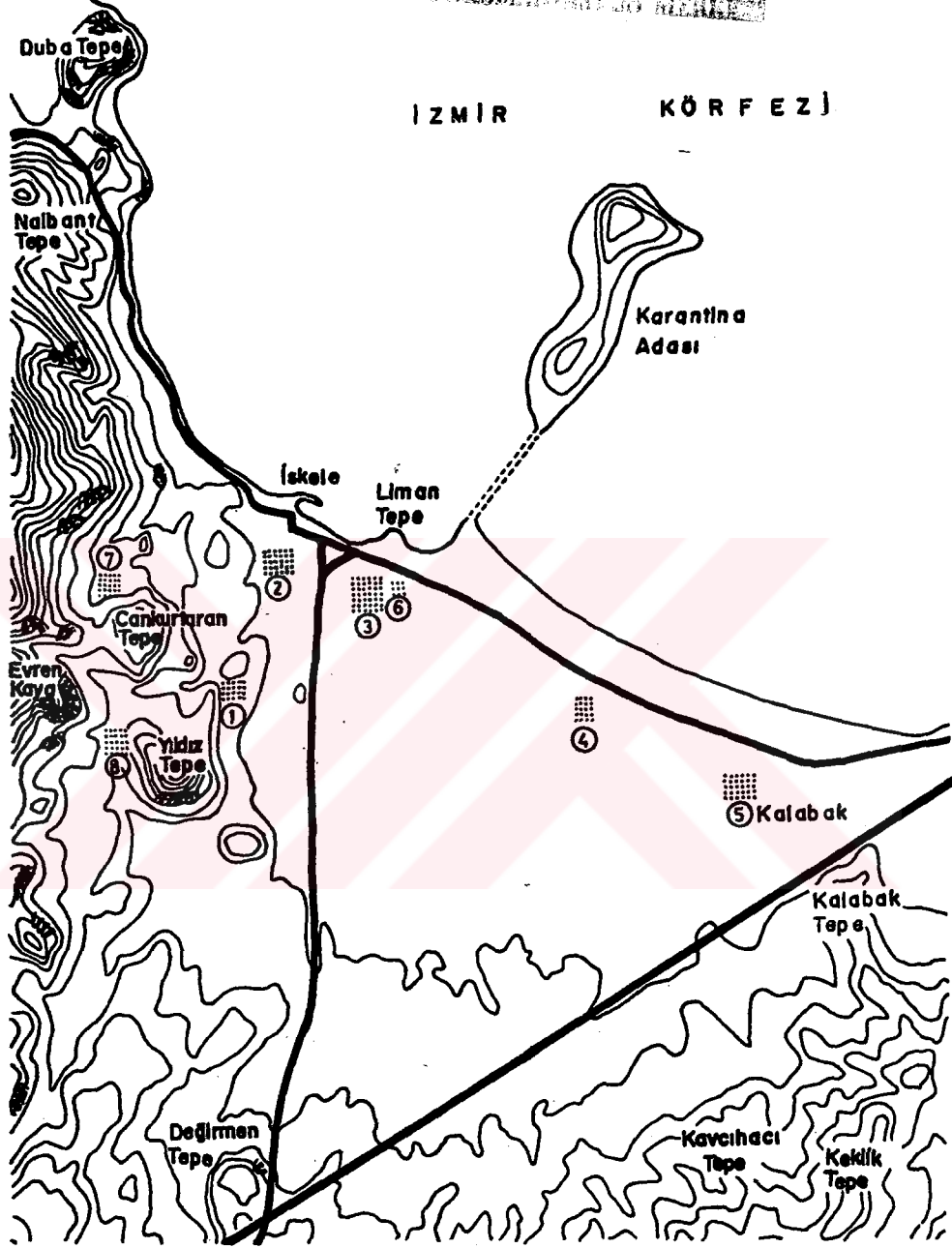
16

17

TC YÜKSEK ÖLÇÜLER BÜYÜK BAŞKANLIĞI
COĞRAFYA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

KLAZOMENAI

0 1000m.

- ① AKROPOL
- ② H. BALABAN T.
- ③ F. GÜL T.
- ④ KALABAK II NEKR.
- ⑤ KALABAK I NEKR.
- ⑥ ELMALI T.
- ⑦ MONASTRAKIA NEKR.
- ⑧ YILDIZTEPE NEKR.

I. GİRİŞ

Antik kaynakların sık sık sözünü ettiği, Panionion'a katılmış 12 İon kentinden biri ve antik dönemin siyasi ve düşünce tarihine önemli katkıları olan Klazomenai ⁽¹⁾, İzmir (Hermos) körfezinin güney sahilinde ve bugün Urla İskelesi sınırları içinde yer almaktadır. Çeşme yarımadasının kıta ile birleştiği dar kistağın kuzeyinde uzanan ana kara ile karşısındaki sekiz küçük adayı kapsamaktadır ⁽²⁾.

Klazomenai'de ilk kazılar 1921-1922 yıllarında (Yunan İşgali sırasında) G.P.Oikonomos tarafından Monastrakia mezarlığında ve Karantina adasında yapılmıştır ⁽³⁾. E.Akurgal da bu yörede prehistorik bir yerleşmenin (Limantepe) varlığına işaret etmiştir ⁽⁴⁾. 1979 yılında G.Bakır tarafından başlatılan kazılar bugün de devam etmektedir ⁽⁵⁾.

1980-1984 yılları arasında bir üye olarak içinde yer aldığım Klazomenai kazılarında gün ışığına çıkartılan buluntular arasındaki ticari amphoralar ; göreceli yoğunlukları, form çeşitlilikleri ve sık sık tarihlenmeye ihtiyacı olan düzlemlerde konteksiz bulunmaları nedeniyle, kronolojik sorunlara sahip bir buluntu grubu olarak dikkati çekmekteydiler. Bu gözlemlere dayanarak, ticari amphora üretimleri ve bu üretimlerin antik ekonomi ile olan ilişkileri konusunda yapılacak bir araştırmanın, Anadolu arkeolojisinde günümüze dek ele alınmamış, yararlı bir çalışma olacağı düşüncesi ile incelemelerime başladım.

Arkeoloji dünyasında ticari amphoralar ile ilgili araştırmalar 19.yüzyılın ikinci yarısında H.Dressel tarafından başlatılmıştır ⁽⁶⁾. Bu araştırmalar, aynı zamanda Roma Dönemi

ekonomisi üzerine yapılan bilimsel incelemelere de önemli bir temel teşkil etmiştir.

Atina Agorası kazılarında gün ışığına çıkartılan Klasik ve Hellenistik Dönem ticari amphoraları üzerinde, bir öncü olarak V.Grace tarafından yapılan çalışmalar her zaman başvurulan en değerli kaynaklar durumundadır (7). Bunun yanında, ekonomi ağırlıklı antik tarih incelemelerinde ayrı bir ekol olan Sovyetler Birliğinde, ticari amphora araştırmalarında öncülük B.N.Grakov tarafından yapılmıştır (8).

Günümüze kadar ticari amphoralar üzerindeki tipolojik, kronolojik ve lokalizasyon araştırmaları çoğalarak gelmiş ve periyodik dönemlerde yapılan çeşitli kollokyumlar (9) ile birlikte de, bir Amphoroloji disiplini oluşturulmuştur.

Tüm bu çalışmalara karşın, antik dönemde önemli bir tarımsal üretim ve - hatta - tüketim alanı olan Anadolu'da yapılan kazılarda, ticari amphoralar ile ilgili araştırmalara ilgi gösterilmemiştir. Özellikle, Batı Anadolu'da ve karşı adalarda yoğun bir tarımsal üretim ve ticaretin varlığı antik kaynaklara kadar yansımıştır.

Bu çalışmada, Klazomenai kazısı buluntularından hareketle, Arkaik Dönem ticari amphoralarının değişik sorunları (tipolojik, kronolojik ve lokalizasyon vb.) ile birlikte, daha önce yapılmış dolaylı çalışmaların ışığı altında, öncelikle yerel üretim ticari amphoralar için tipolojik ve kronolojik bir temel oluşturmak amaçlanmaktadır. İkinci olarak da, aynı coğrafi bölge içinde yer alan diğer üretim merkezlerine ait ticari amphoraların sorunlarına Klazomenai kazı sonuçlarının getirebildiği çözümler sergilenmektedir.

Giriş bölümünden sonra, araştırmacının asıl konusunu oluşturan ticari amphora buluntularının irdelenmesine geçmeden önce, II.bölümde, buluntuların gün ışığına çıkartıldıkları değişik kazı sektörleri ve bu sektörlerdeki tabakalar ve yapı katları, tarihlendirilmelerine yardımcı olan kriterlerle bir-

likte tanıtılmaktadır. Buna bağılı olarak, çalışmanın son bölümlerinde, bazı sektörlerdeki yapıların planları ve kesit çizimleri de verilmektedir.

III. ve IV. bölümlerde, antik kaynaklardan da yararlanılarak ticari amphora terimine bir n açıklama getirmek amacıyla, form ilkeleri, öncülleri ve oldukça uzun bir süreç boyunca üretilmelerine ve kullanılmalarına neden olan ekonomik gereksinimler açıklanmaktadır.

Klazomenai kazı buluntuları arasında, yerel üretim olarak saptananların da yer aldığı, Arkaik Dönem ticari amphoralarının tümüne yakın kısmı, bu dönemde Batı Anadolu kıyılarında ve karşı adalardaki değişik merkezlerde üretilmişlerdir. Kesin retim yerleri belli olmayan veya öneri düzeyinde kalan bu ticari amphoralar, literatürde "Doğu Yunan" veya "İonia" genel coğrafi terimleri içinde adlandırılmaktadırlar. V. Bölüm, "Doğu Yunan" veya "İonia" ticari amphoraları problemi ve üretim yerlerinin saptanması ile ilgili çalışma ve öneriler" başlığı altında, konu ile ilgili bir araştırma tarihçesine ayrılmaktadır.

1979 yılından bu yana sürmekte olan Klazomenai kazılarının ticari amphora araştırmaları açısından önemi, bugüne kadar Doğu Yunan ticari amphoraları içinde önemli bir grup olarak dikkati çeken bazı ticari amphoraların Klazomenai'de üretilmiş olduklarını ortaya çıkarmış olmasından gelmektedir. VI. bölüm, dört alt bölüme ayrılmış olarak, "Klazomenai'de yerel ticari amphora üretimleri" başlığı altında, üretim değişik yönleri ile inelenmesine ayrılmaktadır.

Birinci alt bölüm (VI.1) form, sslme sistemleri, tarihlme gibi alt başlıklar altında tipolojik ve kronolojik sınıflandırma girişimine ayrılmaktadır.

İkinci alt bölümde (VI.2) ise, Klazomenai'de ticari amphora üretiminin başlıca gerekçesi olarak görülen tarımsal üretim ve ihracatı üzerine bilgi veren antik kaynaklar sergilenmektedir.

Gerek ana karada, gerekse Karantina adasında yapılan yüzey araştırmalarının ve kazıların sonuçları, Klazomenai'de seramik üretim alanlarının ve fırınların varlığını ortaya koymuş bulunmaktadır. Üçüncü alt bölüm (VI.3) "Klazomenai'de seramik üretim alanları" başlığı altında, ticari amphoralara ait üretim artıklarından hareketle seramik üretimi problemlerine dönük araştırmaların gerçekleştirilmesine temel olacak tespitlere ayrılmaktadır.

Yerel üretim olarak sınıflandırdığımız Tip Klaz.IV ticari amphoralarının bazılarının boyunları ve omuzları üzerinde, fırınlama öncesi firnis ile yapılmış harflerden ve sembollerden oluşan bir markalama sistemi bulunmaktadır. Dördüncü alt bölümde (VI.4) "Klazomenai ticari amphoraları üzerindeki harf ve sembollerden oluşan markalar" başlığı altında, kullanılan tekniklerden hareketle markalamaya duyulan gereksinimler üzerine varsayımlar üretilmekte ve konu, bir deneme (Excurs) çerçevesinde ele alınmaktadır.

VII.bölümde "Klazomenai'de bulunan yabancı üretim ticari amphoralar" başlığı altında, yerel üretimlerin dışında kalan, hemen hemen tümüne yakın kısmı Doğu Yunan bölgesindeki değişik merkezlerde (Khios, Lesbos, Miletos gibi) üretildikleri ileri sürülen, farklı formlardaki ticari amphoralar incelenmektedir. Kuşkusuz, bu ticari amphoralar ile ilgili sorunlar, onlar için bir tüketim merkezi durumunda olan Klazomenai'den hareketle tamamen çözülemeyecektir. Ancak, bugün dahi üretim yerleri olarak ileri sürülen merkezlerde, bu gruplar ile ilgili ayrıntılı çalışmalar bulunmamaktadır. Bu ticari amphoraların ayrıntılı kataloglarının ve profil çizimlerinin verilmesinin ve kronolojik saptamaların, ilerideki araştırmalara yardımcı olacağı kanısını taşımaktayız.

X.Bölümde "Kataloglar" başlığı altında, kazı buluntularının ayrıntılı ölçülerinin ve tanımlarının sergilendikleri ve böylece kalıcı olmalarının sağlandığı üç ayrı katalog ele alınmaktadır.

Alt bölüm X.1'de, "İç katalog (K.A.): Klazomenai kazısında bulunan ticari amphoralar" başlığı altında, Klazomenai kazı buluntuları arasındaki ticari amphora örnekleri, buluntu yerleri, tabakaları, ayrıntılı ölçüleri ve tanımları ile yer almaktadır. Ayrıca, gereken durumlarda, bu katalogda yer alan her ticari amphora için benzer örnekler saptanıp, değişik yayınlara göndermeler ve bazı kronolojik saptamalar yapılmaktadır.

Alt bölüm X.2'de yer alan ikinci katalog ise "Dış katalog (K.B.) : Antik merkezlerde bulunan Klazomenai üretimi ticari amphoralar" başlığı altında, yerel üretim ticari amphoraların daha sağlıklı etüd edilmesi için hazırlanmıştır. Bu katalogda, çeşitli antik merkezlerde gün ışığına çıkartılan, yayınlanmış veya bizzat saptadığımız yayınlanmamış, Klazomenai'de üretilen ticari amphoralara gerek form ve süslleme sistemi olarak, gerekse hamur özellikleri ile benzeyen örnekler bulunmaktadır. Bir harita üzerinde değişik antik merkezlere dağılımı gösterilen bu örnekler, Klazomenai üretimi ticari amphoraların içlerinde taşıdıkları ürünlerin Arkaik Dönem tüketim piyasası içindeki yerini göstermektedir.

Alt bölüm X.3'de "Markalar kataloğu (K.C.) : Klazomenai üretimi ticari amphoralar üzerindeki markalar" başlığı altında, bölüm VI.4'de, ticari markalar üzerine yapılan tartışmaların temelini oluşturan markalı ticari amphoraların kataloğu yer almaktadır.

Şekiller listesinde de görüleceği gibi, çalışmamızda yararlanılan ticari amphoraların hemen hemen tümünün kesit çizimleri, 4 örneğin dışında (K.A. Nr.20,52,79-80) ölçekli olarak verilmektedir. Ayrıca, levhalar kısmında, mümkün olduğu kadar çok fotoğraf verilmeye çalışılmaktadır.

"Tablolar" başlığı altında yer alan bölümde 3 ayrı tablo bulunmaktadır.

Kronoloji tablosu, incelenen tüm ticari amphora tip grup-

larının,değişik kazı sektörlerinden elde edilen kronolojik verilerin ışığı altında tarihlenmesi amacıyla hazırlanmıştır. Ancak güvenilebilir bir şekilde tarihlenebilmiş sektörler (Yıldıztepe mezarlığı NAT III,H.Balaban tarlası ve Akropolis Güney Yamacı sektörleri),tabakaları gösterilerek kronoloji tablosuna alınmışlardır.Bu ticari amphora gruplarının tarihlendirilmesinde sadece Klazomenai kazılarında elde edilen kronolojik verilerin kullanıldığını,diğer antik merkezlerin verdikleri tarihsel sonuçların değerlendirilmediğini burada belirtmek gerekmektedir.Örneğin,bazı ticari amphora tiplerinin,kronoloji tablosundaki en erken ve en geç tarihler olan İ.Ö.625 ve İ.Ö.470 tarihlerinden önce veya sonra da varlıklarını sürdürmüş olabileceklerini gözden uzak tutmamak gerekmektedir.

Sayısal dağılım tablolarında ise,çalışma sırasında incelenen yerel üretimler ve değişik kökenli ticari amphoraların ayrıntılı sayımları,istatistik bakımdan yararlı olacaktır düşüncesi ile verilmektedir.Klazomenai kazısı sırasında özenli bir şekilde gerçekleştirilmesine dikkat edilen en önemli ilkelerden birisi de,profil veren her türlü buluntunun korunması olmuştur.Sayısal dağılım tablolarında bir ticari amphora ya ait değişik kısımlar,birleştirilmedikleri,takdirde ayrı ayrı sayıma tabi tutulmuşlardır.Tablolarda yer alan (-) işareti,buluntuların yokluğunu,(?) işareti ise herhangi bir sayımın yapılmadığını göstermektedir.Sayısal dağılım tablolarının istatistik açıdan yararı,yerel üretim ticari amphoraların yoğunluğuna dikkati çekmek ve Klazomenai'ye ithal edilmiş değişik kökenli ticari amphoraların Klazomenai tüketim pazarı içindeki değişik ağırlıklarına işaret etmektir.

Üçüncü değişik tablo ise,gerek Klazomenai kazısı buluntuları arasında,gerekse çeşitli antik merkezlerde bulunan ve tüm profil veren yerel üretim Tip IV ticari amphoralarının yükseklik ve karın çapları arasındaki oranın hesaplanması ile, bu grup içinde tipolojik sınıflandırma denemesi için hazırlanmıştır (Bkz.Şek.25, K.A. Nr.25,33,38).

Bu çalışma sırasında incelenen ticari amphoraların kil hamuru, astar, örtü-sıva ve firnis renkleri Munsel Renk Kataloğu (MCC) çerçevesinde saptanmıştır.

II. KLAZOMENAI'DE KAZISI YAPILAN SEKTÖRLER, TABAKALARI VE TARİHLEMELER

AKROPOLİS GÜNEY YAMACI SEKTÖRÜ

Antik Klazomenai kentinin Akropolis alanı, Ayyıldız tepenin kuzeydoğusunda ve bugün kurumuş olan Evren Kaya deresinin doğusunda 21 pafta, 85 ada ve 1, 2, 29, 30, 31 numaralı parselleri kapsamaktadır.

Akropolis, 31 numaralı parselin doğu-batı doğrultusunda uzanan ve üst kısmı batı ucuna doğru eğimli bir şekilde alçalan dikdörtgen biçimli bir tepe üzerindedir.

1982 yılında yapılan yüzey araştırmaları sonucunda, Akropolis tepesinin güney yamacında, 20 L, X-VI/a-k plankaresinde sondaj mahiyetinde 10x10 m'lik bir kesimde kazılara başlandı. Kazı öncesi yüzeyden derlenen çeşitli kap tiplerine ait çanak çömleğin ışığı altında, bu alanın İ.Ö.6.yüzyıl boyunca iskan gördüğü anlaşıldı.

Biz burada, kazılar sonucunda gün ışığına çıkartılan ve iki yapı katı ile temsil edilen Arkaik dönem yerleşmesinin ve tarihlendirmede yardımcı olan küçük buluntuların üzerinde duracağız.

En geç yapı katı olan I.yapı katının enkazı arasındaki çeşitli kap formları içinde "C" tipi Attika kyliklerine ait parçalar, lekaneler, bantlı ve rozetli kase parçaları ile çok sayıda ticari amphora ağız kenarı ve kaide parçalarına raslanmaktadır. Bunların yanında, arkeoloji literatüründe Klazomenai seramiği olarak tanınan balık pulu motifli veya

sarmaşık dalı motifi ile bezenmiş parçaların benzerlerine Palaia Smyrna'da (10) raslanmaktadır. I.yapı katının enkazının diğer karakteristik buluntuları arasında, siyah figür tekniğinde yapılmış kapak ve pyksis parçaları önemli bir yer tutmaktadır.

20 L, X-VI/f-k alanının kuzeydoğusunda "H" bölmesindeki enkaz taşlarının kaldırılması sonucu, I.yapı katının tabanı ortaya çıkartıldı. Söz konusu taban, yassı taşlarla, pithos parçaları ve küçük taşlarla döşelidir. Bu tabanın üzerinde, çok sayıda lekane ve ticari amphoralara ait parçalardan başka in situ olarak ele geçen "C" tipi Attika kyliksine ait parçalar, I.yapı katının en son kullanım zamanının belirlenmesinde çok büyük rol oynamaktadır.

20 L, X-VI/e-f arasında bırakılan kontrol setinin batısında "C" bölmesinin I.yapı katına ait tabanı üzerinde rozetli ve bandlı kase parçalarının yanında, İ.Ö. geç 6.yy-erken 5.yy'in ürünü olan kırmızı figür tekniğinde bezenmiş, ressam Bsiaks'ın denemelerini hatırlatan ve İ.Ö.6.yy'ın son dörtlüğüne tarihlenen bir pyksise ait parçalar, önemli tarihsel kriterler veren buluntular olarak dikkati çekmektedir.

"C" bölmesinde, I.yapı katının tarihlendirilmesine etken olan iki seramik parçasından biri Geç Korinth II dönemine tarihlenen kotyle, diğeri ise stilistik incelemeye dayanılarak İ.Ö.550-525 yılları arasına verilen, üzerinde sola dönük bir insan başının bulunduğu bandlı kyliks parçasıdır.

20 L, X-VI/d-e plankaresinde bulunan 2 Nr'lı duvarın temizlenmesi sırasında, I.yapı katının kesin tarihinin belirlenmesine yardımcı olan ve benzerlerini Boston'dan (11) ve Vulci'den (12) tanıdığımız Samos tipi maskeli kantharos'a ait ağız kenarı parçası ile rozetli bir kaseye ait parça bulundu.

Bu buluntuların ışığı altında, I.yapı katı, Samos tipi maskeli kantharosların kullanıldığı dönemde inşa edilmiştir ve İ.Ö.550 yıllarından önceki bir tarihe ait olmamalıdır.

"C" bölümünde, 14.31 m kodunda saptanan I.yapı katının tabanının hemen altında, II.yapı katı enkazı arasında rozetli kase parçaları, en erken yapı katının yoğun buluntularını oluşturmaktadır. Bu kesimde, enkazın kaldırılması ile 1.A, 1.E ve 2 Nr'lı duvarların temelleri altında şiddetli bir yangın geçirmiş bir tabana raslandı. Kırmızı renkli yanık toprak üzerinde İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihlenen ticari amphoralara ait ağız kenarı parçaları, rozetli kase parçaları, üzeri yivli ve beyaz boyalı mimari parçalar ele geçmiştir.

20 L, X-VI/f-k alanında II.yapı katının varlığını daha iyi anlayabilmek için 2 ve 3 Nr'lı duvarlar arasında kalan "G" bölümünde küçük bir sondaj yapıldı. 14.21 m kodunda saptanan I.yapı katının toprak tabanı altında iyi korunmuş bir toprak tabakası bulunmaktadır. Bu toprak tabaka da 13.75 m kodunda bir döşeme ile sona ermektedir. II.yapı katının tabanı üzerinde 15 cm kalınlıkta kızarmış kilden oluşan bir tabakanın varlığı gözlenmektedir. Bu yanık tabaka içinden orientalizan döneme ait kapak parçaları ve yine aynı döneme ait kuvvetli yangın geçirmiş ve rengi griye dönüşmüş kap parçaları bulunmaktadır.

İ.Ö.6.yüzyılın ilk yarısında kurulan II.yapı katının yaklaşık kuruluş tarihinin saptanması, "G" bölümündeki sondajda ele geçen ve bugün Manisa müzesinde korunan, ressam Sophilos'a ait ⁽¹³⁾ bir vazo parçasının yardımı ile gerçekleştirildi. Bu yapı katının taban seviyesinde, İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihlenen ve çağdaşlarını Tocra ⁽¹⁴⁾ ve Histria'dan ⁽¹⁵⁾ tanıdığımız bir tabağa ait parçalar gün ışığına çıkartıldı.

Siyah figür tekniğinde ve İ.Ö.570-550 yılları arasına tarihlenen bir diğer buluntu da üzerinde Yunus balığı burnu ve başının bir kısmı ile bir siren kuyruğunun tasvir edildiği parçadır.

"G" bölümünde, II.yapı katının iri pithos parçaları ve taşlardan oluşan döşemesi altında yeşilimsi ana kayaya

ulaşılması ile bu kesimde bir üçüncü yapı katının beklenemeyeceği anlaşılmış oldu.

Tüm bu verilerin ışığı altında, ana kaya üzerindeki II.yapı katı, İ.Ö.6.yy'ın ilk çeyreğinde kurulmuş ve bu yüzyılın ortalarında, büyük bir olasılıkla İ.Ö.546'da Pers istilası ile sona ermiştir. Kısa bir zaman aralığından sonra, İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında, daha basit bir teknikte kurulan üstteki I.yapı katının da İ.Ö.497/494'de İonia ihtilalinin bastırılmasından sonra terkedildiği ve bu alanın daha sonraları bir yerleşmeye sahne olmadığı anlaşılmaktadır.

H.BALABAN TARLASI SEKTÖRÜ

Klazomenai kazılarında 1983 ve 1984 yıllarında, 21 pafta, 75 ada, 23 parseldeki Hamdi Balaban'ın varislerine ait olan tarlada Geometrik ve Arkaik Dönem tabakalarını incelemek amacıyla çalışılmıştır.

Bu çalışmalar ve belli noktalarda yapılan derin sondajlar sonucunda çok zayıf bir mimari ile karşımıza gelen İ.Ö.4.yy düzlemi ile birlikte, farklı 11 tabaka ve evrenin varlığı tespit edilmiştir.

İlginç ve önemli bir sonuç olarak sadece ilk yarısının temsil edildiği İ.Ö.6.yy yerleşmesi, gerek mimari ve gerekse buluntular ile daha detaylı bir şekilde araştırılmıştır.

2 yıllık çalışmada, 10X10 m'lik bir alanı kapsayan açmada İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına ait 4 ayrı yapının bölümleri ve "B" yapısı olarak adlandırılan dikdörtgen planlı bir mekanın tümü kazılmıştır.

A YAPISI : Açmanın doğusunda yer alan ve açma içinde kalan boyutları ile doğu-batı doğrultusunda genişliği 2 m, kuzey-güney doğrultusunda 4.65 m olan bu yapının taban düzlemi ve duvarlarının bazı bölümleri, İ.Ö.4.yy'da taş alma

nedeniyle yer yer tahrip olmuş ve bu nedenle de, ne yazık ki, ele geçen dağınık buluntuları ile İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısını vermesine karşın çok sağlıklı olarak değerlendirilmemiştir.

B YAPISI : Açma içinde kalan boyutları ile 5.60 X 4.80 m ölçülerindeki tek bir odadan oluşan bu yapı içinde, kuzey yarıda, taban suyuna kadar ulaşan derin bir sondaj açılmıştır. 3 farklı tabakanın açık olarak izlendiği ve belirlendiği bu yapı, ele geçen buluntular yardımı ile İ.Ö.600/590-550 arasına tarihlendirilmiştir.

İlk kuruluş evresine karşılık gelen IV.B tabakasının tabanı 1.25 m kodunda yer almaktadır. Bu taban seviyesinde, Geç Orientalizan stilde geniş ağız tablalı, halka kaideli, ağız kenarı kesik meander süslemeli meyve tabağı, yine Geç Orientalizan stilde meander süslemeli pyxis kapağı, 10 adet diskoid formlu ağırşak, gri monokrom lekane, düz dipli, band süslemeli olpe in situ durumda ele geçmiştir.

Bu yapının kuzey yarısında 1984 yılında açılan sondajda tabanı işaret edecek yatay durumda hiçbir buluntuya raslanmadığı gibi, kesitlerden anlaşıldığı üzere belirgin bir eğimle doğuya yönelen kum tabakası kazılmıştır. Yaklaşık 1 m yüksekliğe sahip olan bu kum kütlesi altından, özellikle atıldığı izlenimini veren, in situ durumda, yanmış, Erken/Orta Orientalizan geçişine (İ.Ö.600/590) ait Chigi olpesini hatırlatan düz ağızlı bir oinochoe, bitkisel motiflerle süslü, aynı dönemden bir başka oinochoe, geçtip kuşlu-rozetli kase, gri monokrom yüksek ayaklı meyve tabağı ele geçmiştir.

Muhtemelen bir sel yatağının sebep olduğu kod farkının engellenmesi amacıyla "B" yapısının inşası sırasında doldurulan bu çukura atılan buluntu grubu, yapının ilk kuruluş evresinin tarihini vermesi açısından çok önemlidir.

IV.B tabakasının üzerine gelen III.B tabakası 1.40-1.25 m kodlar arasında yer almış olup, seramiksiz bir kerpiç yıkıntı karakteri taşımaktadır. Yapının ikinci kullanım evresi olan

II.B tabakasını IV.B tabakasından belirgin bir şekilde ayırmaktadır.

II.B tabakası, üzerine gelen değişik karakterli İ.Ö.4.yy duvarından dolayı in situ durumda buluntusu ile karşımıza çıkmamaktadır. Buna karşın, kuzeyde yer alan ve II.evrede doğu duvarına kuzey-güney doğrultusunda eklenen duvar ile yapının bir bölümü olarak karşımıza gelen C alanında aynı kodlardaki II.C tabakasında ele geçen in situ buluntular yardımı ile bu düzlem İ.Ö.570-550 arasına tarihlendirilmektedir.

Sözü edilen II.C tabakasında, İonia kyliksi, Attika Küçük Usta kyliksi kaidesi, Kassel tipi Attika kyliksi gövde parçası ve Taranto mezarlığında Geç Korinth II Dönemi vazolarıyla aynı mezarda ele geçen bir örnekle benzerlik gösteren, oturan kadın şeklinde rhyton in situ durumda bulunmuşlardır.

Bütün bu buluntular, bu yapının ikinci ve son kullanım evresinin, İ.Ö.570-550/540 tarihlerine ait olduğunu göstermektedir.

C alanında 1983 yılında açılan derin sondajdaki Sub Geometrik ve Geometrik Dönem tabakalarını, konumuz sınırları içine girmediği için bir yana bırakacak olursak, III.C ve IV.C olmak üzere iki ayrı erken 6.yy düzlemi daha belirlenmiştir.

"B" yapısının orijinal ilk evresinin taban düzlemine karşılık gelen ve İ.Ö.690-570 arasına tarihlenen III.C tabakası 1.25-0.090 m kodlar arasında yer almaktadır. Bu tabaka içinde in situ durumda erken tipte lotuslu kase, Miletos tipi amphora, disk kaideli ve tondosu bitkisel motifler ile süslü skyphos parçaları bulunmuştur.

IV.C tabakası, Sub Geometrik II Dönemine ait V.C tabakası (İ.Ö.650-610) ile III.C tabakasını birbirinden ayıran düzlem olarak ince bir toprak kütlesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır. 0.90-0.80 m kodları arasında yer alan ve İ.Ö.610-590 yıllarına verilen bu tabakada, üzerinde aslan tasviri bulunan, Erken Korinth

Döneminden pyxis kapağı parçaları ve çift teknikli Doğu Yunan skyphos parçaları bulunmuştur. Ancak, herhangi bir mimari ize raslanmamıştır.

YILDIZTEPE MEZARLIĞI, NAT. III AÇMASI

1979-1982 yılları arasında kazısı yapılan Yıldıztepe mezarlığı, ele geçen buluntular ışığında Geç Geometrik Dönemden, İ.Ö.5.yüzyıla kadar kullanılmıştır. Kremation, pithos, amphora ve inhumation mezarların yanısıra, pişmiş topraktan yapılmış bezemeli lahitler çoğunluğu oluşturmaktadırlar. Ele geçen 104 adet mezar arasında, 13 çocuk mezarı ve 14 yetişkin mezarında birlikte bulunan ölü hediyeleri, 1 mezar hariç, hep mezarın yanında in situ olarak bulunmuşlardır. Ölü armağanları arasında, askos, oinochoe, kase, lekane, olpe ve emzikli biberonların yanı sıra, bronz yüzükler, süs eşyaları, pişmiş toprak figürinler ile ağırşakları sayabiliriz.

Klazomenai'de Geç Geometrik Dönemde ölüyü yakarak gömme (Kremation) geleneği olduğunu, İ.Ö.7.yüzyıl sonları, İ.Ö.6.yy boyunca ve 5.yy başında da inhumation, amphora ve pithos mezar türlerinden başka, İ.Ö.6.yy'ın başlarından itibaren boyalı pişmiş toprak lahitler geleneğinin başladığını izlemekteyiz. Mezarların birbirlerine göre konumları, ölü armağanları ve dağınık buluntu olarak ele geçen seramikler yardımı ile figürlü lahitlerin başlangıcının İ.Ö.6.yüzyıl başlarında yer alması kesinlik kazanmıştır. R.M.Cook'un "Monastrakia" grubu dediği ve dalgalı çizgi bezemeye sahip lahitler de gelişim sürecinde devamlı yerlerini almışlardır.

Lahitlerin ana kayaya, ya da toprağa gömüldükten ve üstlerine taş ya da pişmiş toprak kapakları kapatıldıktan sonra, üzerlerinin tümsek biçiminde toprakla örtüldüğü ve bu toprağın kaymaması için da yanlarına taş duvar örüldüğü anlaşılmaktadır. Çok sayıda fragment olarak ele geçen pyxis, situla, lekane, krater, dinos gibi Orientalizan Döneme tarihli kapların da olasılıkla bu tümseklerin üzerine "mezar anıtı"

olarak dikildiği düşünülebilir,1982 yılında bulunan bir "Bothros" da,mezarların tarihlenmeleri açısından büyük önem taşımaktadır.

Yıldıztepe mezarlığında ele geçen seramiklerin büyük çoğunluğunu yerli malzeme oluşturmaktadır.İ.Ö.6.yüzyıl tümüyle yerli seramiklerle temsil edilmektedir.Attika,Khios,Korint gibi merkezlerin ithal seramikleri de bulunmuştur.

Mezarların yoğun olduğu dönem olarak İ.Ö.540-500 yılları arasını gösterebiliriz.İ.Ö.5.yüzyılda,İonia ayaklanması ve Pers tahribi sonucu seyreden ve azalan mezarlar,kentin topografik gelişimi ile de paralellik göstermektedir.

Bu kazılarda ele geçen 5 adet figürlü lahit,hem kronoloji hem de stil açısından,şimdiye kadar bilinenlere yeni ve farklı bilgiler katmaları bakımından önem taşımaktadırlar.

III. TİCARİ AMPHORALARIN KÖKENİ

Yunanca bir tümce olan amphora " ἀμφιφορεύς, ἀμφορεύς " (16) karşılıklı veya iki taraflı anlamındaki " ἀμφι " tümcesi ile taşımak " φέρειν, φέρω " fiilinden türetilmiş " φορός " tümcesinin birleştirilmesi ile meydana gelmiştir (17). "İki taraflı taşınan kap" anlamında kullanılan bu tümce ve tanımlanmış olduğu form, antik çağda ve günümüzde, tezimizin konusu olan ticari ve taşıyıcı çift kulplu kaplar da dahil olmak üzere çok geniş üyeli ve çeşitli varyasyonları olan bir kap grubu için kullanılmaktadır (18).

Söz konusu bu tümceyi " ἀμφιφορεύς " olarak ilk kez Homeros'da görmekteyiz (19). Benzer bir tümceye veya bu tümcenin ilk kullanılış biçimine, ideogramı ile birlikte "a-pi-po-re-we" olarak Miken yazısı olan Linear B tabletlerinde rastlanmaktadır (20).

Günümüzde de (21) çeşitli amaçlar için birçok bölgede kullanılan bu formun uzun bir geçmişi bulunmaktadır. Konumuz olan Arkaik Dönem ticari amphoralarının daha eski benzerlerini ve öncülleri olarak kabul edilebilecek örnekleri incelenecek, form açısından birkaç ilkeyi göz önünde bulundurmak gerekmektedir. Bu ilkeler ; uzun veya kısa mesafelere taşınmaya elverişli düşey kulplar, taşınan malzemeyi - sıvı veya katı - koruyacak nispeten dar bir boyun, kapatılmaya elverişli bir ağız ve dudak kenarı, depo kapları için düz tabla formu, taşıma kapları için dar oturma düzlemlili üçüncü bir tutamak olarak kullanılacak dip-kaideler, taşıma-depolama için uygun ve mantıklı bir yükseklik olarak saptanabilirler.

Yukarıda saptadığımız form ilkelerine uyan en eski

amphora örnekleri, M. Callender (22) tarafından tek bir örnek için de işaret edildiği gibi, Batı Anadolu ve Ege adalarının bazılarında Erken Tunç Çağı'ndan itibaren kullanılmaktadır (23). Bu Prehistorik Çağ amphoralarının yükseklikleri 0.500 m'yi aşmaktadır.

Erken Tunç Çağı'nda, Batı Anadolu ve çevre adalarda, diğer yörelere nispeten yaygın bir kullanıma sahip olmaları bu amphoraların bölge içinde de olsa ticari taşıma için düşünülmüş ve kullanılmış oldukları olasılığını akla getirmektedir.

M. Callender (24) tarafından verilen diğer erken dönem örnekleri, Malta'da Neolitik Döneme tarihli Tarxien tapınağında bulunan küresel gövdeli, konik kaideli ve dar boyunlu kaplardan oluşmaktadır. Aynı şekilde, Malta'da bulunan bu örneklerle İtalya'nın Adriyatik kıyılarındaki Ripoli'den Geç Neolitik Döneme (Ca. İ.Ö. 3800-3000) tarihli, karından düşey kulplu bir amphorayı da ekleyebiliriz (25).

Urta İskelesinde, prehistorik yerleşmenin II. bin yıllarına tarihli bir yapı katında bulunan çift kulplu, kaba hamurlu bir testi (26), ilke olarak, konumuzu oluşturan daha sonraki Yunan ticari amphoraları formuna yaklaşmaktadır. Ancak, bu çift kulplu testinin paralellere bölgede raslayamamız nedeniyle, o dönem için yaygın kullanım olanağı bulamadığı kanısındayız.

İ.Ö. II. bin başlarından itibaren Levant kıyıları (Suriye ve Filistin), Kıbrıs, Kıta Yunanistan, Girit ve Mısır'ın yer aldığı Doğu Akdeniz ticaretinin gelişmesi ile ticari tür uzun mesafe taşıma kaplarının yoğun olarak kullanılması ve bu amaca uygun bir formun geliştirilmesi ihtiyacı doğmuştur.

V. Grace (27), çift kulplu testilerin, Fenikelilerin ataları olan Kenaanlılar tarafından, özellikle taşıma eşyası olarak yaratılmış olabileceklerini belirtmektedir. Gerçekten de, II. bin içindeki yüzyıllar boyunca Akdeniz çevresindeki ticarete etkin bir güç olan Kenaanlıların ürettikleri çift kulplu testilerin (28) ilk örnekleri İ.Ö. 19-18 yy'larda ortaya

çıkarmakta (29) ve 800 yıl boyunca Mısır (30), Kıta Yunanistan (31), Kıbrıs (32), Filistin ve Suriye'de (33) izlenmektedir. Ayrıca, Kenaanlıların ürettikleri amphoraların form olarak benzerleri, Mısır'da, Yeni Krallık döneminde (i.Ö.15. ve 14. yy.) üretilmiş ve şarap depolamak için kullanılmışlardır (34).

i.Ö.12.yy'dan hemen sonra, deniz kavimlerinin yer değiştirmeleri ve yarattıkları karışıklıklar, Ege ve Akdeniz'deki ticareti, kısa bir dönem için bile olsa, engellemiş olmalıdır. Zira, gerek Mısır'da (35), gerekse Filistin'de i.Ö.10.yy'dan sonraya tarihlenen amphoraların, i.Ö.II.bindeki gelenek ve form özelliklerini sürdürmüş oldukları anlaşılmaktadır (36).

Ataları Kenaanlıların ticari geleneklerinin mirasçıları olan Fenikeliler, Levant kıyısındaki ilk Yunan kolonisi olan Al-Mina'nın kuruluşundan çok önceleri Ege ve Akdeniz kıyılarında ticaret yapmaktaydılar (37). Batı Akdeniz'de bilinen en eski Fenike üretimi ve doğu kökenli ticari taşıma amphoraları, İtalya'nın İschia adasındaki, Euboia'dan gelenler tarafından kurulmuş en eski Yunan kolonisi olan Pithekoussai'de (38) bulunmuştur. i.Ö.8.yy'ın ikinci yarısına tarihli bu ticari amphoraların benzerleri Pithekoussai'deki Yunanlılar tarafından depo amphoraları olarak üretilmiştir (39).

Doğu kökenli bu ticari amphoraların yanında, Pithekoussai'de i.Ö.8.yy'ın üçüncü çeyreğine tarihli, çocuk mezarı olarak ikinci kez kullanılmış çift kulplu kapalı bir kabı, özgün formlu, bilinen en erken Yunan ticari amphorası olarak değerlendirilmekte (40). Bu amphoranın kulbunda ve gövdesi üzerinde Semitik ve Yunan kökenli harflerden oluşan kazıma ile yapılmış marka veya işaretler, Yunan ticari taşıma amphoralarının esinlendiği kaynağı ve ticari ilişkilerin o dönemdeki boyutunu en açık bir şekilde göstermektedir.

Bununla birlikte, Yunanlılar, Fenikeliler'den ve doğudan sadece geliştirmeye çalıştıkları ticari taşımacılıkta çok yararlı bir kap türü olan ticari amphoraları kullanma fikrini almışlar ve Miken Döneminden beri süregelen güçlü bir seramik form geleneğine sahip oldukları için de, ilk ticari amphora-

larında dahi Fenike amphoralarının hiçbir formunun etkisinde kalmamışlardır.

IV. TİCARİ AMPHORALARIN TİCARET VE TAŞIMACILIKTAKİ YERİ, ORİJİNAL VE GÜNLÜK YAŞAMDAKİ TEKRAR KULLANIMLARI

Tarımsal ürünler ve diğer yiyecek maddelerinin topluca ve uygun bir şekilde taşınmasını sağlamak, amacıyla antik çağda ucuza mal olan çeşitli taşıyıcılar kullanılmıştır. Sepetler, kumaş çantalar ve variller gibi çok değişik ve dayanıksız malzemelerden yapılan bu taşıyıcılara kazılarda çok seyrek raslanmaktadır. Bu taşıyıcılar içinde en çok tutulan ve binlerce yıl boyunca kullanılanlar, kilden yapılmış kaplardır. Taşınan ürünlerin nitelikleri bir takım pratik formların ve yöntemlerin doğmasına neden olmuştur. Taşıyıcı olarak kullanılan formların en yaygın kullanıma sahip olanları da ticari amphoralardır.

Ticari amphoraların başlangıçtan itibaren bir çok alanda yaygın bir şekilde kullanılmış olabileceklerini teorik olarak ileri sürmek mümkün olabilir. Ancak, bu bölümde, antik kaynaklar, arkeolojik veriler, sikkeler, vazo resimleri ve koroplastların incelenmeleri sonucunda elde edilen bilgilerin ışığı altında, Yunanlıların ilk ticari amphoraları kullanmaya başladıkları İ.Ö.8.yy'ın ortalarından Bizans egemenliği dönemine kadar günlük ve ticari yaşamın her alanında ne denli yoğun bir kullanıma sahip olduklarını sergilemeye çalışacağız.

Herşeyden önce, bu kapların çok büyük bir kısmının ticaretle ilişkili olduklarını ve günümüzdeki çeşitliliğin aksine dönemin hemen hemen en dayanıklı tek ambalaj eşyasını oluşturduklarını, antik batık gemilerin taşıdıkları yüklerin büyük bir kısmını meydana getirmelerinden anlamaktayız.

Ticari amphoralar, Yunan dünyasında en çok kullanılan

ve ucuz olan kilden yapılmışlardır. Zor ve tehlikeli deniz yolculuklarına dayanıklı olmaları amacıyla kalın cidarlıdır- lar. Antik kaynaklar, seyrek ve ticaret dışı da olsalar, altın " ἀμφορεύς κυρίως (41), gümüş (42), bronz (43), alabastron, mermer (44) ve ağaç " ἀμφορεύς ἄκυρος (45) amphoralardan söz etmektedirler.

Bir önceki "Ticari amphoraların kökeni" bölümünde de sözünü ettiğimiz gibi, bu kapların taşımada kullanıldıklarını ilk belirten en eski kaynak Homeros'tur. Odysseia'da, Tanrıça Athena, Mentor'un kılığında, Telemachos'a babasını araması için yolculuğa çıkmasını bildirirken şarabı amphoralara koymasını öğütler (46).

Ticari amphoraların yoğun bir şekilde üretilmelerine ve kullanılmalara neden olan ekonomik olay ; İ.Ö.8.yy'ın başından itibaren, Ege denizinin iki kıyısının ve adaların oluşturduğu Yunan dünyasında şarap ve zeytinyağı üretiminin yerel tüketimi aşması ve deniz aşırı pazarlara ve kolonilere bu tüketim fazlasının yönelmiş olmasıdır (47). Homeros'un da bize gösterdiği gibi, ticari amphoralar herşeyden önce ve en çok şarap ihraç etmek için kullanılmışlar ve kullanımları boyunca da ağırlıklı olarak şarap taşımışlardır.

Antik dönemdeki şarap alıcılarının bugünkü alıcılar gibi, pazarda arzu ettiği yörenin şarabını tanıyabilmesi ihtiyacı, üretici kentlerin kendilerine özgü bir ticari amphora formu ve görünüşü yaratmalarını ve bu formu korumalarını gerektirmiştir. Böylece, önemli şarap ve zeytinyağı üreticisi ve ihracatçısı durumuna gelen antik kentler çevresinde yoğun bir ticari amphora üretim endüstrisi oluşmuştur. Şarap üretiminin ve kalitesinin yasalarla kontrol edilmiş olduğu gibi, ticari amphora üretimi de form, standart ve kapasite ile ilgili olarak denetlenmiş olmalıdır (48).

Alıcıda uyandırılan imajın çevresinde, ticari amphoraların kapasiteleri, formları ve - eğer varsa - süsleme sistemleri ya değiştirilmemiş, ya da uzun bir süre içinde veya

zorunluluklar nedeniyle değiştirilmişlerdir (49).

şarap ve zeytinyağı üretimleri ve bunlara sahip kentlerin ekonomik ve sosyal yaşamları öylesine kaynaşmıştır ki, bu durum söz konusu kentlerin bastırdıkları sikkeler üzerine de yansımıştır. Khios ve Thasos sikkelerindeki (50) ticari amphora ve üzüm salkımı tasvirleri, bu kentlerin şarap üretimlerinin, Samos ve Atina sikkeleri üzerindeki amphora ve zeytin dalları (51) ise zeytinyağı üretimlerinin önemi hakkında bilgi vermektedir.

Yunanlılarda şarap ve zeytinyağı dışında ihraç değeri olan herhangi bir besin maddesi için özel olarak yapılmış bir ticari amphora formunu saptayamamıza karşın, antik kaynaklar amphoraların taşıdıkları ve depoladıkları maddeler ile ilgili bilgiler vermektedirler.

Homeros İliada'da (52), Akhilleus'un zeytinyağı ve bal dolu amphoraları ölü hediyesi olarak Patroklos'un mezarına bıraktığını anlatmaktadır.

Ksenefon Anabasis'de (53), Karadeniz kıyısı kavimlerinden olan Mossynoiklerin tuzlu balık bastıkları amphoralardan söz etmektedir.

İskitler atlarından sağdıkları sütü tahta fiçilerde (54) depolarken, Yunanlılar aynı dönemde süt depolamak için amphoraları kullanmaktadırlar (55).

Kuşkusuz, günümüzde olduğu gibi, antik çağda da amphoralar içinde su depolanmamış veya taşınmamış olması düşünülemez. Herodotos (56) bu konu ile ilgili olarak aşağıdaki bilgileri vermektedir.

"şimdi Mısır'a giden pek az denizcinin gözüne çarpan meraklı bir şey söyleyeceğim. Yunanistan'ın her yanından ve Fenike'den Mısır'a yılda iki kez şarap gelir, bunlar toprak testiler içersine konulmuşlardır. Ama Mısır'ın hiçbir yerinde boş testiye raslanmaz. Ne oluyor diye sorulabilir bu testiler ?

Bunu da anlatacağım. Her Demarkhos, bölgesindeki testileri toplayıp Memphis'e göndermekle yükümlüdür. Orada bunlara su doldurup Suriye çölünü geçecek olan koruma birliklerine su gönderilir."

Aigina'da "ἀγών ἀμφιφορίτης" adı verilen ve efsanevi Argonautlar ile ilişkili olarak kutlanan bir bayram (57) vardı. Bu bayramda, gençler taşıdıkları boş amphoralar ile önce limandan Asopis çeşmesine koşarlar. Amphoraları su ile doldurduktan sonra tekrar limana doğru koşarak yarışır. Argonautların çeşmeden su doldurma sahnesi, İtalya'da bulunan İ.Ö.4.yy'a tarihli bir bronz kutu üzerinde tasvir edilmiştir (58).

Kıbrıs'da Girne açıklarında kazısı yapılan İ.Ö.4.yy sonu 3.yy başlarına tarihlenen bir Yunan gemi batığındaki ticari amphoraların içinde badem bulunmuştur (59). Gemide amphoraların dışında da yığın halinde bademlerin bulunmuş olması, bunların ticari amphoraların içine o sefere özgü, geçici olarak konulduğunu göstermektedir.

Herodotos (60) Zakynthos adasındaki göllerden çıkartılan ziftin amphoralarda kullanılmak üzere bir araya toplandığından söz etmektedir. Ziftin, amphoralara, taşınmak veya depolanmak için mi doldurulduğu, ya da, aşağıda da üzerinde duracağımız gibi, iç çeperlerde yalıtma maddesi olarak gözenekli yüzeyi kaplama amacı ile mi kullanılmış olduğu orijinal metinden anlaşılmamaktadır.

Antik Yunan kaynaklarının aksine, Roma Dönemi yazılı kaynakları, ticari amphoraların taşıdıkları maddeler ile ilgili daha çok bilgi vermektedir ve gerek kara, gerekse su altı kazıları bu bilgileri doğrulamaktadır.

M.Callender (61), şarap ve zeytinyağı gibi temel gıda ürünleri dahil olmak üzere, antik kaynaklar ve kazı buluntuları ışığı altında, çoğunluğunu Roma Dönemi kullanımlarının oluşturduğu uzun bir liste vermektedir. Bu listede, Garum gibi

antik dönemin önemli besin maddelerinden biri olan balık sosları (62), kiraz, üzüm, erik, şeftali, incir, hurma, ceviz, biber gibi meyve ve kuru meyveler ; fasulya, mercimek.un ve çeşitli tahıllar ile merhem, sirke, ilaç, çömlekçi kili ve idrar bulunmaktadır.

Ticari amphoralar, içlerindeki maddeler boşaltıldıktan veya tüketildikten sonra kırılarak atıldıkları gibi (Antik Roma kentinin güney sınırında kalan Monte Testaccio tepesi, İspanya ve Afrika'dan deniz yolu ile getirilmiş çeşitli ürünlerin elden çıkartılan amphoralarına ait parçalardan oluşmuştur.), çok değişik amaçlar için de kullanılmışlardır. Özellikle, kırsal kesimdeki çiftçilerin bunları onarıp tekrar tekrar kullandıklarını bilmekteyiz (63).

Bugün boş şişelere olduğu gibi, antik dönemde boş ticari amphoralara da çeşitli nedenlerle ihtiyaç duyulmuştur. İ.Ö. 2.yy'da Delos adasındaki yazıtlardan şarap dolu ticari amphoraların fiyatlarını olduğu gibi, boş amphoraların da fiyatlarını öğreniyoruz (64).

Yukarıdaki grup içinde yer alan sağlam ticari amphora kullanımları dışında, ikinci grup kullanma amaçları arasında ilk sırayı ticari amphora mezarlar almaktadır. Ticari amphoraların, bebek ve çocuk ölülerinin gömülmesinde başlangıçtan Hristiyanlığın ilk geliştiği yıllara dek her zaman önemli bir yeri olmuştur (65). Belki de, bu mezar tipinin kullanılmasının temelinde, ticari amphoraların iç kısmının ana rahmi ile özdeşleştirilmesi yatmaktadır.

Ticari amphoralar birçok antik yerleşmede, tesviye amacı ile veya terk edilen kuyu ve sarnıçların doldurulmasında kullanıldıkları gibi (66), ocak ve tandırların duvarlarında ısıyı tutmak amacıyla, kubbe yapımlarında akustik sağlayıcı malzeme olarak, tiyatroların, stadyumların duvarlarında ve forum yerlerinin tabanlarında (67), Ravenne'deki yapılarda çatılarda kiremit örtü olarak (68) ve yol döşemelerinde kullanılmışlardır. Sağlam olarak ise, su taşıma amacıyla kova, fıçı ve

damacana veya çiçek saksısı, para sandığı, soğutucu, kireç taşıyıcısı, sınır işareti olarak kullanıldıklarını bilmekteyiz (69).

Roma ve Pompei'de pisuar olarak caddelerin kesiştiği köşelere yerleştirilen ticari amphoralar, idrar ile dolunca demirciler tarafından kullanılmak üzere alınmaktaydı (70). Aynı şekilde, tarımsal amaçlı idrar taşıyan ticari amphoralardan da Plinius (71) söz etmektedir.

Ticari amphoraların içinde taşınan kolay ve çabuk bozulabilir gıda maddelerinin dış ortamdan yalıtımları, o gün için önemli sorunlardan birini oluşturmuş olmalıdır. Pişirilmiş kil kapların içlerinde korunan sıvıları sızdırmaları ve hava ile temasın engellenememesi, yapılarının gözenekli olması nedeniyle kaçınılmazdır. Bu tür sakıncaları engellemek amacı ile Yunanlılar birçok yöntem kullanmışlardır. Yunanlıları, ticari amphora kullanma fikri ile birlikte, yalıtma yöntemlerinde de etkiledikleri anlaşılan Fenikeliler ticari amphoralarının iç çeperlerini reçine ile sıvamaktaydılar (72). Reçine ya da onun farklı bir çeşidi olan zifti, Yunanlı şarap üreticileri Bizans Dönemi sonuna kadar kullanmışlardır (73). Reçine antik dönemde çok değerli bir mal olarak bilinmekteydi. Su geçirmez olmasından dolayı gemi ahşaplarında da kullanılmaktaydı. Reçine büyük boyutlu Rhodos ticari amphoralarının iç çeperlerinde 1-2 mm kalınlığında kullanılmıştır. Girne batığında ele geçen ticari amphoraların iç kısımlarında da reçine kullanılmış olduğu görülmektedir (74).

Uzun deniz yolculuklarında, şarabın sirke olmadan, zeytin yağının küflenmeden nasıl dayanmış oldukları henüz üzerinde tartışılan bir sorun olarak durmaktadır. Bu bozulmaları engellemek amacıyla ticari amphoraların iç kısımlarının reçine veya zift ile sıvanmış olmasının yeterli olmaması gerekir. Ayrıca, günümüze kadar ulaşan ticari amphoraların çok küçük bir kesiminde reçine veya zift izlerine raslanmaktadır.

İç çeperlerdeki yalıtma yöntemleri ile birlikte ticari amphoraların ağızlarının pişmiş toprak (75), pişmemiş kil (76),

ahşap veya mantar (77), çam kozalağı (78), taş (79), çamur ve asma yaprakları (80) ile kapatıldıklarını bilmekteyiz. Bu tıkaçların çevrelerinin balmumu, reçine veya zift ile kaplanarak ağız altlarından bir ip yardımı ile sıkıca bağlanmış olmaları mümkündür. Hemen hemen tüm ticari amphoraların ağız kenarlarının dışa taşkın olmaları, deri veya mumlu kumaş kapakların ip ile bağlanması yönteminin sağlamlığı için gerekmektedir (81).

Roma Dönemine ait bazı ticari amphoraların boyunlarının kısımlarına mantar kapaklar yerleştirildikten sonra üzerlerine alçı dökülmüş ve alçının üzerine de üretici damgası basılmıştır (82). Mantarın diğer vazo formlarında tıkaç olarak kullanılması İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında bilinmektedir. Ticari amphoralarda ise ilk kez İ.Ö.3.yy'ın başlarından itibaren kullanılmaktadır. Bu tip mantar tıkaçları kullanan Greco-İtalik ticari amphoralar Lipari adası yakınındaki La Secca Capistello batığında ele geçmiştir (83). Bu ticari amphoralarda mantar tıkaçların etrafı reçine ile sıvanmıştır. İngiltere'de ise kurşun ile tıpalanmış Roma Dönemine tarihli bir ticari amphora bulunmuştur (84).

Yunan ticari amphoralarının ilk örnekleri genellikle tıknaz, şişkin karınlı ve ayakta kendi başlarına durabilecekleri bir kaideye sahip depo amphoraları görünümünde idiler (85). Gerek ilk dönemlerdeki gemilerin boyutlarının küçük olmaları, gerekse üretim ve tüketimin yoğun olmaması nedeniyle, ticari amphoraların gemilerde fazla yer kaplayacak şişkin bir forma sahip olmaları herhangi bir sakınca yaratmıyordu kanısındayız. Ancak, Arkaik Dönemin sonundan itibaren sıvı gıda (Şarap ve zeytinyağı) üretimini nüfus açısından kalabalıklaşan tüketim merkezlerine ve kolonilere daha verimli ve büyük oranlarda taşımak ihtiyacı doğdu ve bu nedenle gemi hacimlerine daha fazla ticari amphora sığdırmak amacıyla kapların gövdeleri incelendi ve boyları uzadı. Bu gelişme, 900 yıl boyunca Akdeniz, Ege ve Karadeniz kıyılarındaki şarap piyasasına hakim olduğu anlaşılan Khios'un şarap amphoralarında (86), ve Hellenistik dönemden itibaren, Khios'a nazaran daha kısa bir süre için, yoğun olarak şarap piyasasına giren ve bu duruma paralel

olarak sürekli form değiştiren Knidos ticari amphoralarında izlenmektedir (87).

Ticari amphoralardaki verimli taşıma düşüncesine dönük olduğunu sandığımız inceleme ve uzama sonucunda, normal boy gemilere 2000-3000 amphora yüklemek mümkün olmuştur (88). Ticari amphoralar bazen teknenin ambarına sivri diplerinin verdiği olanakla kat kat istiflenmiş, bazen samanlar üzerine ya da ringa balığı kemiğinden veya ağaçtan raflara, birbirlerine dayanarak yerleştirilmişlerdir (89). Bu yerleştirmede, kuşkusuz geminin dengesi gözetilmiş, belki de ticari amphoralar bir ip veya kulplarının içinden geçirilen bir sırtık yardımı ile sabitleştirilmişlerdir.

Daha çok, deniz taşımacılığına elverişli olan ve bu özelliklerine uygun olarak kıyı yerleşmelerinde çok sayıda karşımıza çıkan ticari amphoralara, denizden içerideki merkezlerde daha az sayıda raslanmaktadır. Gordion'da dahi ticari amphora mühürlerine raslanmış olması (90), ticari amphoraların kara taşımacılığında da kullanıldığını göstermektedir. Palermo Müzesinde bulunan iki ticari amphora yüklenmiş eşek formunda şişmiş toprak askos (91), ticari amphoraların kara taşımacılığında kullanılmasına ait ilginç bir örnektir.

Daha geç dönemlerde, Pompei'de bir duvar resminde gördüğümüz Culleus adı verilen manda derisinden yapılmış ve dört tekerlekli arabalara yüklenmiş bir taşıyıcı, daha pratik ve verimli bir şarap taşıyıcı olarak görülmektedir (92). Elimizde kanıt olmamasına karşın, bu deri taşıyıcıların daha erken dönemlerde de kullanılmış olması mümkündür.

İlk ticari amphoraların dışındakiler tek başına ayakta duramayacak kadar sivri dipliydiler. Bu durum depolama için bir sorun gibi görünse de bazı yardımcı araçlar kullanılarak çözülmekteydi. Sivri dipli ticari amphoralar için özel olarak yapılan pişmiş toprak, taş veya ağaç üç ayak veya kaideler çok sık olarak karşımıza çıkmaktadırlar (93). Gemilerden indirildiklerinde veya yüklenmeyi beklerken, liman kıyıların-

daki kumsallara sivri diplerinin verdikleri olanakla gömülüyorlardı. Roma'da 1879 yılında ortaya çıkartılan antik bir şarap deposunun mahzeninde ticari amphoralar, mahzenin zeminine yayılmış kum içine gömülü ve düzenli bir şekilde sıralanmış olarak bulunmuşlardı (94). Boş olarak bekletildiklerinde ise, Rhodos'da, bir magazin kazısında ortaya çıkartıldıkları gibi, ağızlarının üstünde ters olarak sıralandıkları anlaşılmaktadır (95).

V. "DOĞU YUNAN" VEYA "İONİA" TİCARİ AMPHORALARI
PROBLEMİ VE ÜRETİM YERLERİNİN SAPTANMASI İLE İLGİLİ
ÇALIŞMA VE ÖNERİLER

Yunan Arkaik dönem seramiğinin üretim yerlerinin saptanması üzerine yapılan araştırmalar içinde,Doğu Yunan veya İonia ıkışlı olduklarına inanılan ve antik dünyanın hemen hemen her köşesinde raslanan değişik tiplerdeki ticari amphoraların üretim yerleri ve kökenleri üzerine yapılan teklif ve öneriler,problemin kendisi kadar eskidir.Özellikle, ticari amphoralar gibi,genellikle üretildikleri bölge ve kentlerin tarımsal ürünlerini taşıyan kapların üretim yerlerinin saptanabilmesi,o bölge ve kentlerin ekonomilerini ve ticaretlerini tanıyabilmemiz için başlangıç noktalarını oluşturmaktadır.Bu nedenle,konu ile ilgili araştırmalarda,ticari amphoralar için "Doğu Yunan" veya "İonia" gibi genel coğrafi tanımlamalar ile yetinmemek kaçınılmaz olmaktadır.

Akdeniz ve Karadeniz kıyılarındaki Yunan kolonilerinde yapılan kazılarda gün ışığına çıkartılan Doğu Yunan ticari amphoraları ile ilgili ayrıntılı katalogların,çizim ve fotoğrafların yayınlanmış olması,konu üzerindeki tartışmaların başlatılması için ilk adımları oluşturmuştur.Başlangıçta, henüz birer tüketim merkezi durumunda olan kolonilerden elde edilen ticari amphoralar üzerinde çalışan bilim adamları önerilerini,üretim merkezlerinin buldukları Batı Anadolu kıyılarında ve adalarda yapılan kazıların ışığı altında, kolonilerin kurucuları olan İonia kentleri çerçevesinde yönlendirmek durumunda kalmışlardır.Ancak son yıllara kadar, üretim merkezi olmaya aday kentlerde yapılan çalışmaların da,diğer arkeolojik sorunların yanında,ticari amphora lokali-

zasyonlarının çözümüne dönük olarak yoğunlaştırılmamış olması veya yetersizliği de bu konuda zorluklara neden olmuştur.

Yüzyılımızın başında Thera kazısı buluntularını yayınlayan H.Dragendorf (Thera II, Berlin, 1903) mezar olarak kullanılmış, biri sade, diğer ikisi firnis band süslemeli üç ticari amphoranın (İbid, Abb.425 a-c) üretim yerleri ile ilgili olarak İonia'yı işaret etmektedir "Die Gefässe sind nach dem Ton sicher nicht teräisch. Die Form ist weit verbreitet, kehr unter den Vorratsgefassen von Naucratis, Tanis, Samos etc wieder. Aus ihr ist die Form der dekorierten İonischen Amphora entwickelt, wie sie schon in einzelnen geometrischen Stilen, dann vor allem in der milesischen und samischen Keramik gelaufig ist." (İbid, s.228).

1938 yılında M.Lambrino, yayınında (Les vases archaiques D'Histria, Bucuresti, 1938) Histria buluntuları içinde yer alan ticari amphoralardan büyük bir kısmını İonia'lı bir kökene bağlamaktadır. Büyük grup içinde yer alan beyaz astarlı ve "S" süslemeli büyük tip ticari amphoraların, genel olarak ne Vroulia'da ne de Rhodos'da bulunmadığına işaret ederek, (Bu yanlışlığı ile ilgili olarak bkz. ASAtene III, 1916-1920, Fig.111.b) bunların Miletos'da üretilmiş olabilecekleri olasılığını ileri sürmektedir "La grande quantité d'amphores de ce groupe trouvée à Naucratis et à Daphne - si l'on peut, comme je le crois, se fier aux descriptions - leur confère une origine ionienne certaine. Le fait qu'on ne les trouve ni à Vroulia ni à Rhodes en generale, relié à celui de leur présence en nombreux fragments à Histria rend fort probable l'attribution à Milet de leur fabrication." (İbid, s.105-6).

M.Lambrino'ya göre, "Astarsız büyük amphoralar" başlığı altında topladığı (İbid, s.107) ve A.1 ile A.2 (İbid, Fig.71-73) tipleri olarak iki gruba ayırdığı, astarsız, ince firnis bandlı, hafif şişkin boyunlu ticari amphoraların üretim yeri de Miletos'dur "Ainsi que nous l'avons déjà dit pour le type A-1, le lieu de fabrication de ces vases est sans doute Milet et il est probable qu'on doit les rencontrer en bien des

points du monde antique." (ibid,s.113).

Yazar,"Tip B" olarak tanımladığı,önceki tiplere göre daha kısa ve silindirik boyunlu,kalın band süslemeli bir grup ticari amphora'yı da aynı üretim bölgesine ait bir varyasyon ve orta boy İonia ticari amphoralarına örnek olarak görmektedir.Gerçekte,tezimizin ana konusunu oluşturan bu grup ticari amphoralar İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında Klazomenai'de üretilmiş olup,tipolojik sınıflandırmada Tip Klaz. IV (Bkz.Bölüm.VI.1.4) olarak yer almaktadır.M.Lambrino,bu ticari amphoraların üretim yerlerini tartıştığı ve özetlediği son bölümde şunu yazmaktadır "Les trouvailles d'Histria nous permettent de souscrire à ces conclusions : elles autorisent de plus à faire remonter à la fin du VII.siècle la presence de ces vases à Histria.En reunissant les données recueillies dans nos fouilles et ailleurs,on peut diviser cette fabrication en deux groupes : l'un plus proprement milésien,auquel appartiennent nos amphores,celles de Thera et de Naucratis ; le second,vraisemblablement à Rhodien auquel appartiennent les amphores trouvées à Rhodes.Il semble logique d'ajouter que le type à col galbé,si nombreux à Histria,a bien des chances d'être le plus milésien de tous" (İbid,s.124):

Histria ve Karadeniz'deki bir çok koloninin Miletos tarafından kurulmuş olması,bu ana kentin M.Lambrino tarafından Histria'daki ticari amphoraların üretim yeri olarak düşünülmeye neden olmuş ve bu öneri,konu ile ilgili tartışmalara ve yeni önerilere yol açmıştır.

Doğu Yunan ticari amphoralarının lokalizasyonları ile ilgili sorunların gerçek çözüm yeri olan İonia'dan ilk öneriler,Khios'daki Kofina Ridge kazısı buluntularını yayınlayan J.K.Anderson'dan 1954 yılında gelmiştir (BSA 49,1954,s.123-182,Pl.6-13).

J.K.Anderson,kazı buluntuları içinde yayınladığı beyaz astarlı ve firnis band süslemeli ticari amphoralara ait ağız

kenarı, boyun ve kaideler için (İbid, Kat.-Nr.17-21, Fig.5 ve 9, Pl.7.a) üretim yeri olarak Khios adasını işaret etmektedir "All these fragments are probably from Chian amphorae of late seventh century." (İbid, s.136). Ancak, cümle içindeki "probably" sözcüğü, kendisinin de bu tip ticari amphoralar için yeterli kanıtlara (üretim artığı veya atelye vs.) sahip olmadığını göstermektedir. Böyle olmasına karşın, bu tarihten sonra, aşağıda da göreceğimiz gibi, Akdeniz, Ege ve Karadeniz kıyılarındaki tüketim merkezlerinde görülen bazı Doğu Yunan ticari amphoralarının üretim yerleri ile ilgili olarak Kofine Ridge kazısı buluntuları dip not olarak verilecektir.

Aynı yayında, Kat.-Nr.48'de verilen bazı ticari amphora alt gövde parçaları ve kaideler (İbid, Fig.9.c ve d), gerek kil tarifleri ve astarsız oluşları "They are made of coarse gritty light brown clay, unslipped", gerekse astarsız gövde yüzeyleri üzerinde kalın, kırmızı firnis bantlar ile süslü olmaları ile "Fragments from the upper parts of their bodies were decorated with broad red loops and horizontal bands" (İbid, s.139) önceki beyaz astarlı ticari amphoralardan ayrılmaktadırlar. Gerçekten de, Kat.-Nr.48'de yer alan, dışa açılan ve baş parmak kesitli dip-kaidelere (Bkz.K.A. Nr.46-51) ve firnis ile yapılmış kalın band süsleme sistemine Klazomenai üretimi ticari amphoralarda raslanmaktadır.

J.K.Anderson, Kat.-Nr.51'de tanımladığı bir Khios ticari amphorasına ait şişkin profilli bir boyun parçası ve bu tip ticari amphoralara ait bir dip-kaideden söz ederken, bunların yukarıda belirtilen kalın band süslemeli ticari amphoralardan ve baş parmak kesitli kaidelerden hem form hem de üretim olarak ayrıldığını belirtmektedir "In this pit were several feet of the type shown in Fig.9e. They differ from no.48 not only in shape but in fabric, being made of a far smoother, less gritty clay." (İbid, s.139).

J.K.Anderson'un çok isabetli olarak tahmin ettiği gibi, kent sikkelerinden de tanınan şişkin boyunlu ticari amphora-

lar Khios üretimidirler "These amphorae are certainly Chian, but they were widely exported.Examples are know from a late sixth century tomb in Olbia,from Naucratis,Athens and Corinth".

J.K.Anderson,sonuç bölümünde,ticari amphora buluntularına genel bir bakış içinde,kazı buluntuları arasında yer alan değişik tip ve üretimdeki ticari amphoraların tümünü Khios'lu bir kökenin varyasyonları olarak değerlendirmektedir."...the series of necks and feet from our various deposits may be of value in providing proof of the chian origine type." (İbid,s.168).Khios üretimi olarak tanımladığı ticari amphoraları da,aşağıdaki gibi kronolojik bir sıra içine yerleştirmektedir. A) İ.Ö. geç 7.yy'da başlayan seri (İbid,Kat.-Nr. 17-21) ovoid gövdeli,meyilli omuzlu ve beyaz astarlıdır. Gövde üzerinde firnis ile yapılmış ince bandlar bulunmaktadır. B) İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihlenenler ise astarsız, ovoid gövdelidirler ve dip-kaideleri daha geniş,alçak ve daha çok dışa açılmaktadırlar.Killeri ise açık kahverengi, kumlu ve kabacadır.Kırmızı renkli kalın bandlar gövdeyi dolaşırlar. C) J.K.Anderson'a göre,İ.Ö.6.yy'ın sonları ve 5.yy'ın başlarında,şişkin boyunlu,oturma düzlemi oyuklu,dar kaideli,çok ince firnis bandlı,boyunlarında,çok sık raslanan firnis ile yapılmış Omikron veya Theta harfleri olarak yorumlanan ticari markalar taşıyan,İ.Ö.erken 5.yy'ın Khios sikkelerinde görülen ticari amphoralar ortaya çıkmaktadır.

Kofina Ridge kazıları,Khios'da ticari amphora üretim alanları ile ilgili kesin çözümler getirmemiş olmasına karşın,adada yapılan bağcılık ve şarap üretimi ile ilgili antik kaynakların ve nümizmatik kanıtların da desteklediği güçlü varsayımlar getirmektedir.

1960 yılında,Doğu Yunan ticari amphoraları ile ilgili iki yayın birbirlerine uzak iki bölgeden gelmektedir. Sovyetler Birliği sınırları içindeki Karadeniz kolonilerinde gün ışığına çıkartılan,İ.Ö.7.yy'ın son çeyreğinden Bizans dönemine dek tarihlenen çok sayıda ticari amphora,İ.B Zeest

tarafından yayınlandı (Keramiceskaya Tara Bospora, MIA '83, 1960, SSSR).

Bu yayında, İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihlenen Tip.1 (İbid, s.133, Tablo.II, Lev.I.1) ve İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihli Tip.6a-c (İbid, Lev.6-c) yazar tarafından "geniş bantlı ticari amphoralar" olarak sınıflandırılmaktadır. Bu grup içinde yer alan Tip.1'in tanımı şu şekilde yapılmaktadır "İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısının erken grupları için çoğunlukta olan amphoralar, geniş bantlı, siyah, koyu gri ve kahverengi boya ile boyanmış, pişme sonucu kırmızı olan kaplardır. Kapların gövdeleri geniş ve yuvarlak, boyunları kısadır. Gövdenin alt kısımlarında boyayla yapılmış iki band yer alır. Yatay bantlar, kulplardan dikey olarak inenler tarafından kesilmişlerdir. Buradaki bezeme, sistem olarak diğer birçok İ.Ö.6.yy merkezlerindeki gibi benzerdir. Erken Khios amphorasından sadece geniş bantından dolayı ayrılmaktadır. Bu geniş bantlı amphoraların hangi üretim merkezlerine ait oldukları sorusuna henüz açıklık getirilmemiştir. Bunlar, Khios'a yakın büyük bir üretim merkezinden gelmiş olmalı ve onlarla yakın temasta bulunmuş olmalıdır." (İbid, s.15).

Tip 6a,b,c olarak sınıflandırılan üç ticari amphora ise "Dor merkezlerinden gelen geniş bantlılar" olarak tanımlanmaktadır (İbid, s.133, Tablo.II). B.N.Grakov (İbid, s.16, dip not.3) firnis bantlı bir ticari amphoranın (İbid, Lev.II, 6.a) boynundaki işareti nedeniyle Dor merkezleri kökenli olduğunu ileri sürmektedir (Klazomenai'de yüzeyde bulunan yerel üretim bir ticari amphoraya ait boyun parçası üzerinde bulunan eksik bir ticari marka, yukarıda görülen ters Epsilon olarak tamamlanabilir. Skz.K.C Nr.7, Şek.61, Lev.41). Bu nedenle de diğer iki band süslemeli ticari amphora aynı grup içine alınmıştır.

Klazomenai kazılarının sonuçlarına göre, İ.B.Zeest'in yayınladığı Tip.1 ve Tip.6 ile ilgili değerlendirmemiz şöyledir ; İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihli, Tip.1 olarak

tanımlanan ticari amphoranın omuzunda tek bir firnis band bulunmaktadır.Yazar tarafından,biribirlerine çok yakın olmaları nedeniyle tek bir band olarak görülmüş olabileceği ihtimalini de göz önüne alarak,bu küçük farklılık dışında İ.Ö.6.yüzyılın ortalarına tarihli Tip Klaz.III ticari amphoralarındaki tüm tipolojik özellikleri Tip.1 ticari amphorasında görmekteyiz.Süsleme sistemi Klazomenai ticari amphoralarına benzeyen,fakat boyun ve kulp formlarında değişiklikler gösteren Tip 6a dışında,Tip 6c,Klazomenai üretimi İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihli Tip.IV ticari amphoralarına benzemektedir.

Özetlemek gerekirse,İ.B.Zeest,benzer süsleme sistemine sahip ticari amphoraların birden fazla üretim merkezinde üretilmiş olabileceğini ileri sürmektedir "İ.Ö.6.yy'ın içinde çeşitli merkezlerde üretilmiş olsalar da,bunların bezeme sistemi aynıdır." (İbid,s.16).Yüz yıldan daha uzun bir süre üretilmiş bu ticari amphoralarla ilgili yukarıdaki görüşe hemen katılmak mümkün görünmemektedir.Bazı küçük istisnalar dışında,büyük üretim merkezlerinin,ticari amphora formlarını ve süsleme sistemlerini kolay kolay değiştirmedikleri son yıllarda yapılan araştırmalarda ortaya çıkmaktadır (Bkz.Dupont,PP 104-107,1982,s.193-209)

1960 yılında,Batı Akdeniz'deki önemli bir İonia kolonisi olan Massalia'da (Marsilya) ele geçen buluntuları yayınlayan F.Villard (La céramique Grecque de Marseille.VI-V siècle.Essai D'Histoire Economique,Paris,1960) "Amphores à la brosse" adı altında topladığı,gövdesi fırça ile firnislenmiş büyük boy ticari amphoraların İonia'da üretilmiş olabileceklerine işaret etmekte ve Fransız bilim adamlarının o günkü eğilimlerine uygun olarak,kesin üretim yeri olabilecek kentlerin içinde Fokai'nin de düşünülmesi gerektiğini ileri sürmektedir "On peut sans doute éliminer comme lieu d'origine des amphores ioniennes à la brosse les grands centres viticoles,comme Rhodes,Chios ou Thasos,dont les amphores sont connues ; le choix se limite alors à l'une

des cites de l'Ionie continental, qui ne peut être ni Clazomènes, ni Smyrna, ni Ephèse. L'Hypothèse milesienne, avancée par Mme Lambrino, semble bien ambitieuse pour une série aussi faiblement diffusée. Faut-il penser à une production de Phocée ? " (Ibid, s.15-16). Ancak, söz konusu "à la brosse" ticari amphoraların İonia'daki herhangi bir üretim merkezinde üretilmiş olduklarına ilişkin bir kanıt bulunmamaktadır. "SOS" olarak adlandırılan, Attika üretimi zeytinyağı taşıyan amphoraların taklidleri oldukları anlaşılan bu tür ticari amphoraların üretim yerleri içinde Khalkis'in adı geçmektedir (Bkz. A.W. Johnston-R.E. Jones, "The SOS amphora", BSA 73, 1978, s.111 ve 121).

Ayrıca, F.Villard bölüm D'de (Op.cit, s.50) "Süslemesiz seramik" başlığı altında toplanan, birbirlerinden farklı formlarda iki tip ticari amphoradan birincisi (Ibid, Pl.51, 3-4) için İonia'da bir üretim yerini ileri sürmektedir "... sans doute faut-il supposer que, comme les amphores à la brosse, il est originaire d'une des cités de l'Ionie continentale."

1964 yılında P.Bernard, Thasos'da bulunan firnis band süslemeli ve omuzunda "S" motifi taşıyan sulandırılmış beyaz astarlı bir ticari amphoranın yayınında, İonia ticari amphoralarının Akdeniz ve Karadeniz'deki yayılma alanları ile ilgili, o gün için geniş bir bibliyografya vermekte (P.Bernard "Céramiques de la première moitié du VII siècle à Thasos" BCH 88, 1964, s.137-146) ve bu ticari amphoraların üretim merkezleri ile ilgili tartışmalara katılmaktadır. P.Bernard'a göre, buluntuların bolluğu ve kil görünüşlerinin çeşitliliği, tüm Doğu Yunan bölgesinde birçok üretim merkezini göstermektedir. Bu üretim merkezleri içinde de birinci sırayı Khios'daki atelyeler almış olmalıdırlar "L'Abondance des trouvailles, la diversité des argiles laissent supposer pour cette céramique commune à lignes ondulées des centres de fabrication multiples disséminés pour les amphores décorées de S couchés, à la production desquelles plusieurs fabriques ionniennes ont du participer. Une place de premier rang

semble devoir pourtant être accordée aux ateliers de Chios." (ibid,s.138).

1966 yılında Tocra kazısı buluntularını yayınlayan J.Boardman-J.Hayes (Excavations at Tocra 1963-1965,Archaic deposits I,Oxford,1966 ; Excavations at Tocra 1963-1965,The Archaic Deposits II and later deposits,Oxford,1973) beyaz astarlı ticari amphoraları Khios üretimi olarak sınıflandırmaktadırlar (Tocra I,s.139,Kat.-Nr.1414-1415 ; Tocra II,s.62, Kat.-Nr.2258-2261,Fi .25).Astarsız ticari amphora parçalarından bir kısmının (Tocra I,s.139,Kat.-Nr.1418-1421) Khios üretimleri ile farklılıklarına değinmekte "The amphorae 1418-1420 differ in fabric from the last ; they may constitute a second Chian series,contemporaneous with the slipped variety." (ibid,s.137),bir kısmını ise Khios üretimi olarak soru işareti ile kabul etmektedirler (Tocra II,s.62,Kat.-Nr.2263, Fig.25).Her iki yayında da yer alan astarsız ticari amphora grubu form olarak,İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihli Klazomenai üretimi Tip.II ticari amphoralarına benzemektedir (Bkz.K.A Nr.14-15, Şek.6).

Aynı yıl,Suzanna Dimitriu (Histria II,Bucuresti,1966), Histria kazı buluntuları arasındaki Doğu Yunan üretimi ticari amphoralara ait parçaları,gerek daha sağlam bir kronolojik temele yerleştirmesi,gerekse olası üretim yerlerine göre sınıflandırma denemesi ile M.Lambrino'nun 1938 yılında yaptığı çalışmaları daha ileriye götürmektedir.Bu çalışmada Khios,Samos ve Rhodos gibi tanınmış Doğu Yunan üretim bölgesi üretim merkezlerine verilen ticari amphora grupları ayrıldığı gibi (ibid,s.46-48),büyük bir grubu da üretim merkezleri belirlenemeyen ticari amphoralar oluşturmaktadır (Bu grup içinde profil benzerliklerinden hareketle Klazomenai üretimi olarak ileri sürülen buluntular ile ilgili bkz.İbid, Kat.-Nr.518-522,524-527,540-547 ; K.B. Nr.8-24, Lev.27-30)

1970 yılında,F.Villard ("Céramique ionienne et céramique Phocéenne en Occident" PP 25,1970,Napoli,s.108-129) Marsilya ve Velia'daki buluntular ışığında,İonia'dan Batı Akdeniz'e

yayılan Khios şarap amphoraları ile birlikte görülen "silindirik boyunlu" ticari amphoraların (İbid, Fig.3) ve "à la brosse" ticari amphoralarının Doğu Yunan üretimi olarak görüldüklerini ve Khios şarap amphoraları da dahil olmak üzere, bu ticari amphoraların içinde taşınan ürünlerin ticaretinin, Batı Akdeniz'de Marsilya, Velia ve Ampuria gibi koloniler kuran Fokaililer tarafından yapıldığını ileri sürmektedir. Ancak, tanımlamalarını yaptığı ticari amphoraların çizim ve fotoğraflarını yeteri kadar vermemesi nedeniyle, hangi tip Khios ticari amphoralarından söz ettiği anlaşılmamaktadır. Doğu Yunan üretimi olarak işaret edilen ticari amphora boyunu (İbid, Fig.3) önemli bir Kuzey İonia üretim merkezi olduğu anlaşılan Klazomenai'de ve komşu yerleşmelerde ele geçmemiştir. Batı Akdeniz'de, İ.Ö.6. ve 5.yy'larda yoğun olarak kullanıldıkları anlaşılan hafif şişkin ve yüksek boyunlu, boyun-omuz geçişlerinde boğulan ticari amphora formları, (Bkz. Madeleine Cavalier, Les amphores du VIe au IVe siècle dans les fouilles de Lipari, Naples, 1985, Pl.VII.a-b, IX.a-b, X.a,d, XII.a-d, XVII.d-j, XIX, XX) geç 6.yy'dan başlayarak 5.yy'ın üçüncü çeyreğine kadar üretilen klasik şişkin boyunlu Khios üretimi ticari amphoralarına (Grace, Amphoras, ill.44, 48 ve 49) oranla İonia'daki antik merkezlerde yok denecek kadar azdır. Öyle anlaşılıyor ki, Khios'da, ya, aynı dönemde, biri Batı Akdeniz'deki tüketim merkezlerine, diğeri veya diğeri Karadeniz ve Ege kıyılarına dönük olarak üretim yapan atelyeler söz konusudur, ya da, Batı Akdeniz'deki tüketim merkezlerinde yoğun olarak rasladığımız ilk grup ticari amphoralar, Khios örneklerinden form olarak esinlenen Batı Akdeniz'deki bazı merkezlerde üretiliyorlardı. Bu nedenledir ki, M.Cavalier, bu tip ticari amphoraları "...des amphores de type chiote..." olarak adlandırmaktadır (Op.cit, s.90, dip not.2).

1972 yılında, Ksanthos buluntuları arasında, beyaz astarlı ve "S" motifli bir ticari amphorayı yayınlayan H.Metzger (Fouillés de Xanthos IV, Les Céramiques Archaiques et Classiques de L'Acropole Lyciennes, Paris, 1972, Pl.25, Kat.-Nr.11) söz konusu ticari amphoraların üretim yerleri ile ilgili

tartışmaları aktarıırken,Pitane (Çandarlı) mezarlığında gün ışığına çıkartılan beyaz astarlı ticari amphoralar nedeniyle, hipotetik olarak,üretim yerleri içinde Pitane'nin de yer alabileceğini işaret etmektedir (İbid,s.70).

1977 yılı ve sonrasında,Kıbrıs'daki çeşitli antik yerleşmelerde yapılan kazı ve araştırmalarda gün ışığına çıkarılan ticari amphoraların incelendiği yayınlarda,beyaz astarlı ve "S" süslemeli ticari amphoralar Khios üretimi,bu tipin dışında kalan firnis bandlı ve sade ticari amphoralar Doğu Yunan üretimi olarak sınıflandırılmaktadırlar.Y.Calvet ve M.Yon,Salamine kazısı buluntuları içinde ("Céramique trouvée à Salamine" Greek Geometric and Archaic Pottery found in Cyprus,ed.,E.Gjerstadt,Stockholm,1977,s.9-22 ; "Salamine de Chypre et le commerce ionienne" Les Céramiques de la Grèce de l'Est et leur diffusion en Occident,Centre Jean Berard, 1978,Napoli,s.43-51) yer alan Doğu Yunan ticari amphoralarını 5 gruba ayırmaktadırlar.A) Beyaz astarlı ve "S" süslemeli ticari amphoralar J.K.Anderson (BSA 49,1954,s.123-182,Pl.6-13) ve P.Bernard'ın (BCH 88,1964,s.137-140,Fig.40) yayınları dip not verilerek Khios üretimi olarak belirtilmektedir.B) Basit yatay band ve "S" süslemeli,astarsız veya hafif astarlı ticari amphoraların (Calvet-Yon,GGCAP,Kat.-Nr.105-112),İonia'daki çeşitli üretim merkezlerine bağlanabileceklerini,ancak içlerinden bazılarının,Grup A içinde yer alan beyaz astarlı ticari amphoraların ardılları olarak Khios'da üretilmiş olabileceklerini ileri sürmektedirler (İbid,s.18).C) Üçüncü grup,şişkin gövdeli ve süslemesiz ticari amphoralar da yine ortak bir İonia kökenine bağlanılmaktadırlar (İbid,Kat.-Nr.113-123).D-E) Bu iki grup içinde yer alan ticari amphoraların kökenlerinin İonia olduklarından şüphe edilemekte,tüm profil vermedikleri için form olarak sınıflandırılmamaktadır.Bu gruplar içinde yer alan bazı ticari amphoralar,form benzerlikleri ile Klazomenai üretimi olarak kendilerini hemen göstermektedirler (Bkz.K.B Nr.35-38, Lev.36-37).

P.Dupont ("Amphores commerciales archaïques de la Grèce de l'Est" PP 104-107,1982,s.193-209 ; "Classification et

détermination de provenance des céramiques grecques orientales archaïques d'Istros" Dacia 27,1-2,1983,s.19-43) son yıllarda Doğu Yunan yerleşmeleri ve kolonilerden gelen çok sayıda seramik ve kil örnekleri üzerinde yapılan fiziksel ve kimyasal analizlerin temel oluşturdıkları ve tipolojik veriler ile desteklenen araştırmalarının sonucunda, İonia ve Aiolis'de 5 büyük ticari amphora üretim merkezi önermektedir : Khios, Klazomenai, Samos, Lesbos ve Miletos (PP 104-107,1982,s.194).

İ.Ö.geç 7.yy-erken 6.yy'a tarihli,beyaz astarlı ve "S" süslemeli,geniş bir ticari amphora grubu için üretim merkezi olarak,P.Dupont da Khios adasını işaret etmektedir.Ancak aşağıda da belirtildiği gibi,bu adada ele geçen ticari amphoralara ait parçaların kil hamurları analiz edilmemişlerdir "Un échantillonnage de l'île a été constitué à l'aide de material d'Emporio (et très accessoirement de Panai),melant de la vaisselle décorée dans le style de Chios et de la poterie commune engobée,grise ou claire.Par contre,nous n'avons pu effectuer de prélèvements sur des amphores commerciales engobées à décor de bandes peintes que l'on attribue traditionnellement à l'île." (Dacia 27,1983,s.24).Adada,yüzeyde görülen antik atelye izleri ise en erken Klasik ve Hellenistik Dönemlere aittir ve Lemnia'nın kuzeybatısındaki plajlar yine bu dönemlere tarihli ticari amphora üretim artıkları ile dolu olmasına karşın,kil hamurları,Arkaik Dönem serilerinin kil hamurlarından hissedilir derecede farklıdır "Par ailleurs,les prospections du surface ont permis la découverte de traces d'ateliers antiques,notamment sur la côte nord-ouest,au lieu-dit "Limnia",où le contexte indique l'existence d'une importante fabrique d'amphores commerciales hellénistique." (ibid,s.24)."D'autre part,les zones de production étaient probablement assez dispersées : à proximité du petit port de Lemnia,sur la côte nord-ouest,la plage est jonchée de debris d'amphores classiques et hellénistiques assortis de ratés de cuisson,et les pâtes de ces amphores diffèrent sensiblement de celles des séries archaïques." (PP 104-107,1982,s.198).

P.Dupont'un iki makalesinden yaptığımız alıntılarının da gösterdiği gibi,beyaz astarlı ve "S" süslemeli ticari amphoraların Khios'da üretilmiş olabileceklerine dair atelye tespitleri ile ilgili kesin ve doyurucu kanıtlar henüz elde edilmemiştir.Gelecekte,Khios ve ana karada,bu sorunun çözümüne dönük çalışmaların çoğalacağı ve antik ekonomi ile ilgili sorunlara ışık tutacağı kanısını taşımaktayız.

P.Dupont,1979 yılı öncesinde,Klazomenai ve civarında yapmış olduğu yüzey araştırmalarında yerel ticari amphora üretiminin varlığını saptamış bulunmakta ve gerek yüzeyden elde ettiği,gerekse Histria kazısı buluntuları içindeki benzer örneklerin analizleri sonucunda,tezimizin ana konusunu oluşturan Klazomenai'de ticari amphora üretimi ile ilgili ilk sonuçları açıklamaktadır (PP 104-107,1982,s.198-210). Bu arada,Teos'da da yüzeyden topladığı ticari amphora örneklerinin Klazomenai üretimi ticari amphora örneklerinden farklı bir hamur kompozisyonu göstermiş olmalarından dolayı,bu kentte de benzer formlarda ticari amphora üreten atelyelerin göz önüne alınmasını önermektedir "Clazomènes n'a vraisemblablement pas eu l'exclusivité de fabrication de ces amphores. Le site voisin de Teos révèle des specimens apparentés,dont les compositions paraissent différentes sur les trois échantillons dont nous avons pu disposer." (İbid,s.200).

P.Dupont,Miletos üretimi seramiklerin hamur-kil kompozisyonlarının analizleri sonucunda,daha önceleri Rhodos üretimi oldukları zannedilen Fikellura amphoralarının Miletos'da üretilmiş olduklarının ortaya çıktığını işaret etmekte (İbid,s.204) ve bugüne kadar hiçbir Arkaik İonia ticari amphora formunun Rhodos ile ilişkisinin saptanamadığını, bu durumu,süslemeli kaplardan çok büyük bir kısmının üzerinde yapılan laboratuvar sonuçlarının da teyit ettiğini belirtmektedir (İbid,s.208).

VI. KLAZOMENAI'DE YEREL TİCARİ AMPHORA ÜRETİMLERİ

VI.1. TİPOLOJİ

Bu çalışmada,Klazomenai kazılarında gün ışığına çıkartılan yerel üretim ticari amphoralar,İ.Ö.7.yüzyılın son çeyreğinden İ.Ö.6.yy'ın sonuna kadar kronolojik bir sıra izlenerek sınıflandırılmaktadır.

Söz konusu ticari amphoraların yerel üretim olarak saptanmaları ise ; yüzey araştırmaları sonucunda tespit edilen seramik üretim alanlarındaki üretim artığı ticari amphora parçalarına,ticari amphoralar ve günlük kullanım seramik hamurları üzerine yapılan gözlem ve laboratuvar sonuçlarına (96) ve kullanım yoğunluklarının oranına dayanmaktadır.

Elimizdeki verilere göre,Klazomenai'de Arkaik Dönem içinde 4 tip ticari amphora grubu saptanmaktadır.

VI.1.1. TİP KLAZ.I

Kazıların başlangıcından bu yana elde ettiğimiz arkeolojik verilere göre,Klazomenai'de üretilmiş olduğu anlaşılan en erken ticari amphora tipidir.İç katalogda,biri tüm profil veren (K.A Nr.1, Şek.1, Lev.1),diğerleri (K.A. Nr.2-8, Şek. 2-3) ağız kenarı ve boyun parçalarından oluşan sekiz adet ticari amphora ile temsil edilmektedir.Kat.-Nr.1,antik yerleşmenin doğusunda yer alan Kalabak II (97) mezarlığında ele geçmiştir.Yanında bulunan ve ölü hediyesi olduğu anlaşılan bir Korinth aryballosu İ.Ö.7.yy'ın son çeyreğine tarihlenmektedir (98).Aynı şekilde,Tip I'e ait ticari amphora parçaları antik yerleşmede,İ.Ö.7.yy'ın sonu-6.yy'ın başlarına tarihlediğimiz tabakalarda ele geçmektedir.Bu tabakalar,taban

suyunun içinde bulduklarından dolayı geniş bir şekilde araştırılmamakta ve araştırmalar da sondajlar çerçevesinde sınırlı kalmaktadır. Bu nedenle, Tip I'in gerçeğe yakın sayısal yoğunluğu hakkında, bugün için kesin ve ayrıntılı bilgilerimiz bulunmamaktadır.

VI.1.1.1. Form

Tip Klaz. I grubu içinde yer alan tüm parçalardaki ortak form özellikleri, ağız kenarlarının profillerinde gözlenmektedir. Ağız kenarları, kesitte dipçik formunda, kalın ve dışa taşkın, aşağıya sarkık ve sivri uçludurlar. Ağız kenarı-boyun bağlantısı yukarıya doğru bir girinti ile olmakta ve böylece, ağızın deri veya kumaş parçaları ile kapatılıp bağlandıklarında, ipin kurtulmaması için bir yuva oluşturulmaktadır.

Ağız kenarlarının çapları, oturma düzlemlerinden ölçüldüklerinde 0.120-0.170 m arasında değişmektedir.

Yukarıda sözü edilen genel form özelliklerinin çerçevesinde, ağız kenarlarında 3 farklı manipülasyonun varlığı dikkati çekmektedir.

Birinci manipülasyon grubu içinde Kat.-Nr.1,3-6'daki (Şek.1-3) ağız kenarları yer almaktadır. Bu grup içindeki ağız kenarlarının dış yüzleri, diğer örneklere nazaran daha daha yuvarlatılmış ve bombelidir. Ağız oturma düzlemleri de yuvarlatılmıştır. Ağız kenarlarının yükseklikleri 0.015-0.023 m arasında değişmekte ve diğer manipülasyon örneklerine göre daha alçak kalmaktadırlar. Bu grup içindeki boyunlar, omuzlara doğru hafifçe daralmaktadırlar.

İkinci manipülasyon ise sadece Kat.-Nr.2 (Şek.1) ile temsil edilmektedir. Gerek oturma düzleminin, gerekse sarkık ağız kenarı ucunun sivri olması ile dikkati çekmektedir. Boyun, kırığa kadar silindirik bir form izlenimi vermektedir.

Uçüncü manipülasyon (K.A. Kat.-Nr.7-8, Şek.3) daha yüksek (0.028-0.030 m) ve daha az dışa taşkın ağız kenarları ile dikkati çekmektedir.Kat.-Nr.7 ve 8,sadece manipülasyon farkları ile değil,hamurlarındaki görünüş farkları ile de değişik bir atelyenin ürünleri olabileceklerini düşündürmektedir.

Elimizdeki tek tüm profil veren ticari amphora (K.A. Kat.-Nr.1, Şek.1, Lev.1),Tip I'in genel form özellikleri hakkında yeterli bir fikir vermektedir.Kesitte dipçik formlu,dışa taşkın ve aşağıya sarkık, firnislenmiş ağız kenarı,kısa ve omuza doğru hafif daralan,omuz bağlantısı içte bir mahmuz ile kuvvetlendirilmiş boyun,ve boynun hemen ortasından çıkan ve açılarak omuz ile birleşen yay formunda,elips kesitli kulplar,ticari amphoranın üst kesimi için karakteristik özelliklerdir.Az eğimli bir omuzdan şişkin bir karına ve hızla düşen bir eğim ile oturma düzlemi geniş ve alçak oyuklu bir dip-kaideye geçilmektedir.

VI.1.1.2. Süsleme sistemi

Süsleme sistemi,kolay tahrip olabildiği anlaşılan firnis ile fırınlama öncesi tatbik edilmiştir.Kat.-Nr.2 dışında tüm ağız kenarlarının oturma düzlemine kadar firnislenmiş oldukları görülmektedir.

Kat.-Nr.1'deki ticari amphorada,Klazomenai'de kullanılan süsleme sisteminin ilk örneği ortaya çıkmaktadır.Bu sistem ; omuzda iki (0.020 m),karın (0.015 m) ve alt gövde üzerinde (0.010 m) birer yatay,kulpların üzerinden gelip alt gövdedeki yatay banda ulaşan simetrik iki düşey banddan (0.015 m) oluşmaktadır.

I.Ö.7.yy'ın son çeyreği ile erken 6.yy'da kullanıldığı anlaşılan bu süsleme sisteminde,Tip III ile birlikte ⁽⁹⁹⁾, karın üzerindeki yatay band kaybolacak ve hemen hemen yüz yıla yakın bir süre Klazomenai üretimi ticari amphoralarda

kullanılacak olan, omuz üzerinde iki, alt gövde üzerinde bir yatay ve kulplar üzerinden gelip alt gövde üzerindeki yatay banda ulaşan iki düşey kalın banddan oluşan geleneksel süsleme sistemi kullanılacaktır.

Farklı bir atelyenin ürünleri oldukları anlaşılan iki ağız kenarı-boyun parçasının (K.A. Kat.-Nr.7-8, Şek.3) kulp bağlantı yerlerinin çevrelerinde bulunan firnis çember izleri, Tip I'in, henüz tüm profil veren örneğine Klazomenai'de raslayamadığımız bir varyasyonun varlığını düşündürmektedir (100). Bu varyasyon, muhtemelen kısa bir süre için, Khios üretimi olarak tanınan beyaz astarlı, omuz üzerinde "S" motifli, kulp bağlantı çevrelerinde firnis çember bulunan ticari amphoraları (101) taklid ettiği anlaşılmaktadır. Bu tip süsleme sistemi Khios ticari amphoralarında İ.Ö.6.yy'ın ortalarına kadar kullanılmaktadır (102). Khios adasının dışındaki Doğu Yunan bölgesinde ve özellikle Batı Anadolu kıyılarındaki atelyelerin de bu süsleme sistemini kullanıp kullanmadıkları sorunu bugüne kadar açıklığa kavuşturulmamıştır. Bununla birlikte, Kat.-Nr.7 ve 8, gerek formları ve gerekse hamur görünüşleri ile Khios üretimi ticari amphoralardan çok farklıdırlar.

VI.1.1.3. Kil hamuru

Tip Klaz.I grubuna ait ticari amphoraların üretim artıklarına raslamamış olmamıza karşın, kil hamurları bakımından Tip Klaz.II-IV ticari amphoralarının kil hamurları ile görünüşte benzerlikler göstermektedirler.

Kil hamurları içinde yağlandırıcı maddeler olarak, yoğun kum ve taşçık, seyrek kireç ve şamot (pişmiş kil topakçıkları) çıplak gözle izlenebilmektedir. Ayrıca, tüm yerel üretim ticari amphoraların killerinde her zaman görülen kuvarz minerali, Tip I ticari amphoraların hamurlarında da bulunmaktadır.

Parçaların kırıklarından da izlendiği gibi, hemen hemen tüm parçalarda, hamur özü yetersiz pişme nedeniyle gri renk-

lidir.Ticari amphora parçalarının büyük kısmında yüzeeye yakın hamur rengi,tüm yerel ticari amphoralarda en çok raslanan renk olan kırmızımsı sarıdır (5 YR 6/8).Parçaların üzerinde, astar olarak adlandıramayacağımız (103) ,kil hamurunun gözeneklerini doldurması amacıyla sürülmüş seyreltilmiş hamur renginde bir örtü-sıva (5 YR 6/6, 6/7) uygulanmıştır.

VI.1.1.4. Form etkileşimleri

Tip Klaz.I ticari amphoralarının genel form özelliklerinin,Doğu Yunan bölgesindeki değişik yerlerde üretilen ticari amphoraların bazıları ile,sınırlı bir zaman dilimi içinde ortak bir form geleneğini yansıttıkları gözlenmektedir.

V.Grace'in (104) Samos üretimi olarak tanımladığı ve Marion'da (105) (Kıbrıs) bir mezarda bulunan ticari amphora, kısa boynunun ortasından çıkan yay formunda kulpları,geniş ve omuzlara yakın şişkin karnı,kaideye doğru hızla düşen alt gövde profili ile Tip Klaz.I ticari amphorasına (K.A. Kat.-Nr.1, Şek.1, Lev.1) çok benzemektedir.Ancak,bu ticari amphoranın ağız kenarı formu değişiktir ve band süsleme sistemi bulunmamaktadır.

Özellikle,boynun hemen ortasından çıkan ve omuza açılarak birleşen yay formunda kulplar,i.Ö.geç 7.yy-erken 6.yy' da değişik kökenli Doğu Yunan ticari amphoralarında yaygın bir şekilde kullanılmıştır.

Samos Heraion'da (106) ele geçen ve i.Ö.600 civarına tarihlenen iki,Histria'da (107) bulunan bir ticari amphora üst gövdesi,yay formunda kulpları ile form etkileşimi içinde görülmektedir.

Mylai'de,mezarlıkta ele geçen bir ticari amphora (108), çok kısa boyunlu olmasına ve kulplarının bu duruma uyma zorunluluğu ile oldukça alçak ve yayvan bir yay oluşturmasına karşın,ortak bir form geleneği içine girmektedir.

VI.1.1.5. Klazomenai dışındaki Tip Klaz.I örnekleri

Tip Klaz.I ticari amphoralarının yoğun olarak ihraç edilmemiş oldukları anlaşılmaktadır.İ.Ö.7.yy'ın son çeyreği ve 6.yy'ın başları,Khios üretimi beyaz astarlı ve "S" motifli ticari amphoraların yoğun olarak üretildiği ve dış pazarlarda,içlerinde taşıdıkları şarap nedeniyle rağbet gördüğü dönemdir (109).Bu ihracatın yoğunluğu,kendisi de ticari amphora üretmiş olan Klazomenai'de de,bu dönemlerde kendini göstermektedir.

Yüz yıl boyunca,Klazomenai'nin yoğun olarak ihracat yaptığı Histria'da,Tip Klaz.I grubuna giren bir ağız kenarı-boyun parçası yayınlanmış (110) ve P.Dupont tarafından (111) da kil analizleri sonucunda Klazomenai üretimi olarak sınıflandırılmıştır.

Kıbrıs'da,Salamine mezarlığında ele geçen bir ticari amphora (112),sarkık ve sivri uçlu ağız kenarı formu,boynun ortasından çıkan kulpları ve şişkin karnı ile Kat.-Nr.1'deki ticari amphoraya benzemektedir.Ancak,Kat.-Nr.1'deki ticari amphoranın aksine,omuz üzerinde "S" motifi ve kulp bağlantı çevrelerinde firnis çemberler ile ayrılmaktadır.Bu özellikleri ile de Kat.-Nr.7 ve 8 ile aynı grup içinde yer almaktadır.Burada yine gündeme "S" motifli ve firnis çemberli bir süsleme sisteminin Klazomenai'de üretilip üretilmediği sorusu gelmektedir.Kanımıza göre,Klazomenai'deki ticari amphora üreticileri,kısa bir dönem için,Khios'un bu çok tanınmış süsleme sistemini beyaz astar kullanmadan İ.Ö.7.yy'ın son çeyreğinde kullanmış olmalıdırlar.

Tocra'dan (113) bir ticari amphora üst gövdesi,form olarak Kat.-Nr.1 ile aynı manipülasyondan çıkmış gibidir.Ancak,bu ticari amphoranın da omuzu üzerinde firnisle yapılmış "S" motifi ve kulp bağlantı noktalarının etrafında çemberler bulunmaktadır.

VI.1.1.6. Tarihleme

Tip Klaz.I ticari amphoraları ile ilgili değişik antik merkezlerden gelen kronolojik verilerin,Klazomenai'de elde edilenler ile paralel oldukları gözlenmektedir.Buluntuların çoğunluğu (K.A. Kat.-Nr.2-5, Şek.1-2) H.Balaban tarlası sektöründe ortaya çıkartılan "B" mekanının kuruluş evresi olan IV.B tabakasında (İ.Ö.600/590-570) ve bu tabakanın altında kazılan sondaj tabakasında ele geçmişlerdir.Bu sondajda kazılan dolgu tabakası,"B" mekanının kuruluşu sırasında bir dere yatağının doldurulması ile kazanılmış olmalıdır ve "B" mekanının kuruluşundan hemen önceye veya aynı döneme,İ.Ö.600 civarına tarihlenmektedir.Ayrıca,Akropolis Güney Yamacı sektöründe yapılan kazı çalışmalarında İ.Ö.580/570-545 arasına tarihlenen II.yapı katında Tip Klaz.I grubuna ait parçalara raslanmamıştır.Bu durum,detaylı olarak araştırılan ve İ.Ö.6.yy'ın ortasından önce ticari amphora mezarların bulunmadığı anlaşılan Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açmasında da gözlenmektedir. Burada da Tip Klaz.I ticari amphoralarına raslanmamaktadır. Elimizde tek profil veren ticari amphora,Kat.-Nr.1 ise Kalabak II mezarlığında,İ.Ö.7.yy'ın son çeyreğine tarihli bir Korinth aryballos'u (114) ile birlikte bulunmuştur.

Histria'da ele geçen (115) Klazomenai üretimi,dipçik kesitli ve aşağıya sarkık ağız kenarlı boyun parçası,İ.Ö. 600-560 arasına tarihlenmektedir.

Kıbrıs'da Salamine mezarlığında (116) ele geçen "S" motifli ticari amphoranın katalogunda verilen tarih (İ.Ö.600 yıllarına doğru) Klazomenai'de elde edilen kronolojik verilere uygun düşmektedir.

Tocra(daki (117) ticari amphora üst gövdesi ise İ.Ö.6.yy'ın başına tarihlenen bir tabakada ele geçmiştir.

Yukarıdaki kronolojik verilerin ışığı altında,Tip Klaz.I' in üretim dönemi için İ.Ö.625-580 tarihleri arasını vermek uygun olacaktır kanısındayım.Muhtemelen,Tip Klaz II'den önce

üretimine başlanmış ve onunla birlikte kısa bir dönem için yaşamış ve ondan önce ortadan kalkmış olmalıdır.

VI.1.2 TİP KLAZ.II

Tip Klaz.II ticari amphora grubu, başta H.Balaban tarlası sektörü olmak üzere değişik sektörlerden elde edilen 16 adet kulplu ve kulpsuz ağız kenarı-boyun parçası,5 adet dipkaide ve firnis bandlı amorf gövde parçalarından oluşmaktadır. Bunlardan 10 adedi iç kataloğa alınmıştır.

VI.1.2.1 Form

Bu grup içindeki tüm ağız kenarları,form olarak tamamen ortak özellikler göstermektedir.Dışa taşkın ve yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarlarının alt kesimleri,boyun ile birleşirken kırık bir açı yapmaktadırlar.Ağız kenarlarının büyük bir kısmı boyuna taşacak şekilde firnislenirken,bazı örneklerin (K.A. Kat.-Nr.11, Şek.4) ise sadece üst yarısında firnis bulunmaktadır.

Ağız çapları,oturma düzlemlerinden ölçüldüklerinde yaklaşık 0.120-0.140 m arasında değişmektedirler.

Tip Klaz.II grubunu oluşturan parçalar içinde tümü korunmuş boyun ve kulp örnekleri bulunmamaktadır.Ancak, elimizdeki örneklerden,kulpların ağız kenarlarının hemen altından çıktıkları ve dikdörtgene yakın elips kesitli,dar ve ensiz oldukları anlaşılmaktadır (K.A. Kat.-Nr.9, Şek.4). Omuza doğru açılan iç bükey profile sahip olduğu görülen bir örneğin (K.A. Kat.-Nr.9) dışında,boyun profilleri omuza doğru hafifçe daralmaktadır.

Ağız kenarlarındaki ortak form özelliklerinin aksine, dip-kaidelerde 2 alt tip gözlenmektedir.Bu 2 alt tip kaide nin yukarıdaki ağız kenarları ile aynı tip grubu içine alınmaları,varsayıma dayanmaktadır.Tip Klaz.II'ye ait tüm profil

veren bir ticari amphoranın bulunmaması nedeniyle, bu birleştirme kararında, örtü-sıva ve kil hamurları benzerliği ile aynı tabakalarda birlikte bulunmuş olmaları etkili olmuştur.

Tip Klaz.II.a (K.A. Kat.-Nr.14-15, Şek.6) ve Tip Klaz.II.b (K.A. Kat.-Nr.16-18, Şek.7) dip-kaideleri bazı form farklılıkları ile ayrılmaktadırlar. Tip Klaz.II.a'nın dip-kaideleri, oturma düzlemleri geniş ve düz, dışa fazla açılan baş parmak formunda kesitlidirler. Tip Klaz.II.b dip-kaidelerinin ise, bir önceki tipin aksine, dışa fazla açılmadıkları ve daha alçak formlar oluşturdukları gözlenmektedir. Bununla birlikte, her 2 alt tipe ait dip-kaideler, form olarak hemen hemen çağdaşları olan Tip Klaz.I ticari amphora dip-kaidelerine (K.A. Kat.-Nr.1, Şek.1, Lev.1) benzemektedirler. Bu tip, oturma düzlemi sıg oyuklu, kesitte baş parmak formunda, dışarıdan görünüşü kesik konik olan alçak dip-kaideler, küçük değişiklikler ile birlikte, 100 yıl boyunca Klazomenai üretimi ticari amphoraların her tipinde kullanılmışlardır. Ayrıca, üretimine İ.Ö.6. yy'ın üçüncü çeyreğinden sonra başlanan Khios üretimi, şişkin boyunlu ticari amphoralarda da kullanılmışlardır (118).

VI.1.2.2 Süsleme sistemi

Gerek ağız kenarlarının ve kulpların, gerekse amorf gövde parçalarının üzerlerinde yer alan firnis bantlar, Tip Klaz.II ticari amphoralarında da yatay ve düşey bantlardan oluşan süsleme sisteminin varlığına işaret etmektedirler. Ancak, bu süsleme sisteminde, yatay bantların sayısı ve gövdenin hangi bölgesinde bulduklarını saptamak, elde tüm profil veren bir ticari amphora bulunmadığı için mümkün olmamaktadır. Bununla birlikte, kulplar üzerinde görülen firnis bantlar ve bir alt gövde parçasının üzerinde saptanan tek bir yatay band, süsleme sistemi hakkında bir fikir edinmemize yardımcı olmaktadır. Büyük bir olasılıkla, Klazomenai üretimi ticari amphoralarda, omuz üzerinde iki, alt gövdede bir ve kulplar üzerinden gelip alt gövdedeki yatay banda ulaşan simetrik iki düşey bantdan oluşan süsleme sistemi Tip Klaz.II ticari amphoraları ile başlamış olmalıdır.

VI.1.2.3. Kil hamuru

Tip Klaz.II ticari amphoralarının kil hamurları tamamen benzerdir ve hamur özleri gri-siyah renklidirler.Kil hamurları içinde yağlandırıcı madde olarak taşçık,kum,kuvarz ve şamot ile seyrek kireç bulunmaktadır.Tüm parçalarda hamur rengi olarak, Klazomenai seramiğinde hakim hamur rengi olan kırmızımsı sarı (5 YR 6/6, 6/8) gözlenmektedir.

Tip Klaz.II grubu içindeki ağız kenar profillerinin ve kil hamuru görünüşlerinin birbirlerine çok benzemeleri nedeni ile,bu tipe ait ticari amphoraların tek ve homojen bir kil yatağı kullanan bir atelyenin,hatta tek bir manipülasyonun ürünü olmaları güçlü bir olasılık olarak dikkati çekmektedir. Tip Klaz.II ile üretime başladığı anlaşılan bu atelyenin,söz konusu kil yatağını kullanarak uzun bir dönem üretimini sürdürdüğü anlaşılmaktadır.Tip Klaz.III ve IV grubu içindeki ticari amphoraların bazılarının kil hamurları ve renkleri ile örtü-sıvaları Tip Klaz.II grubu içindeki ticari amphoralar ile çok yakın benzerlikler göstermektedirler.

VI.1.2.4 Klazomenai dışındaki Tip Klaz.II örnekleri

Klazomenai'de İ.Ö. erken 6.yy'da üretildikleri anlaşılan Tip Klaz.II ticari amphoralarının,çok yaygın olmasa da,ihraç edilmiş oldukları,bazı antik merkezlerde yayınlanan benzer örneklerinden anlaşılmaktadır.

Histria buluntuları (119) arasında yer alan ve P.Dupont tarafından (120) Klazomenai üretimi oldukları ileri sürülen ağız kenarı-boyun parçaları,gerek profilleri ve gerekse hamur tanımları ile Tip Klaz.II örneklerine benzemektedirler (121).

Salamine (Kıbrıs) antik yerleşmesinde ortaya çıkartılan değişik formlu ticari amphoralar arasında,hamur tanımları ve ve formları ile Tip Klaz.II örnekleri (122) dikkati çekmektedir.

VI.1.2.5 Tarihleme

Klazomenai'de Tip Klaz.II ticari amphoraları ile ilgili en erken kronolojik veriler, sayısal parça yoğunluğunun en fazla olduğu H.Balaban tarlası sektörünün "B" mekanı içindeki sondaj tabakasından (V.B) gelmektedir. (K.A. Kat.-Nr.9-11,13, Şek.4-5). Bu sondaj tabakası, "B" mekanının kuruluş evresi olan ve İ.Ö. 600/590-570 arasına tarihlenen IV.B tabakasının altındadır. Bu sektörde çalışanların yaptıkları gözlemlerde, bu tabakanın "B" mekanı inşa edilmeden önce bir dere yatağının doldurulmasından oluştuğu ve yapının kuruluş tarihine yakın olduğu tahmin edilmektedir. 6 adet ağız kenarı-boyun parçası da, "B" mekanı kuruluş evresi IV.B (İ.Ö. 600/590-570) ve tadilat evresi III.B'den (İ.Ö. 570-545) elde edilmişlerdir.

Akropolis Güney Yamacı sektöründe, II.yapı katından elde edilen 3 adet ağız kenarı-boyun parçası, Tip Klaz.II ticari amphoralarının üretim tarihi ile ilgili en geç sınırı vermektedir (İ.Ö 580/570-545).

Tip Klaz.II.b olarak gruplandırdığımız ve Yıldıztepe mezarlığı NAT.III sektöründe bulunan 2 dip-kaide (K.A. Kat.-Nr.16-17, Şek.7) tarihleme açısından problemlidirler ve NAT.III açmasında Bothros (Çöp çukuru) adı verilen ve İ.Ö. 700-520 tarihleri arasında çok çeşitli buluntu veren bir tesviye tabakasından gelmektedirler.

Histria'de ele geçen Tip Klaz.II grubu ticari amphoraları "NA II" dönemine (İ.Ö. 600-560) tarihlenmektedirler (123).

Klazomenai'de, Tip Klaz.II ticari amphoraları, muhtemelen Tip Klaz.I ticari amphoralarından biraz sonra, İ.Ö. 600 civarında üretilmeye başlanmış ve İ.Ö.6.yy'ın ikinci çeyreği içinde ise yerlerini Tip Klaz.III ticari amphoralarına bırakmış olmalıdır.

VI.1.3 TİP KLAZ.III

Biribirleri ile tamamen benzer form ve kil hamuru özellikleri gösteren 14 adet kulplu ve kulpsuz ağız kenarı-boyun parçası ile 2 adet tüm profil veren ticari amphoradan oluşan Tip Klaz.III grubu ile ilgili sağlıklı kronolojik bilgilerimiz yetersizdir.Bu kronolojik bilgiler de buluntuların çoğunluğunun elde edildiği H.Balaban tarlası sektöründen gelmektedir.

Yıldıztepe mezarlığının güney-batı yamacından ve Kalabak II mezarlığından elde edilen tüm profilli 2 ticari amphora, bu tipin genel form özellikleri ile ilgili yeterli fikir vermektedir.

İç kataloğa,bu tipi temsil edebilecek 4 adet ağız kenarı-boyun parçası (K.A. Kat.-Nr.21-24, Şek.8-9) ve 2 adet tüm profil veren ticari amphora (K.A. Kat.-Nr.19-20, Şek.8, Lev.2) alınmıştır.

VI.1.3.1. Form

Tip Klaz.III ticari amphoraları,form olarak İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı boyunca yoğun olarak üretilmiş olan Tip Klaz.IV ticari amphoralarının öncülleri gibi görünmektedirler.Ancak, Tip Klaz.III ticari amphoraları,aşağıda saptanan form ilkeleri ışığı altında Tip Klaz.IV ticari amphoralarından ayrılabilirler.

Ağız kenarları,dışa az taşkın,yuvarlatılmış,alçak bilezik formludurlar.Tip Klaz.IV ticari amphoralarının ağız kenarları ise daha dışa taşkın,kalın ve kuvvetli bilezik formludurlar.

Ağız çapları yaklaşık 0.100-0.120 m arasında ; boyunlar gövde yüksekliklerine ve diğer yerli üretim tiplerindeki boyun yüksekliklerine göre daha alçak (0.045,0.047,0.055,0.070 ve 0.075 m) ve silindirik formludurlar.Kulplar,ağız kenarlarının hemen altından çıkmakta ve boyunların kısa olmaları nedeniyle

geniş bir tutma boşluğu meydana getirmek amacıyla, dışa doğru açılarak boyun ile birleşmektedirler. Üst kesimde hafifçe çıkıntı yapan elips kesitli kulplar, Tip Klaz. IV ticari amphoralarına göre daha ince ve dar formludurlar.

Gövde yüksekliklerine yaklaşan karın çapları ile omuzlara yakın ve oldukça şişkin karınlı, kaideye doğru hızla düşen alt gövde profilleri ile de şişkin ovoid bir form gösterirler.

Gerek iç katalogda yer alan tüm profili korunmuş 2 ticari amphora (K.A. Nr.19-20, Şek.8, Lev.2), gerekse Varna müzesinde korunan benzer örnekler (124) dikkate alındıklarında, Tip Klaz. III ticari amphoralarının yükseklikleri 0.560-0.650 m arasında değişmektedir. Ancak, 0.650 m yüksekliğindeki ticari amphora (K.A. Kat.-Nr.20, Lev.2), boynunun tam ortasında yer alan ve boyunu çevreleyen ince bir yiv bulunması ve gövdede simetri bozulması gibi üretim aksaklıkları ile Tip Klaz. III form özellikleri göstermesine karşın, fraksiyonel bir üretim olarak değerlendirilmektedir. Ayrıca bu ticari amphorada, ağız kenarının üzerinde çok zor farkedilen firnis kalıntısının dışında, hiçbir süsleme sisteminin bulunmaması da fraksiyonel üretim olduğu kanısını güçlendirmektedir.

Dışa hafif açılan, parmak veya baş parmak kesitli, oturma düzlemleri oyuk, dış görünüşleri ile kesik konik veya silindirik bir form gösteren dip-kaideler, alt gövde ile kesintisiz birleşirler. Gövdeden bağımsız ve tek başlarına ele geçtiklerinde, Tip Klaz. IV ticari amphoralarının dip-kaidelerinden ayırd etmek oldukça güçtür. Eldeki sağlam örneklerle göre, karınların şişkin oldukları ölçüde dip-kaidelerin de çapları büyümektedir (0.070-0.090 m). Bu ticari amphoralar boş durumda, eğer simetrik bir bozuklukları yoksa tek başlarına ayakta durabilmektedirler.

Yapılan yüzey araştırmalarında, Akropolis ve Yıldıztepe mezarlığı arasında kalan Evren Kaya deresinin çevresinde Tip Klaz. III ticari amphoralarına ait üretim artıklarına (cüruf) raslanmaktadır.

VI.1.3.2. Süsleme sistemi

Tip Klaz.II ticari amphoralarının süsleme sistemi olarak ileri sürdüğümüz, omuzda iki, alt gövdede bir yatay ve kulpların üzerinden gelip alt gövdedeki yatay banda ulaşan iki simetrik düşey banddan oluşan sistem Tip Klaz.III ticari amphoralarında açıkça gözlenmektedir (K.A. Kat.-Nr.19, Şek.8, Lev.2).

Tip Klaz.III grubu içindeki bazı ticari amphoraların, seyrek de olsa, süsleme sistemine sahip olmadıkları görülmektedir (K.A. Kat.-Nr.20, Lev.2). Gerek Histria buluntuları arasındaki Klazomenai üretimi ağız kenarlarının üzerinde firnis bulunmaması (125), gerekse Varna müzesinde benzer formlu ticari amphoraları (126) ile ilgili olarak süsleme sisteminin varlığından söz edilmemesi, bu tip içindeki bazı ticari amphoraların süslemesiz olarak üretildiklerini düşündürmektedir. Azınlıkta da olsalar, Klazomenai kazısı buluntuları arasında bulunan Tip Klaz.III ticari amphoralarına ait ağız kenarı parçaları üzerinde de firnis bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Tip Klaz.IV grubu ticari amphoralarında kullanılanların dışında, firnisin çok çabuk aşınır olmasını da dikkate almak gerekmektedir.

Ağız kenarlarında ve süsleme sisteminde kullanılan firnis, açık kırmızıdan (10 R 6/8) kırmızı (10 R 4/6, 4/8, 5/8) ve koyu kırmızıya (5 YR 4/2) değişmektedir.

VI.1.3.3. Kil hamuru

Ağız kenarlarındaki küçük form farklılıkları dışında, gerek kil hamuru görünüşleri ve renkleri, gerekse katkı maddeleri bakımlarından, Tip Klaz.II grubu ve İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında yoğun olarak üretilen Tip Klaz.IV grubu ticari amphoralarının büyük bir kısmı ile çok yakın benzerlikler göstermektedirler.

Tip Klaz.III grubu içinde de görülen bu yakınlık, bu grubun aynı kil yatağını kullanan bir atelyenin ürünü

olabilecekleri kanısını uyandırmaktadır.

Tüm parçalardaki hamur özü, yetersiz pişme nedeniyle az veya çok gri-siyah renklidir. Kil hamuru oldukça ince grenlidir. İçinde, Klazomenai ticari amphoralarının hemen hemen tümünde görülen taşçık, şamot ve seyrek olarak da kireç ile kuvarz bulunmaktadır.

Gri ve siyah renkli olan hamur özünün dışında, hakim kil hamuru rengi kırmızımsı sarıdır (7.5 YR 6/6, 7/6 ; 5 YR 6/6, 6/8, 7/6). Yüzeylerde kullanılan ince grenli örtü-sıva ise her zaman kırmızımsı sarıdır (5 YR 6/6, 6/8, 7/8 ; 7.5 YR 6/6).

VI.1.3.4 Klazomenai dışındaki Tip Klaz.III örnekleri

Klazomenai'de İ.Ö.6.yy'ın ikinci çeyreğinde ve ortalarında üretilen Tip Klaz.III ticari amphoraları ile ilgili benzer örnekler çok sayıda karşımıza çıkmamaktadırlar. 100 yıllık bir dönem içinde tüm Klazomenai üretimlerini bulduğumuz Histria'da (127), dışı az taşkın, alçak bilezik formu ağız kenarları, basık ve silindirik boyunları, ince ve dar kulpları ile Tip Klaz.III ticari amphoraları dikkati çekmektedir. Ancak, Histria buluntuları arasında tüm profil veren bir ticari amphora bulunmamaktadır.

Varna müzesinde bulunan ve denizden çıkmış 2 ticari amphora (128) Kat.-Nr.19 ve 20 (Şek.8, Lev.2) ile çok benzerdir. M.Lazarov, söz konusu ticari amphoraları "Üretim yeri tespit edilemeyenler" olarak sınıflandırmaktadır (129).

VI.1.3.5. Tarihleme

Tip Klaz.III ile ilgili kronolojik veriler oldukça yetersizdir ve birçok ağız kenarı-boyun parçası dağınık buluntu olarak değerlendirilmektedir.

Yıldıztepe mezarlığının güneybatı yamacında raslantı

olarak bulunan (K.A. Kat.-Nr.20, Lev.2) ve Kalabak II mezarlığında ele geçen (K.A. Kat.-Nr.19, Şek.8, Lev.2) ticari amphoralar çocuk mezarı olarak kullanılmışlar ve yanlarında tarihleyici buluntular ele geçmemiştir.

Tip Klaz.III grubu ile ilgili buluntuların çoğunluğu H.Balaban tarlası sektöründen gelmektedir.Bu sektörde yapılan kazılarda gün ışığına çıkartılan "B" mekanında İ.Ö.600/590-570 (IV.B) ve İ.Ö.570-545 (III.B) arasına tarihlenen iki yapı evresi saptanmıştır.Bu yapı,büyük bir olasılıkla İ.Ö.546'da meydana gelen Pers istilası ile terkedilmiş ve ancak İ.Ö.4.yy içinde zayıf bir yapılanma meydana gelmiştir.Tip Klaz.III ticari amphora parçaları İ.Ö.4.yy'a tarihli buluntular ile karışık olarak ve bu seviyelerin altında ele geçmektedirler.Yoğun olarak da III.B evresinde (İ.Ö.570-545) ve yakın seviyelerde bulunmaktadır.

Akropolis Güney Yamacı sektöründe ise,Tip Klaz.III grubu ticari amphora parçalarına az raslanmış olması dikkati çekmektedir.Bu sektörde de İ.Ö.580/570-545 (II.yapı katı) ve İ.Ö.545-497/494 arasına (I.yapı katı) tarihlenen iki yapı katı saptanmıştır.Tip Klaz.III ticari amphoralarına I.yapı katında raslanmamış olması,H.Balaban tarlası sektöründe elde edilen kronolojik verilerin ışığında normal görünmekte,buna karşın İ.Ö.580/570-545 arasına tarihlenen II.yapı katında az sayıda raslanması ise büyük bir ihtimalle tesadüf olmalıdır.

İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında yoğun ticari amphora gömüsüne raslanan Yıldıztepe mezarlığı,NAT III açmasında Tip Klaz. III ticari amphoralarına raslanmamış olması,bu tipin üretildiği dönem hakkındaki saptamalarımızı desteklemektedir. Ayrıca Histria'daki benzer örnekler de "NA II" dönemine (İ.Ö.600-560) tarihlenmektedirler (130).

Bu verilerin ışığı altında,Tip Klaz.III grubu ticari amphoraları,İ.Ö.6.yy'ın ikinci çeyreği boyunca üretilmiş ve yüzyılın ortalarında üretimden kalkmış olmalıdırlar kanısındayız.Bunun nedeni olarak da,İ.Ö.546/545 yıllarında Batı Anadoluyu etkileyen Pers istilasını görmek yanlış olmayacaktır

kanısını taşımayıdır.

İ.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısının başından itibaren de, Tip Klaz.IV ticari amphoraları ile birlikte,Klazomenai'de, gerçek bir ticari amphora üretimi patlamasından söz etmek, gerek Klazomenai'de elde edilen buluntuların,gerekse tüketim merkezlerinde bulunan örneklerin yoğunluğundan dolayı yanlış olmayacaktır.Bu üretim patlamasına uygun olarak Tip Klaz.III'ün şişkin karınlı ve hobat görünüşlü ticari amphoraları,deniz taşımacılığındaki zorluklar nedeniyle terkedilmiş ve yerlerini,daha ince ve dolayısıyla gemilerde daha az yer kaplayan Tip Klaz.IV ticari amphoralarına bırakmış olmalıdırlar.

VI.1.4. TIP KLAZ.IV

Klazomenai'de İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında,yerleşim alanının genişlemesine paralel olarak ticari amphora üretiminde bir patlamadan söz etmek mümkündür.Bu dönemde üretilen ticari amphoralara,yoğun olarak hem yerleşmedeki yapı katlarında hem de kenti çevreleyen antik mezarlıklarda raslanmaktadır. Özellikle Yıldıztepe mezarlığında çocuk mezarı olarak kullanılan ticari amphoraların %80'i bu grup içinde yer almaktadır. Ayrıca,seramik üretim alanlarında raslanan ticari amphoralara ait üretim artıkları da,Tip Klaz.IV ticari amphoraları ile ilgilidir.

Tip Klaz.IV ticari amphoralarının,yerel üretim siyah figür tekniğindeki vazolar ile birlikte,Klazomenai'de saptadığımız yoğunluğuna paralel olarak,Doğu Akdeniz,Ege ve Karadeniz kıyılarına yayıldığı izlenmektedir (Bkz.Klazomenai ticari amphoralarının dağılım haritası.)

Gerek Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açmasında,gerekse çeşitli antik merkezlerde gün ışığına çıkartılan tüm ve tüme yakın profilli örnekler,diğer tiplere nazaran daha sağlıklı bir tipolojik sınıflandırmaya olanak tanımaktadırlar (Bkz. Tablo III.).Ayrıca,Tip Klaz.IV ticari amphoralarının

bazılarının boyun ve omuzlarında raslanan firnis ile yapılmış markalar (Bkz.Bölüm VI.4 ve K.C. Kat.-Nr.1-23),bu dönemde gerek ticari amphora üretiminin,gerekse içlerinde taşınan gıda üretiminin daha ciddi örgütlenmeye başladığını göstermektedir.

Tip Klaz.IV grubu,iç katalogda,7 adet tüm profil veren, 8 adet kısmen eksik olan 15 adet ticari amphora ile 6 adet ağız kenarı-boyun parçası ve 6 adet dip-kaide olmak üzere 27 adet buluntudan oluşmaktadır.Ayrıca,ticari markalar katalogunda incelediğimiz (K.C. Kat.-Nr.1-23) tüm ticari amphora boyun ve omuz parçaları da Tip Klaz.IV grubu içinde yer almaktadır.

VI.1.4.1. Form

Tip Klaz.IV ticari amphoralarına ait tüm ağız kenarları, dışarıdan bakıldığında dışa taşkın,yuvarlatılmış kuvvetli bilezik formları ile dikkati çekmektedirler.Manipülasyon farklılıkları,ancak kesit çizimlerinde ortaya çıkmaktadır. Çok sayıda ağız kenarının incelenmesi ile,fraksiyonel üretimler dışında,6.ayrı manipülasyon saptanmaktadır.

1) Dışa taşkın,tam bir yuvarlak oluşturan,kalın ve kuvvetli bilezik formlu ağız kenarları :

K.A. Kat.-Nr.25-26,38,44-45 (Şek.10-11,19,22,25, Lev.3-4, 13)

K.B. Kat.-Nr.1 (Lambrino 1938,Kat.-Nr.4,Fig.77), 12 (Histria II,Kat.-Nr.522,Pl.54),25 (Zeest 1960,Kat.-Nr.6b, Tab.II),29 (Roberts 1986,Kat.-Nr.421,Fig.42,Pl.18),37 (Calvet-Yon,GGCAP,Kat.-Nr.118,Pl.XI),38 (Calvet-Yon 1978, Fig.5d,Pl.XXIII)

K.C. Kat.-Nr.6,18,21 (Şek.60,63-64, Lev.40,44-45)

2) Dışa taşkın,boynun devamı gibi dışa doğru uzatılmış, hafif basık,kuvvetli bilezik formlu ağız kenarları :

K.A. Kat.-Nr.27,31,34-35,37 (Şek.12,15,17-18, Lev.5-6, 8-9,11-12)

K.B. Kat.-Nr.13 (Histria II,Kat.-Nr.524,Pl.54),21 (İbid, Kat.-Nr.543,Pl.55),24 (İbid,Kat.-Nr.547,Pl.56),30 (Roberts 1986, Kat.-Nr.422,Fig.42,Pl.18 ; Grace,Amphoras,İll.35 ; Pots and Pans,İll.13)

K.C. Kat.-Nr.1,7-8,14 (Şek.59,61-62,64 Lev.39,41,43,45)

3) Dışa taşkın,yuvarlatılmış,boyun-ağız kenarı bağlantı yerinde küçük bir yuva yapan,kuvvetli bilezik formlu ağız kenarları :

K.A. Kat.-Nr.28,32,40-42,45 (Şek.13,15,20,22 Lev.6,9)

K.B. Kat.-Nr.14 (Histria II,Kat.-Nr.525,Pl.54),16 (İbid, Kat.-Nr.527,Pl.54),17 (İbid,Kat.-Nr.537,Pl.55),23 (İbid,Kat.-Nr.545,Pl.55),39 (Slaska 1978,Fig.30,Pl.C)

K.C. Kat.-Nr.13,15,16 (Şek.62-63, Lev.43-44)

4) Dışa taşkın,yuvarlatılmış,kuvvetli bilezik formlu, bileziğin alt kesimi kırılarak boyun ile birleşen ağız kenarları :

K.A. Kat.-Nr.29 (Şek.14, Lev.7)

K.B. Kat.-Nr.19 (Histria II,Kat.-Nr.541,Pl.55)

5) Dışa taşkın,yuvarlatılmış,ucu aşağıya sarkık ve keskin,kuvvetli bilezik formlu ağız kenarları :

K.A. Kat.-Nr.32,36 (Şek.15,18, Lev.9,12)

K.B. Kat.-Nr.19 (Histria II,Kat.-Nr.541,Pl.55)

6) Dışa az taşkın,yuvarlatılmış damla formunda kesitli bilezik formu ağız kenarları :

K.A. Kat.-Nr.43 (Şek.21)

Tip Klaz.IV ticari amphoralarının boyunları genellikle cepheaden silindirik formu görünmektedirler.Ancak,kesitte birçoğunun omuzlara doğru hafifçe daraldıkları ve kesik konik bir form oluşturdukları izlenmektedir.Boyun yükseklikleri, Tip Klaz.III ticari amphoralarının boyun yüksekliklerine göre biraz daha artmıştır.Tip Klaz.III ticari amphoralarının boyun yükseklikleri 0.045-0.075 m arasında değişirken,Tip Klaz.IV örneklerinin boyun yükseklikleri 0.080,0.085,0.090 m arasındadırlar.Klazomenai'de ele geçen çok sayıdaki örnekler üzerinde yapılan ölçümlerde,yerel üretim ticari amphoralarda 0.090 m'yi geçen boyun yüksekliğine raslanmamaktadır.Bu gözlem,Klazomenai üretimi ticari amphoraların tipolojik özelliklerini saptarken önemli bir kriter olarak karşımıza çıkmaktadır.İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı boyunca,Klazomenai dışında da üretilen ve Klazomenai'nin geleneksel süsleme sistemini kullanan benzer ticari amphoralar⁽¹³¹⁾ 0.090 m'den daha yüksek boyunları ve buna bağlı olarak da yüksek kulpları ile 0.700 m'yi geçen yükseklikleri ile kolayca ayırd edilmektedirler.

Tip Klaz.IV ticari amphoralarında boyundan omuza geçiş, genellikle 95-100 derecelik bir açı ile olmaktadır.Bu nedenle, boyun-omuz ayrımı Tip Klaz.IV ticari amphoralarında vurgulanmıştır.Seyrek de olsa,boyundan omuza çok yüksek olmayan bir çıkıntı (silme) (K.A. Kat.-Nr.45, Şek.22) veya ince bir yiv (K.A. Kat.-Nr.44, Şek.22) ile de geçilmektedir.Birçok örnekte, çarkta kulp yerleştirme sırasında boyun çapında meydana gelen deformasyonlar gözlenmektedir.

Tip Klaz.IV ticari amphoralarında 4 tip kulp formu saptanmaktadır.

1) Boyundan dik açı ile çıkıp,omuza dik inen geniş kavisli baston formu kulplar :

K.A. Kat.-Nr.28,31,35-37,42 (Şek.13,15,17-18,21 Lev.6, 8-9,11-12)

K.B. Kat.-Nr.25 (Zeest 1960,Kat.-Nr.6b,Tab.II),28 (Thera II,Abb.218 ve 425b),29 (Roberts 1986,Kat.-Nr.421,Fig. 42,Pl.18),38 (Salamis II,tomb.33,Kat.-Nr.22,Pl.CXVI,CCXXIV ; Gjerstadt,GGCAP,Kat.-Nr.199,Pl.XXIII.2 ; Calvet-Yon,1978, Fig.5d,Pl.XXIII)

2) Boyundan hafif yükselerek çıkıp,omuzlara dik inen, geniş kavisli baston formlu kulplar :

K.A. Kat.-Nr.25,27 (Şek.10,12,25, Lev.3-4,5-6)

K.B. Kat.-Nr.33 (Karageorghis,GGCAP,Kat.-Nr.11,Pl.II.6 ; Coldstream 1981,Pl.XVI.9 ve XVIII.10)

3) Boyundan dik açı ile çıkıp omuza doğru hafif içe kıvrılarak inen baston formlu kulplar :

K.A. Kat.-Nr.33,34,38 (Şek.16-17,19,25, Lev.10-11,13)

K.B. Kat.-Nr.30 (Roberts 1986,Kat.-Nr.422,Fig.42,Pl.18 ; Grace,Amphoras,İll.35 ; Pots and Pans,İll.13),31 (Campell, Hesperia 7,1938,Kat.-Nr.217,Fig.29)

4) Ağız kenarının altından aşağıya doğru eğimli çıkıp omuzlara doğru kıvrılarak inen yay formunda kulplar :

K.A. Kat.-Nr.26,32,43 (Şek.11,15,21, Lev.4,9)

K.B. Kat.-Nr.37 (Calvet-Yon,GGCAP,Kat.-Nr.118,Pl.XI), 39 (Slaska 1978,Fig.30,Pl.C)

Kulp kesitlerinin tümü,kulp kıvrımı bölgesinden alınmıştır.Bir kısmı yan kesimlere doğru incelen şişkin elips form gösterirken,bir kısmı ise alt ve üstten basılmış düzensiz dikdörtgen forma yaklaşan formludurlar.

İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen Tip Klaz.IV ticari amphoralarının yükseklikleri,gerek Klazomenai'de ele geçen gerekse çeşitli antik merkezlerde yayınlanan sağlam örneklerden hareketle,0.540-0.670 m arasında değişmektedirler.Bu iki sınır arasına yayılan birçok ticari amphoraya raslanmaktadır (Bkz.Tablo III.).Elimizde eksik olarak bulunan örnekler de, karşılaştırmalı tahmin yöntemi ile yine 0.540-0.670 m arasında yükseklikler vermektedirler.Bugüne dek,0.670 m'yi aşan yükseklikte Klazomenai üretimi bir ticari amphoraya raslanmamıştır. İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında,seyrek olarak üretildiği anlaşılan ve Klazomenai ticari amphoralarının süsleme sistemini kullanan bir grup ticari amphoranın yükseklikleri 0.700 m'yi,boyun yükseklikleri ise 0.090 m'yi aşmaktadır (132).

Tip Klaz.IV ticari amphoralarının karın çapları ise 0.310-0.460 m arasında yayılan değişik ölçülerdedir.

Tümü ovoid gövde formu gösteren Tip Klaz.IV ticari amphoralarının yükseklik ve gövde çapları arasındaki oranlar göz önüne alındıklarında,3 alt tip ovoid gövde formu tespit edilmektedir.Oranlar,alt ve üst sınırları 1/1.542 ile 1/2.161 olan iki değer arasında birbirlerine yakın seyreden değerler olarak dikkati çekmektedirler (Bkz.Tablo III.).3 alt tipi oluşturan ticari amphoralardan K.A. Kat.-Nr.25 (Şek.10,25, Lev.3-4),1/1.542 oranı ile en şişkin karınlı ovoid gövde formunu temsil etmektedir ve serinin en bodur örneğidir. K.A. Kat.-Nr.33 (Şek.16,25, Lev.10) ise 1/1.675 oranı ile serinin ortasında yer almaktadır ve normal ovoid gövdeli bir ticari amphora olarak nitelendirilebilir.K.A. Kat.-Nr.38 (Şek.19,25, Lev.13),1/1.937 oranı ve K.A. Kat.39 (Şek.20, Lev.13) ise 1/2.161-2.193 oranları ile serinin en ince ve uzun ovoid gövde formlarına sahip örneklerdir.

Tip Klaz.IV ticari amphoralarının,yüksekliklerine göre dar ve alçak dip-kaidelere sahip olmalarına karşın,eğer simetrik bir bozuklukları yoksa,boş durumda bu tip dip-kaidelerle kendi başlarına dayanaksız durdukları gözlenmektedir.

Dip-kaideleri korunmuş ticari amphoralardan hareketle, genel hatları ile iki ayrı alt tip dip-kaide saptanmaktadır.

1) En yaygın olarak kullanılan dip-kaideler, dışarıdan bakıldıklarında alt gövde ile iç bükey bir çizgide kesintisiz birleşen ve birleşme noktasında daralan kesik konik formlardurlar. Kesitte ise dışarıya doğru açılan baş parmak kesitli bir form göstermektedirler.

K.A. Kat.-Nr.25-29,33,36,46-47 (Şek.10-14,16,23)

K.B. Kat.-Nr.6-7 (Lambrino 1938,s.122,Kat.-Nr.1-2,Fig.89), 25 (Zeast 1960,Kat.-Nr.6b,Tab.II),38 (Salamis II,tomb.33,s.63, Kat.-Nr.22,Pl.CXVI ve CCXXIV ; Gjerstadt,GGCAP,Kat.-Nr.199, Pl.XXIII.2 ; Calvet-Yon,1978,s.49,Fig.5d,Pl.XXIII),39 (Slaska 1978,Fig.30,Pl.C)

Bu tip kaideler, çok dar ve yuvarlatılmış oturma düzlemli ve yukarıya doğru daralan oyukludurlar (Oyuk yükseklikleri : 0.024-0.030 m).Çapları,oturma düzlemlerinden ölçüldüklerinde 0.050-0.085 m arasındadırlar.Bazı istisnalar dışında,ticari amphoraların yükseklikleri ve dip-kaide çapları arasında doğru bir orantı gözlenmektedir.

2) İkinci alt tip dip-kaideler,ait oldukları ticari amphoraların da gösterdikleri farklı form özelliklerini izler gibidirler.Bir önceki dip-kaidelere göre daha dar olan bu dip-kaidelerin dıştan görünüşleri silindiriktir.Alt gövde ile bir öncekiler gibi iç bükey bir çizgi ile birleşmeyip alt gövdenin kesintisiz bir parçası görünümündedirler. Kesitte ise dışa fazla açılmayan ve düşey parmak formundadırlar.

K.A. Kat.-Nr.38-39 (Şek.19-20,25)

K.B. Kat.-Nr.29 (Roberts 1986,Kat.-Nr.421,Fig.42,Pl.18)

Bu tip dip-kaideler,üzerlerinde buldukları ticari

amphoraların genel form özelliklerinin de gösterdiği gibi dönemin Khios ticari amphoralarına benzemektedirler (133).

Bu 2 baskın alt tipin yanında, dış görünüşleri benzer, ancak kesitte bazı farklar gösteren fraksiyonel dip-kaideler de dikkati çekmektedir (Bkz.K.A. Kat.-Nr.48-51, Şek.23-24). Bu dip-kaidelerin ortak özellikleri, oyuk derinliklerinin daha alçak olmasıdır (0.015,0.017,0.023 m). Bu tip dip-kaideler, tüm profil veren bir ticari amphora üstünde saptanamadığı için sağlıklı bir tipolojik sınıflandırma içine bugün için alınamamaktadırlar.

VI.1.4.2. Süsleme sistemi

Tip Klaz.IV ticari amphoralarında, İ.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısı boyunca tek bir süsleme sisteminin kullanılmış olduğu gözlenmektedir (Bkz.Şek.25). Bu sistem ; omuzda iki, alt gövdede bir yatay ve kulplar üzerinden gelip alt gövdedeki yatay banda ulaşan düşey ve simetrik iki kalın firnis banddan oluşmaktadır. Bu bandlar firnis ile kalın fırçalar kullanılarak fırın öncesi tatbik edilmişlerdir.

Band kalınlıkları 0.020-0.045 m arasında değişmektedir. Ticari amphoraların çoğunluğunda düşey bandların kalınlıkları, yatay bandların kalınlıklarının büyüktür. Bazı örneklerde ise eşit kalınlıktadırlar.

Yatay firnis bandların, fırça özelliklerinden ve düzgün yapılarından dolayı, ticari amphoraların çark üzerinde döndürülmeleriyle tatbik edilmiş oldukları gözlenmektedir. Düşey bandlar ise, ağız kenarlarının hemen altından başlayıp kulbun tüm yüzeyini kapladıktan sonra kalın fırça ile alt gövdedeki yatay banda kadar indirilmişlerdir. Bazı ticari amphoralarda izlediğimiz gibi (K.A. Kat.-Nr.29,33 (Lev.7,10) düşey bandlar alt gövde üzerindeki yatay banda düşey eksenden sapmış bid durumda birleşmektedirler.

Tip Klaz.II'den başlayarak Klazomenai üretimi ticari amphoralarda tek bir süsleme sisteminin kullanılmış olduğunun saptanması (134), bu ticari amphoraların tanınmasında önemli bir kriter olarak görünmektedir. Ancak, bu kez gündeme diğer Doğu Yunan ticari amphora üretim merkezlerinin bu süsleme sistemini kullanıp kullanmadığı sorusu gelmektedir. Bildiğimiz örneklerden, seyrek de olsa, bazı değişik üretimlerin bu süsleme sistemini kullanmış olduklarını saptamaktayız.

Doğu Yunan coğrafi bölgesinde değişik merkezlerde üretilen ticari amphoraların, Arkaik Dönemin sonuna kadar, diğer tür seramik formlarında olduğu gibi, firnis ile değişik sayıda ve kalınlıkta yatay ve düşey bantlardan oluşan çok çeşitli süsleme sistemleri ile bezendiklerini bilmekteyiz. Örneğin, geç 7.yy-erken 6.yy'a tarihli Khios üretimi oldukları ileri sürülen (135) beyaz astarlı ticari amphoralarda kullanılan yatay band sayıları ve kalınlıkları değişmekte ve ince band kullanmaya doğru bir eğilim bulunmaktadır (136). Ayrıca, omuzlar üzerinde yatık "S" formunda bir süslemeye, İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı boyunca, her zaman raslanmaktadır. Form olarak çok yavaş bir değişim göstermelerine karşın, Khios ticari amphoralarında beyaz astar ve yatık "S" motifi birlikte ortadan kalkmışlardır. İ.Ö.6.yy'ın ortalarından itibaren bu ticari amphoraların yerlerini yine Khios üretimi oldukları ileri sürülen ve bir önceki beyaz astarlı ticari amphoraların formundan esintiler taşıyan bir amphora tipi ortaya çıkmaktadır (137). Bu ticari amphoralar, Tip Klaz.IV ticari amphoralarındaki geleneksel süsleme sistemini kullanmışlardır. Ancak, bu tip ticari amphoraların, önceki beyaz astarlı ve daha sonraları çok kullanılacak olan şişkin boyunlu ticari amphoralar arasında bir geçiş grubunu meydana getirdiklerini sanmaktayız. İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında (138) kısa bir dönem için üretildiklerini tahmin ettiğimiz bu ticari amphoralar aynı süsleme sistemini kullanmış olmalarına karşın Tip Klaz.IV ticari amphoralarından daha yüksek ve hafif şişkin boyunları ve yüksek kulpları ile ayrılmaktadırlar.

İ.Ö.6.yy'ın son çeyreğinde ortaya çıkan belirgin şişkin

boyunlu (139) ve Khios üretimi oldukları kesin olarak saptanabilen (140) ticari amphoralarda, kalın bandlar yerlerini ince bir çizgi halindeki kordonlara bırakmışlardır (141).

Klazomenai ticari amphoraları süsleme sisteminde kullanılan firnis, gerek sürülme yoğunluklarına, gerekse içerdiği minerallere bağlı olarak kırmızı ve siyah renkler arasında geniş bir renk yelpazesi göstermektedir. Yoğun olarak kırmızı (10 R 4/4, 4/4, 4/8, 5/6, 5/8 ; 2.5 YR 4/8 ; 7.5 YR 4/8), açık kırmızı (2.5 YR 4/6), koyu kırmızı-kahverengi (10 YR 5/3), siyah (5 YR 2.5/1 ; 7.5 YR 2/0), koyu gri (7.5 YR N 4/0), pembe (7.5 YR 7/4), pembemsi gri (7.5 YR 6/2) renkler görülmektedir.

VI.1.4.3. Kil hamuru

Tip Klaz.IV ticari amphoralarının kil hamur görünüşleri ve katkı maddeleri üzerinde yaptığımız gözlemlere dayanarak, kil hamurlarının, daha önceki yerel üretim ticari amphora tiplerinin kil hamurlarına göre çeşitlilik gösterdiklerini söyleyebiliriz. Antik yerleşim alanının genişlemesine ve nüfus artışına paralel olarak İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında ticari amphora üretiminde meydana gelen bir patlamadan daha önceki bölümlerde de söz etmiştik. Bu üretim artışına paralel olarak, genellikle ortak kil hamuru özellikleri gösteren Tip Klaz.I-III ticari amphoralarının üretimlerinde kullanılan kil yatakları, Tip Klaz.IV ticari amphoralarının üretiminde de kullanılmaya devam edilmiş ve muhtemelen devreye yeni kil yatakları da girmiş olmalıdır kanısını taşımaktayız.

Değişik kil görünüşlerinden hareketle saptadığımız iki grup kil hamurundan birincisi ve yoğun olarak kullanılmış olanı, küçük taşçık ve seyrek kuvarz, tek tük kireç zaman zaman şamot katkılıdır. İyi çiğnenmemiş olmasından dolayı içinde küçük hava boşlukları bulunmaktadır. Bu grup kil hamuru daha önceki yerel üretim tiplerin hamurlarına benzemektedir. Birkaç istisna dışında iyi pişmiş oldukları, parçaların özlerinde gri ve siyah renklerin bulunmamış olmasından anlaşılmaktadır.

Yoğun olarak görülen hamur renkleri, sarımsı kırmızı (5 YR 5/8, 6/8 ; 7.5 YR 6/8) ve kırmızıdır (2.5 YR 5/6, 5/8). Bunların yanında, açık kırmızı (2.5 YR 6/6, 6/8), açık kırmızı-kahverengi (2.5 YR 6/4 ; 5 YR 6/4), kırmızımsı sarı (5 YR 6/6, 7/6 ; 7.5 YR 6/6, 7/6), açık kahverengi (7.5 YR 6/4) ve pembe (5 YR 7/4) renkli kil hamurları da gözlenmektedir.

İkinci ve azınlıkta kalan kil hamuru grubunun daha gevşek ve kumsu bir görünüşü bulunmaktadır. Birinci grup kil hamurundaki katkı maddelerine ek olarak siyah renkli parçacıklar gözlenmektedir. Hakim hamur renkleri, açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4) ve kırmızımsı sarıdır (5 YR 6/6, 6/8).

VI.1.4.4. Örtü Sıva

Ticari amphoraların, taşıdıkları sıvıları, killerinin geçirgenlik ve terleme özellikleri nedeniyle, dışarıya sızdırması kaçınılmazdır. Bu durumu engellemek amacıyla, ticari amphoraların iç çeperlerini reçine ile sıvamak veya dış yüzlerini firnis ve astar ile kaplama yöntemleri sık sık denenmiştir. Bu işlemlerin içinde en ucuz ve maliyeti arttırmayan yöntem ise, ticari amphoraların dış yüzeylerinin pişmeden önce bez veya deri ile inceltilmiş kil hamuru kullanılarak sıvanması ve gözeneklerin tıkanmasıdır. Yalıtma için kesin sonuçlu bir yöntem olarak görülmesi de, Tip Klaz. IV ticari amphoralarının çoğunluğunda uygulanmıştır. Astar teriminden ayırd edilmesi amacıyla da, tarafımızdan örtü-sıva olarak adlandırılmaktadır. Genellikle kil hamuru rengindedir. Yüzeylerin, fırınlama sırasında oksijen ve ısı ile olan ilişkileri iç çeperlerden ve hamur özünden daha fazla olması nedeniyle, renklerde ton farkları oluşmaktadır. Renkler, çoğunlukla kırmızı (5 YR 7/6), kırmızımsı sarı (2.5 YR 7/6 ; 5 YR 6/6, 6/8, 7/6), açık kırmızı (2.5 YR 6/6 ; 10 R 6/8), açık kahverengidir (7.5 YR 6/4).

VI.1.4.5. Astar

Büyük bir olasılıkla, kil hamurundan farklı bir yapıda olan ve tatbik edildiği zaman kil hamurunun yüzeyden görünmesine engel ve kalın bir tabaka halinde sürülen bir bileşimdir. İ.Ü. geç 7.yy' ve 6.yy'ın ilk yarısında üretilen Khios ticari amphoralarında da kullanılmıştır. Bu nedenle bu ticari amphoralar terminolojide "beyaz astarlı" olarak adlandırılmışlardır. Bu ticari amphoraların bazılarında kullanılan beyaz astar, yumurta kabuğu kalınlığındadır ve muhtemelen kalkerli bir bileşimden oluşmaktadır. Ancak, Tip Klaz.IV ticari amphoralarında, birkaç örnek dışında, bu kadar kalın bir astar kullanılmamıştır.

Tip Klaz.IV ticari amphoralarında kullanılan astar renkleri, genellikle pembe (5 YR 7/3, 7/4 ; 7.5 YR 7/4, 8/4), pembemsi beyaz (5 YR 8/2 ; 7.5 YR 8/2), pembemsi gri (7.5 YR 6/2), çok soluk kahverengi (10 YR 7/3, 8/3) olarak saptanmaktadır.

VI.1.4.6. Klazomenai dışındaki Tip Klaz.IV örnekleri

Son araştırmalarımıza kadar genel bir coğrafi terimle, Doğu Yunan veya İonia ticari amphoraları olarak adlandırılan Tip Klaz.IV grubunun, Klazomenai'de saptadığımız yoğunluğuna paralel olarak Doğu Akdeniz, Ege ve Karadeniz kıyılarına kadar yayıldığı görülmektedir (Bkz. Harita 1).

Klazomenai çevresindeki antik yerleşmelerde yapılan kazı çalışmalarında ve yüzey araştırmalarında da elde edilen ve yayınlanmamış buluntular içinde Tip Klaz.IV ticari amphoralarına ait parçalara raslanmaktadır. Palaia Smyrna (Bayraklı) yerleşmesinde (142), Pitane (Çandarlı) (143) ve Gryneia (144) mezarlıklarında yapılan kazılarda gün ışığına çıkartılmış ve yayınlanmamış buluntular arasında ve Kyme, Kolophon (145) ve yakın komşu Teos'da (146), yüzeyde Tip Klaz.IV ticari amphora parçaları izlenmektedir.

Kıbrıs'da, Salamine mezarlığı (147), Kition (148), Marion'da (149) ve Mersin Gözlükule'deki (150) buluntular,

Klazomenai'nin Kıbrıs ve çevresi ile olan ticari ilişkileri için önemli göstergeler olarak dikkati çekmektedirler.

Gravisca (İtalya) (151) ve Daphne (Mısır) (152) buluntuları, bugün için Tip Klaz.IV ticari amphoralarının batıya doğru yayılma sınırlarını; Atina Agorası (153), Korinth (154) ve Thera'da (155) yayınlanan örnekler, Kıta Yunanistan ve Ege adaları ile olan ticari ilişkileri işaret etmektedirler.

Batı Karadeniz kıyısındaki, Miletos'un önemli bir kolonisi olan Histria (156), Tip Klaz.IV ticari amphoralarına ait çok sayıda ağız kenarı-boyun parçası ve dip-kaide örneklerini barındırmaktadır. Histria'daki bu grubun kesin üretim yerinin Klazomenai olarak saptanması, burada ve Klazomenai'de elde edilen seramikler üzerinde kil analizleri gerçekleştiren P.Dupont tarafından yapılmıştır (157). Histria'da, Tip Klaz.IV ticari amphoralarına ait önemli sayıda ağız kenarı-boyun parçası yayınlanmış olmasına karşın, form gelişiminin saptanmasına yardımcı olabilecek tüm profil veren bir örnek yayınlanmamıştır (158). I.B.Zeest tarafından yayınlanan Olbia'daki ticari amphoranın (159) ağız kenarı ve kaide profillerinin çizimleri, Tip Klaz IV'ün tanımlanmasında yardımcı olmaktadır.

Viktorovka'da (160), bir ağız kenarı-boyun parçasının ve Odessos'da (161) ise çift kalın firnis bantlı bir omuz parçasının yayınlanan fotoğrafları, profil çizimlerinin bulunmama- ları nedeniyle, tanımlama için yetersiz bulunmaktadır.

VI.1.4.7. Tarihleme

Tip Klaz.IV ticari amphoraları ile ilgili kronolojik veriler, erken tiplere oranla daha güvenilir ve yoğun olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Tip Klaz.IV ile birlikte, İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında büyük bir ticari amphora patlaması gerçekleşmiştir. Gerek bu döneme tarihli yerleşim tabakalarında, gerekse antik yerleşmeyi çevreleyen mezarlıklarda Tip Klaz.IV ticari amphoraları yoğun olarak karşımıza çıkmaktadırlar. Bu ticari

İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına ait olduklarından kuşku duyulmamaktadır.Sorun ; üretimin yüzyılın ikinci yarısında hangi zaman diliminde yoğunlaştığını saptamak olarak karşımıza çıkmaktadır.Bu konuda,değişik antik merkezlerden gelen Tip Klaz.IV ile ilgili kronolojik veriler yetersiz kalmaktadır.

Buluntuların yoğun olduğu Histria'da,Tip Klaz.IV ticari amphoraları İ.Ö.560-490 (NA.III) arasına⁽¹⁶²⁾ tarihlenmektedirler.I.B.Zeest,Olbia'de ele geçen bir ticari amphorayı İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir⁽¹⁶³⁾.İ.Ö.6.yy'a tarihlenen Kiton'daki örneğin⁽¹⁶⁴⁾ kendisi,bizim tarihllemimize ihtiyaç göstermektedir.Gravisca'daki ticari amphora ile ilgili tarihlleme⁽¹⁶⁵⁾,Olbia'daki ticari amphoradan⁽¹⁶⁶⁾ hareketle yapılmaktadır.Atina Agorasında,Geç Arkaik Döneme tarihli bir kuyudan ele geçen iki ticari amphora İ.Ö.520-480 arasına tarihlenmektedir⁽¹⁶⁷⁾.Klazomenai kazısından elde edilen verilerin ışığında,bu iki ticari amphora ile ilgili en erken tarihsel sınır (İ.Ö.520) önemli ve destekleyici bir tarih olarak kabul edilmelidir.Aşağıda da görüleceği gibi, bu tarih,Tip Klaz.IV ticari amphoralarının yoğun bir şekilde üretildikleri bir dönem olarak karşımıza çıkmaktadır.Buna karşılık,en geç sınır olarak verilen İ.Ö.480 tarihi üstünde dikkatle durmak gerekmektedir.Yayında belirtilmemiş olmasına karşın,bu geç sınır,Perslerin Atina'yı tahrip ettiği tarih ile çakışmaktadır.Ancak,Klazomenai'nin,İonia ihtilalini bastırmak için harekete geçen Persler tarafından,ihtilalin ilk yıllarında (İ.Ö.497) Kyme ile birlikte ele geçirildiği bilinmektedir⁽¹⁶⁸⁾.Bugünkü kazı sonuçlarına göre de,ana karadaki yerleşmenin,bu tarihlerde Persler tarafından tahrip edildiği ve İ.Ö.4.yüzyılın başlarına kadar iskan edilmediği anlaşılmaktadır.Bu nedenlerle,İ.Ö.480 tarihi,Klazomenai üretimi ticari amphoraların piyasadan çekilmeleri için çok geç bir tarih olarak görülmektedir.

Klazomenai'de araştırılan Arkaik Döneme tarihli yapı katları daha güvenilir tarihsel ipuçları vermekte,antik mezarlıklar da bu verileri desteklemektedirler.

H.Balaban tarlası sektöründe yapılan kazı çalışmaları sonucunda "B" mekanında İ.Ö.600/590-570 (IV.B) ve İ.Ö.570-545 (III.B) tarihlenen iki yapı evresi saptanmıştır.Bu yapı, İ.Ö.546 yılında Pers istilası ile terk edilmiş,ancak İ.Ö.4.yy' da yeniden zayıf bir şekilde iskan görmüştür.Bu sektörde, Tip Klaz.IV ticari amphoralarına herhangi bir yapı katına bağlı olarak raslanmamış,sadece dolgu içinde birkaç ağız kenarı parçası bulunmuştur.Bu saptama,"B" mekanının terk edilmeden önce Tip Klaz.IV ticari amphoralarının üretilmediğini göstermektedir.Buna karşılık,Akropolis Güney Yamacı sektörü I.yapı katında (İ.Ö.545-497),taban üzerinde ve dolgu içinde Tip Klaz.IV ticari amphoralarına çok sayıda raslanmaktadır.Bir ticari amphora üst gövdesi de (K.A. Kat.-Nr.32, Şek.15, Lev.9) I.yapı katı tabanı üzerinde in situ olarak bulunmuştur.

Tip Klaz.IV ticari amphoraları üretiminin İ.Ö.6.yy'ın son çeyreğinde yoğunlaştığı anlaşılmaktadır.İ.Ö.6.yy'ın üçüncü çeyreğine tarihli buluntular hem az sayıdadır hem de sadece en geç tarih sınırları belirlenebilmektedir.

Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açmasında ele geçen K.A. Kat.-29'daki ticari amphora (Şek.14, Lev.7),çok yakınında bulunan ve muhtemelen bu ticari amphora ile ilişkili bir oinochoeye aplike edilmiş pişmiş toprak kadın başı (protom) ile tarihlenmektedir (İ.Ö.550-540) ⁽¹⁶⁹⁾.Bu konteksin göz önüne alınmasının yanısıra,ticari amphoranın ağız kenarında görülen Tip Klaz.II ticari amphoralarının ağız kenar özelliklerinin devam etmesi (Bkz.K.A. Kat.-Nr.7-12, Şek.3-5),kaide profilindeki bazı özelliklerin Akropolis Güney Yamacı sektörü, II.yapı katında (İ.Ö.580/570-545) bulunan bazı dip-kaidelerde görülmesi,-eğer sağlam bir kriter olarak kabul edilirse- Klazomenai üretimi seramikte,genellikle İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısında görülen -yetersiz pişme nedeniyle- hamur özündeki gri-siyah rengin varlığı (Bkz.Tip Klaz.I-III kil hamurları bölümleri.),bu ticari amphoranın İ.Ö.6.yy'ın üçüncü çeyreğine tarihlenmesini kolaylaştıracak etkenler olarak görülmektedir.

En geç sınırları belirlenmiş iki dip-kaide (K.A. Kat.-Nr.46 ve 48, şek.23),Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açmasında ortaya çıkartılan ve en geç buluntuları İ.Ö.530 civarına tarihli bir Bothros (öp çukuru) içinde bulunmuşlardır.

NAT.III açmasında,en geç tarihsel sınırları belirlenmiş iki ticari amphora (K.A. Kat.-Nr.31 ve 35, şek.15,17, Lev.8-9,11) daha bulunmaktadır.Bu iki ticari amphora da, ölü hediyeleri İ.Ö.500 civarına tarihli bir pişmiş toprak lahit mezarın (Mezar Nr.80/4) altında ele geçmişlerdir.Bu nedenle İ.Ö.500 tarihi bu ticari amphoralar için en geç tarih olarak kabul edilmelidir.

Yine aynı açmada,K.A. Kat.-Nr.34 (şek.17, Lev.11) ve K.A. Kat.-Nr.37 (şek.18, Lev.12) ise Bothros (öp çukuru) üzerinde yer almaktadırlar.Bu iki ticari amphora için de, Bothros'un en geç tarihi olan İ.Ö.530,en erken kullanma tarihi olarak kabul edilmelidir.

Yukarıda tartışılan verilerin işığında,Tip Klaz.IV ticari amphoralarının,Persler'in İ.Ö.546'daki ilk tahribinden ve muhtemelen Klazomenaililer'in yeniden toparlanma için geçirdikleri bir zaman diliminden sonra üreilmeye başlanmış, İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği içinde ve İonia ihtilalinin bastırılmasına (İ.Ö.497/494) kadar yoğun bir şekilde üretilmiş oldukları anlaşılmaktadır.

VI.2. ANTİK YAZILI KAYNAKLARDA KLAZOMENAI VE ÇEVRESİNDE TARIMSAL ÜRETİM

Klazomenai ve çevresi, günümüzde olduğu gibi, kuruluşundan beri (170) antik dönemde de tarım ağırlıklı bir ekonomi ve yaşam biçimine sahip olmalıdır.

Arkaik ve Klasik Dönem yazılı kaynakları, Khios ve Lesbos adalarının (171) aksine, Klazomenai'de, İ.Ö.6.yüzyıl boyunca ve özellikle ikinci yarısında yoğun olarak ticari amphora üretilmesine duyulmuş ihtiyaç (172) ile ilişkili herhangi bir tarımsal ihraç ürünü (Şarap veya zeytinyağı vb.) hakkında bilgi vermemektedirler.

Herodotos (173), Firavun Amasis (İ.Ö.570-526) zamanında Naucratis'deki Hellenion tapınağının inşa ettirilmesine katkıda bulunan ve bu kentte ticaret temsilcisi bulunduran İon ve Aiol kentleri arasında Klazomenai'nin de adını belirtmektedir.

Atina'da bulunan ve İ.Ö.387 yılına tarihli bir dekretle (174), Atina ve Karantina adasında yerleşmiş Klazomenaililer arasında yapılan bir anlaşmanın ve bu adada yerleşenler ile karşı kıyıda (ana karada) yer alan Arkaik Klazomenai'nin üzerinde Hüton adı verilen bir yerleşme kurmuş olanlar arasında sürüp giden bir anlaşmazlığın varlığını öğrenmekteyiz. Muhtemelen, bu anlaşmazlığın önemli nedenlerinden birisi, Persler ile Atina arasındaki savaşta, ana karada yerleşmiş ziraat ile uğraşan halkın toprağından kopamaması ve Persler'in yanında yer almış olması, Karantina adasında yerleşen tüccar, zanaatçı gibi toprağına bağlı olmayan demokrat eğilimlilerin Atina'nın yanında yer almış olmasıdır kanısındayız.

Bu ikiliğin tamamen ortadan kalkmış olduğu ve ana karadaki Hüton yerleşmesinin terkedildiği bir dönemde, Strabon, Klazomenai'nin sahip olduğu sekiz adada tarım yapıldığından söz ederken (175), muhtemelen, bölgenin tarımsal yapısını vurgulamak amacındaydı.

Pseudo Aristoteles (176), Klazomenaililer'in, bir kıtlık döneminde buğday satın almak amacıyla zeytinyağı üretimlerini kentin yönetimine belli bir faiz karşılığı rehin verme kararı aldıklarından söz ederken (177), bölgenin zeytin üretiminin bolluğunu vurgulamaktadır.

Klazomenai'de şarap üretimi ile ilgili en eski bilgiyi, dolaylı olarak Anavarzalı hekim Dioskorides (178) vermektedir. Bu hekim, Klazomenai şarabının, içinde çok miktarda deniz suyu bulundurmasından dolayı hazminin kolay, ancak sinir sistemine ve mideye zararlı olduğunu ifade etmektedir (179).

Şarap üretimi ile ilgili diğer bir bilgiyi Yaşlı Plinius'un (180) Naturalis Historia adlı eserinde (181) bulmaktayız. Plinius'un Klazomenai şarabına fazla deniz suyu katılması konusunda bilgi sahibi olduğunu, şaraba daha az deniz suyu katıldığından beri tercih edildiğini bildirmiş olmasından anlamaktayız.

Plinius döneminde, Klazomenai'nin, üretiminde tanındığı diğer bir ürün de Garum (182) olmuştur. Garum'un ticari amphoralar ile olan ilişkisine gelince ; Roma hakimiyeti boyunca Akdeniz kıyılarındaki birçok antik merkez Garum üretiminde uzmanlaşmışlar ve bu ürünü taşıyan özel formlu ticari amphoralar üretmişlerdir (183).

Söz konusu edildikleri dönemlerde, Klazomenai'deki şarap ve zeytinyağı üretimlerinin ihraç değerlerinin olup olmadığı konusunda ve buna bağlı olarak bölgeye özgü ticari amphora üretimi hakkında bilgi ve kanıtlardan yoksun bulunmaktayız. Buna karşılık, yazılı kaynaklardan bilgi alamadığımız dönemlere tarihli yerleşme tabakalarında ise yoğun olarak yerli üretim ticari amphoralara raslanmaktadır.

VI.3. KLAZOMENAI'DE SERAMİK ÜRETİM ALANLARI

Klazomenai'nin Arkaik Dönemde Kuzey İonia'da bezemeli lahit ve figürlü seramik (Geç Yaban Keçisi Üslubu ve Siyah Figür tekniği) ekollerine sahip önemli bir üretim merkezi olduğu 1979 yılında kazı çalışmalarına başlanmadan önce de biliniyordu (184). Ancak, üretim alanlarının lokalize edilmesi ile ilgili araştırmalar kazı çalışmalarından az önce başlatıldı (185). Bu araştırmalar, günümüzde de, kazı ekibi tarafından gerçekleştirilen sistematik yüzey toplamaları ile sürdürülmektedir (186). Bu yüzey araştırmalarında, ticari amphoralara ait üretim artıkları, Akropolis'in batısında, Yıldıztepe mezarlığına giden yol (Eski Urla yolu) ve Evren Kaya deresi arasında kalan hafif eğimli bir alanda yoğunlaşmaktadır.

Bu üretim alanın, antik yerleşme sınırlarının dışında, Yıldıztepe mezarlığına yakın ve su ihtiyacı için dere kıyısında bulunması ; yer seçiminde mantıklı davranıldığını göstermektedir. Üretim artıklarının bu bölgede yoğunlaşmış olmasına karşın, erozyonun varlığı ve yoğun kuru tarım alanlarının içinde kalması nedeniyle, toprak altında kalan fırınların korunması için kalın bir dolgu tabakasının oluşmadığı anlaşılmaktadır.

Ana karada yer alan bu üretim bölgesinin dışında, Karantina adasının güneybatı kıyısı boyunca, dalga erozyonunun ortaya çıkardığı, çok sayıda tabakalaşma gösteren seramik fırınlarının kalıntıları ve İonia Kaseleri üretim artıklarına raslanmaktadır (187).

Akropolis'i çereleyen sur dolgusunun içinde dolgu malzemesi olarak kullanılan ticari amphora üretim artıkları

bulunmaktadır.

1987 yılı çalışmaları sırasında Akropolis Güney Yamacı sektöründe, II. yapı katı seviyesinde ortaya çıkartılan bir seramik fırını ve çeresindeki oluşumlar, İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısında bu kesimdeki seramik atelyelerin varlığını işaret etmektedir.

Başta Yıldıztepe mezarlığı ve H.Balaban tarlası sektörü olmak üzere, yüzeyde görülen ve çeşitli nedenlerle taşınarak gelmiş üretim artıkları azımsanmayacak sayıdadır.

Yukarıda belirtilen yüzey araştırmaları sonucunda lokalize edilmiş üretim alanlarının dışında da yeni seramik işliklerini saptamak sürpriz olmayacaktır kanısındayız. Ancak, antik yerleşmenin güney ve güneydoğu sınırları ve sınır yerleşmeleri, yoğun erozyon nedeniyle yüksekliği 4 m'ye varan kalın steril dolgular altında yatmaktadır.

Yüzey araştırmaları sonucunda toplanan ticari amphoralara ait üretim artıkları içinde çoğunluğu Tip Klaz.IV ticari amphoraları oluşturmaktadır. Bunlar, yuvarlatılmış, kuvvetli bilezik formu ağız kenarlı boyun parçaları ve dışa açılan baş parmak kesitli, oturma düzlemleri oyuk dipkaidelerdir. Bunların yanında, Tip Klaz.II ve III'ün dışa az taşkın, yuvarlatılmış, alçak bilezik formu ağız kenarları, ticari veya depo amphoralarına ait olabilecek amorf gövde parçalarından oluşan üretim artıkları, Klazomenai'deki ticari amphora ve seramik üretimi hakkında yeterli fikir vermektedirler.

VI.4. KLAZOMENAI TİCARİ AMPHORALARI ÜZERİNDEKİ HARF VE SEMBOLLERDEN OLUŞAN MARKALAR

Antik Yunan dünyasında, Miken Döneminden beri, değişik formlardaki kaplar üzerinde değişik tekniklerle yapılmış sembol ve işaretlere raslanmaktadır (188). Yunanlılar, Fenike alfabesini İ.Ö.8.yy'ın ortalarından itibaren kendi dil yapılarına uyarladıktan sonra, ürettikleri kaplarının üzerlerinde de Yunan alfabesine ait harfler (189) görülmeye başlamaktadır. Söz konusu bu işaret ve harfler, çoğunlukla kapların boyun, omuz ve kulp üzerleri gibi görünecek kesimlerine ve kaide tabanlarına, kazıma "grafito", boya "dipinto" veya boya kili "firnis" tekniklerinde, fırınlamadan önce veya sonra tatbik edilmişlerdir (190).

Bu işaret ve harflerin tatbik nedenleri ile ilgili çok değişik görüşler ileri sürülmektedir. Bu nedenler her kap için aynı olmayabilirler. Bu işaret ve harflerin varlık nedenleri ile ilgili olasılıkları (1) adak yazısı kısaltmaları (191), kapları satın alanların isimlerinin kısaltmaları ve mülkiyet işaretleri, ihracatçı ve tüccar markaları, çömlekçi markaları veya reklam işaretleri, kapların kapasitelerini gösteren numerik veya akrofonik sistem işaretleri (192), kap isimleri veya fiyatları (193) olarak özetlemek mümkündür.

Bu bölümde, harf ve işaretlerin, üzerlerinde buldukları ticari amphoralara tatbik nedenleri ile ilgili görüşler genel hatları ile aktarılacak ve konumuzu oluşturan Klazomenai ticari amphoralardaki harf ve işaretler ile ilgili gözlemlerimiz ve tatbik nedenleri üzerindeki görüşlerimiz sergilenecektir.

Üzerinde Yunan alfabesine ait grafito tekniğinde yapılmış ilk harfler bulunan en erken tarihli Yunan ticari amphorası, batıdaki en eski Yunan kolonisi olan Pithekoussai'de bulunmuştur⁽¹⁹⁴⁾. A.W. Johnston'a göre⁽¹⁹⁵⁾, Aramice iki harf ile birlikte bulunan "Phi" ve "Iota"dan oluşan iki harfin (ΦΙ), bir şahıs adının kısaltması olması ve mülkiyet işareti olarak kabul edilmesi konusunda şüphe yoktur ve bu mülkiyetin ticari amphorayı getiren ve kıyıda sergileyen tüccara ait olabileceğini gözden uzak tutmamak gerekmektedir.

İ.Ö.7. ve 6.yüzyıllarda da ticari amphoraların grafito yöntemi ile işaretlenmesine devam edilmektedir. Özellikle, İ.Ö.730-570 tarihleri arasında Akdeniz kıyılarındaki yerleşmelere yoğun olarak ihraç edilen Attika üretimi "SOS" zeytinyağı amphoralarının boyun ve omuzlarında grafito teknikteki mülkiyet markalarına, tek harflere veya alfabetik olmayan işaretlere veya tüm isimlere raslanmaktadır⁽¹⁹⁶⁾. Ancak, bunlardan hiçbirinin ticari marka olduklarına dair kesin kanıtlar yoktur ve bir kısmı, ölçü birimi olarak kabul edilebilir⁽¹⁹⁷⁾.

Javier de Hoz Bravo, Toscana'da ele geçen bir "SOS" zeytinyağı amphorasının üzerinde görülen grafito yazı nedeniyle, bu ticari amphoralar üzerinde görülen tek harf veya tüm isimler ile ilgili olarak ileri sürülen hipotez ve düşünceleri bir araya toplamakta ve ayrıntılı bir şekilde tartışmaktadır⁽¹⁹⁸⁾.

İ.Ö.7.yy'ın ortalarından itibaren antik şarap pazarında görünmeye başlayan ve genellikle Khios üretimi oldukları⁽¹⁹⁹⁾ kabul edilen beyaz astarlı ticari amphoraların bazılarında grafito, dipinto ve firnis markalar bulunmaktadır⁽²⁰⁰⁾. Ancak, bu işaretler sistemli olmaktan uzaktırlar ve gerçek anlamları ile ilgili çok az bilgi vermektedirler. Hatta, Klazomenai'de çok sayıda ele geçen beyaz astarlı şarap amphoralarına ait parçaların hiçbirinde ne grafito ne firnis ve ne de dipinto ile yapılmış harf ve işaretlere raslanmamak-

tadır.A.W.Johnston,bu ticari amphoralardan bazılarının üstünde raslanan tek harflerin kapların kapasitelerini gösterebileceklerini,ancak bu durumun,daha İ.Ö.geç 7.yüzyıldan itibaren İonik sayı sisteminin varlığını kabul etmemiz için yeterli kanıt oluşturmadığını ileri sürmektedir (201).

Konumuzu oluşturan Klazomenai ticari amphoralarında görülen harf ve işaretlerden oluşan markalar,çeşitlilikleri ve yapımlarında kullanılan firnis tekniği göz önüne alınınca,kendi içlerinde daha sistemli ve daha anlaşılır bir yapı oluşturdıkları gözlenmektedir.

Bugüne kadar,Klazomenai kazısı sırasında ele geçen yerel üretim ticari amphoraların boyun ve omuzları üzerinde görülen harf ve işaretler,sadece firnis (boya kili) ile çömlekçi atelyelerinde ve fırınlama öncesinde tatbik edilmişlerdir. Bu ticari amphoralar üzerinde fırınlamadan sonra tatbik edilmiş dipinto veya grafito teknikte harf ve işaretlere raslanmamaktadır.Bu saptama,aşağıda tartışılacak olan varsayımların bir kısmının dışarıda bırakılması ve başka merkezlerde bulunan Klazomenai üretimi ticari amphoraların üstlerinde bulunan,fırınlama sonrası tatbik edilmiş dipinto veya grafito işaret ve harflerin yorumlanmasını kolaylaştıracaktır.

Klazomenai dışındaki merkezlerde (202) ele geçen ve Klazomenai üretimi olarak saptadığımız ticari amphoraların üstlerindeki markalarda durum,hem bu markaların yapımında kullanılmış teknikler açısından hem de bazı yayınlarda,kullanılan tekniklerin anlaşılması güç bir şekilde verilmesinden dolayı biraz daha karışıktır.Bu harf ve işaretlerden grafito teknikte yapılmış olan markaları,yabancı dillerde yapılan yayınlarda tereddüde düşmeden anlamak mümkündür. Yine de,yayın kataloglarında grafito tekniğin fırınlama öncesi veya sonrası tatbik edilmiş olduğunun bildirilmesi,markaların yapılış nedenlerini yorumlamada kolaylık sağlamaktadır.

Grafito tekniğinde yapılmış markaların dışındakilerin çoğunluğu,bazı yayınlarda "les lettres peints","les marques"

veya "sur l'épaule grand B peint après la cuisson" (203) "en noir mat peints avant la cuisson" (204) veya "painted on bases of black and buff" (205) olarak ifade edilmişlerdir. Ancak, bu markalarda kullanılan tekniği tanımlamak için "painted" veya "peints" (206) fiilleri yeterli olmamaktadır. Bununla birlikte, "fırınlama öncesi" veya "fırınlama sonrası" ifadeleri firnis ile dipinto-boya kullanımını ayırd etmemize yardımcı olmaktadır (207). Firnis (boya kili), yalnızca fırınlama öncesinde çömlekçi atelyelerinde uygulanabilmektedir. Grafito veya dipinto ise çömlekçi safhası dahil olmak üzere, ticari amphoranın üretiminden satışına ve tüketiciye intikaline kadar her safhada uygulanmış olabilmektedir. Uygulanan bu tekniklerin farklılığı da, bu markaların nedenleri ile ilgili çeşitli varsayımların doğmasına olanak vermektedir.

İlk olarak, bu markalar ile ilgili görüşlerimizi, Klazomenai kazısı buluntuları arasındaki yerel üretim ticari amphoralarında hiç raslamadığımız, ancak tüketim merkezlerinde bulunan Klazomenai üretimi ticari amphoraların üzerinde görülen ve fırınlama sonrasında tatbik edilmiş grafito veya dipinto markalarla ilgili varsayımları gruplandırarak sergileyeceğiz.

1) Bir veya birden çok harften (ligatür) oluşan markalar, kutsal alanlara veya tapınaklara ticari amphoralar içinde şarap veya zeytinyağı adayan adak sahiplerinin isimlerinin baş harfleri veya kısaltmaları olabilirler. Ayrıca, bu harflerin adak sunulan tanrı veya tanrıçaların adlarının kısaltmaları da olabilecekleri ihtimalini gözden uzak tutmak gerekmektedir (208).

2) Ticari amphoraların üzerindeki bu markalar, satın alanlara veya tüketicilere ait mülkiyet markaları olabilirler.

3) İçlerinde taşıdıkları ürünü, ticari amphoralar ile birlikte üretim, tüketim veya aktarma merkezlerinde ikinci el olarak satın alan tüccarlara veya satıcılara ait olabilirler.

4) Bazı harf markalar, üzerlerinde yer aldıkları kapların kapasitelerini gösteren ve Yunan alfabesindeki harfler ile gösterilen numerik veya akrofonik gibi ağırlık ölçü sistemleri ile ilişkili olabilirler (209).

Yukarıdaki olasılıklardan da anlaşılacağı gibi, gerek grafito, gerekse dipinto ile yapılan markalar, üretimden tüketime uzanan her safhada herhangi bir kişi tarafından yapılmış olabilirler. Ancak, bu iki tekniğin dışında, firnis ile yapılmış markalar çömlekçi aşamasında, sadece üretim merkezlerinde yapılmışlardır. Bu saptama da, bu harf ve işaretlerin yorumlanmasında ve yukarıdaki olasılıklardan bir kısmının elenmesinde yardımcı olmaktadır.

1) Klazomenai ticari amphoraları üzerinde bulunan fırınlama öncesi firnis ile yapılmış harf ve işaretler, ilk anda çömlekçi atelyelerinin markaları veya reklam işaretleri olarak yorumlanabilirler. Kullanım kabı olarak sadece kendileri için üretilen ve ihraç edilen değişik kap formlarını üreten ve satan atelyelerin, bu kapların üzerlerine kendi atelye markalarını veya reklam işaretlerini koymaları anlaşılır bir olay gibi görünmektedir. Ancak, günümüzdeki konserve kutuları veya meşrubat şişeleri gibi, içinde taşıdıkları ürünler için üretilen ve çoğunlukla üretici kentlerin dışına ihraç edilen ticari amphoraların, üretildikleri çömlekçi atelyelerinin ticari markalarını veya işaretlerini taşımaları için mantıklı bir ticari neden bulunmamaktadır.

2) Acaba tek harflerden oluşan markalardan, ticari amphoraların kapasitelerinin, ağırlıklarının ve hatta fiyatlarının daha çömlekçi aşamasında saptanmış oldukları sonucunu çıkarmak mümkün olabilir mi? Gerek harf marka taşıyan ticari amphoraların büyük kısmının parçalardan oluşması - bu nedenle onların kapasiteleri ve ağırlıkları ile ilgili bilgi sahibi olamıyoruz.- gerekse üzerlerinde farklı harfler taşıyan sağlam ticari amphoraların hemen hemen birbirlerine yakın kapasite ve ağırlıklarda olmaları bu olasılığı zayıflatmaktadır.

Ayrıca, bu harflerin, her zaman tek başlarına ticari amphoralarda üzerinde yer almış olmalarından dolayı, Yunan ağırlık sistemi bölünmesinde birbirlerine oranları belirlenmiş olan ağırlık ölçülerinin (210) hangilerini belirttiklerini anlamak zor olmaktadır.

Bu harflerin, ticari amphoraların dolu fiyatlarını yansıtmış olabilecekleri olasılığına gelince; o takdirde bu fiyatların, harflerin yapım tekniklerinden dolayı daha çömlekçi aşamasında saptandığı sonucu çıkmaktadır. İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında fiyatların nasıl oluştuğu hakkında kesin bilgilerimiz olmadığı için bu olasılığı ihtiyatla ileri sürmek gerekmektedir. Ayrıca, koleksiyonumuzdaki bu harflerin hemen önünde yer alması gereken Γ (Drahmi) veya Σ (Stater) gibi para birimlerini gösteren harfler bulunmamaktadır. (211). Sadece, K.C. Kat.-Nr.9 ve 10'daki (Şek.61, Lev.41-42) işaretler Drahmi işareti olarak yorumlanabilirler. Ancak, bu iki işaretin yanında da kaç drahmi olduklarını gösterecek harfler bulunmamaktadır. Bu işaretler, en iyimser olasılıkla, 1 drahmi olarak çok ihtiyatlı bir şekilde kabul edilebilirler.

3) Klazomenai üretimi ticari amphoraların üzerinde görülen fırınlama öncesi firnisle yapılmış harf ve işaretler, büyük bir olasılıkla taşıdıkları şarap veya zeytinyağının üreticilerinin veya bu ürünlerin satışını hatta ihracatını gerçekleştiren tüccar veya komisyoncuların ($\epsilon\mu\pi\omicron\rho\iota\alpha$, Καπηλεία ναυκλρία) (212) sembolleri, adlarının kısaltmaları veya baş harfleri olabilirler. Üretici veya tüccarların verdikleri siparişler üzerine çalışan çömlekçi atelyelerinin sipariş ticari amphoralar üzerine fırınlama öncesinde firnis ile sipariş verenlerin markalarını işlemeleri akla yakın gelmektedir (213). Günümüzde de marka taşıyan konserve kutuları ve meşrubat şişeleri, içlerinde taşıdıkları ürünler ile ilgili, hem bir reklam, hem de firma güvencesini oluşturmaktadırlar.

Kanımıza göre, ticari amphoraların formları ve eğer varsa süsleme sistemleri, ait oldukları üretici kentlerin ve ürünlerinin iç ve dış pazarlardaki tüketiciler karşısında genel

güvenceleri, üzerlerinde taşıdıkları markalar ise çeşitli özel firmaların tanıtımlarını ve özel güvencelerini göstermektedirler.

Bu ticari markaların, yukarıdaki olasılıklar dışında, kent devletinin üretici ve tüccarlar üzerindeki kontrol ve vergilendirme isteği ile ilişkisi bulunup bulunamayacağı sorulabilir. Eğer, ticari marka taşıyan ticari amphoralar sadece tüketim merkezlerinde bulunmuş olsalardı, bunların doğrudan doğruya ihracatla ilişkili olabilecekleri tezini ortaya atmak kolaylaşabilecekti. Ancak, marka taşıyan ticari amphoralara Klazomenai'de de raslanmış olması, bunların genel karakterlerini ortaya koymuş bulunmaktadır.

Son olarak bu harflerin karakterlerinden hareketle, tüccarların bölgeleri ile ilgili ipuçları elde edilip edilemeyeceğini tartışmak gerekmektedir. K.C. Kat.-Nr.9-10 ile (Şek.61, Lev.41-42) K.Ş. Kat.-Nr.21 (Şek.64, Lev.45) dışındaki tüm harf markalar İonik karakterlidirler. K.C. Kat.-Nr.9'da yer alan işaret Güney İtalya'da Tarantine'de ve Peloponnesos'daki Lakonia'da "Eta" harfi olarak (214), K.C. Kat.-Nr.20'deki "S" işaretinin benzerleri Korinthos'da "Beta" harfinin yerel varyasyonu olarak (215) kullanılmışlardır. Eğer bu iki işareti harf olarak kabul etmek mümkün olursa, Klazomenai'de üretilen şarap veya zeytinyağı ticaretinin sadece yerli tüccarlar tarafından değil, aynı zamanda yabancılar (Örneğin Korinth ve Lakonialılar) tarafından da pazarlandığı ortaya çıkmaktadır.

Ayrıca dikkati çeken bir nokta da, tanınmış bir şarap üreticisi olan Khios'un aynı dönemdeki şişkin boyunlu ticari amphoralarında görülen harf ve sembollerdeki çeşit azlığına karşın (216), Klazomenai ticari amphoralarında görülen harflerin çokluğu ve çeşitliliğidir.

Tüm bu verilerin incelenmesi, özellikle İ.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısında Klazomenai'nin, Akdeniz, Ege ve Karadeniz ticaretinde önemli bir üretici olarak yerini almış olduğunu açık bir şekilde ortaya koymaktadır. Böylece, Herodotos'un

işaret ettiği gibi (217) Naucratis'deki Hellenion tapınağının yapımına katkıda bulunan ve bu kentte ticari temsilci bulunduran Yunan kentlerinin arasında Klazomenai'nin de yer almış olmasını anlamak kolaylaşmaktadır.

VII. KLAZOMENAI'DE BULUNAN YABANCI ÜRETİM TİCARİ
AMPHORALAR

VII.1. ARKAİK DÖNEM KHİOS ÜRETİMİ TİCARİ AMPHORALARI

Klazomenai kazı çalışmalarında, Arkaik Döneme tarihli yerleşme tabakalarında bulunan Khios üretimi ticari amphoraları, gerek tipolojik gerekse sayısal olarak, özellikle İ.Ö.6. yüzyılın erken dönemlerinde yerel üretim ticari amphoralarına yaklaşmaktadır. Bu durum, Khios adasının zeytinyağı ve özellikle şarap üretimine dayanan ekonomik zenginliğine uygun düşmektedir. (218). Bu tarımsal ürünleri taşıyan ticari amphoraların, sadece adaya yakın Batı Anadolu kıyılarına değil, kazı raporlarının da gösterdikleri gibi Akdeniz, Ege ve Karadeniz kıyılarının dört köşesine ihraç edilmiş oldukları anlaşılmaktadır (219). Khios adasında, şarap ve zeytinyağı üretimlerine paralel olarak ticari amphora üretimi de hemen hemen kesintisiz ve zaman zaman form değişiklikleri ile İ.Ö.7.yy'ın ikinci yarısından İ.Ö.1 yüzyıla kadar sürdürülmüştür (220).

VII.1.1. KHİOS TİCARİ AMPHORALARI ARKAİK DÖNEM TİPOLOJİSİ ÜZERİNE DENEME

Khios ticari amphoraları, muhtelemen en iyi temsil edilen, en geniş yayılımı olan ve monografik bir çalışmaya konu olmaması nedeniyle az tanınan bir izlenim vermektedirler. Bilgilerimiz hala J.K.Anderson (221), P.Bernard (222) ve 1982 yılında Arkaik Dönem Doğu Yunan ticari amphoraları üzerine bir deneme yapan P.Dupont'un (223) kısa çalışmalarına dayanmaktadır.

Klazomenai'de gün ışığına çıkartılan Khios üretimi ticari amphoraların, gerek tipolojik gerekse kronolojik olarak daha iyi anlaşılması amacıyla, bu bölümde değişik kazı rapor-

larında yayınlanan fotoğraf ve çizimlerden hareketle Arkaik Dönem için daha anlaşılır bir tipoloji denemesine gereksinim olduğu düşüncesindeyiz. Ancak, bu deneme yalnızca, yayınlanan örneklerin fotoğraflarından hareketle, genel form ilkeleri çerçevesi içinde kalacaktır. Zira, Klazomenai'den elde edilen örneklerin ağız kenarları çok sayıda varyasyonlar göstermektedirler. Bu varyasyonlar, uzun bir süreç içinde varlığını sürdüren aletyelere ve manipülasyonlara bağlanmalıdırlar.

Herşeyden önce, tipoloji denemesinde yer alan ilk 3 tipin (Tip Khi. I-III) süsleme sisteminin ortak özellikleri hakkında bilgi vermek yararlı olacaktır. Bu tiplerde ağız kenarları her zaman firnislenmektedir. Boyun ve gövde üzerinde değişik kalınlıklarda yatay firnis bandlar yer almaktadır. Kulp bağlantı yerlerinin çevrelerinde tam veya yarım çemberler bulunmaktadır. Özellikle kulpların omuz ile birleşme noktalarının çevrelerinde tam bir çember oluşturulmasına karşın, boyun-kulp bağlantı noktalarının çevrelerindeki çemberler boyun üzerinde yer alan yatay banda ulaşmakta böylece çember tamamlanamamaktadır. Aynı şekilde, kulp-boyun bağlantı yerinden başlayan ve kulbun üzerinden gelerek gövde üzerindeki yatay bandları aşip alt gövdedeki yatay banda ulaşan veya ulaşmaya çalışan simetrik iki düşey band bulunmaktadır. Omuz üzerinde, her iki yüzde, yatay bandların arasında yatık "S" formunda süslemeye her zaman raslanmaktadır. Birçok örnekte bu "S" motifi değişik biçimdedir.

Bu genel süsleme sistemi özelliklerini vurguladıktan sonra, tipolojik sınıflandırma denemesine geçilebilir.

Tip Khi I

En erken tarihli, kısa boyunlu, boyun-omuz geçişinde bir açı oluşturan, boynun hemen ortasından çıkan kısa ve yay formunda kulpları olan, şişkin karınlı, geniş ve alçak halka formunda oturma düzlemi siğ oyuklu bir ticari amphora grubudur. Bu grubu, Ialysos (Rhodos) (224), Caere (İtalya) (225), Banditaccia (İtalya) (226), Thasos (227) ve Salamine'de (228)

bulunan örnekler oluşturmaktadır.

Bu grup ticari amphoralarda, süsleme sistemini oluşturan firnis bandlar kalındır ve kalın çizgili yatık "S" formunda motifi bulunmaktadır. Çoğunlukla krem renkli kalın astar kullanılmıştır. Ancak, Salamine'de bulunan ticari amphorada görüldüğü gibi astarsız veya hafif astarlı da olabilirler. Burada hemen yanlış anlaşılmış bir genellemeyi düzeltmek gerekmektedir. J.K. Anderson, Kofina Ridge kazısı buluntuları içindeki yerel üretim ticari amphoralardan söz ederken, "Astarlı amphoralar, astarsız amphoralardan daha erkendir" saptamasında bulunmaktadır (229). Bu genelleme, yüzyıllık bir üretim süreci içinde doğru bir saptama olarak değerlendirilebilir. Gerçekten de İ.Ö.6. yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan tiplerde astar kullanımı seyrek ve ilk yarıdaki beyaz-krem renkli astarların kalitesine ulaşmamaktadır. Ancak, gerek İ.Ö.7. yy'ın sonuna tarihlenen Salamine örneği, gerekse Klazomenai kazısı buluntuları arasındaki İ.Ö. erken 6. yy'a tarihli bazı ticari amphoraların da astar taşımadığını gözden uzak tutmamak gerekmektedir.

Tip Khi.I olarak saptadığımız yukarıdaki örneklerin yükseklikleri 0.600-0.670 m arasındadır.

Thasos'daki ticari amphora (230) İ.Ö.7. yy'ın son çeyreğine, Salamine örneği ise "İ.Ö.600'e doğru" (231) tarihlenmektedirler. Caere'deki ticari amphora için verilen tarih İ.Ö.7. yüzyıldır (232).

Tip Khi.II

Bir önceki gruba göre daha uzun, Tip Khi.III'e göre ise daha kısa yükseklikleri, omuzlara doğru açılan silindirik boyunları, ağız kenarlarının hemen altından çıkan uzun, omuzlara doğru hafif içe yönelen veya düşey baston formlu kulpları, ovoid gövde formları ile ikinci bir form grubu oluşturmaktadırlar. Boyundan oldukça eğimli omuzlara geçiş

kesintisizdir. Alçak ve oturma düzlemi sığ oyuklu dip-kaide-
lere sahiptirler. Büyük çoğunlukla beyaz, beyazımsı pembe ve
krem rengi astarla kaplanmışlardır. Süsleme sistemini oluş-
turan bandlar ve "S" süsleme motifi bir önceki Tip Khi.I
grubu örneklerine göre daha incedir.

Elimizde bu tipi temsil edebilecek çok sayıda tüm profil
veren veya tüme yakın örnek bulunmaktadır. Tüm yükseklikleri
0.645 ile 0.720 m arasında değişmekte, 0.700 m civarında
yoğunlaşmaktadır.

Palaiia Smyrna (233), Pitane (234), Sozopol (Varna) (235)
ile Mylai'den (Milazzo) (236) iki ve biri Kition'dan (237)
olmak üzere Kıbrıs'dan (238) iki ticari amphora, Tip Khi.II'nin
tüm profil veren örnekleridir. Histria'dan iki (239), Tocra (240)
ve Atina Agorası'ndan (241) birer üst gövde ile Klazomenai'de
Monastrakia mezarlığı yakınlarında bulunan iki ticari amphora
(K.A. Kat.-Nr.52-53, Şek.26-27, Lev.14), ortak form özellik-
leriyle Tip Khi.II içinde kabul edilmelidirler.

Palaiia Smyrna, Histria ve Atina Agorası örnekleri İ.Ö.
geç 7.yüzyıla tarihlenmektedirler (242). Tocra'daki üst gövde
ise, İ.Ö.6.yüzyılın başlarına tarihli bir tabakada bulunmuş-
tur (Deposit I, Level 9) (243). Klazomenai'de ise, bu tip
ticari amphoraların ağız kenarı parçaları İ.Ö.geç 7.yy-erken
6.yy'a tarihli tabakalarda bulunmaktadır.

Tip Khi.III

Omuzlara doğru açılan ve omuzlarla kesintisiz bir eğri
ile birleşen çok yüksek silindirik boyunlu, düşük omuzlu, ince
ve uzun füze gövdeli (spindle shaped, bobbin shaped) ticari
amphora grubudur. Kulplar ağız kenarlarının hemen altından
çıkarlar. Yuvarlak kesitli, yüksek ve kuvvetlidirler. Düşey
olmayıp, çok düşük olan omuzlar ile birleşmek için içe doğru
daralmaktadırlar. Genellikle, yüksek ve silindirik formu,
oturma düzlemleri oyuk dip-kaideli büyük boy ticari

amphoralardır.Yükseklikleri değişkendir (0.635 ,0.660, 0.680, 0.780, 0.850, 0.870 m).Kireç beyazı,bazen yumurta kabuğu sertliğinde astarlar,ince band ve tüm omuzu kaplayan ince çizgili "S" motifi süsleme,ortak form özellikleridir.Boyun ve omuz üzerinde firnis,dipinto boya ve grafito teknikte yapılmış ticari markalara sıkça raslanmaktadır.

Kıbrıs'da,biri Lefka'dan (244),üçü Marion'daki (245) mezarlardan ele geçen dört ticari amphora ile temsil edilmektedir.Marion'da ele geçtikleri mezarlar Kıbrıs Arkaik II dönemine (İ.Ö.550-475) tarihlenmektedirler.Bu ticari amphora grubunun İ.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmeleri ile ilgili kuşklarımız bulunmaktadır.Klazomenai'deki yerleşme tabakalarının bize gösterdikleri gibi,beyaz astarlı ticari amphoralar İ.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısına tarihlenmemektedirler.Hatta buluntular İ.Ö.6.yüzyılın ilk çeyreğinde yoğunlaşmaktadır.Ksanthos'da bulunan benzer bir ticari amphora, H.Metzger tarafından İ.Ö.550'den önceye tarihlenmektedir (246). Bu tip ticari amphoraların üretim ve kullanım tarihi için, Kıbrıs Arkaik döneminin en erken tarihi sınırı olan İ.Ö.550 civarı kabul edilebilir kanısındayız.

Tip Khi.III grubunu oluşturan yukarıdaki örneklere Thera (247) ve Tanis (Daphne) (248) örneklerini de ekleyebiliriz.

İ.Ö.6.yüzyılın ortalarından itibaren Khios ticari amphoralarında bazı form ve süsleme sistemi değişiklikleri ortaya çıkmışa benzemektedir.Kuvvetli beyaz-krem renkli astarlar ve omuzlarda yer alan "S" süsleme kaybolmakta, ağız kenarlarında yeni formlar oluşmakta,daha önceki tiplerde bulunan yüksek band formunda ağız kenarları yerlerini yuvarlatılmış bilezik formu ağız kenarlarına bırakmaktadır. Bu yeni tip ticari amphoralar,ovoid gövdeli,hafif astarlanmış veya çoğunlukla astarsız ve genellikle şişkin boyunludurlar.İ.Ö.5.yüzyılın üçüncü çeyreğine kadar bazı küçük form değişiklikleri ile varlıklarını sürdürmüşler,tüm Akdeniz ve özellikle Karadeniz kıyılarındaki tüketim merkezlerinde

yoğun olarak kullanılmışlardır (249).

Tip Khi.IV

Yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarlı, yüksek ve silindirik boyunlu, uzun ovoid gövdeli, boyun-omuz geçişlerinde açığı yapan, yüksek baston formunda, omuzlara doğru daralan kulplara sahip ticari amphoralardır. Omuz ve alt gövde üstünde kalın firnis bantlı süsleme sistemine sahiptirler. "S" motifi süsleme kaybolmuştur.

Bu grup ticari amphoralar İ.Ö.6.yüzyılın ortalarında çıkmaktadırlar. Büyük bir olasılıkla uzun ömürlü olamamışlar ve yoğun olarak üretilmemişlerdir.

Histria (250), Olbia (251) ve Varna müzesindeki (252) örnekler özellikle Karadeniz kıyılarındaki tüketim merkezlerine ihraç edildiklerini göstermektedir. Korinth'den bir örnek ise İ.Ö.550-480 arasına tarihlenmektedir (253).

Tip Khi.V

Boyunlarındaki hafif şişkinliğin dışında, form olarak tamamen Tip Khi.IV ticari amphoralarına benzemektedirler. Boyun ve kulplar, bir sonraki Tip Khi.VI grubunun şişkin boyunlu ticari amphoralarından daha yüksektirler. Ağız kenarları, dışa doğru yuvarlatılmış bilezik formudur. Dip-kaideler silindirik formu ve oturma düzlemleri derin oyuktur. Süsleme sistemi olarak, omuz ve alt gövde üzerinde çok ince firnis çizgiler bulunmaktadır.

Tip Khi.V grubu için Korinth (254), Atina (255), Olbia (256), Histria (257) ve Varna müzesindeki (258) ticari amphoralar tüm profil veren örneklerdir.

Genel olarak İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedirler. Kanımıza göre, ikinci yarının ortalarında yoğun olarak

üretilmiş olmalıdırlar.

Tip Khi.VI

Tip Khi.VI ile birlikte boyunlardaki şişkinlik artmakta ve kısalmakta, boyun-omuz geçişi boğulmaktadır. Hafif yukarı kalkık, yuvarlatılmış bilezik ağız kenarlıdırlar. Ağız kenarlarında zaman zaman firnise raslanmamaktadır. Kulplar kısadır ve omuzlara doğru inerken içe doğru kıvrılmaktadır. Gövde şişkin ovoid formundadır. Kaideler düşey parmak kesitli, dıştan silindirik formlu ve oturma düzlemleri oyuktur.

İ.Ö.6.yy'ın sonları ile İ.Ö.5.yy'ın başlarında yoğun olarak üretilmişlerdir. Özellikle, Atina'da Kerameikos mezarlığında ele geçen iyi korunmuş durumdaki bir çok ticari amphora, konteks buluntular yardımı ile İ.Ö.500-490 arasına tarihlenmektedirler (259). Tip Khi.VI grubuna ait ticari amphoralar, İ.Ö.5.yy'ın üçüncü çeyreğinin sonuna kadar, küçük form değişiklikleri ile devam etmektedirler. Geç tarihli örneklerde, gövdeler incelmekte, omuz üzerindeki ince çizgiler kaybolmakta, boyunlardaki şişkinlik artmakta ve üst kesime, ağıza doğru yükselmektedir. Böylece, boyunlar iki parçadan meydana gelmiş gibi görünmektedirler (260).

Tip Khi.VI grubu ticari amphoralarının erken örnekleri Atina Agorası (261), Olbia (262), Varna müzesi (263) ve Khios buluntuları (264) arasında izlenmektedirler.

İ.Ö.5.yüzyılın üçüncü çeyreğinden sonra şişkin boyunlu formlar ortadan kalkmakta ve Khios ticari amphoralarında "New Style" adı verilen (265) tamamen değişik bir form ortaya çıkmaktadır.

VI.1.2. KLAZOMENAI KAZI BULUNTULARI İÇİNDEKİ KHİOS ÜRETİMİ TİCARİ AMPHORALAR

Bugüne kadar,Klazomenai'de kazılan alanların gerçek sonuçları almamıza izin vermeyecek ölçülerde dar kapsamlı olmalarına karşın,istatistik bakımdan incelendiklerinde,Khios üretimi ticari amphoralara ait ağız kenarı,boyun,kulp,dip-kaide ve amorf gövde parçaları sayısal yoğunlukları ile dikkati çekmektedirler.

İ.Ö.5.yüzyıl içindeki bir kesintinin dışında,ana karadaki yerleşmenin varlığını koruduğu hemen hemen her sektörde Khios üretimi olarak karakteristik formları ile tanınan ticari amphoralar,yerel üretim ticari amphoralardan sonra ikinci sırada gelmektedirler.Özellikle İ.Ö.erken 6.yüzyıla tarihli tabakalarda ise,sayısal olarak,aynı döneme tarihli yerel üretim ticari amphoraların önüne geçmektedirler.(Bkz.Bölüm.XII,sayısal dağılım tabloları.)

Tez konusunun sınırlandırması nedeniyle,burada sadece Arkaik döneme tarihli kazı buluntularını incelemek ile yetineceğiz.

Klazomenai kazılarından elde edilen ve çoğunlukla parçalardan oluşan buluntuları kronolojik ve tipolojik bir çerçeveye yerleştirmek amacıyla,yukarıdaki bölümde yaptığımız gibi,bir sınıflandırma denemesine gereksinim duyulmuştur.Ancak,bu sınıflandırmayı gerçekleştirirken çoğunlukla yayınlardaki fotoğraflardan yararlanılmıştır.Bunun nedeni de,yayınlarda,profil çizimlerinin son derece sınırlı verilmiş olmasıdır.Buna karşılık,çalışmamızda,uzun sürdüğü anlaşılan bir ticari

amphora üretim sürecinde aynı atelyede bile meydana gelmesi kaçınılmaz olan küçük form farklılıklarının ve manipülasyonların saptanabilmesi için, hemen hemen tüm parçaların profil çizimlerini vermeye çalıştık.

Klazomenai'de, yerleşmenin kalın bir tabaka göstermemesi ve yapı katlarının birbirlerine çok yakın olmaları nedeniyle, tüm profil veren bir ticari amphora bulmak mümkün olmamaktadır. Tüm ticari amphora bulma şansı ancak kenti çevreleyen mezarlıklarda mümkündür. Yerel üretim ticari amphoralar açısından bu konuda bir sorun olmamasına karşın, özellikle Khios üretimi ticari amphoralar içinde tüm profil veren örneklerden yoksun bulunmaktayız.

Hemen hemen 100 yılı aşan bir zaman dilimi içinde inceleyeceğimiz Khios üretimi ticari amphora buluntu grubu, 97 adet ağız kenarı-boyun parçası, 450 adet amorf gövde parçası, 19 adet kulp ve 23 adet dip-kaide parçasından oluşmaktadır. Bunların büyük bir kısmı, genellikle İ.Ö.6.yüzyılın ilk yarısına tarihli ve tipoloji denemesinde ilk üç grubu oluşturan (Tip Khi.I-III) beyaz astarlı ticari amphoralara aittir. Tip Khi.IV ise, tek bir ağız kenarı-boyun parçası ile temsil edilmektedir (K.A. Kat.-Nr.85, Şek.36). Tip Khi.V-VI grupları ise önemli sayıda olmalarına karşın, önceki beyaz astarlı ticari amphoralarından daha az karşımıza çıkmaktadırlar.

Bu büyük buluntu grubunu tipolojik ve kronolojik olarak temsil edebilecek 45 adet ağız kenarı-boyun, kaide ve amorf gövde parçası ile 2 adet tüme yakın profil veren ticari amphora iç kataloğa alınmıştır (K.A. Kat.-Nr.52-97).

Tüm Arkaik Dönem boyunca üretilen Khios ticari amphoralarının Klazomenai'de kazılan sektörlerle göre dağılımı da, sınıflandırma denemesinde elde edilen sonuçlara uygun düşen bazı saptamalara olanak tanımaktadır.

Oldukça iyi tanınan beyaz-krem renk astarlı ticari amphoralara ait parçaların hemen hemen tümü, H.Balaban tarlası

sektöründen gelmektedir.Bu sektördeki "B" mekanı,iki yapı katı ile İ.Ö.600/590-545 arasına tarihlenmektedir.Bu sektörde de beyaz-krem astar taşıyan parçalar İ.Ö.6.yy'ın ilk çeyreğine tarihli yapı katından gelmektedirler.

İ.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısından daha erkene tarihli ticari amphora mezarları bulunmayan Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açmasında bu duruma uygun olarak beyaz astarlı ticari amphora (Tip Khi.I-III) gömüsü kullanılmamıştır.Yüzeyde, raslantı olarak iki adet ağız kenarı parçası bulunmuştur. Buna karşılık,G.P.Oikonomos tarafından 1920 yılında kazılan Monastrakia mezarlığı (266) sınırları içinde 2 adet beyaz astarlı ticari amphora (K.A. Kat.-Nr.52-53, Şek.26-27, Lev.14) raslantı olarak bulunmuştur.

Geniş bir alana yayılmaları nedeniyle antik kenti çevreleyen mezarlıklar arasındaki kronolojik ilişkiler ve kesin kullanım dönemleri henüz incelenenmektedir.

Beyaz astarlı ticari amphoraların tek bir sektörde (H.Balaban tarlası sektörü) yoğunlaşmalarına karşın,şişkin boyunlu ve genellikle astarsız ticari amphora (Tip Khi.V-VI) parçalarına,İ.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısı ve özellikle sonlarında yoğun iskan gören Akropolis Güney Yamacı I.yapı katı, F.Gül tarlası,Elmalı tarlası ve Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açmalarında raslanmaktadır.

VII.1.2.1. BEYAZ-KREM ASTARLI TİCARİ AMPHORALAR (TİP Khi.I-III)

VII.1.2.1.1. Form

Bu alt bölümde,iç katalogda yer alan Khios üretimi beyaz-krem astarlı ticari amphora parçaları,bir önceki bölümde yer alan sınıflandırma denemesinin sınırları içinde tipolojik ve kronolojik olarak değerlendirilmektedirler.

K.A. Kat.-Nr.52'deki (Lev.14) üst kesimi eksik ticari amphora ile K.A. Kat.-Nr.53'deki (Şek.26-27) dip-kaidesi eksik ticari amphora Monastrakia mezarlığı sınırları içinde ele geçmişlerdir. Her ikisi de ince ovoid gövdelidirler. Kat.-Nr.52, alçak ve oturma düzlemi sığ oyuklu bir dip-kaideye sahiptir. Kaide kısmı eksik olan Kat.-Nr.53 ise, bize genel form özellikleri hakkında daha fazla bilgi vermektedir. Yüksek band formunda, dış yüzü bombeli, iç yüzü düşey çizgili, firnislenmiş ağız kenarı, nispeten uzun ve omuza bir kavisle birleşen silindirik boyun, ağız kenarının hemen altından çıkan ve omuzlara doğru hafif içe yönelen yüksek baston formunda kulpları bulunmaktadır. Kat.-Nr.52'de çok aşınmış olmasına karşın, iki ticari amphora da astarlı ve "S" motifli, firnis bandlı süsleme sistemlerine sahiptirler. Tüm yükseklikleri 0.700-0.720 m arasındadır.

Yukarıda saptanan form özelliklerinden hareketle, bu iki ticari amphora, sınıflandırma denemesindeki Tip Khi.II grubu içinde yer almaktadırlar.

Tip Khi.II grubu ticari amphoralarının çok yaygın olarak ihraç edilmiş oldukları buluntu merkezlerindeki örneklerin yoğunluklarından anlaşılmaktadır (267). Özellikle, Klazomenai ile aynı coğrafi bölgede yer alan Palaia Smyrna (268) ve Pitane'de (269) sağlam örnekler ele geçmiştir.

Ağız kenarlarında saptanan form varyasyonları ve manipülasyonlar :

Çok sayıdaki ağız kenarı parçası arasından iç kataloğa alınan ve 100 yılı aşan bir üretim süreci içinde incelenen örnekler ; Khios ticari amphoralarında yavaş değişen ve bazen birlikte yaşayan genel form ilkeleri çerçevesinde, nasıl bir üretim yoğunluğuna ve çeşitliliğine ulaşıldığını açık olarak göstermektedirler.

Klazomenai buluntuları arasında, i.Ö.6.yüzyılın ortalarına

kadar üretildiği ve yüzyılın ikinci yarısının hemen başlarında terk edildikleri anlaşılan astarlı ve "S" motifli ticari amphoralarda (Bkz.Bölüm VII.1.1. Tipoloji denemesi Tip Khi. I-III) 3 farklı ağız kenarı formu gözlenmektedir.

Ağız kenarı tip 1 : Yüksek band formunda, dış yüzü her zaman bombeli ve firnislenmiş ağız kenarlarıdır. Burada kullanılan "Yüksek Band" terimi, bir sonraki Ağız kenarı tip 2'nin tanımı olan "Alçak Band" terimi karşısında göreceli olarak kullanılmaktadır.

Yüksek band formundaki ağız kenarlarının yükseklikleri 0.020-0.027 m arasında değişmektedir.

Kendi içinde, manipülasyon farklarından meydana geldiğini sandığımız varyasyonları ile dikkati çeken bu tip ağız kenarı formu, Klazomenai buluntuları arasında çok sayıdadır.

Bu tip ağız kenarlarının Tip Khi.II grubu ticari amphoralarda yoğun olarak kullanılmış oldukları gözlenmektedir. Gerek K.A. Kat.-Nr.53'deki (Şek.26-27) ticari amphorada, gerekse bizzat inceleme fırsatını bulduğumuz Palaia Smyrna ve Pitane (270) örneklerinde benzer formlu ağız kenarları bulunmaktadır. Ayrıca, yayınlarda çizimleri verilen Histria (271), Atina Agorası (272) ve Tocra (273) örneklerinin ağız kenarları da benzer formladırlar. Bununla birlikte, yayınlanmış bazı çizimli örneklerden izlendiğine göre, Tip Khi.I grubu ticari amphoralarının da yüksek band formunda (Ağız kenarı tip 1.) ağız kenarlarını kullanmış oldukları anlaşılmaktadır. Yerinde inceleme fırsatını bulduğum, Thasos'da ele geçen bir ticari amphorada da benzer formlu ağız kenarı bulunmaktadır (274).

Klazomenai buluntuları arasındaki yüksek band formunda (Ağız kenarı tip 1.) ağız kenarları içinde 4 ayrı manipülasyon saptanmaktadır. Klazomenai buluntularının dışındaki örnekler üzerinde sistematik bir çalışma gerçekleştirildiğinde, atelye ve manipülasyon farklılıklarından doğduklarını sandığımız bu varyasyonların çoğalacağı kuşkusuzdur.

1a) Yüksek band formunda, dış ve iç yüzler hafif bombeli, ağız oturma düzlemi dar ve keskin.

K.A. Kat.-Nr.54-58 (Şek.27-28) ; Athenian Agora VIII, Kat.-Nr.225,Pl.13,42

1b) Yüksek band formunda, dış yüz bombeli, iç yüz düşey çizgili.

K.A. Kat.-Nr.53,59-62 (Şek.26-27,29, Lev.15) ; Tocra II, Kat.-Nr.2258, Fig.25 ; Histria II, Kat.-Nr.348, Pl.53

1c) Yüksek band formunda, dış yüzü bombeli, iç yüzü iç bükey çizgili, oturma düzlemi içe dönük.

K.A. Kat.-Nr.63-69 (Şek.29-31) ; Lambrino 1938, Fig.64

1d) Yüksek ve ince kesitli band formunda, ağız kenarı bandı ile boyun arasında kesintisiz geçişli, dış yüzü hafif bombeli, iç yüzü iç bükey çizgili, içe dönük ağız kenarları.

K.A. Kat.-Nr.70-71 (Şek.31-32, Lev.15)

Ağız kenarı tip 2 : Alçak band formunda, dış yüzü bombeli, boyundan belirgin olarak ayrılan firnislenmiş ağız kenarlarıdır. Yüksek band formunda (Ağız kenarı tip 1.) ağız kenarları ile birlikte aynı tabakalarda ele geçmekte ve her zaman kuvvetli beyaz-krem rengi astar taşıyan ticari amphoralarda bulunmaktadır (K.A. Kat.-Nr.72,75-78, Şek.32-34, Lev.15).

Band yükseklikleri 0.010-0.017 m arasındadır.

Tüm profil veren bir ticari amphoranın üzerinde henüz saptanmamış olmalarına karşın, Tip Khi.II ticari amphoraları ile ilişkili olmalıdırlar. Beyaz astarlı Khios üretimi ticari amphoralarının hamurları üzerine gözlemler bölümünde de (Bkz. Bölüm.VII.1.2.1.4) vurguladığımız gibi, ağız kenarı tip 1 ve tip 2'nin hamurlarında hiçbir fark gözlenmemektedir.

Sukas (275), Roma (276) ve Khios Kofina Ridge kazısı (277) buluntuları arasındaki bazı beyaz astarlı ticari amphora parçaları alçak band formunda ağız kenarları ile dikkati çekmektedirler.

Ağız kenarı tip 3 : Klazomenai buluntuları arasında, ilk iki ağız kenarı tipine nazaran daha az raslanan tip 3 ağız kenarları, firnisli, alçak ve yuvarlatılmış kuvvetli bilezik formludurlar (K.A. Kat.-Nr.73-74, Şek.32-33). Özellikle, yumurta kabuğu sertliğinde beyaz astarları bulunan ticari amphoralarda görünmektedirler.

Yayınlardaki profil çizimli örneklerin yokluğuna karşın, fotoğraflardan hareketle bu tip ağız kenarlarının Tip Khi.III ticari amphoralarında kullanılmış olduklarını tahmin etmekteyiz. K.A. Kat.-Nr.73-74 (Şek.32-33) örneklerinin H.Balaban tarlası sektöründe İ.Ü.6.yy'ın ortalarına tarihlenen II.C tabakasında bulunmuş olmaları da bu kanımızı desteklemektedir.

Boyunlar : Beyaz astarlı ticari amphoralarda boyun yükseklikleri Tip Khi I'den Tip Khi III' e kadar gittikçe yükselmektedir. Tip I ticari amphoralarında boyun-omuz geçişi kırık bir açı ile olurken, Tip Khi.II ve III ticari amphoralarında bu geçiş kesintisiz ve dışa doğru yumuşak eğimlidir.

Yayınlanmış tüm profil veren örneklerde, boyunlar yüksek, omuzlara doğru genişleyen silindirik formludurlar. Klazomenai buluntuları içinde ise tüm boyun yüksekliği korunmuş iki örnekte (K.A. Kat.-Nr.53 ve 72, Şek.26-27,32) de benzer düşey profilli silindirik boyunlar gözlenmektedir. Ancak, boyunun bir kısmı korunmuş birçok örnekte ise (K.A. Kat.-55,58,62,76, Şek.27-29,33) kırık kesime kadar omuzlara doğru hafif daralma söz konusudur. Ayrıca, dikkati çeken önemli saptamalardan birisi de, İ.Ü.6.yy'ın ikinci yarısında ortaya çıkan karakteristik şişkin boyunların öncülleri olarak kabul edebileceğimiz hafif şişkin boyunlu örneklerin (K.A. Kat.-Nr.65-66,69, Şek.30-31) beyaz astarlı ve erken 6.yy'a tarihli ticari amphoraların bazılarında görülmüş olmalarıdır.

Dip-kaideler : (K.A. Kat.-Nr.81-84, Şek.35) Klazomenai buluntuları arasındaki beyaz astar taşıyan ticari amphora dip-kaideleri, ağız kenarlarının yoğunluklarına paralel olarak, Tip Khi.II ticari amphoralarına aittirler. Kat.-Nr.81-83'deki dip-kaideler (Şek.35) alt gövde ile bütünleşmiş, çok alçak ve oturma düzlemi dar halka formunda, sığ oyukludurlar. Benzer formda bir dip-kaide örneği K.A. Kat.-Nr.52'deki (Lev.14) ticari amphorada da bulunmaktadır. Benzer formlu dip-kaideler Palaia Smyrna (278) ve Gravisca (279)'daki örneklerde de görülmektedir.

Kat.-Nr.81-82 (Şek.35)'deki örneklerin ele geçtikleri tabakalar (V.B sondaj tabakası) H.Balaban tarlası sektöründe İ.Ö.geç 7.yy-erken 6.yy'a tarihlenmektedir. Bu iki dip-kaide-nin çapları (0.069,0.058 m) daha üst bir tabakada (II.C) bulunan Kat.-Nr.84'deki dip-kaideden daha geniştir. Kat.-Nr.84 ise önceki kaidelerden daha yüksek ,daha dar çaplı (0.050 m) ve daha derin oyukludur. Bu form özellikleri ile, Tip Khi.II'nin geç örneklerine veya Tip Khi.III ticari amphoralarına ait olmalıdır.

VII.1.2.1.2. Süsleme sistemi

Arkaik Dönem Khios ticari amphoralarının tüketici piyasasında kolayca tanınmasını sağlayan en önemli unsurlardan birisi de firnisle yapılmış yatay ve düşey bandlardan oluşan süsleme sistemidir.

Boyun ve gövde üzerinde değişik sayılarda yatay, kulplar üzerinden gelip alt gövde bandına ulaşan simetrik iki düşey band, omuzlar üzerinde iki yatay band arasında kalan "S" formunda motif ve kulp bağlantı noktalarının çevrelerindeki tam ve yarım çemberlerden oluşan süsleme sistemi, Tip Khi.I-III ticari amphora gruplarında İ.Ö.6.yüzyılın ortalarına kadar değişmeden varlığını sürdürmüştür. Bu süsleme sistemi içinde değişen sadece bandların sayıları ve düzeni ile bandların kalınlıkları olmuştur.

Kat.-Nr.52 ve 53 (Şek.26-27, Lev.14) astarla birlikte aşınmış olmalarına karşın,benzer süsteme sistemine sahiptirler. Bu sistem ; boyun-omuz geçişini belirleyen bir,omuz,gövde ve alt gövde üzerinde birer yatay band,kulpların üzerinden gelen iki düşey banddan oluşmaktadır.Bunların dışında,kulp-bağlantı noktalarının çevrelerinde çemberler ve omuz üzerinde "S" motifler bulunmaktadır.Boyun-omuz geçişini belirleyen yatay band,diğer bandlardan biraz daha kalındır.Katalogda bulunan bir omuz parçası (K.A. Kat.-Nr.80, Lev.16) üzerinde görülen alt alta üç yatay band ve kulbun üzerinden gelerek omuzları kesen düşey banddan oluşan bir başka süsleme sistemi de çok kullanılmaktadır (280).

Klazomenai buluntuları içindeki tüm beyaz-krem astarlı ticari amphora ağız kenarları firnislenmiştir (K.A. Kat.-Nr. 53-87).Bazı ağız kenarlarında firnis sadece ağız kenar bandını kaplarken büyük bir kısmında boyuna taşmaktadır (K.A. Kat.-Nr. 55-57,61,64-65,67,69,72,74-75,77).Aynı şekilde,boyun-kulp bağlantısı veya kulbun bir kısmı korunmuş bütün parçalarda, bağlantı noktalarının çevrelerindeki çemberlerin korunmuş kısımları ve kulp üzerindeki düşey bandlar görülmektedirler (K.A. Kat.-Nr.53-54,57-60,62-64,67,70-74,76,78-79).

Ağız kenarlarında ve süsleme sisteminde kullanılan firnis bandların renkleri çoğunlukla kırmızıdır (10 R 4/8, 5/8, 4/6, 3/2, 3/3 ; 2.5 YR 4/8, 5/8).Ayrıca açık kırmızı (2.5 YR 6/6, 6/8),koyu kırmızı (2.5 YR 3/6),kırmızimsı sarı (5 YR 6/6),kırmızimsı kahverengi (2.5 YR 4/4),kırmızimsı siyah (10 R 2.5/1),koyu kırmızı kahverengi (5 YR 3/2) ve siyah (7.5 YR N/2) renkleri de kullanılmaktadır.

VII.1.2.1.3. Astar

Khios Üretimi Arkaik Dönem ticari amphoralarında ilk üç tip (Tip Khi.I-III) sadece süsleme sistemleri ile değil, tüm dış yüzeyi kaplayan kuvvetli astarları ile de tanınmaktadır.Burada "astar" sözcüğü ile kil hamurundan farklı

bir bileşimden oluşan ve ticari amphoraların tüm dış yüzeyini kaplayan yalıtıcı bir örtü vurgulanmaktadır. Büyük bir olasılıkla, içlerine konan şarap ve zeytinyağı gibi sıvıların, kilin gözenekli yapısı nedeniyle dışarıya sızmasını engellemek amacıyla tatbik edilmiş olmalıdırlar. Elimizdeki kronolojik verilere göre bu tip astarlar, İ.Ö.6.yüzyılın ortalarına kadar Khios ticari amphoralarında kullanılmışlardır. Bu tarihten sonra da, henüz bilinmeyen bir nedenden dolayı ortadan kalkmışlardır. İ.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısına ait ticari amphoralarda da zaman zaman astar kullanılmış olmasına karşın, hiçbir zaman önceki astarların kalitesine ulaşılmamıştır.

Tip Khi.II grubu içinde yer alan iki ticari amphoradan birincisi (K.A. Kat.-Nr.52, Lev.14) üzerindeki astar oldukça aşınmış durumdadır. İkincisinde (K.A. Kat.-Nr.53, Şek.26-27) ise çok iyi korunmuş ve kalın pembe-krem renkli bir astar bulunmaktadır. Astar aşınmaları, astarın kendi yapısından kaynaklanmış olabileceği gibi, uzun bir dönem içinde gömülü durduğu toprağın ve bitki örtüsünün kimyasal etkileri ile de meydana gelmiş olabilir. Ancak, dikkati çeken bir nokta da, aynı sektörde ve tabakalarda bulunan ticari amphora parçaları üzerindeki astarların farklı derecelerde aşınmış olmalarıdır. Bu farklılıkların başka bir nedeni olarak da, uzun bir dönem üretim yapan birçok atelyenin bu astarları oluşturan hammaddelere her zaman aynı yoğunlukta sahip olamamalarını görmekteyiz. Ayrıca bu astarlama işleminin, ticari amphoralarda maliyeti yükseltmiş oldukları kanısındayız.

Astarlı ticari amphoralarla benzer form özellikleri gösteren ve aynı döneme tarihli tabakalarda birlikte bulunan bazı ağız kenarı-boyun parçalarının (K.A. Kat.-Nr.59-60,64,81) astarları bulunmamaktadır. Bu ticari amphoralar, ya astarsız üretilmişler, ya da zayıf olan astarları zaman içinde aşınmışlardır.

Zayıf astarların yanında, özellikle Tip Khi.III grubu ticari amphoralarında (281) kalın ve yumurta kabuğu sertliğinde astarlara da raslanmaktadır (K.A. Kat.-Nr.66,74,77).

Astarların rengi çoğunlukla, kireç rengi olarak da tanımlanan beyazdır (10 YR 8/1, 8/2). Beyazın yanında çok soluk kahverengi (10 YR 8/3, 8/4), pembemsi beyaz (5 YR 8/2), pembe (7.5 YR 7/4) ve kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6) da kullanılmaktadır.

VII.1.2.1.4. Kil hamuru

Klazomenai kazısı buluntuları arasında incelediğimiz astarlı ticari amphoralar, sadece astarları, süsleme sistemleri olarak değil, kil hamurlarının görünüşleri ve katkı maddeleri olarak da diğer üretim bölgelerinin ticari amphoralarından ayrılmaktadırlar. Bu ticari amphoraların büyük kısmı, kil hamuru benzerliği bakımından bir bütünlük göstermektedirler. Hemen hemen her zaman değişik oranlarda kum, kireç ve mika zerrecikleri içermektedirler. Sös konusu bu katkı maddelerinin yoğunlukları ve birbirleri ile olan oranları bazı gruplara göre değişmektedir. Yoğun kum, kireç ve mika zerreciği katkılı ticari amphora parçaları çoğunluktadır (K.A. Kat.-Nr.54,56-59, 63,65,68,72-73,81-84). İkinci sırada yoğun kum ve kireç ile tek tük mika katkılı grup gelmektedir (K.A. Kat.-Nr.67,74-78). Ayrıca, çok seyrek kum, kireç ve tek tük mika içeren oldukça ince grenli bir grup da bulunmaktadır (K.A. Kat.-Nr.52,62). Sadece kireç katkılı tek bir parça saptanmıştır (K.A. Kat.-Nr.55). Tüm ticari amphoralarındaki ortak özellikler ; kireç içermeleri, kumsu görünüşleri ve çok iyi pişmiş olmalarıdır. Gerek yüksek bandlı (Ağız kenarı tip 1.) ve alçak bandlı (Ağız kenarı 2.) ve gerekse yuvarlatılmış bilezik formu (Ağız kenarı tip 3.) ağız kenarlarına sahip ticari amphoralarda benzer kil hamuru kompozisyonları gözlenmektedir.

Yoğun olarak kırmızımsı sarı (5 YR 6/6, 7/6 ; 7.5 YR 6/6, 7/6) ve sarımsı kırmızı (5 YR 4/6, 5/6, 5/8) renklidirler. Bunların yanında, kırmızı (10 R 4/8, 5/8 ; 2.5 YR 4/8), açık kırmızı (2.5 YR 6/6), açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4), açık kahverengi (7.5 YR 6/4), kahverengi (7.5 YR 5/4), kuvvetli kahverengi (7.5 YR 5/4) ve pembe (5 YR 7/4) de bulunmaktadır.

VII.1.2.1.5. Tarihleme

Monastrakia mezarlığında raslantı olarak ele geçen, mezar olarak kullanılmış iki ticari amphora (K.A. Kat.-Nr. 52-53, Şek.26-27, Lev.14),konteksli buluntuları olmamaları nedeniyle,buluntu durumundan hareketle tarihlenememektedirler.Tip Khi.II grubu içinde yer alan bu iki ticari amphoranın benzerleri Palaiia Smyrna (282),Histria (283) ve Atina Agorası'nda (284) İ.Ö.geç 7.yy'a tarihlenmektedirler. Klazomenai'deki yerleşme tabakaları da bu kronolojik verileri desteklemekte ve Tip Khi.II grubunun üretim dönemini İ.Ö.6.yy'ın ikinci çeyreğine kadar indirmemize izin vermektedir.

K.A. Kat.-Nr.53'deki (Şek.26-27) ticari amphorada bulunan yüksek band formunda ağız kenarı (Ağız kenarı tip 1.) ve K.A. Kat.-Nr.52'deki (Lev.14) ticari amphoranın dip-kâidesine benzer örnekler,H.Balaban tarlası sektöründe hem "B" mekanının kuruluş evresi olan IV.B tabakasında (İ.Ö.600/590-570) (K.A. Kat.-Nr.57,68-69,80,83) hem de bu kuruluş evresinin altında bulunan sondaj tabakasında (V.B) (K.A. Kat.-Nr. 54-55,60,79,81-82) gün ışığına çıkartılmışlardır.Kazıcılar tarafından yapılan gözlemlerde,bu sondaj tabakasının "B" mekanı inşa edilmeden kısa bir süre önce bir dere yatağının doldurulmasından oluştuğu ve "B" mekanının kuruluş evresine yakın olduğu ileri sürülmektedir.

K.A. Kat.-Nr.59'daki yüksek band formunda ağız kenarı parçası da V.B tabakası ile aynı seviyede olan V.C tabakasında ele geçmiştir.

Alçak band formunda ağız kenarlı (Ağız kenarı tip 2.) ticari amphora parçaları (K.A. Kat.-Nr.72,75-78, Şek.32,34) ise İ.Ö.geç 7.yy'dan 6.yy'ın ortalarına kadar geniş bir zaman dilimine yayılmışlardır.Kataloga alamadığımız benzer ağız kenarı taşıyan parçalar,İ.Ö.610-590 arasına tarihlenen IV.C tabakasında ele geçmişlerdir.K.A. Kat.-Nr.72 ve 75'deki ağız kenarı-boyun parçaları ise bu tabakanın üzerinde yer alan III.C tabakasından gelmektedirler.Bu tabakalar ile aynı

seviyelerde bulunan IV-II.B tabakalarında ise K.A. Kat.-Nr. 76 ve 78 (Şek.33-34, Lev.15) bulunmaktadır.

Bu gözlemlerden hareketle, alçak band formunda ağız kenarlarına sahip (Ağız kenarı tip 2) astarlı ticari amphoraların, büyük bir olasılıkla yüksek band formunda ağız kenarlı ticari amphoralarla birlikte varlıklarını sürdürdükleri anlaşılmaktadır.

Tip Khi.III ticari amphora grubuna ait olduklarını düşündüğümüz yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarları (Ağız kenarı tip 3) bulunan iki boyun parçası (K.A. Kat.-Nr. 73-74) ise İ.Ö.6.yüzyılın ortalarına tarihlenen II.C ve I.C tabakalarında ele geçmiştirlerdir.

VII.1.2.2. ASTARSIZ VE ŞİŞKİN BOYUNLU TİCARİ AMPHORALAR (TİP Khi.IV-VI)

Khios ticari amphora üretimi sürece içinde, İ.Ö.6.yüzyılın ortalarından itibaren form ve süsleme sistemi değişiklikleri ortaya çıkmış, beyaz astar ve omuzlarda yer alan "S" motifi terk edilmiştir. Bu radikal değişikliklerin nedenleri hakkında düşünceler ileri sürmek, bugün için spekülasyon olacaktır kanısındayız. Ancak, bu konuda İ.Ö.546/545 tarihlerinde ani ve beklenmedik bir şekilde gerçekleşen Pers istilasını da göz önünde bulundurmak gerekmektedir.

Klazomenai'de İ.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısına tarihlenen ve İ.Ö.497/494'deki Pers tahribinden sonra terk edilen tüm yerleşme tabakalarında, ortak özellikleri az veya çok şişkin boyunlu, yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarlarına sahip ticari amphora parçaları görünmektedir. Bu durum, özellikle Akropolis Güney Yamacı sektöründeki I.yapı katında ve Akropolis'i çevreleyen sur duvarı dolgusunun içinden gelen buluntular arasında kendini göstermektedir. Bunun yanında, F.Gül tarlası ve Elmalı tarlası sektörlerinde, İ.Ö.4.yy'a tarihli tabakaların altında yer alan İ.Ö.geç 6.yy tabaka-

larında da şişkin boyunlu ticari amphora parçalarına raslanmaktadır.

1987 yılı kazı çalışmalarında M.Gül tarlası sektöründe elde edilen sonuçlar (Bkz.Bölüm VII.2.2.2.6) şişkin boyunlu ticari amphora tiplerinin tarihlenmeleri ile ilgili önemli ipuçları vermektedir.

Bugün için,Klazomenai buluntuları arasında tüm olarak korunmuş şişkin boyunlu bir ticari amphora bulunmamaktadır. Hatta,bu tip ticari amphoraların tipolojik sınıflandırılmalarında ağız kenar formları ve şişkin boyunlar ile birlikte önemli bir kriter olarak görülen boyun yüksekliklerini tam olarak verebilecek parça sayısı da sınırlıdır.Parçalar,boyunumuz geçişine ulaşmadan kırılmış bir şekilde elimize geçmektedirler.Tüm bu nedenlerden dolayı,Klazomenai buluntuları arasındaki şişkin boyunlu ticari amphora grubunu diğer tüketim merkezlerindeki buluntular ışığında incelemeye ve sınıflandırmaya çalıştık.

VII.1.2.2.1. Form

Buluntular arasında Tip Khi.IV olarak sınıflandırdığımız ticari amphora grubunu temsil edebilecek tek bir ağız kenarı-boyun parçası bulunmaktadır (K.A. Kat.-Nr.85, Şek.36, Lev.16). Dışa az taşkın,yuvarlatılmış alçak bilezik formu ağız kenarına ve omuzlara doğru hafif daralan yüksek ve silindirik boyuna sahip bu parça,Tip Khi.IV grubu içinde yer alan Histria'daki bir ticari amphora üst gövdesine ⁽²⁸⁵⁾ benzemektedir.Boyunlarında şişkinlik görülmeyen ve tüm olarak korunmuş benzer ticari amphoralar Olbia ⁽²⁸⁶⁾,Varna müzesi ⁽²⁸⁷⁾ ve Korinth ⁽²⁸⁸⁾ buluntuları arasında temsil edilmektedirler.

K.A. Kat.-Nr.86'da (Şek.36) yer alan,dışa doğru hafif yuvarlatılmış bilezik ağız kenarlı ve hafif şişkin boyunlu bi ticari amphora parçası Tip Khi.V grubu içinde yer almaktadır.Bu grubun karakteristik özellikleri,hafif şişkin ve

yüksek boyunlara sahip olmalarıdır. Ağız kenarlarının firnislenmeleri kesin bir koşul olmaktan çıkmıştır. Bununla birlikte çoğunlukla firnislidirler.

Çalışmamızda Tip Khi.V olarak grupladığımız bu tip ticari amphoralar M.Lambrino tarafından Tip A.1 ve 2 olarak sınıflandırılmaktadırlar (289).

K.A. Kat.-Nr.87-95 (Şek.36-38, Lev.16), gerek şişkin ve kısa boyunları, gerekse yukarıya kalkık ve dışa az taşkın bilezik formu ağız kenarları ile dikkati çekmektedirler. Tip Khi.VI olarak grupladığımız bu ticari amphoraların İ.Ö.6.yüzyılın son çeyreği ile İ.Ö.5.yy'ın başlarında yoğun olarak üretildikleri ve antik şarap tüketiminde önemli payları olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle, Atina'daki Kerameikos mezarlığında bulunan iyi korunmuş birçok şişkin boyunlu ticari amphora (Tip Khi.V) konteks buluntular yardımı ile İ.Ö.500-490 arasına tarihlenmektedir (290).

K.A. Kat.-Nr.96 ve 97'de (Şek.39) yer alan iki dip-kaide şişkin boyunlu ticari amphoralara aittirler.

İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında form ve süsleme sisteminin yanında dip-kaide formları da değişmektedir. Beyaz astarlı ticari amphoralardaki alçak ve sığ oyuklu dip-kaideler yerlerini, düşey parmak kesitli, oturma düzlemi yuvarlatılmış ve derin oyuklu, yüksek silindirik formu dip-kaidelere bırakmışlardır. Bu genel form ilkeleri çerçevesinde bazı varyasyonlar söz konusudur. Örneğin, dip-kaide çapları değişkendir ve genellikle geç tarihli örneklere doğru küçülme eğilimindedirler (0.056, 0.045, 0.030 m). Oyuk derinlikleri de farklı ölçüler vermektedirler. Dip-kaide profillerinde çoğunlukla düşey parmak kesit görünmesine karşın, bazı örneklerin oturma düzlemleri hafif içeriye doğru kıvrılmaktadır (291). İ.Ö.5.yy içlerine doğru ise şişkin boyunlardaki değişime paralel olarak dip-kaideler de alçalmaktadır (292).

VII.1.2.2.2. Ticari markalar

Gerek Klazomenai buluntuları arasında (K.A. Kat.-Nr.88-91, Şek.37), gerekse birçok antik tüketim merkezinde ele geçen çok sayıda ticari amphoranın şişkin boyunları üzerinde, fırınlama öncesi firnisle yapılmış ve ticari marka olarak yorumlayabileceğimiz harf benzeri işaretler bulunmaktadır. Bunların büyük çoğunluğu merkezinde nokta bulunan (293) veya noktasız daire formunda (294) harf benzeri işaretlerle, iç içe iki daireden oluşan (295) markalardan ibarettir. Klazomenai üretimi Tip IV ticari amphoralarındaki değişik harflerden oluşan ticari markalardan hareketle (Bkz. Bölüm.VI.), noktasız daire formundaki işareti "Omikron", noktalı daireyi ise "Theta" olarak yorumlayabiliriz.

Tip Klaz.IV ticari amphoralarında firnisle yapılmış ticari markalara hem boyun hem de omuz üzerinde raslamış olmamıza karşın, Khios ticari amphoralarında sadece şişkin boyunlarda ve ağız kenarlarının hemen altında raslamaktayız. Çoğunlukla fırın öncesi firnis ile yapılmışlardır. Bununla birlikte, çömlekçi safhasında ticari amphora yaş durumda iken baskı-mühür yöntemi ile yapılmış "Omikron" benzeri küçük daire formunda markalara da raslanmaktadır (296). Özellikle, İ.Ö.5.yüzyılda üretilen çok sayıda şişkin boyunlu ticari amphora ve İ.Ö.5.yy'ın son çeyreğinde üretilmeye başlanan "Yeni Stil" amphoralarda bu yöntemli yapılmış daire formu ticari marka çok sayıda görülmektedir (297).

İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihli Khios üretimi astarlı ticari amphoralar üzerinde de bazı işaretlere raslanmaktadır (298). Bunlar kazıma (grafito) veya boya (dipinto) ile yapılmışlardır (299). Bu iki teknik ticari amphoralarda üretim veya tüketim safhalarında da uygulanabilmektedir. Fırın öncesi firnisli markaların ise sadece çömlekçi atelyelerindeki üretim safhasında tatbik edilme imkanı bulunmaktadır. Bu nedenle, şişkin boyunlu Khios üretimi ticari amphoralardaki markaların, çömlekçi atelyelerine ticari amphora siparişi veren şarap üreticilerine veya tüccarlara ait olmaları gerekir kanısındayız.

Tip Khi.V ve VI grubu ticari amphoralar üzerinde,seyrek de olsa,"Omikron" ve "Theta" formlarının dışında,harflerden ve değişik işaretlerden oluşan ticari markalar (300) bulunmaktadır.Ancak,"Theta" ve "Omikron" formlu ticari markaların yoğunluğu ve baskı-mühür tekniği ile İ.Ö.4.yy'a tarihli Khios ticari amphoraları üzerinde de görülmeleri,bu iki markanın güçlü bir monopol oluşturduklarını düşündürmektedir.

Ayrıca,"Theta" ve "omikron" benzeri ticari markaların,şişkin boyunlu ticari amphoraların dışında,bugüne kadar üretim yerleri belirlenemeyen değişik formlu bazı ticari amphoraların üzerlerinde de görülmeleri dikkati çekmektedir (301).Kanıtlanması zor olmasına karşın,hipotetik olarak varlıklarını düşündüğümüz,"Theta" ve "Omikron" markalarını kullanan şarap üreticileri veya pazarlayıcı tüccarların,sadece Khios adasında değil,çevredeki antik merkezlerde de uzun zaman faaliyetlerini sürdürmüş oldukları ileri sürülebilir.

VII.1.2.2.3. Süsleme sistemi

Şişkin boyunlu ticari amphoralarda,astarlı ticari amphoraların en önemli özellikleri olarak görülen omuzlardaki "S" motifleri,kulp bağlantı noktalarının çevrelerindeki çemberler ve boyun üzerindeki yatay bantlardan oluşan süsleme sisteminin kullanılmamış olduğu anlaşılmaktadır.Bu sistemin yerini,gövde üzerinde yatay ve kuplar üzerinden gelen çok ince düşey bantlardan oluşan gösterişsiz ve süsleme özelliğini kaybetmiş bir sistem almaktadır (302).Bu sistemde,omuz üzerinde bir veya iki,alt gövdede bir ince çizgi bulunmaktadır.Özellikle,İ.Ö.5.yy üretimi şişkin boyunlu ticari amphoralarda ise süsleme sistemi tamamen terkedilmiştir (303).

Ağız kenarları her zaman firnislenmemekte (K.A. Kat.-Nr.85-87,95 (Şek.36,38, Lev.16),firnislenmiş olan ticari amphoraların ise ,gerek firnis ve astar kaliteleri,gerekse sağlam yapıları ile özenli bir şekilde üretilmiş oldukları anlaşılmaktadır.Ayrıca bu ticari amphoraların marka taşımaları da dikkati çekmektedir.

Ağız kenarlarında kullanılan firnis mat veya parlak olabilmektedir.En çok raslanan firnis renkleri kırmızı (10 R 3/4, 4/8, 5/8),koyu kahverengi (7.5 YR 3/2) ve çok koyu gri-kahverengidir (10 YR 3/2).

VII.1.2.2.4. Örtü-sıva

Klazomenai buluntuları arasındaki şişkin boyunlu ticari amphoralarda astar bulunmamaktadır.Astarların yerlerini kil hamurunun inceltilmesinden elde edilen örtü-sıva almaktadır.Çok ince grenli kilden oluşan bu örtü-sıva gözeneklerin kapatılması için kullanılmaktadır.Süsleme sistemine sahip ve boyunlarında ticari marka taşıyan amphoralar, daha dayanıklı,özenli ve astar kalitesine ulaşan bir örtü-sıva ile kaplanmışlardır.Astar benzeri bu örtü-sıvaların yanında, çark üzerinde ticari amphoranın yüzeyinin ıslak olarak sıvanması sonucunda oluşturulan ve kil hamuru ile aynı renkte örtü-sıva örnekleri de çoğunluktadır.

Munsell Renk Kataloğuna göre saptanan örtü-sıva renkleri kırmızımsı sarı (5 YR 6/6 ; 7.5 YR 7/6),sarımsı kırmızı (5 YR 7/6), pembe (7.5 YR 7/4, 8/4) ve çok soluk kahverengidir. (10 YR 7/3, 7/4)

VII.1.2.2.5. Kil hamuru

Şişkin boyunlu ticari amphoraların kil hamurları ile İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihllenen astarlı ticari amphoraların kil hamurları arasında,görünüşte ve katkı maddeleri bakımından önemli bir fark görülmemektedir.Daha öncekilër gibi,değişik oranlarda kum,kireç ve mika içermektedirler.Yoğun kum katkılı parçalar ile çok seyrek kum içeren parçalar sayısal olarak aynı yoğunluktadır.Kireç,her zaman,özellikle yüzeylerde yoğun olarak gözlenmektedir.Genellikle iyi pişmiş,ince grenli ve kumsu görünüşlüdürler.Sarımsı kırmızı (5 YR 5/8, 7/6),kırmızımsı sarı (5 YR 6/6, 7/6) ve kırmızı (2.5 YR 5/6) renkli kil hamurları çoğunluktadır.

VII.1.2.2.6. Tarihleme

Şüpheli olarak Tip Khi.IV grubu içine aldığımız K.A. Kat.-Nr.85'deki (Şek.36, Lev.16) ağız kenarı-boyun parçası dışında,katalogda temsil edilen ve katalog dışı kalan tüm şişkin boyunlu ticari amphora parçaları Klazomenai'de İ.Ö.6. yy'ın ikinci yarısına tarihli tabakalarda ele geçmektedir. Bu tabakaların İonia ihtilalinin Persler tarafından bastırılmasından sonra (İ.Ö.497/494) terkedildikleri düşünülmektedir. Bu kronolojik saptamalar,Klazomenai'de,İ.Ö.5.yy'a tarihli ve çok iyi tanınan Attika üretimi lüks seramiğin yokluğuna dayanmaktadır.Gerçekten de,söz konusu bu tabakaların üzerinde, İ.Ö.erken 4.yy'a tarihli buluntu veren ve ızgara planlı bir kent dokusu yer almaktadır.

Khios üretimleri içinde son 3 tip olarak saptadığımız (Tip Khi.IV-VI) ticari amphoraların üretim dönemleri için verilen ve İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısını kaplayan 50 yıllık bir zaman dilimi,oldukça uzun bir süreç olarak dikkati çekmektedir.Bu 3 tipin biribirleri ile olan kronolojik ilişkilerini saptamak,bugün için Klazomenai'den elde edilen sonuçların ışığında zordur.Bunun için,daha sınırlı tarihler verebilecek konteks buluntular ile birlikte bulunmaları şarttır.Bunuñla birlikte,sınırlı bir alanda da olsa,1987 yılı çalışmalarında böyle bir fırsat ele geçirilmiştir.

Tip Khi.IV grubu içinde yer alan K.A. Kat.-Nr.85 (Şek.36, Lev.16) Akropolis Güney Yamacı sektöründe İ.Ö.580/570-546/545 arasına tarihlenen II.yapı katında ele geçmiştir.

Hafif şişkin ve yüksek boyunlu Kat.-Nr.86 (Şek.36) ve benzeri ticari amphoralar (Tip Khi.V) Klazomenai'de İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihli tabakalarda ele geçmektedirler. Ancak,yüzyılın ikinci yarısı içinde,üretime başlama ve sona erme tarihleri kesin olarak saptanamamaktadır.Değişik kazı merkezlerinden elde edilen benzer formlu buluntular da bu konuda kesin sonuçlar getirmemektedirler.Örneğin,Histria'da Tip A.1 ve 2 olarak sınıflandırılan benzer iki ticari amphora üst gövdesi M.Lamrino tarafından (304) İ.Ö.6.yy'ın ilk

yıllarına tarihlenmektedir. Ancak, bu tip için, bu kadar erken bir tarihi destekleyecek başka hiçbir kanıt bulunmamaktadır (305). Aynı şekilde, hafif şişkin ve yüksek boyunlu Tip Khi.V grubu ticari amphoraların İ.Ö.6.yy'ın sonları ve İ.Ö.5.yy'ın başlarında üretilmiş olduklarını gösteren kanıtlar da bulunmamaktadır. Örneğin, kısa ve daha şişkin boyunlu Tip Khi.VI grubu ticari amphoralarının erken örneklerinin konteksleriyle birlikte buldukları Atina'daki Kerameikos mezarlığında (306) hafif şişkin ve yüksek boyunlu Tip Khi.V ticari amphoralarına raslanmamaktadır.

Buna karşılık, Klazomenai'de 1987 yılı kazı çalışmalarında, yeni bir kazı sektörü olan M.Gül tarlasında, İ.Ö.530 civarına tarihli Klazomenai üretimi Geç Siyah Figür tekniğinde yapılmış bir vazo ile birlikte aynı düzlem üzerinde, hem Tip Khi.V grubu içinde yer alan hafif şişkin ve yüksek boyunlu hem de kısa ve daha şişkin boyunlu (Tip Khi.VI) iki ticari amphora üst gövdesi bulunmuştur. Bu buluntu grubu, iki tipin de İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısının ortalarında birlikte yaşamış olduklarını göstermesi bakımından önemlidir. Büyük bir olasılıkla, İ.Ö.530 sonra Tip Khi.V grubu ticari amphoralar ortadan kalkmış, Tip Khi.VI grubu ise İ.Ö.5.yy'ın içlerine kadar üretimini sürdürmüştür.

VII.2. MİLETOS ÜRETİMİ TİCARİ AMPHORALAR

Klazomenai'nin Arkaik Döneme tarihli yerleşme tabakalarında oldukça az sayıda raslanan bir grup ticari amphora, yüksek ve ince yastık formunda ağız kenarları, kademeli boyunları ve boyun-omuz geçişlerinde mahmuz, çıkıntılı silme ve yivleri ile ortak bir form geleneğini yansıtmaktadır. Ayrıca, biri dışında (K.A. Kat.-Nr.107, Şek.43), yoğun mikalı kil hamurları ile de bir bütün oluşturmaktadırlar.

Tüm profil veren bir ticari amphora (K.A. Kat.-Nr.98, Şek.40) ile ağız kenarı-boyun parçalarından (K.A. Kat.-Nr. 99-105,108, Şek.41-43) oluşan bir grup H.Balaban tarlası sektöründe, 1 boyun-omuz parçası (K.A. Kat.-Nr.106, Şek.43) Akropolis Güney Yamacı sektöründe, 1 ağız kenarı-boyun parçası (K.A. Kat.-Nr.107, Şek.43) Elmalı tarlası sektöründe bulunmuşlardır.

Bu tip ticari amphoraların ilk ayrıntılı tanımlanması P.Hommel tarafından yapılmıştır (307). Doğu Yunan seramiğinin kil hamur kompozisyonları üzerine çeşitli laboratuvar araştırmaları gerçekleştiren P.Dupont tarafından Fikellura amphoraları ile birlikte Miletos üretimi olarak (308) işaret edilmektedirler. Gerçekten de, bu iki grubun ağız kenar formları, boyunlardaki kademeler, boyun-omuz geçişlerinde yer alan mahmuz ve silmeler ortak form geleneğinin uzun sürmüş varlığını göstermektedirler (309). Bununla birlikte, henüz araştırma ve gözlemlerimizin başlangıcında olmamıza karşın, bu form özelliklerini taşıyan ticari amphoraların üretiminde Miletos'un tek olmadığı kanısını taşımaktayız. 1985 yılında Datça Yarımadasında yaptığımız yüzey araştırmalarında, yarımada'nın kuzey kıyısındaki Körmen Boğazı'nda, yüksek ve ince yastık

formunda ağız kenarlarını kullanan yerel üretim ticari amphoralara ait üretim artıklarına raslanmaktadır (310) ve bu ticari amphora parçalarının kil hamuru kompozisyonları, P.Dupont'un yoğun mikali özellikleri ile tanımladığı Miletos ticari amphoralarının kil hamurlarından (311) farklı özellikler göstermektedirler. Ancak, Klazomenai buluntuları arasındaki bu tip ticari amphoralar, biri dışında (K.A. Kat.-Nr.107, Şek.43) P.Dupont tarafından Miletos üretimi olarak ileri sürülen ticari amphoraların kil hamuru özelliklerini göstermektedirler. Büyük bir olasılıkla, bu tip ticari amphoralar, başta Miletos olmak üzere Datça yarımadasında ve bugün için lokalize edilemeyen komşu bölgelerde üretilmiş olmalıdırlar.

Değişik kazı merkezlerinde benzer form özellikleri gösteren ticari amphoraların incelenmesi ; bu tipin, Klazomenai'deki sınırlı bir grubu da içine alan, geniş ve varyasyonlu bir üretim yelpazesi içinde, İ.Ö.7.yy'ın ikinci yarısından itibaren tüm 6.yy boyunca, hatta 5.yy'ın içlerine kadar varlığını sürdürdüğünü göstermektedir (312).

Klazomenai'de az sayıda bulunmalarına karşın Miletos (313), Didyma (314), Palaia Smyrna (315), Samos (316), Termera (317), İalyos (318), Kıbrıs (319), Thera (320), Atina Agorası (321), Megara Hyblaea (322), Gravisca (323), Camarina (324), Histria (325) ve Varna müzesi (326) buluntuları arasında çoğunlukla tüm olarak korunmuş örneklerle dikkati çekmektedirler. Sukas'da (327) yerel üretim olarak sınıflandırılan bazı ticari amphoralar, ağız kenar profilleri ve boyun-omuz geçişini belirleyen silme ve kabartma kordonlar ile bu tip ticari amphoralardan esinlenmiş gibi görünmektedirler.

VII.2.1. Form

Bu tip ticari amphora buluntuları arasında tüm profil veren tek ticari amphora (K.A. Kat.-Nr.98, Şek.40), ağız kenarı ve boyun formu ile grubunun karakteristik özelliklerini

gösterirken, omuzlara doğru şişkin karnı ve ovoid gövde formu ile yayınlanmış örnekler arasında üniktir. Yüksek ve ince yastık formunda ağız kenarlarına sahip tüm profil veren örneklerde, gövdeler yuvarlak ve küremsi formdadırlar (328). Bu küremsi gövdeli ticari amphoralar ile ilgili olarak iki yayında tarihleme yapılabilmektedir (329). Atina Agorası buluntuları İ.Ö.520-480 arasına tarihlenmektedir (330). A.W.Jhonston ise, Kition'da ele geçen ticari amphoralar için İ.Ö.5.yy'ı önermektedir. (331).

K.A. Kat.-Nr.98'deki (Şek.40) ovoid gövdeli ticari amphora ile küremsi gövdeliler arasındaki bu zaman farkını dikkate alırsak (332), bugün için, ağız kenarı ve boyun formunun değişmeden sürdüğünü, gövde formunun ise İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısında değiştiğini söyleyebiliriz. Bu değişimin, Fikellura amphoralarının küremsi gövde formlarından etkilenmiş olabileceği, diğer form benzerlikleri (Kademe, silme ve mahmuz vb.) de göz önüne alınır, uzak bir olasılık olarak görünmemektedir. K.A. Kat.-Nr.98 (Şek.40) ise, boyun-omuz geçişinde mahmuz veya silme kordon bulunmaması ve ovoid gövde formu ile, Fikellura amphoralar ile etkileşim içinde bulunmamaktadır.

K.A. Kat.-Nr.98'deki ticari amphorada tek olarak korunmuş kulp, boyundaki kademenin üzerinden çıkıp omuz üzerinde birleşmekte ve bu birleşme sırasında boyunda deformasyon meydana getirmektedir. Elips formunda kesitli kulp, boyunun ortasından çıkması nedeniyle oldukça kısa ve alçaktır. Bu nedenle, tutma ve taşıma boşluğu ancak iki parmak girecek genişliktedir.

Miletos tipi ticari amphoralarda kulp formları da çeşitlilik göstermektedir. Kat.-Nr.98'deki gibi eliptik kesitli kulplar ile basık şerit kesitli veya ikiz kulplara aynı form özellikleri gösteren ticari amphoralarda raslanmaktadır (333).

Bu tip ticari amphoraların kendilerini tanımlayıcı en önemli özellikleri ağız kenarı formlarıdır. Bu tip ağız

kenarını,yüksek ve ince yastık formunda,dışa hafif çıkıntılı, çoğu zaman iç yüzeyde,boyun geçişine doğru hafifçe bastırılmış oyuklu bir form olarak tanımlayabiliriz.Bu tip ağız kenarlarında da birçok manipülasyon örnekleri ile karşılaşmaktayız.Bazı ağız kenarlarında,iç kesimde,büyük bir olasılıkla kapak yerleştirmek için yapılan oyuk oldukça belirtilmiştir (K.A. Kat.-Nr.99-103,108 Şek.41-43).Oturma düzlemlerine dik gelen örnekler olduğu gibi,dışarıya doğru açılan eğimli ağız kenarları da görülmektedir.Ağız kenar yükseklikleri 0.023-0.036 m arasında değişmektedir.Yüksek ağız kenarları daha geniş çaplarının da gösterdikleri gibi büyük boyutlu ticari amphoralara ait olabilirler (K.A. Kat.-Nr.104, Şek.42, Ağız çapı : 0.140 m , Ağız kenarı yüksekliği : 0.036 m). Ağız çapları ise 0.114-0.162 m arasında değişmektedir.

Kil hamur kompozisyonunun da gösterdiği gibi farklı bir üretim olan K.A. Kat.-Nr.107 (Şek.43) dışında,tüm ağız kenarlarından boyuna bir kademe ile geçilmektedir.K.A. Kat.-Nr.107 ise yastık formunda ağız kenar formundan esinlenmiş olmasına karşın,daha abartılmış ve oldukça derin oyuklu,dışa taşkın bir formdadır.

K.A. Kat.-Nr.108 (Şek.43),yastık formunda ağız kenarlı ticari amphoralar ile tamamen benzer ve mikali hamur kompozisyonuna sahip olmasına ve boynunda kademe taşımaya karşın,yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarı ile farklıdır. Bu ağız kenarı-boyun parçası,hamur ve form benzerlikleri ve Miletos kazı buluntuları ⁽³³⁴⁾ arasında da görülmesi nedeniyle bu grup içinde değerlendirilmektedir.

Ağız kenarı korunmamış bir boyun parçası (K.A. Kat.-Nr. 106, Şek.43) üzerinde boyun-omuz geçişini belirleyen üst kesimi yivli mahmuz,Miletos tipi ticari amphoraların önemli form özelliklerinden birisidir.Bu tip ticari amphoralarda yoğun olarak kullanılmış olmasına ⁽³³⁵⁾ karşın,bazı örneklerde raslanmamakta,bazılarında ise sadece fazla yüksek olmayan silme-kordon veya yiv bulunmaktadır ⁽³³⁶⁾.Fikellura amphoralarında da her zaman mahmuz görünmemekte,bazı

örneklerde silme kordonlara (337) raslanmaktadır. Mahmuzlar, yüksek ve ince yastık formunda ağız kenarları ile birlikte (338) kullanıldığı gibi, yuvarlatılmış bilezik ağız kenarlı ticari amphoraların (339) boyun-omuz geçişlerinde de gözlenmektedir.

VII.2.2. Süsleme sistemi

Klazomenai'de ele geçen Miletos tipi ticari amphoraların hiçbirinde firnis ve süsleme sistemine raslanmamasına karşın, diğer antik merkezlerde ele geçen örneklerin ağız kenarlarında, kulpların üstünde firnis bandlar görülmektedir. Ayrıca, boynuları üzerinde band ve dalgali çizgiler taşıyan örnekler de bulunmaktadır. Örneğin, Histria ve Atina Agorası buluntuları içindeki yüksek ve ince yastık formunda ağız kenarları arasında firnisli veya firnislenmemiş örnekler bulunduğu gibi, boyunda çizgi süslemeli örneklere de raslanmaktadır (340). Miletos kazı buluntuları arasında, genellikle hydriaların kulp ve boynuları üzerinde kullanılan dalgali ve düz firnis çizgili çok sayıda ticari amphora bulunmaktadır (341). Bununla birlikte, süslemesiz olanlar ticari amphoraların büyük bir kısmını oluşturmuş olmalıdırlar.

VII.2.3. Astar, örtü-sıva ve kil hamuru

Klazomenai buluntuları arasındaki bu tip ticari amphoraların hamurları K.A. Kat.-Nr.107 (Şek.43) dışında yoğun mika katkılıdırlar. Katkı maddeleri olarak mikanın yanında kireç ve kum da bulunmaktadır. K.A. Kat.-Nr.98'in hamurunda yoğun mikroskopik mikanın yanında kireç katkısı da fazladır. K.A. Kat.107 ise, mikasız, taşçık ve siyah parçacık katkılı kil hamuru ile diğerlerinden ayrılmaktadır. Histria buluntuları arasındaki tüm ince ve yastık formunda ağız kenarlı ticari amphora parçalarının hamurları, mika katkılı olarak tarif edilmişlerdir (342). Buna karşılık, Atina Agorası buluntuları arasında mikalı ve mikasız örnekler de (343) bulunmaktadır.

P.Düpont'a göre,Miletos çevresindeki üretim atelyeleri Büyük Menderes'in getirdiği yoğun mikali alivyonlardan yararlanmış olabilirler (344).Ancak,bu bölgede mika içermeyen kil yataklarının var olabileceğini gözden uzak tutmamak gerekmektedir.

Miletos'da,yüzeyde yoğun olarak raslanan bu tip ticari amphoraların,atelyelerin henüz bulunmamış olmalarına karşın, burada üretilmiş olabilecekleri dikkate alınması gereken bir olasılıktır.Önemli olan sorun ; bu tip ticari amphoraların Miletos dışında da üretilip üretilmediğidir.1985-1986 yıllarında,Datça Yarımadasındaki seramik üretim atelyelerinin saptanması amacıyla yapılan yüzey araştırmalarının sonuçları bu konuda yeni ipuçları vermektedir (345).Ancak,K.A. Kat.-Nr.107'deki ağız kenarı-boyun parçasının kil hamuru hem Miletos'daki hem de Datça yarımadasında ele geçen benzer formlu buluntuların kil hamurlarından farklıdır.Batı Anadolu kıyılarında ticari amphora üretimine dönük araştırmaların genişlemesiyle, yeni üretim alanlarının saptanmasının süpriz olmayacağı kanısındayız.

Klazomenai kazı buluntuları arasındaki Miletos tipi ticari amphoraların kil hamurları çoğunlukla Kırmızımsı sarı (5 YR 7/8 ; 7.5 YR 6/6, 7/6, 7/8),sarımsı kırmızı (5 YR 5/6, 5/8),kuvvetli kahverengi (7.5 YR 5/6),kırmızı (2.5 YR 5/8),açık kırmızıdır (2.5 YR 6/8).

Buluntuların büyük çoğunluğunda (K.A. Kat.-Nr.98,100, 102,104-106),yüzeyde çoğunlukla yoğun mikali ve hamur renginde kırmızımsı sarı (5 YR 7/6 ; 7.5 YR 7/6, 6/6) ve pembe (7.5 YR 7/4) örtü-sıva kullanılmıştır.Bazı ticari amphoraların yüzeylerinde ise gri (10 YR 5/1) veya grimsi kahverengi (10 YR 5/2) astarlar da görülmektedir.Histria buluntuları arasındaki bu tip ticari amphoralar üzerinde sarımsı astarlardan da söz edilmektedir (346).

VII.2.4. Tarihleme

Miletos üretimi olarak kabul edilen ticari amphoralara ait yüksek ve yastık formunda ağız kenarları Histria'da (347) ve Melie'de (348) İ.Ö.7.yüzyıla kadar çıkmaktadırlar. Bununla birlikte aynı tip ağız kenarlı parçalar Histria'da, Arkaik Döneme tarihli tüm tabakalarda (NA.I-III : İ.Ö.625-490) ele geçmektedirler.

Klazomenai buluntuları arasındaki K.A. Kat.-Nr.100 (Şek. 41) H.Balaban tarlası sektörü "B" mekanının içinde açılan sondajda, V.B tabakasında (İ.Ö.600/590 ve biraz öncesi), K.A. Kat.-Nr.102 (Şek.42) ise aynı sektörde, IV.C tabakasında (İ.Ö.610-590) bulunmuşlardır. Klazomenai'de elde edilen kronolojik sonuçlar, Histria'da ve Melie'deki tarihleri desteklemektedir. Ancak, bu erken dönemlerde tüm profil veren bir ticari amphora bulunmadığı için genel formdaki tipolojik gelişmeyi saptayamamaktayız. Bugün için, tüm profil veren tek örnek H.Balaban tarlası sektöründe, III.C tabakasında bulunan K.A. Kat.-Nr.98'deki (Şek.40) ticari amphoradır. III.C tabakası 1.10-0.90 m kodları arasındadır. "B" mekanı içindeki IV.B tabakası ile çağdaş olan ve yapının kuruluş dönemine karşılık gelen bu tabaka göreceli olarak İ.Ö.600/590-570 arasına verilmektedir (349).

K.A. Kat.-Nr.106'da (Şek.43) yer alan boyun-omuz geçişi mahmuzlu boyun parçası, Akropolis Güney Yamacı sektöründeki I.yapı katında ele geçmiştir. Bu yapı katı İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmekte ve terk edilmesi ise İonia ihtilalinin Persler tarafından bastırıldığı tarihe (İ.Ö.497/494) bağlanmaktadır. K.A. Kat.106'da yer alan bu boyun parçasını, form özelliğinden hareketle tarihlemek mümkün değildir. Zira, bu tip ticari amphoralarda, boyun-omuz geçişinde yer alan mahmuz şeklinde çıkıntı İ.Ö.7.yy'ın sonundan İ.Ö.5.yy'ın başlarına kadar kullanılmaktadır (350).

Uzun süren bir form geleneğini devam ettirdikleri anlaşılan yüksek ve ince yastık formunda ağız kenarlarından

hareketle, bu tip ticari amphoraları dar zaman dilimlerine tarihlemek sakıncalı görünmektedir. Ancak, bu arada P.Hommel'in ağız kenar formlarının gelişimi ile ilgili gözlemini de burada aktarmak yararlı olacaktır kanısındayız " Desto runder, Desto spater..." (351).

VII.3. LESBOS ÜRETİMİ (GRİ) TİCARİ AMPHORALAR

Klazomenai kazısı buluntuları arasında, alışılmamış gri renkleri ile dikkati çeken ticari amphora parçalarına az sayıda raslanmaktadır. Bu grup, iç katalogda 1 adet üst gövde (K.A. Kat.-Nr.109, Şek.44), 2 adet ağız kenarı-boyun parçası (K.A. Kat.-Nr.110-111, Şek.44) ve 3 adet dip-kaideden (K.A. Kat.-Nr.112-114, Şek.45, Lev.17) oluşmaktadır.

Gri renkli ticari amphoraları Lesbos'a ve Lesbos şarap endüstrisine bağlayan ilk öneri, Palaia Smyrna buluntularını yayınlayan J.M.Cook'dan gelmiştir⁽³⁵²⁾. W.Lamb, 1930-1932 yıllarında Methymna ve Antissa'da gerçekleştirdiği kazılarda gün ışığına çıkartılan Aiol Buccero seramiğinden hareketle, gri seramiğin önemli üretim merkezi olarak Lesbos adasını göstermektedir⁽³⁵³⁾. J.K.Anderson⁽³⁵⁴⁾ ve I.B.Zeest⁽³⁵⁵⁾ gri şarap amphoralarının Lesbos'un gri seramiği ile ilişkili olduklarını düşünmektedirler. Antik yazılı kaynaklar da Lesbos adasındaki şarap üretimi ile ilgili önemli bilgiler vermektedirler.

Gri amphoralar ile ilgili 1982 yılına kadar ele geçen tüm bilgileri ve arkeolojik verileri bir araya toplayan Barbara G.Clinkenbeard'ın makalesi⁽³⁵⁶⁾ önemli başvuru kaynakları arasında yer almaktadır. Ancak, bu makalede de, bugüne kadar, gri şarap amphoralarının Lesbos'da üretilmiş olduklarına dair herhangi bir kanıt ve buluntudan (Üretim alanları, fırın veya üretim artıkları vb.) söz edilmemektedir. Hırvatistan'daki gri ticari amphoralara ait parçaların kil analizlerini gerçekleştiren P.Dupont sonuçlarını, Lesbos adasına bağlanmaksızın, oldukça homojen göründüklerini bildirmektedir⁽³⁵⁷⁾.

VII.3.1. Form ve tarihleme

İç katalogda yer alan gri renkli ticari amphoraları form olarak incelemeden önce, İ.Ö.7.yy'da görülmeye başladıkları tarihten İ.Ö.4.yy'ın ikinci yarısında birdenbire ortadan kalktıkları döneme kadar kronolojik ve tipolojik genel bir çerçeve içinde kısaca yansıtmak gerekmektedir.

Barbara G.Clinkenbeard, Atina Agorası ve Kerameikos mezarlığı buluntularından yararlanarak kronolojik ve tipolojik bir sınıflandırma denemesi gerçekleştirmiştir (358). En erken tarihli gri ticari amphora üst gövdesi İ.Ö.7.yy'ın üçüncü çeyreğine ait olup Atina Agorası'nda tarihleyici malzeme ile birlikte bulunmuştur (359). Bu erken tarihli ticari amphora üst gövdesinden sonra 100 yılı aşan bir kronolojik boşluğun arkasından Arkaik Döneme ait diğer örnekler İ.Ö.500 tarihi civarında ortaya çıkmış gibi görünmektedirler (360). Bu boşluğun İ.Ö.6.yy'a tarihli ticari amphoraların Atina Agorası'nda yokluğundan kaynaklanmış olması mümkündür. Bu boşluk kısmen, Tocra'da İ.Ö.geç 7.yy-600/590 arasına tarihlenen bir tabakada (Deposit I, Level.9) ele geçen bir üst gövde (361) ve İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihli, Camarine mezarlığından ele geçen tüm bir ticari amphora (362) ile doldurulabilmektedir. İ.Ö.5 ve 4.yy'a tarihli örnekler de Atina Agorası ve Kerameikos mezarlığı buluntuları arasında temsil edilmektedirler (363).

Diğer üretimlerde olduğu gibi, Lesbos ticari amphoralarında da, Arkaik Dönemden İ.Ö.4.yy'da ortadan kalkmalarına dek, formda incelmeye ve uzamaya doğru bir eğilim gözlenmektedir.

Serinin gelişimi boyunca değişken olan ağız kenarı formlarının dışında, değişmeyen karakteristik form özellikleri ; boyunda ağız kenarının hemen altında yer alan kademe-silme, silindirik kesitli, yüksek baston formunda kulplar ve kulpların omuza birleştiği noktada kulbun üzerinden gelip omuza geçen ve fare kuyruğu (Rat tail) adı verilen bir kabartma çizgidir.

Düz dipli ve kalın çepçeri başlayan dip-kaideler

i.Ö.6.yy'ın sonlarında dar çaplı ve oturma düzlemi oyuk tip dip-kaidelerle devam etmektedirler.

Lesbos üretimi ticari amphoraların en belirgin özellikleri ise, kırmızı renkli bazı örneklerin varlığına (364) karşın, büyük çoğunlukla gri rengin egemenliğidir. Bu gri renk, ticari amphoraların fırında pişme esnasındaki indirgeme (redüksiyon) aşamasında soğumaları sonucunda oluşmaktadır. Gri rengin tonları bu aşamada oksijen azlığı veya çokluğu ile değişmekte, tek bir vazonun yüzeyinde, kil aynı olduğu halde kırmızı ve gri arasında değişik tonlar oluşabilmektedir (365)

Akropolis Güney Yamacı sektörü, II.yapı katındaki seramik fırınının dolgusu içinde ele geçen Kat.-Nr.109'daki (Şek.44) üst gövde ; yuvarlak kesitli baston formunda kulbu ve kulp-omuz bağlantısı üzerinde görülen fare kuyruğu ile Lesbos tipi gri amphora grubu içinde yer almaktadır. Daha geç örneklerle nazaran kısa boynu ve kulpları ile Atina Agorası'ndan i.Ö.7.yy'ın üçüncü çeyreğine tarihli (366) ve Tocra'dan i.Ö. geç 7.yy-600/590 arasına tarihli (367) 2 üst gövde örneğine yaklaşmaktadır. Bununla birlikte, ağız kenarı formu ile her iki örnekten ayrılmaktadır. Atina Agorası'ndaki örneğin ağız kenarı henüz oluşmamıştır ve boyundan ayırdedilmemektedir.

Atina Agorası ve Tocra'daki buluntuların dip-kaidelerinin korunmamış olmaları nedeniyle, erken tarihli örneklerin dip-kaide formlarını bilememekteyiz. Ancak, olasılıkla Camarine'deki ticari amphorada (368) olduğu gibi kalın çeperli ve oturma düzlemi oyuksuz ve düz dip-kaide kullanmış olabilirler.

K.A. Kat.-Nr.110'daki (Şek.44) koyu zeytin grisi (5 Y 3/2) hamurlu, dışarıya çekik ve yuvarlatılmış ağız kenarlı boyun parçası da serinin erken tarihli örnekleri ile ilişkili olmalıdır. Boynu üzerinde yer alan yivli kademe, Tocra'daki ticari amphora üst gövdesinde (369) de bulunmaktadır. Ağız kenarı daha geç tarihli örneklerde (K.A. Kat.-Nr.111, Şek.44) görülen köşeli bir form almamıştır.

H.Balaban tarlası sektöründe "B" mekanı ile ilişkili olan Peristasis koridorunda bulunan bu ağız kenarı-boyun parçası (K.A. Kat.-Nr.109, Şek.44) buluntu yerinden dolayı İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihlenmektedir.

F.Gül tarlası sektöründe,İ.Ö.4.yy'a tarihli yapı katının hemen altında açılan sondajda ele geçen K.A. Kat.-Nr.111'deki (Şek.44) yuvarlak kesitli kulbu olan ağız kenarı parçası, köşeli formu ile Atina Agorası'ndan İ.Ö.500 civarına tarihlenen bir ticari amphoranın ⁽³⁷⁰⁾ ağız kenarı ile karşılaştırılabilir.Klazomenai'de de bulunduğu tabaka İ.Ö.geç 6.yy-erken 5.yy'a tarihli buluntu vermektedir.

K.A. Kat.-Nr.112 ve 113'de (Şek.45) yer alan gri renk hamurlu dip-kaideler (Dip-kaide çapları : 0.070 ve 0.072 m) alt gövde ile kesintisiz birleşen düz ve geniş oturma düzlemlerdir.Bu düz dipli kaideler,İ.Ö.6.yy boyunca gri ticari amphoralarda görülen 2 tip dip-kaide formundan birini oluşturmaktadırlar.İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihli Camarine ⁽³⁷¹⁾ örneğinde ve Kerameikos'dan birisi yaklaşık İ.Ö.500 civarına, diğeri İ.Ö.470-460 arasına tarihlenen iki gri amphorada ⁽³⁷²⁾ benzer düz dipli kaideler bulunmaktadır.Genelleme yapmak için elde yeterli örnek olmamasına karşın,Kerameikos'daki erken tarihli örneğin dip-kaide çapı (0.080 m) daha geç örneğin çapına (0.050 m) daha büyüktür.K.A. Kat.-Nr.112 ve 113'deki kaide çapları,daha çok,erken örneğe yaklaşmaktadır.

K.A. Kat.-Nr.114'deki (Şek.45) dar çaplı,oturma düzlemi oyuk alçak dip-kaide formu gri amphoralarda kullanılan ikinci form olarak dikkati çekmektedir.Benzer kaideli tüm olarak korunmuş ve İ.Ö.6.yy'a tarihli bir ticari amphora Palaia Smyrna'da bulunmuştur ⁽³⁷³⁾.Atina Agorası'nda ele geçen ve İ.Ö.520-490 arasına tarihli tüm bir ticari amphoradaki oturma düzlemi hafif oyuk dar çaplı dip-kaide K.A. Kat.-Nr. 114'deki dip-kaideden daha yüksektir.Daha geç tarihli örneklerde kaideler uzamakta ve oturma düzlemlerindeki oyuk kaybolmaktadır.

Klazomenai'de gelecekte yapılacak çalışmaların,gri

amphoraların özellikle az tanınan İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına ait üretimleri ile ilgili bilgilerimizi çoğaltacağı kanısını taşımaktayız.

VII.4. KITA YUNANİSTAN KÖKENLİ TİCARİ AMPHORALAR (ATTİKA, KHALKİS VE LAKONİA)

Kıta Yunanistan'da, değişik merkezlerde üretildikleri iddia edilen ticari amphoralar ile ilgili buluntular Klazomenai'de çok sınırlı olarak temsil edilmektedirler. Aynı coğrafi bölgede yer alan Palaia Smyrna'da, tamamen firnisli dış ve iç yüzeyleri ile dikkati çeken bu ticari amphoralar, Klazomenai'ye nazaran, daha yoğun olarak bulunmaktadır. Zeytinyağı taşımaları ile tanınan (374) bu ticari amphoralara Klazomenai'de yoğun olarak raslanmamasının nedenleri arasında, bölgenin, günümüzde olduğu gibi, antik dönemde de önemli bir zeytincilik alanı olması (375) ve sınırlı nüfusu ile yerli üretimin tüketimi aşmış olması sayılabilir.

Bu tip ticari amphoralar, Klazomenai buluntuları arasında birer parça ile temsil edilmektedirler. Yüzeyde raslantı olarak ele geçmiş olduklarından dolayı da buluntu yerlerinden hareketle tarihlenememektedirler.

K.A. Kat.-Nr.115'deki (Şek.46) ağız kenarı-boyun parçası üzerinde firnisle yapılmış tek merkezli iç içe iki çemberden oluşan bir sembol korunmuştur. Bunun iki yanında ikişer düşey zigzagtan oluşan iki sembol daha bulunması gerekmektedir. Boyunda yer alan bu simge veya süslemeyi dolayı (ΣΘΣ) bu tip ticari amphoralar "SOS" amphoraları olarak adlandırılmaktadırlar. Üretimlerine Attika'da, Geç Geometrik Dönemden itibaren başlanmaktadır (376). Ancak, yine aynı dönemde Khalkis, Eretria ve Pithekoussai'de üretilmiş oldukları (377) bilinmektedir.

K.A. Kat.-Nr.115'deki ağız kenarının profili, Vulci'de

ele geçen ve İ.Ö.600 civarına tarihlenen bir üst gövdenin ağız kenarı profili ile benzerlik göstermektedir (378). Ayrıca, K.A. Kat.-Nr.115'deki ağız kenarı-boyun parçasının bizzat inceleme fırsatı bulan A.W. Johnston, bu parçanın da aynı tarihlerden olması gerektiğini bildirmiş ve mika katkısı nedeniyle Attika üretimi olabileceği konusunda kuşkusunu belirtmiştir (379).

Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açması dışında raslantı olarak bulunan ve çocuk mezarı olarak kullanılmış K.A. Kat.-Nr.116'daki (Şek.46, Lev.18) ticari amphora, Pitane mezarlığında ele geçen yayınlanmamış bir ticari amphora (380) ile yakın benzerlikler göstermektedir. Khalkis buluntuları arasında benzer ağız kenarı ve kaide örneklerine (381) raslanmaktadır. Aynı şekilde, bu ticari amphoranın Khalkis'de üretilmiş olduğu A.W. Johnston tarafından onaylanmaktadır.

K.A. Kat.-Nr.117'deki (Şek.46) ağız kenarı-boyun parçası ise, gerek ağız kenarı-boyun geçişinde bulunan mahmuzun ve iç yüzeyinin tamamen firnislenmesi ile aynı grup içinde yer almaktadır. Bu ağız kenarı-boyun parçası da, A.W. Johnston tarafından Lakonia üretimi olarak kabul edilmektedir.

VII.5. ÜRETİM YERLERİ BİLİNMEYEN TİCARİ AMPHORALAR

Klazomenai kazı buluntuları arasında, üretim yerleri bugüne kadar saptanamamış veya üzerine varsayımlar ileri sürelen değişik formlarda ticari amphora parçaları ve tüm profil veren örnekler, ortak bir başlık altında toplanmaktadır. Bu genel başlık altında da, gösterdikleri form benzerlikleri ve ayrılıklarına dayanılarak kendi içlerinde tiplere ve - mümkün ise - alt tiplere ayrılmaktadırlar. Bu tipolojik sınıflandırmanın sadece bu çalışmaya ait ve hipotetik olduğunu da belirtmek gerekmektedir.

Farklı form özellikleri göstermelerine karşın "Üretim yerleri bilinmeyen ticari amphoralar" başlığı altında toplanan bu grubun ortak özelliği ; süsleme sistemine sahip olmamaları ve "sade" terimi ile tanınmış olmalarıdır.

Yaygın kanıya göre, bu ticari amphoraların üretim yerleri İonia sınırları içinde bulunmaktadır ve bazı kaynaklarda Doğu Yunan üretimi olarak tanımlanmaktadırlar (382).

VII.5.1. Form

"Sade" ticari amphoralar arasında sayısal yoğunluğu olan grup, Tip ÜYB.A olarak sınıflandırdığımız ağız kenarı-boyun parçaları (K.A. Kat.-Nr.118-127, Şek.47-49) ve dipkaidelerden (K.A. Kat.-Nr.135-144, Şek.53-55, Lev.21) oluşmaktadır.

Ağız kenarları dışı taşkın dipçik formludurlar. Bu grup içinde 3 alt tip gözlenmektedir. Tip ÜYB.A.1 (K.A. Kat.-Nr. 118-123, Şek.47-48), omuzlara doğru genişleyen, Tip ÜYB.A.2 ise

(K.A. Kat.-Nr.124-126, Şek.48-49) omuzlara doğru daralan boyunları ile dikkati çekmektedirler. Tip ÜYB.A.3 (K.A. Kat.-Nr.127, Şek.49) ise çok az sayıda temsil edilmekte ve boyunda, kırığa kadar hafif şişkin bir profile sahip olduğu gözlenmektedir.

Klazomenai'de tüm profil veren bir ticari amphora bulunmamış olmasına karşın, Atina Agorası'nda gün ışığına çıkartılan 2 tüm örnek bu tip ticari amphoraların genel form özellikleriyle ilgili yeterli bir fikir vermektedir. (383). Bu 2 ticari amphoradan hareketle, Tip ÜYB.A.1 olarak sınıflandırdığımız (K.A. Kat.-Nr.135-142, Şek.53-54), Klazomenai'de yoğun olarak raslanan, kalın ve sağlam çeperli, mahmuz silmeli, düğme formu dip-kaidelerin, dipçik ağız kenarlı ve yivli boyun parçaları (Tip ÜYB.A.1) ile ilişkileri kurulabilmektedir. Klazomenai buluntuları arasındaki dipçik ağız kenarlı boyun parçaları üzerinde yiv bulunmasına karşın, Atina Agorası'ndaki 2 tüm ticari amphoradan birisinin boynunda yiv bulunmamaktadır (384).

Histria buluntuları arasında yivli ve yivsiz boyunlu dipçik ağız kenarlı parçalar aynı grup içinde sınıflandırılmışlardır (385). Miletos'da ise, dipçik formu benzer ağız kenarlı örnekler yivsiz boynulara sahiptirler (386). Kition'da benzer bir üst gövde (387) ise yivli boyunludur.

Bu tip ticari amphoralarda, dipçik formunda ağız kenarları ve mahmuzlu silme taşıyan düğme formu dip-kaideleri kalıcı form özellikleri olmalarına karşın, boynudaki yivlerin kesin bir kural olmadıkları anlaşılmaktadır.

Tip ÜYB.A ticari amphoralarının üretim yeri bugün için saptanmış değildir. Benzer ticari amphoralar Atina Agorası'nda "unidentified" olarak (388) sınıflandırılmaktadır. Histria'dakiler ise "Üretim yerleri saptanamayan Doğu Yunan ticari amphoraları" olarak (389) gruplandırılmışlardır. Böylece daha sınırlı bir bölgeye ait olabilecekleri varsayılmaktadır. Elimizde yeterli kanıt olmamasına karşın, biz de bu varsayıma katılmaktayız. Klazomenai'deki buluntuların yanında,

Palais Smyrna kazılarında, Teos ve Kuzey İonia'daki çeşitli antik yerleşmelerde yapılan yüzey araştırmalarında (390) da varlıklarını göstermektedirler.

Dikkati çeken bir nokta da, V. Grace (391) tarafından Samos üretimi olarak ileri sürülen ve P. Dupont (392) ile S. R. Roberts (393) tarafından da kabul gören bir seri ticari amphoranın dipçik formunda ağız kenarlarına ve yivli boynulara sahip olmalarıdır. Bununla birlikte, bu ticari amphoraların kaide-leri, Tip ÜYB. A.1'den (K.A. Kat.-Nr.135-142, Şek.53-54) mahmuzlu silmelerin yokluğu ile ayrılmaktadır (Bkz. K.A. Kat.-Nr.132, Şek.51, Lev.19).

Kanımıza göre, Klazomenai buluntuları içinde sadece form özellikleri ile değil, benzer kil hamuru görünüşleri ile de dikkati çeken bu grubun, 1 ağız kenarı-boyun parçası (K.A. Kat.-Nr.125, Şek.48) dışında, ortak bir üretim yeri bulunmaktadır. Bu bölgenin, Samos adasına çok yakın olan Mikale (Samson) dağı-nın kuzeyinde, Erytra'i'ye kadar uzanan kıyılarda bulunması yakın bir olasılık olarak görünmektedir. K.A. Kat.-Nr.125 ise (Şek.48) benzer form özellikleri göstermesine karşın, yüzeyde seyrek mika katkılı ve beyaz renkli hamuru (2.5 Y 8/2) ile diğerlerinden ayrılmaktadır. Klazomenai de dahil olmak üzere Batı Anadolu kıyılarındaki yüzey araştırmalarında ve kazı-larda ortaya çıkartılan beyaz ve sarı hamurlu ve değişik formu seramik üretimi ile ilgili sorunlara henüz yanıt getirilememektedir.

Klazomenai kazısı buluntuları arasında çok az sayıda karşımıza çıkan değişik formdaki ticari amphora ağız kenarı-boyun parçaları Tip ÜYB. B-E olarak sınıflandırılmaktadırlar (K.A. Kat.-Nr.128-131, Şek.49-50, Lev.19).

K.A. Kat.-Nr.128 (Tip ÜYB. B) boynunda yiv taşımaya karşın, dış yüzü bombeli ve kuvvetli bilezik formu ağız kenarı ve yoğun kireç katkılı hamuru ile Tip ÜYB. A grubu ticari amphoralardan ayrılmaktadır. K.A. Kat.-Nr.129 (Tip ÜYB. C) ise bombeli bilezik formu ağız kenarı ve ağız kenarının hemen altında yer alan kademe ile dikkati çekmektedir. Batı Akdeniz'de

Gravisca (394) ve İberik yarımadasındaki yerleşmelerde (395) benzer ağız kenarlı ticari amphoralara raslanmaktadır. Bunlar, Gravisca'da "Doğu Yunan" ; İberik yarımadasında ise "Doğu Yunan taklidi" üretimler olarak tanımlanmaktadırlar.

K.A. Kat.-Nr.130 (Şek.50) (Tip ÜYB.D) hafif şişkin boynu ile Miletos kazı buluntuları arasında bulunmaktadır (396).

K.A. Kat.-Nr.131, (Şek.50) (Tip ÜYB.E) Klazomenai'de tek bir örnekle temsil edilmektedir. Yüksek ve omuzlara doğru açılan boynu, alçak ve dışa doğru yuvarlatılmış ağız kenarı, yuvarlak kesitli kulbu ile Histria'da (397) ele geçen bir örnekle ortak bir üretim merkezine ait olmalıdır. Ayrıca, çok benzer bir örnek olarak dikkati çeken, ancak öncekilerin aksine omuzlara doğru daralan yüksek boyunlu bir üst gövde ise Gravisca'da bulunmaktadır (398).

Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açmasında çocuk mezarı olarak kullanılmış 3 adet ticari amphora 3 ayrı değişik form göstermektedir. K.A. Kat.-Nr.132 (Şek.51, Lev.19) (Tip ÜYB.F) de yer alan ticari amphoranın boyun ve kulpları eksiktir. Gövde ve dip-kaide tüm olarak korunabilmiştir. Üst kesimin eksik olması tanımlanmasını güçleştirmektedir. Buna karşın gövde ve dip-kaide formundan hareketle de tanımlamak mümkündür. Omuzlara yakın şişkin karnı ve ovoid gövde formu ile V.Grace'in Samos üretimi olarak ileri sürdüğü bir seri ticari amphora (399) ile form ilişkisi içinde görünmektedir. Benzer formu 2 ticari amphora S.R.Roberts tarafından Atina Agorası buluntuları arasında (400) yayınlanmıştır. Ancak, bu ticari amphoraların dip-kaidelerinin dış profilleri oturma düzlemine kadar kırılmadan inmektedir. K.A. Kat.-Nr.132'deki örneğin kaidesi ise, dış profilde oturma düzlemine varmadan kırılmakta ve dik bir silme yaptıktan sonra oturma düzlemi ile birleşmektedir. Bu tip silmeli dip-kaidelerin benzerlerine Histria buluntuları arasında raslanmaktadır (401). Bu dip-kaideler, Histria'da Samos üretimi olarak sınıflandırılmaktadır.

Bu arada önemli bir noktayı da belirtmek gerekmektedir. Arkaik ve Klasik Dönemlerde Samos adasındaki ticari amphora üretiminin varlığı henüz somut kanıtlara dayanmamakta ve varsayımlar üzerine kurulmaktadır. Klasik Dönemde hipotezler Samos sikkeleri üzerindeki ticari amphora tasvirlerine dayanmış olduğundan daha güvenilir olmaktadır. Bu tartışmaların sorunu henüz aydınlatmaktan uzak olmaları nedeniyle, Klazomenai buluntuları arasındaki bu grup içinde kabul görebilecek olan ticari amphoraları "Üretim yerleri bilinmeyen ticari amphoralar" başlığı altında, bu konudaki görüş ve hipotezler ile birlikte değerlendirmek uygun düşmektedir.

Tüm profil veren K.A. Kat.-Nr.113'deki ticari amphora'nın (Şek.51, Lev.20) en yakın benzeri Atina'da Kerameikos mezarlığında (402) bulunmaktadır. Boyunları üzerinde tam ortada yer alan dışa taşkın bir kademe ile dikkati çeken bu ticari amphoralar, Miletos (403) ve Korint (404) buluntuları arasındaki 2 üst gövde ile bir grup oluşturmaktadırlar. Samos sikkeleri üzerindeki ticari amphoraların tasvirlerinden hareketle J.H.Mattingly (405) bu grubu Samos üretimi olarak kabul etmektedir.

Üst gövde kısmından sadece tek bir kulbu korunmuş K.A. Kat.-Nr.132'deki ticari amphora (Şek.51, Lev.19) ince ve uzun gövdesi ile İ.Ö.5.yy'a tarihli şişkin boyunlu Khios üretimi ticari amphoralara (406) yaklaşmaktadır. Ancak, dış profilde yer alan dışa taşkın çıkıntılı dip-kaide formu ile bu ticari amphoraların dip-kaidelerinden ayrılmaktadır.

VII.5.2. Tarihleme

Tip ÜYB.A olarak sınıflandırılan dipçik ağız kenarlı, yivli boyunlu ticari amphora parçalarının ve dip-kaidelerin büyük çoğunluğu (K.A. Kat.-Nr.118,120,122-127,136,138-142) İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihlenen Akropolis Güney Yamacı I.yapı katında, gerek taban üzerinde gerekse yapı katının enkazı içinde bulunmaktadır. Atina Agorası buluntuları arasında

bulunan benzer form özelliklerine sahip 3 ticari amphora İ.Ö.520-480 arasına tarihli bir konteks içinde (407) yer almaktadır.

Histria'da, dipçik ağız kenarlı ve yivsiz boyunlu bir ticari amphora üst gövdesi NA.II (İ.Ö.600-560) (408), yivli boyunlular ise NA.III (İ.Ö.560-490) (409) tabakalarında bulunmaktadır. Miletos kazı buluntuları arasında, mahmuz silmeli dip-kaideşî (Tip ÜYB.A.1) olan bir alt gövde ise W.Voigtlander tarafından İ.Ö.6/5 yüzyıllara (410) tarihlenmektedir.

Tip ÜYB.A.2 dip-kaidelerinin büyük çoğunluğu da (K.A. Kat.-Nr.143-144, Şek.55, Lev.21) Akropolis Güney Yamacı sektörü, I.yapı katında ve kısmen de Akropolis'i çevreleyen sur duvarının dolgusu içinde gün ışığına çıkartılmışlardır. Tip ÜYB.A.2 dip-kaidelerine benzerliğini sadece fotoğrafından saptadığımız, Abdera üretimi olduğu ileri sürülen bir ticari amphora, İ.Ö.5.yy'ın ikinci çeyreğine ait (İ.Ö.473/70-449/8) bir Tetradrahmi'nin üzerindeki benzer formlu bir ticari amphora tasvirinden hareketle tarihlenmektedir (411). Kuşkusuz, ticari amphoranın kullanılmış olduğu dönemin, sikkenin baskı tarihinden daha erken olması gerekmektedir.

Diş yüzü bombeli bilezik ağız kenarlı ve yivli boyunlu K.A. Kat.-Nr.128'in (Tip ÜYB.B) benzer bir örneği Histria'da NA.III tabakasında (İ.Ö.560-490) bulunmaktadır (412).

K.A. Kat.-Nr.129'dakine benzer (Tip ÜYB.C) ağız kenarları Gravisca'da İ.Ö.6.yy'a tarihlenmektedir (413).

Hafif şişkin boyunlu, K.A. Kat.-Nr.130'daki ağız kenarı (Tip ÜYB.D) ise Miletos'da İ.Ö.6/5.yy'lara (414) tarihlenmektedir.

K.A. Kat.-Nr.131'e (Şek.50) (Tip ÜYB.E) benzer ağız kenarı parçaları Histria'da NA.II (İ.Ö.600-590) tabakasında bulunmuşlardır (415).

K.A. Kat.-Nr.132'deki ticari amphoranın (Şek.51, Lev.29) (Tip OYB.F) da içinde yer aldığı ve V.Grace tarafından Samos üretimi olduğu ileri sürülen (416) bir grup ticari amphora Atina Agorası'nda yaklaşık İ.Ö.500 civarına (417) tarihlenmektedir.Ancak,K.A. Kat.-Nr.132'deki ticari amphoranının dip-kaidesine çok benzer 2 dip-kaide ise Histria'da NA.II (418) (İ.Ö.600-560) tabakasına,soru işareti ile birlikte verilmektedir.Benzer dip-kaideli bir alt gövde ise NA.III (İ.Ö.560-490) tabakasında bulunmaktadır (419).

Yıldıztepe mezarlığında,çocuk mezarı olarak kullanılmış K.A. Kat.-Nr.133'deki ticari amphoranın en yakın benzeri Atina'da Kerameikos mezarlığında bulunmuş,yanındaki kontesk buluntular ile İ.Ö.5.yy'ın üçüncü çeyreğine tarihli (420) ve J.H.Mattingly tarafından Samos üretimi olarak (421) sınıflandırılan bir ticari amphoradır.Ancak,K.A. Kat.-Nr.132'nin hafif dışa taşkın plastik yüksek band formundaki dip-kaidesi farklıdır ve daha çok V.Grace tarafından yayınlanan İ.Ö.5.yy'ın ikinci yarısına tarihli bir ticari amphoranın (422) dip-kaidesine benzemektedir.J.H.Mattingly tarafından yayınlanan benzer dip-kaideli ticari amphoralar da (423) aynı döneme tarihlidirlen,Bu kronolojik saptamalardan hareketle,K.A. Kat.-Nr.132 İ.Ö.5.yy'ın ilk yarısı içine tarihlenmelidir.

VII.6. SÜSLEMELİ DEPO TİPİ AMPHORALAR

Klazomenai'de, 2 adet Kalabak II (K.A. Kat.-Nr.145-146, Şek.56-57, Lev.22-23), 2 adet Yıldıztepe mezarlıklarında (K.A. Kat.-Nr.147-148, Şek.58, Lev.23-24) çocuk mezarı olarak kullanılmış 4 örneğin dışında, bu grup ile ilgili buluntulara hemen hemen hiç raslanmamaktadır. Bu nedenle, bu tip depo amphoralarını Klazomenai'deki yapı katlarından hareketle tarihlemek, bugün için mümkün görülmemektedir.

VII.6.1. Form

Benzerlerini kazı raporlarında ve konu ile ilgili yayınlarda bulamadığımız bu tip depo amphoralarının, i.Ö.7.yy içinde çok yaygın olarak kullanılmış olan "SOS" amphoralarından (424) etkilenmiş oldukları gözlenmektedir. Başta Attika olmak üzere Kıta Yunanistan'daki Khalkis ve Lakonia'da üretilmiş oldukları ileri sürülen (425) "SOS" ve benzer formlu ticari amphoralar, çok geniş çaplı kaideleri ve ağızları ile "Depo" amphoraları tanımına uygun olmalarına karşın, yaygın olarak deniz yolu ile yapılan taşımacılıkta kullanılmışlardır (426).

Özellikle, K.A. Kat.-Nr.146 ve 147'deki 2 amphora (Şek.57-58, Lev.22-23), dış dış yüzü bombeli, iç yüzü düşey ve hafif bastırılmış ağız kenar formları ve geniş çaplı ağızları, şişkin ovoid gövdeleri, geniş kase formunda kaideleri ile bazı "SOS" amphoralarından (427) etkilenmişe benzemektedirler. "SOS" amphoralarının dışında form olarak karşılaştırılabilir depo tipi amphora örnekleri Vroulia'da (428) ve Mylai'de (429) bulunmaktadır. Ayrıca, Rhodos'da çok sayıda bulunan büyük boyutlu depo tipi amphoralar, sadece yatay firnis bantlı

süsleme sistemleri ile değil, form olarak da bu grup ile karşılaştırılabilir örneklerdir (430).

K.A. Kat.-Nr.145'deki (Şek.56, Lev.22) amphoranın kaidesine çok yakın bir kaide örneği Khios buluntuları içinde yayınlanmıştır (431). Aynı şekilde, K.A. Kat.-Nr.145'in dışa çekik ağız kenarı, Miletos kazı buluntuları arasında yayınlanmış, İ.Ö.5.yüzyıla tarihli süslemeli bir amphoranın ağız kenarına - belki de raslantı olarak - çok benzemektedir (432). Samos Heraionu'ndan, omuzu yatay "S" motifli ve yatay band süslemeli bir amphora üst gövdesinin ağız kenarı ve gövde formu karşılaştırılabilir örnekler arasında yer almaktadır (433).

K.A. Kat.-Nr.147 ve 148'deki amphoraların (Şek.58, Lev.23-24) kulpları üzerinde bulunan değişik formlarda 2 mühür, çömlekçi aşamasında fırın öncesi baskı yöntemi ile yapılmışlardır. Süsleme sisteminin boya kili firnis ile yapılırken, bu tür markalamanın aynı teknikte yapılmamış olması düşündürücüdür. Oldukça zayıf ve dayanıksız olduğu anlaşılan bu tür firnise üreticilerin güvenmemiş oldukları anlaşılmaktadır. Bu tür işaretlerin içerdikleri anlam hakkında (Ticari marka, çömlekçi veya mülkiyet işareti vb.), buluntuların yetersizliği nedeniyle, kesin bir yargıya varmak bugün için olanaksız görünmektedir.

K.A. Kat.-Nr.147'deki amphoranının kulbu üzerinde görülen daire ve üçgenlerden oluşan motif ile ilgili en yakın örnekler, Atina Agorası'nda bulunan İ.Ö.erken 6.yy'a tarihli büyük boyutlu kaplar üzerinde süsleme olarak (434) görülmektedir.

Geleneksel olarak "Doğu Yunan" süsleme sistemi içinde yer alan bu tip depo amphoralarının üretim merkezini, yine bu coğrafi bölgede aramak gerektiği kanısını taşımaktayız.

VII.6.2. Süsleme sistemi

Depo tipi amphoraların,Doğu Yunan seramiğinin ve özellikle beyaz astarlı Khios ticari amphoralarının yatay ve düşey bandlardan ve kulp bağlantı çevrelerindeki çember süslemelerden oluşan süsleme sisteminden etkilenmiş oldukları anlaşılmaktadır.Ancak,bunlar,beyaz astarlı Khios ticari amphoralarının omuzlarında yer alan "S" motiflerinden yoksundurlar.Bunun yanında,boyunda ve gövde üzerinde yer alan ve birbirlerini kesen çapraz bandların bulunmasıyla da Khios ticari amphoralarından ayrılmaktadırlar.

Boyun-omuz geçişi,omuz,gövde ve alt gövde üzerinde yer alan çok sayıda yatay band taşımaları bakımından Rhodos'da ele geçen büyük depo amphoralarına (435) benzerlik göstermektedirler.

K.A. Kat.-Nr.145'deki (Şek.56, Lev.22) amphoranın örtü-sıvası,özellikle gövde üst kesiminde tamamen aşınmış durumdadır.Aşınmamış kesimlerde,sürülün firnisin çok zayıf olması nedeniyle,özellikle omuz ve gövde üzerinde sınırları saptanamayan yatay band izleri güçlükle izlenebilmektedir. Bu nedenle de,süsleme sisteminin oluştuğu bandların sayısını ve durumunu tam olarak bilememekteyiz.

K.A. Kat.-Nr.146'daki amphoranın (Şek.47, Lev.22-23), gövdesindeki büyük eksiklere rağmen,süsleme sistemi daha iyi anlaşılmaktadır.Ağız kenarı firnislenmiştir.Boyun-omuz geçişinde,omuz,gövde ve alt gövde üzerinde aşağıya doğru gittikçe kalınlaşan ikişer yatay banddan oluşan oluşan süsleme sistemine ek olarak,boyun ve üst gövde üzerinde birbirleriyle kesişen çapraz bandlar bulunmaktadır.Ayrıca, kulpların üzerinde düşey bandlar,omuz ve boyun bağlantı noktalarına yakın çemberler süsleme sistemini tamamlamaktadırlar.

K.A. Kat.-Nr.147'deki amphora ise (Şek.58, Lev.53),korunmuş olan üst gövdeden hareketle,kısmen K.A. Kat.-Nr.146'daki amphoraya benzemektedir.Ağız kenarı firnislenmiştir.Boyun-omuz geçişinde tek,omuz üzerinde 2 ve kısmen korunmuş gövde

üzerinde birden çok yatay band bulunmaktadır.Eksik olan alt gövde üzerinde de yatay bandların bulunması beklenmelidir. Boyun üzerinde birbirlerini kesen çapraz bandlar bulunmaktadır.Kulpların üzerinde bağlantı noktalarına yakın çemberlerden birisi omuza kaydırılmıştır.Ayrıca,kulpların üzerinden gelen 3 ince band omuz üzerinde birbirlerinden ayrılarak alt gövdeye inmektedirler.K.A. Kat.-Nr.146'daki amphorada, gövde üzerinde bulunan çapraz bandlar bu amphorada görülmemektedir.

Çok küçük bir kesimi korunmuş K.A. Kat.-Nr.148'deki kulp parçası (Lev.24) üzerinde de firnis band izleri görülmektedir.

Bu grup,"Doğu Yunan" süsleme sistemi geleneği içinde yer almış olmasına karşın,boyun ve gövde üzerinde yer alan çapraz bandları ile bu sistem içinde ünik kalmaktadır.

VII.6.3. Tarihleme

Klazomenai'deki depo tipi amphoraların antik mezarlıklarda ele geçmesi,ayrıntılı bir tarihlemeyi engellemektedir. Mezarlıklarda ele geçen örnekler de konteksleri bulunmayan amphoralardır.Sadece,Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açmasında ana kaya üzerinde ele geçen K.A. Kat.-Nr.147'deki amphoranın hemen yanında Erken Korinth Dönemine (İ.Ö.625-590) tarihlenen bir aryballosa ait parçalar ele geçmiştir.Bu aryballosun mezar hediyesi olarak bu amphoranın yanına yerleştirilmiş olması mümkündür.Tüm olarak korunmamış olması bu konuda kesin bir yargıya varmamızı engellemektedir.Ancak,bu aryballos parçalarının,amphoranın yerleştirilmesi sırasında kazılan mezar yerinden çıkmış olması ihtimalini de gözden uzak tutmamak gerekmektedir.

Gerek form olarak "SOS" amphoralarından taşıdığı etkiler, gerekse süsleme sisteminde İ.Ö.geç 7.yy-erken 6.yy'ın ilk yarısına tarihli Khios ticari amphora geleneği içinde yer almış olması nedeniyle,bu grubun İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısından daha geç olmayacağı kanısını taşımaktayız.

VIII. SONUÇ

Uzun bir süre "Doğu Yunan" veya "İonia" üretimleri olarak adlandırılan değişik formlardaki ticari amphoraların içinde form, süsleme sistemi ve kil hamurları ile homojen bir grup oluşturan bir serinin Arkaik Dönem içinde Klazomenai'de üretilmiş olduğu anlaşılmaktadır.

Söz konusu ticari amphoraların yerel üretim olarak saptanmaları ; yüzey araştırmaları sonucunda tespit edilen seramik üretim alanlarındaki üretim artıklarına (cüruf), ticari amphoralar ve günlük kullanım seramik hamurları üzerine yapılan gözlem ve laboratuvar sonuçlarına ve antik kentteki yoğunluklarına dayanmaktadır. Ayrıca, antik kaynaklardan bize kadar ulaşan bilgilerde, Klazomenai'de ticari amphora üretimine duyulan ihtiyaç ile ilişkili olarak zeytinyağı ve şarap üretimlerinin varlığı da kendini göstermektedir.

Gerek Klazomenai kazı buluntularından, gerekse diğer antik merkezlerde gün ışığına çıkartılan ve yayınlanan buluntulardan hareketle, Arkaik Döneme tarihli yerel üretim ticari amphoralar içinde 4 tip saptanmaktadır.

Tip Klaz.I, elde edilen arkeolojik verilere göre Klazomenai'de üretilmiş olduğu anlaşılan en erken tarihli ticari amphora grubudur. Kesitte dipçik formlu, firnislenmiş ağız kenarı, kısa boynu ve boynun hemen ortasından çıkan yay formunda kulpları, omuza yakın şişkin karnı ile dikkati çeken bu tip ticari amphora grubunda süsleme sistemi olarak omuz üzerinde iki, gövde ve alt gövde üzerinde birer yatay, kulplar üzerinden gelip alt gövdedeki yatay banda ulaşan simetrik, düşey iki bandeden oluşan süsleme sistemi kullanılmıştır.

Klazomenai kazısından elde edilen kronolojik verilerden hareketle Tip Klaz.I ticari amphoraları İ.Ö.625-580 arasına tarihlenmektedirler.

Tip Klaz.II grubuna ait tüm profil veren bir örnek bulunamadığı için bu tipin form özellikleri,ağız kenarı ve dip-kaidelerden hareketle saptanmaktadır.Dışa taşkın ve yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarlarının alt kesimleri boyun ile kırık bir açı yaparak birleşmektedir.

Ağız kenarlarındaki ortak form özelliklerinin aksine, dip-kaidelerde birirlerine çok yakın iki alt tip gözlenmektedir.Bu iki alt tip dip-kaidenin ağız kenarları ile aynı tip grubu içine alınmaları,tüm profil veren bir örnek üzerinde saptamadıkları için,kil hamuru ve örtü-sıva benzerliklerinden hareketle yapılmaktadır.

Klazomenai'de elde edilen kronolojik verilere göre, Tip Klaz.II grubu ticari amphoralar yaklaşık olarak İ.Ö.600 civarında üretilmeye başlanmış ve İ.Ö.6.yüzyılın ikinci çeyreği içinde yerlerini Tip Klaz.III grubu ticari amphoralarına bırakmışlardır.

Tip Klaz.III ticari amphoraları,form olarak İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı boyunca yoğun olarak üretilmiş olan Tip Klaz.IV grubu ticari amphoraların öncülleri gibi görünmektedirler.

Ağız kenarları dışa az taşkın,yuvarlatılmış bilezik form-ludurlar.Boyunlar,gövde yüksekliklerine ve diğer yerel üretim ticari amphora tiplerindeki boyun yüksekliklerine göre daha alçak ve silindirik form-ludurlar.Kulplar,ağız kenarlarının hemen altından çıkmakta ve boyunların kısa olmaları nedeniyle dışa doğru açılarak omuz ile birleşmektedirler.Gövde yüksekliklerine yaklaşan karın çapları ile omuzlara yakın ve oldukça şişkin karınlı ovoid gövde form-ludurlar.

Tip Klaz.III ticari amphoralarında kesin olarak ortaya çıkan,omuzda iki,alt gövde üzerinde bir yatay,kulpların

üzerinden gelip alt gövdedeki yatay banda ulaşan iki simetrik, düşey banddan oluşan süsleme sistemi hiç değişmeden Tip Klaz.IV ticari amphoralarında da devam etmektedir.

i.Ö.6.yüzyılın ikinci çeyreği boyunca üretilmiş ve yüz yılın ortalarında, muhtemelen Pers istilasının neden olduğu karışıklıklar sonucunda ortadan kalkmış olmalıdırlar.

Tip Klaz.IV grubu içinde yer alan ticari amphoraları, gerek Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açmasında ve diğer antik mezarlıklarda, gerekse i.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısına tarihli yapı katlarında yoğun olarak bulunmaktadır. Bu dönemde, Klazomenai'de yerleşim alanının genişlemesine paralel olarak ticari amphora üretiminde bir patlamadan söz etmek mümkün görünmektedir. Ayrıca, seramik üretim alanlarında raslanan üretim artıkları çoğunlukla Tip Klaz.IV ticari amphoralarına aittirler. Yıldıztepe mezarlığında pişmiş toprak lahit mezarların yanında, çocuk mezarı olarak kullanılmış ticari amphoraların %80'i bu grup içinde yer almaktadır.

Son araştırmalara kadar, genel bir terimle "Doğu Yunan" veya "İonia" ticari amphoraları olarak adlandırılan bu tipin, Klazomenai'de saptadığımız yoğunluğuna paralel olarak Doğu Akdeniz, Ege ve Karadeniz kıyılarına kadar ihraç edildiği izlenmektedir.

Gerek Yıldıztepe mezarlığı NAT.III açmasında, gerekse çeşitli antik merkezlerde gün ışığına çıkartılan tüm veya tüme yakın profil veren örnekler, Tip Klaz.IV ile ilgili daha sağlam bir tipolojik sınıflandırmaya imkan vermektedirler.

Uzun sürmüş yoğun bir üretimin doğal sonucu olarak, bu grup içinde ağız kenarları, kulp, boyun ve gövde formlarında değişik atelyelerin varlığını gösteren manipülasyon farklılıkları görülmektedir.

Tip Klaz.IV ticari amphoralarına ait ağız kenarları dışa taşkın, yuvarlatılmış kuvvetli bilezik formları ile dikkati

çekmektedirler. Boyunlar dışarıdan silindirik formlu görünmekte, ancak kesitte, birçoğunun omuzlara doğru hafifçe daraldıkları ve kesik konik formda oldukları izlenmektedir. Tümü ovoid gövde formu gösteren bu tip ticari amphoraların yükseklik ve karın çapları arasındaki oranlar dikkate alındıklarında 3 alt tip ovoid gövde formu saptanmaktadır. Dip-kaideler ise, Tip Klaz. I ticari amphoralarından beri küçük değişiklikler ile devam eden, kesitte dışa açılan baş parmak formunda, kesik konik veya silindirik formludurlar.

Tip Klaz. IV ticari amphoralarının bir kısmının boyun ve omuzları üzerinde bulunan ve firnis ile fırınlama öncesi tatbik edilmiş ionik karakterli harfler ve harf dışı semboller, bu dönemde gerek ticari amphora üretiminin, gerekse içlerinde taşınan gıda üretiminin daha ciddi bir şekilde örgütlendiğini göstermektedir.

Eski Yunan alfabesine ait harfler ve semboller, büyük bir olasılıkla, ticari amphoralar içinde taşınan şarap veya zeytin-yağı gibi ticari malların üreticilerinin veya bu ürünlerin satışını ve ihracatını gerçekleştiren tüccarların ticari işaretleri, isimlerinin kısaltmaları veya başharfleri olabilir. Üretici veya tüccarların verdikleri siparişler üzerine çalışan çömlekçi atelyelerinin sipariş ticari amphoralar üzerine fırınlama öncesinde firnis ile sipariş verenlerin ticari markalarını işaretlemiş olmaları akla yakın gelmektedir.

Tip Klaz. IV ticari amphoralarının İ.Ö. 6. yüzyılın ikinci yarısının başlarında Pers istilasından sonra üretilmeye başlanmış olduğu, özellikle yüzyılın son çeyreğinde ve İonia ihtilalinin Persler tarafından bastırıldığı İ.Ö. 497/494 yıllarına kadar artan bir yoğunlukta üretilmeye devam edildiği anlaşılmaktadır.

Klazomenai kazılarında, yerel üretim ticari amphoraların dışında tespit edilen ticari amphoraların büyük çoğunluğunu Khios ticari amphoraları oluşturmaktadır.

Kazı buluntuları içinde sadece Arkaik Dönem üretimlerinin incelendiği bu ticari amphoraların daha iyi anlaşılması amacıyla, değişik antik merkezlerden elde edilen buluntuların ışığı altında bir tipolojik ve kronolojik sınıflandırma denemesi gerçekleştirilmiş ve Klazomenai'de bulunan Khios ticari amphoraları bu sınıflandırma denemesinin sınırları içinde değerlendirilmişlerdir.

Khios üretimi beyaz astarlı ve "S" süslemeli ticari amphoralar sayısal olarak Klazomenai'de İ.Ö.6.yüzyılın ilk yarısı içinde yerel üretim ticari amphoralara yaklaşmaktadırlar. İlk 3 tip (Tip Khi.I-III) içinde ağırlığın İ.Ö.6.yüzyılın ilk çeyreğine tarihlenen Tip Khi.II'ye ait olduğu izlenmektedir. Ayrıca, Tip Khi.III ile birlikte İ.Ö.6.yüzyılın ortalarında beyaz astarın ve "S" süslemenin terkedildiği ve form değişikliklerinin gerçekleştirildiği gözlenmektedir.

İ.Ö.6.yüzyılın ikinci yarısında ortaya çıkan Tip Khi.V ve Tip Khi.VI ise önceki tiplere ve yerel üretim Tip Klaz.IV grubuna göre daha az sayıda olmalarına karşın, yine de diğer üretimler karşısında ağırlıklarını hissettirmektedirler. Bu ticari amphoralar az veya çok şişkin boyunları ve çok ince bandlardan oluşan gösterişsiz süsleme sistemleri ile dikkati çekmektedirler.

İthal üretimler içinde İ.Ö.6.yüzyılın başları ve ilk yarısına tarihli Miletos üretimi olarak tanınan ticari amphoralar ile yüzyılın sonuna tarihli, gri hamurlu Lesbos ticari amphoraları, Khios üretimi ticari amphoralarına göre daha az sayıda karşımıza çıkmaktadırlar.

Kıta Yunanistan (Attika, Khalkis ve Lakonia) üretimi ticari amphoralara Klazomenai'de çok az raslanması, zeytinyağı ve şarap ithalatında bu bölgenin ağırlığının bulunmadığını göstermesi bakımından önemlidir.

Üretim yeri belirlenemeyen ticari amphoralar, tam İ.Ö.6.yüzyıl boyunca, özellikle yüzyılın son çeyreğinde yoğunlaşmak-

tadırlar.İthal üretimler içinde Khios ticari amphoralarından sonra gelmektedirler.Bu grup içinde,Samos adasının etkinliği hissedilmesine karşın,İ.Ö.6.yüzyıl içinde adadaki ticari amphora üretimi varsayımlara dayanmaktadır.İ.Ö.5.yüzyıl Samos sikkelerinden tanıdığımız ticari amphoraların zeytinyağı taşıdıkları bilinmektedir.

Üretim yeri belirlenemeyen ticari amphoraların büyük bir kısmının kökenini Kuzey İonia'da aramak gerektiği kanısını taşımaktayız.İleride bu probleme dönük yüzey araştırmalarının çoğalması ile Batı Anadolu kıyılarında ticari amphora üretimleri ve buna bağlı olarak şarap ve zeytinyağı üretimleri için yeni saptamalar yapmak mümkün olacaktır.

IX. NOTLAR

- (1) Herodotos, I.143
- (2) Strabon, Geographika, XVI.1, 36
- (3) G.P.Oikonomos, Praktika, 1921, s.16-18 ve 1922, s.34 ; B.G. Kallipolitis "Les fouilles de Clazomènes-Urla" Mikrasiatikon Chronikon, 1972, s.9-24
- (4) E.Akurgal "Bayraklı kazısı ön raporu", Dil ve Tarih, Coğrafya Fakültesi Dergisi VIII/1, 1950, Ankara, s.4
- (5) Klazomenai antik kentinde araştırma ve kazı çalışmaları 1979 yılında Kültür Bakanlığı, Eski Eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün izni ile kurtarma kazısı olarak, Türk-Fransız heyetlerinin katılması ile ortak bir yönetim altında başlamış, 1980 yılından itibaren, Doç.Dr.Güven Bakır başkanlığında bir Türk heyeti ile devam etmektedir. Kazı raporları için bkz. Ç.Anlağan "Les nouvelles fouilles de Clazomènes" Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, 1980, s.354-358 ; "Recherches récentes à Clazomènes" Revue des Archéologues et Historiens D'Art de Louvain, XV, 1982, s.82-96 ; G.Bakır "1982 yılı Urla/Klazomenai kazısı sonuçları hakkında rapor" V.Kazı sonuçları toplantısı (23-27 Mayıs 1983), Ankara, 1984, s.221-229, 465-475
- (6) H.Dressel "Ricerca sul Monte Testaccio" Annali Dell' Instituto di Correspondenze Archeologica 1878, s.118 ff ; "Di un grande deposito di anfore rinvenuto nel nuovo quartiere del Castro Pretorio" Bulletino della Commissione archeologica comunali di Roma, 1879, s.36-112 ve 143-195
- (7) V.Grace'in yayınlarının tüm listesi için bkz. Hesperia 51, 1982, s.365-367

- (8) B.N.Grakov üzerine bir inceleme için bkz.A.I.Meljukova, D.D.B.Shelov,Yu.G.Vinogradov,L'age du fer ancien,1977, s.203-213
- (9) L'Utilisation en histoire économique des données fournies par les amphores romaines,organisé par A.Tchernia-J.P.Morel, 1971,Rome ; Méthodes classiques et méthodes formelles dans l'étude des amphores,Actes du Colloque de Rome,27-29 Mai 1974,Rome 1977 ; "Recherches sur les amphores grecques", ed.,Par J.Y.Empeur et Y.Garlan,BCH supplement XIII,Paris, 1986,s.1-670
- (10) J.M.Cook,BSA 60,1965,s.137,Lev.41,Nr.139
- (11) E.Walter Karydi,Samos VI.1,s.30,Abb.29,Taf.55,480b
- (12) Ibid,s.30,Taf.57,483
- (13) Karşılaştırma örneği için bkz.G.Bakır,Sophilos,1981,Taf.29, Abb.51. G.Bakır tarafından bu parça ressam Sophilos'a atfedilmiştir.
- (14) Tocra I,s.44,Kat.-Nr.651,655,Not.1 ve 2
- (15) Histria IV,s.48,Kat.-Nr.112,Lev.II
- (16) Amphoralar ile ilgili kısa ve genel bilgiler için bkz. Daremborg-Saglio I/A 1 A-B,s.248-250 ; RE I.2,s.1969-1976 (Taşıyıcı olarak - Werckme) ; Ibid,s.1976 (Ölçü birimi olarak - Hultsch) ; Der Kleine Pauly,band 1,s.318 ; Dicti-onnaire Illustrée,s.18-19 ; K.D.White,Farm Equipment of the Roman World,s.122-127 ; Ayrıca ticari amphoralar ile ilgili Türkçe bir kaynak için bkz.O.Alpözen "Bodrum Müzesi ticari amphoraları" TAD XXII.2,1975,s.5-32
- (17) Atheneus,Deipnosophist,XI.501 A
- (18) R.S.Falsam,Handbook of Greek Pottery,1976,London,s.152-159 ; H.B.Walters,History of Ancient Pottery I,1905,New-York, s.130-165 ; M.G.Kanowsky,Containers of Classical Greece, 1984,St.Lucia,s.20-24
- (19) İliada,XIII.92 " ὣς δέ καί ὀστέα νῶϊν ὀμῆ σαρδὸς ἀμφικαλύπττοι χρύσεος ἀμφιφορέυς ..." ; XIII.170 " ἐν δ'ἐτίθει μέλιτος καί ἀλείφατος ἀμφιφορῆας," ; Odyssæia,II.290 " οἶνον ἐν

ἀμφοροεῦσι καὶ ἄλφιστα,.." II.349 "ἄγε δὴ μοι οἶνον ἐν ἀμφοροεῦσιν αφυσσαὶν ἡδύν," ; II.379 " αὐτικ' ἔπειτὰ οἱ οἶνον ἐν ἀμφοροεῦσιν αφυσσεν," ; IX.164 " ἄλλ' ἐνέην πολλόν γάρ ἐν ἀμφοροεῦσιν ἕκαστοι ἡφύσαμεν Κικόνων ἱερὸν πτολίετρον ἔλοντες." ; IX.204 " αὐτάρ ἔπειτα οἶνον ἐν ἀμφοροεῦσι δυῶδεκα πᾶσιν αφύσσας ἡδύν ἀκηράσιον,"

- (20) Manuel F.Galiano "Les noms Myceniens en e-u" Acta Mycenea II,1972 (Non vidi) ; Dictionnaire Illustré,s.19 ; Linear B yazısındaki amphora ideogramı için bkz.Grace,Amphoras, Ill.19
- (21) Bugün dahi Adadolu'nun birçok bölgesinde,kelimenin tam anlamı ile "Çağdaş amphoralar" olan çift kulplu toprak testiler,bölgesel özellikler taşıyan değişik formlarıyla yoğun olarak üretilmekte ve kullanılmaktadırlar.Günümüzde Batı Anadolu'nun en önemli çağdaş amphora atelyeleri Menemen'de bulunmaktadır.1950 yıllarında Menemen'den deniz yolu ile Urla İskelesi'ne indirilmiş çift kulplu testilerin bir fotoğrafı için bkz. Freya Stark,İonia, A Quest,1954,London,s.8 (The Amphorae of Clazomenai " alt yazısı ile birlikte)
- (22) M.Callender,Roman Amphorae with index of stamps,1965, London,s.4 ; Kusura'dan bir örnek için bkz.Archeologia LXXXVI,Pl.X,10
- (23) Ch.Podzuweit,Trojanische Gefassformen der Frühbronzezeit in Anatolien,der Aigais und Angrenzenden gebieten,1979, Mainz,Taf.14 (EI,EII,EIV.a-b,EV),Taf.27 (6EI,6EII ve 6EIV.a), Taf.17 (8AII.a,8BI),s.189-190 ve 205-206
- (24) M.Callender,op.cit
- (25) Müller-Karpe,band II,s.110,Taf.258/A-18 (Ripoli)
- (26) Henüz yayınlanmamış olan bu çift kulplu testi Limantepe höyüğünde sağlam tarihli bir konteks ile birlikte ele geçmemiştir,Bu nedenle,kesin bir tarih vermek mümkün olmamaktadır.
- (27) Grace,Amphoras,Ill.11 ve metin "The idea of a two-handled pottery container made especially for transport seems to have originated with the Canaanites,forefathers of the

Phoenicians in the coastal area of later Syria and Palestine." Bu amphoralar aynı zamanda Suriye-Filistin amphoraları olarak da tanınmaktadırlar.

- (28) Amphora terminolojisinde, Fenike ve Kanaan ticari taşıma kaplarından söz edilirken, amphora deyimini yerine "containers jars" , "Jarre Canaanenne" veya "Jar torpille-torpedo jars" deyimleri kullanılmaktadır.
- (29) Grace 1956, s.100, Fig.5.1 (Gaza'dan) ; Aynı amphora için bkz. W.F.Petrie, Ancient Gaza III, 1933, London, Pl.37 (303 sayılı mezardan).
- (30) Grace, *ibid*, s.84-87, Fig.2 a-b, 3 ve 5.1-2, Pl.IX.3, 7-9, Pl.XI.9 ve 12 (Alabastron) ; Ayrıca aynı makale s.99-107'de bu amphoralar ile ilgili geniş bir bibliyografya ve bilgi bulunmaktadır.
- (31) Grace, Amphoras, İll.13 (Atina'dan bir mezar) ve İll.15 (Mikenai'dan bir mezar) ; Grace 1956, Fig.5.3-4, Pl.IX.1-2, 5 ve Pl.X.1-4 ; Bu amphoraların yer aldıkları ilk yayınlar ve kazı raporları ile kataloglar için *ibid*, s.100-102, 104-105
- (32) Enkomi II, Pl.297.5-6 ; Enkomi IIIa, Pl.65.10 (3484/3), 120.11 (3484/3 ve 12), 125.4 (718/7)
- (33) Grace, Amphoras, İll.11 ve 14 (Ugarit-Ras Shamra'dan bir magazin) ; Grace 1956, Pl.X.11 (Tell Abu Hawam-Fenike) ; Filistin'deki Megiddo'dan amphoralar için bkz. Müller-Karpe, band III/e, Taf.278/D.10 ve D.11 (912 no'lu mezardan, yak. yükseklik 0.600 ve 0.420 m), Taf.281/46 (Amoritler döneminden 911 ve 912 no'lu mezarlardan. Yak.yükseklik 0.550 m)
- (34) Mısır'da üretilen Kanaan taklidi ticari amphoralar için bkz. Grace 1956, s.86 "Though the type was first Canaanite, a version of it was certainly produced in Egypt of the New-Kingdom", Fig.4 ; Mısır'da şarap üretimi ile ilgili olarak bkz. Grace, Amphoras, İll.16 (Aynı duvar resmi, N.de G. Davies, The Tomb of Nakth at Thebes, 1917, New-York, Pl.XXVI'den alınmıştır.) ; R.J.Forbes, Studies in Ancient Technology, vol.III, 1965, Leiden, Fig.26-27 ; Mısır'da yerel şarap üretiminin yeterli olmaması nedeniyle, Arkaik Dönemden itibaren

bu Ülkeye Nil deltasındaki Yunan kolonisi Naucratis yolu ile çok miktarda Yunan şarabı ithal edilmiştir Bkz. ibid, s.112-113

- (35) Filistin ticari amphora formunun Mısır'da alabastron (su mermeri) taklidleri için bkz. Grace 1956,Pl.X.12 (Tanis). Bu amphora,i.Ö.geç 10.yy-erken 9.yy'a tarihli 22.sülaleden Osarkon I'in mühürü ile mühürlenmiştir.
- (36) İbid,Pl.X.13 (Lalisch.Yudah.i.Ö.8.yy)
- (37) Coldstream,MB 8,s.265
- (38) Buchner,ibid,Abb.4 a-d (Fenike ticari amphoraları),5 a-d (Doğu üretimi ticari amphoralar),10 a-c (Yerli taklid üretimler)
- (39) İbid,Abb.10 a-c
- (40) İbid,Abb.15-16
- (41) İliada,XXIII.92
- (42) Dareberg-Saglio,s.v.amphora,s.250 ve dip not.22
- (43) İbid,Fig.287
- (44) Plinius,Naturalis Historia,XII.59
- (45) RE,s.v. amphora,s.1972.52 ; Polybius VIII.123 (Non vidi)
- (46) Odyseia,II.290,349,379 ; IX,164,204
- (47) Pithekoussai'de (İschia) bulunan en eski Yunan ticari amphoraları için bkz.Buchner,MB 8,s.286,Abb.15 ; Batı Akdeniz'deki en erken tarihli Attika "SOS" zeytinyağı amphoraları ile ilgili bkz.Shefton,ibid,s.338 ve dip not.1, Abb.1 (SOS amphoralarının Akdeniz'deki yayılma haritası)
- (48) Şarabın kalitesi ve ticari amphoraların form ve kapasitelerinin kontrolu ile ilgili bilgilerimiz i.Ö.5.yy'ın başlangıcından itibaren başlamaktadır.i.Ö. erken 5.yy'a tarihli bir yasa için bkz.Grace,Amphoras,İll.30 ; J.Pouilloux,Recherches sur l'Histoire et les Cultes de Thasos I,1954,Pl.V.3 ; Ticari amphoraların kapasiteleri ile ilgili araştırmalar son yıllarda çoğalmaktadır.i.Ö.5. yy içindeki Khios,Samos ve Thasos ticari amphoralarının

kapasiteleri ve değişiklikler ile ilgili bkz. Mattingly, JHS 101,1981,s.78-86 ; Ayrıca,Rhodos ticari amphoralarının kapasite ölçümleri için Bkz.P.M.Matheson-M.B.Wallace "Some Rhodian amphora capacities" Hesperia 51,1982,s.293-320 ; Arkaik Dönem ticari amphoraları ile ilgili herhangi bir yasa veya kapasite kontrolü için bir kayıt bulunmamaktadır. Ancak,bazı seri ticari amphoraların hacim olarak birbirlerine yakın olmaları,kapasitelerinin eşit olma istekleri ile ilgili kaygıların varlığını düşündürmektedir.

- (49) Khios ticari amphoralarının form ve kapasite değiştirme-leri ile ilgili bkz.Mattingly,op.cit,s.78-80
- (50) Grace,Amphoras,İll.27 (Thasos),49 ve 51 (Chios)
- (51) Mattingly,op.cit,Pl.1b (Chios),le,h,j,i (Samos)
- (52) İliada,XXIII.70
- (53) Ksenefon,Anabasis,V.4.28
- (54) Herodotos,IV.2
- (55) Euripides,Kyklops,327 ; Aristoteles,Historia Animalum,16.5
- (56) Herodotos,III.6
- (57) RE,s.v amphora,s.1976 ; Apollonios Rhodius IV.1764 ; Apollodoros I.9.26
- (58) Grace,Amphoras,İll.10
- (59) Michael L.Katzev "The Kyrenia Shipwreck" Expedition II.2, 1960,
- (60) Herodotos,IV.195
- (61) M.Callender,Roman Amphorae.,s.37-41
- (62) Garum,Romalılar tarafından "Liquamen" olarak da adlandırılan,balık bağırsakları ve diğer kısımları ile tuzlanmış, güneşte bırakılarak veya ateşte ısıtılarak kurutulmuş küçük balıkların ezilerek birbirlerine karıştırılması sonucu elde edilen,meyve,sebze ve et yemekleri ile birlikte kullanılan bir çeşit sostur.Günümüzdeki ançuvez ile benzerlik göstermektedir.Geniş bilgi için bkz.DareMBERG-Saglio,s.v garum,s.1459. ; Roma Döneminde Portekiz'de garum üretimi ve garum taşıyan ticari amphoralar için bkz.

- Antony J.Parker "Lusitanias amphoras" MethClass MethForm, s.35 ; Roma Döneminde Klazomenai de Garum üretiminde tanınmış bir kent olarak dikkati çekmektedir.Bkz. Plinius, Naturalis Historia XXXI.94
- (63) K.D.White,Farm Equipment...,s.125
- (64) J.H.Kent,"Stamped Amphora Handles from the Delian Temple Estates" Studies presented to D.M.Robinson II,1953,
- (65) Ticari amphoraların çocuk ve bebek mezarı olarak kullanılması,antik çağda o kadar yaygındır ki,özellikle tüm olarak ele geçmeleri nedeniyle buldukları antik mezarlıkların, Arkaik ve Klasik Dönem ticari amphoralarının incelenmelerinde çok önemli yerleri vardır.Bu çalışmada incelenen tüm profilli ticari amphoraların büyük kısmı kentin değişik mezarlıklarından gelmektedir.
- (66) Klazomenai kazısında gün ışığına çıkartılan çok sayıda sarnıç ve kuyuların içinden çıkan dolgu malzemesinin çoğunluğunu ticari amphora parçaları oluşturmaktadır. Atina Agorası'ndaki kuyularda yapılan çalışmalar sonucunda V.Grace tarafından bugünkü ticari amphora kronolojisinin temelleri atılabilmiştir.Bkz.Grace,Amphoras,Fig.38 ve metin
- (67) Grace,ibid,İll.10 ; E.L.Will "The Ancient Commercial Amphora" Archaeology 30.4,1977 ; M.Callender,Roman Amphorae, s.34-35
- (68) Grace,ibid,İll.68
- (69) M.Callender,op.cit,s.34
- (70) İbid,s.30
- (71) Naturalis Historia XVII.259 " Alii urinâ hominis aquâ mixtâ riganda cenfent quater anno,fingulis amphoris."
- (72) Buchner,MB 8,s.300
- (73) Palaia Smyrna kazı buluntuları içinde saptadığımız İ.Ö.6. yy'ın ilk yarısına tarihli beyaz astarlı Chios üretimi bir ticari amphoranın kaidesinin iç kısmında saptadığımız gibi,değişik kökenli birçok ticari amphoranın iç çeperlerinde bulunan siyah renkli bir sıva kalıntısı günümüze

kadar ulaşmaktadır. Bu sıvalardan bir kısmının, yapılan analizler sonucunda "Mastika" adı verilen ve Sakız ağacından elde edilen bir çeşit reçine olduğu anlaşılmıştır. Konu ile ilgili daha geniş bilgi için bkz. Fernand Benoit, "L'Epave du Grand Conglué à Marseille" Gallia suppl. XIV, 1961, s.50-51 ; J. André "La résine et la poix dans l'antiquité, technique et terminologie" AntCl 22, 1964, s.86-97 ; Ayrıca şarabın korunması için ağaçtan elde edilen katran ve reçine kullanılması üzerine bkz. Plinius, Naturalis Historia, XIV.25 ; Bodrum müzesinde bulunan içi reçine dolu bir Bizans Dönemi amphorası için bkz. O. Alpözen, TAD XXII.1-2, 1975, s.13 (Env.Nr.2286)

- (74) Carolyn G. Koehler, "Handling of Greek Transport Amphorae" BCH Supplement XIII, 1986, s.51, dip not.8
- (75) Petronius, Satyricon.114 "Adlatae sunt amphorae vitreae diligenter gypsatae quarum in cervicibus pittacia erant adfixa cum eo titulo : Falernum opimianum arnorum centum." ; Bazı pişmiş toprak kapaklar için bkz. Carolyn G. Koehler, ibid, Fig.1-6 ; Bizans Dönemi ticari amphoralarında, yuvarlatılmış gövde parçaları kapak olarak kullanılmışlardır. George F. Bass - Frederick H. Van Dorninck, Yassı Ada I, 1982, Fig.8-7
- (76) Dareberg-Saglio, s.v. amphora s.249b ; Grace 1956, s.103 ; Yassı Ada I, s.161 ; K.D.White, Farm Equipment... s.124
- (77) Mantar tıkaçların değişik formlardaki vazolarda İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısından itibaren kullanıldığı bilinmektedir. Paestum'daki İ.Ö.540-530 arasına tarihli bal dolu bronz bir amphora ve mantar tıkacı ile ilgili bkz. A.W. Van Buren, "News letter from Rome" AJA 59, 1955, s.305 ; H.A. Thomson, "Excavations in the Athenian Agora : 1950" Hesperia 20, 1951, s.50, dip not.4-8, Pl.25.2 ; Roma Döneminde ticari amphoralarda kullanılan mantar tıkaçlar ile ilgili bkz. Plinius, Naturalis Historia XVI.34 ; K.D.White, op.cit, s.124 ; Dareberg-Saglio, s.v. amphora s.249b "...doldurulduktan sonra ağızları mantar (cortex, suber) veya....." ; Mantar tıkaçların ticari amphoraların boyunlarının içlerine yerleştirme yöntemi ile ilgili bkz. F. Benoit, op.cit, s.52, Fig.45-46

- (78) F.Benoit,op.cit,s.52, dip not.1
- (79) M.L.Katzev,"The Kyrenia Shipwreck" Expedition 11.2,1960, s.57 ; Yassı Ada I,s.161, dip not.1
- (80) H.B.Winlock-W.E.Crum,The Monastery of Epiphanius at Thebes I,s.79-80 ; R.J.Forbes,Ancient Technology II,s.125
- (81) Bu konudaki bir uygulama ve öneri için bkz.Albert Leonard Jr,"Consideration of Morphological Variation in the Myceanean Pottery from the Southeastern Mediterranean" BASOR 241,s.94, Fig.6-7
- (82) Cecil Smith,"Amphora stopping from Tarentum" JHS 4,1883, s.158-161
- (83) Carolyn G.Koehler,BCH Supplement XIII,1986,s.52,dip not. 18-19
- (84) K.D.White,Farm Equipment...s,125
- (85) Gerek Geometrik ve Arkaik Dönem Attika "SOS" zeytinyağı amphoraları,gerekse Doğu Yunan şarap amphoralarının erken örnekleri yoğun olarak taşımada kullanılmış olmalarına karşın,depo amphoraları formunda ve geniş halka kaidelidirler ve tek başlarına ayakta durabilirler.Bkz. E.Pottier,Vases Antiques du Louvre,1897,Pl.30 D.39-40 ; Thera II,Abb.221 .Kaideler,İ.Ö.7.yy'ın ikinci yarısından itibaren özellikle beyaz astarlı ve "S" süslemeli Khios ticari amphoraları ile birlikte daralmaya başlamaktadır.
- (86) Grace,Amphoras,İll.44-46 (Khios ticari amphora serisi)
- (87) İbid,İll.64
- (88) O.Alpözen,IAD XXII.2,1975,s.6
- (89) K.D.White,op.cit,s.125
- (90) E.Lynn Roller "Commercial Trademarks on imported vases at Gordion" AJA 88,1984,s.257
- (91) MB 8, Taf.10.d ; Ayrıca Geometrik Döneme tarihli,4 tekerlekli bir arabanın üzerine yüklenmiş ticari amphoraların tasvir edildiği bir pişmiş toprak figürin için bkz. G.M.A.Richter,A Handbook of Greek Art,1974, Fig.328 (Atina National Museum 14881)

- (92) K.D.White,op.cit,Fig.38 ; Daremberg-Saglio,Fig.286
- (93) Atina Agorası'nda bulunan benzer bir ayak-kaide için bkz. Grace,Amphoras,İll.6 ; Pots and Pans,İll.13
- (94) Daremberg-Saglio,s.v amphora,s.248,Fig.280
- (95) Grace,op.cit,İll.63
- (96) Dupont,PP 104-107,1982,s.198-210
- (97) "Kalabak II" olarak adlandırdığımız antik mezarlık İzmir-Urla İskelesi asfaltı kıyısındaki D.S.İ drenaj kanalı kazısı sırasında raslantı olarak ortaya çıkartılmıştır. Kesin sınırları saptanamayan bu mezarlığın,İ.Ö.7.yy'ın sonlarından İ.Ö.6.yy'ın sonuna kadar kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır.
- (98) H.Payne,Perachora II,1962,Oxford,Kat.-Nr.47 (Late 7.cent B.C)
- (99) Elimizde Tip Klaz.II grubu ticari amphoralarından tüm profil veren bir örnek bulunmadığı için bu gruba ait ticari amphoralarda karın üzerinde yatay band olup olmadığına bilememekteyiz.
- (100) Bu ticari amphora için bkz.Calvet-Yon,GGCAP,Kat.-Nr.106, Pl.X
- (101) Khios üretimi oldukları genel olarak kabul gören beyaz astarlı,omuzlarında "S" motifli ve firnis bantlı ticari amphoralar Akdeniz,Ege ve Karadeniz kıyılarındaki tüketim merkezlerinde çok sayıda bulunmaktadır.Geniş bir bibliyografya için bkz.Dip not.233
- (102) Dupont,op.cit,s.194-196
- (103) Çalışmamızda kullanılan terminoloji çerçevesinde "astar" sözcüğü ile kil hamurundan farklı kimyasal yapıdaki (Örneğin kireç) örtüler için,"Örtü-sıva" sözcükleri ise ticari amphoranın kendi kil hamurunun inceltilmesi sonucunda elde edilen sıva için kullanılmaktadır.
- (104) Grace 1971,Pl.15.1,s.93 (Pl.15.1 için döküman)
- (105) Aynı ticari amphora için bkz.SCE II,s.423.3,Fig.181, Pl.CXXXII (83.3) ; SCE IV.2 ,Fig.LVII,Nr.25 ; Bu ticari amphora,P.Dupont tarafından da Samos üretimi olarak

- kabul edilmektedir. Dupont, PP 104-107, 1982, s.207, Fig.IE
- (106) Isler 1978, Pl.XLI, Fig.46, Kat.-Nr.48-49
- (107) Histria II, Kat.-Nr.518, Pl.54
- (108) Mylai, Tav.LI.1 (T.144)
- (109) Bkz.Dip not.101
- (110) Histria II, Kat.-Nr.520, Pl.54
- (111) Dupont, Dacia 27, 1983, s.42, dip not.69 ; PP 104-107, 1982, s.199, dip not.35
- (112) Calvet-Yon, GGCAP, Kat.-Nr.106, Pl.X
- (113) Tocra II, Kat.-Nr.2268, Fig.25
- (114) H.Payne, op.cit
- (115) Histria II, Kat.-Nr.520, Pl.54
- (116) Calvet-Yon, op.cit
- (117) Tocra II, Kat.-Nr.2268, Fig.25
- (118) Khios üretimi şişkin boyunlu ticari amphoraların dipkaide çizimleri ile ilgili bkz.Grace 1979, s.121, ill.1
- (119) Histria II, Kat.-Nr.524, 526 ve 541, Pl.54-55
- (120) Dupont, PP 104-107, 1982, s.199, dip not.35 ; Dacia 27, 1983, s.42, dip not.69
- (121) Bkz. Dış katalog K.C. Kat.-Nr.13, 15 ve 19, Lev.28-29
- (122) Calvet-Yon, GGCAP, Kat.-Nr.121-122, Pl.XII
- (123) Histria II, loc.cit
- (124) Lazarov 1973, s.16-18, Kat.-Nr.70-71, Lev.VII
- (125) Histria II, Kat.-Nr.522 ve 524, Pl.54
- (126) Lazarov 1973, s.16
- (127) Histria II, Kat.-Nr.519, 526-527, 542-544, Pl.54-56
- (128) Lazarov 1973, Kat.-Nr.70-71, Lev.VII
- (129) İbid,
- (130) Histria II, loc.cit

- (131) Lazarov 1973,s.9-10,Kat.-Nr.2-7,Lev.I ; Knipovich 1940, s.96,Lev.6a-b ; Zeest 1960,Lev.II.6a
- (132) İbid,
- (133) Anderson 1954,s.139,Kat.-Nr.48c,Fig.9 ; Grace 1979,s.121, ill.1-2
- (134) Süsleme sistemi,karakteristik form özellikleri ile birlikte ticari amphoralarda üretim yeri ile ilgili imaj yaratıcı bir etken olarak görülmüş olabilir.Bir süsleme sistemleri denemesi için bkz.Lambrino 1938,s.120,Fig.86
- (135) Anderson 1954,s.136,Kat.-Nr.17-18,Pl.7a ; Dupont,PP 104-107,s.194-196
- (136) Beyaz astarlı Khios ticari amphoralarında süsleme sistemlerini oluşturan firnis bantların kalınlıkları 0.010 m ve daha incedirler.Bazı örnekler için bkz.Ksanthos IV,Pl.25 (111) ; Karageorghis,BCH 93,1969,s.447-448,Fig.25 ; Lambrino 1938,Fig.62-68,70 ; Karageorghis,BCH 86,1962, s.336,Fig.11 ; Karageorghis,GGCAP,s.62,Kat.-Nr.10,Pl.II.5 ; Mytai,Tav.XLIX (T.32) ; Gjerstadt,GGCAP,Pl.XXI (5-6), XXII (1-3)
- (137) Bkz.Dip not.131
- (138) Knipovich 1940,s.96
- (139) Anderson 1954,s.139,Kat.-Nr.51,Fig.8 ; Vanderpool,Hesperia 15,1946,s.278,Kat.-Nr.27,Pl.28 ; Grace,Amphoras,ill.44 ; Lambrino 1938,s.112,Fig.75 ; Williams II,Hesperia 47, 1978,s.18,Fig.5 (C-1977-106)
- (140) Khios sikkeleri üzerinde yer alan şişkin boyunlu ticari amphora tasvirleri ile ilgili bkz.Grace,ibid,ill.49 ; Mattingly,JHS 101,1981,Pl.1.b
- (141) Kerameikos IX,Taf.45(17),48(34) ; Lambrino 1938,Fig.86.a ; Grace,Amphoras,ill.44
- (142) Klazomenai ile aynı körfezin kıyısında (Hermos) yer alan Palaia Smyrna'da Tip Klaz.IV ticari amphoralarına daha az raslanması dikkat çekicidir.Bununla birlikte,1951 yılından beri devam eden kazılarda,ticari amphoralar ile ilgili gözlemlerimizi birkaç yıldan beri yaptığımızı

ve son yıllardaki çalışmaların da genellikle İ.Ö.4.yy'a tarihli yapı katlarında yoğunlaştığını belirtmek gerekmektedir. Palaia Smyrna'nın Arkaik Dönemde ticari amphora üretiminde bulunup bulunmadığı da bugüne kadar açıklığa kavuşturulmamış bir sorun olarak ortada durmaktadır. Konu ile ilgili olarak bkz. Dupont, Dacia 27, 1983, s.25-26

- (143) Pitane (Çandarlı) antik mezarlığında 1959-60 yıllarında yapılan kazılarda ele geçen kalın firnis bandlı ve Tip Klaz.IV ticari ampore form ve süsleme sistemine sahip bir ticari amphora, yükseklik (0.700-0.720 m), boyun yüksekliği (0.145 m) ve hamur görünüşü ile Klazomenai üretimi ticari amphoralardan ayrılmaktadır. Kazıdaki buluntu durumu ve tarihi ile ilgili herhangi bir bilgi olmaması nedeniyle bu ticari amphora Tip Klaz.IV grubu tipolojik sınıflandırması dışında bırakılmıştır. Env.Nr. İzmir Müzesi. 4333.
- (144) Gryneia (Yeni Şakran) antik mezarlığında Bergama Müzesi tarafından yapılan kurtarma kazılarında gün ışığına çıkartılan ticari amphora buluntularını, kısa bir süre için de olsa, inceleme fırsatını bulduk. Bu buluntular arasında tip Klaz.IV ticari amphoralarına ait parçalar bulunmaktadır.
- (145) Kyme ve Kolophon antik yerleşmelerinde yaptığımız gezilerde yüzeyde rasladığımız ağız kenarı-boyun parçaları, Tip Klaz.IV grubu ticari amphora grubunun bu antik kentlere de ihraç edildiğini göstermektedir.
- (146) Dupont, PP 104-107, 1982, s.200. P. Dupont, Teos'da yüzeyde bulunduğu ticari amphora parçalarının hamur kompozisyonlarının farklılıklarından hareketle, Klazomenai'nin bu ticari amphoraların üretiminde yalnız olmadığını ileri sürmektedir.
- (147) Karageorghis (2), s.63 ,Kat.-Nr.22, Pl.CXVI ve CCXXIV ; Gjerstadt, GGCAP, s,37, Kat.-Nr.199, Pl.XXIII.2 ; Calvet-Yon, 1978, s.49, Pl.XXIII, Fig.5d
- (148) Coldstream 1981, s.18, Pl.XVI.9 ve XVIII.10 ; Karageorghis, GGCAP, s.62, Kat.-Nr.11, Pl.II.6

- (149) Coldstream 1981,s.21 (Inv.Nr.PM 1405)
- (150) Tarsus III,Kat.-Nr.831,Fig.77 ve 129
- (151) Slaska 1978,s229,Pl.C,Fig.30
- (152) Tanis II,Pl.XXXIII.10
- (153) Roberts 1986,Kat.-Nr.421-422,Fig.42,Pl.18 ; Pots and Pans,İll.13 ; Grace,Amphoras,İll.35
- (154) Campell,Hesperia 7,1938,s.608,Kat.-Nr.217,Fig.29
- (155) Thera II,s.62 ve 118,Abb.214 ve 425.b (Grab 94)
- (156) Lambrino 1938,Kat.-Nr.4-5,8-9,Fig.76-79,81-82,89.1-2,168 ; Histria II,Kat.-Nr.522,527,537,545,547,Pl.54-56
- (157) Dupont,PP 104-107,1982,s.193-209 ; Dacia 27,1983,s.19-43
- (158) Histria'da tüm profil veren Tip Klaz.IV grubuna giren bir ticari amphora bulunmaması nedeniyle,M.Lambrino tarafından "Tip B" olarak adlandırılan bu grubun rekons-türksiyon girişimlerinde,özellikle gövde ve kaide form-larında abartmalı sonuçlara varılmış ve bu nedenle yanlış paraleller gösterilmiştir. Bkz.Lambrino 1938,Fig.77, s.123,dip not.1
- (159) Zeest 1960,Lev.II.6a
- (160) Kaposchina 1956,s.243,Lev.18.1
- (161) Tonçeva 1967,s.168-180,Fig.17
- (162) Histria II,loc.cit
- (163) Zeest 1960,s.133
- (164) Coldstream 1981,s.133
- (165) Slaska 1978,s.230
- (166) Zeest 1960,loc.cit
- (167) Roberts 1986,s.67-68,Kat.-Nr.421-422,
- (168) Herodotos,V.123
- (169) R.M.Cook,"A list of Clazomenian Pottery" BSA 47,1952, s.123 ff,Pl.29,1-2

- (170) Carl Roebuck, Ionian Trade and Colonization, 1959, New-York, s.14 "Klazomenai was probably founded as an agricultural colony by Colophon rather than to provide that city with a harbor on the Gulf of Smyrna."
- (171) Diodorus Siculus III 5 79 I (C.Bayburtoğlu, Erythrai, 1975, Ankara, s.35) ; Lesbos şarabı için bkz.Barbara G.Clinkenbeard, "Lesbian wine and storage amphoras", Hesperia 51, 1982, s.254-256
- (172) Bugüne kadar, ana karadaki Klazomenai antik yerleşmesinde yapılan kazılarda İ.Ö.5 yüzyıla ve İ.Ö.4.yy'ın üçüncü çeyreğinden sonraya tarihli hiçbir yapı katı tespit etmek mümkün olmadı.Bu dönemlere ait yerleşmelerin Karantina adasında buldukları bilinmektedir.Bununla birlikte, Karantina adasında henüz kazılara başlanmaması nedeniyle, Klazomenai'nin İ.Ö.5.yy'da ve Hellenistik Dönemde ticari amphora üretip üretmediğini bilememekteyiz. Önümüzdeki yıllarda yapılacak kazıların bu konuya açıklık getireceğini zannediyoruz.
- (173) Herodotos, II.178
- (174) H.Engelmann-R.Merkelbach, Die Inschriften von Erythrai und Klazomenai, Bonn, 1973, s.482, Nr.502 ; R.Merkelbach, "Das Attische Dekret für Klazomenai aus dem Jahr 387 " ZPE 5, 1979, s.32-36
- (175) Strabo, Geographika (The Geography of Strabo), terc.H.L. Jones, vol.VI 14.1.36 " Ἐκ δὲ τοῦ Ὑποκρημένου Χυτρίων ἐστὶ τόπος ὅπου πρότερον Ἰδρυντο Κλαζομεναί .Εἰθ' ἣ νῦν πόλις νησία ἔχουσα προκειμένα ὀκτώ γεωγούμενα."
- (176) Οικονομικαδlı eserin İ.Ö.384-322 yılları arasında yaşamış filozof Aristoteles'e ait değil, kendisinden sonra yaşamış başka birine ait olduğu sanılıyor.İ.Ö.300'den İ.S.400'e kadar olan döneme tarihlenebilir.Bu nedenle, kendisinden Pseudo Aristoteles olarak söz edilmektedir.
- (177) Aristoteles, Oikonomikos II, 2 1348b 16a " Κλαζομένιοι δ' ἐν σιτοδείᾳ ὄντες χρημάτων τε ἀποροῦντες ἐφηφίσαντο παρ' οἷς ἔλαιόν ἐστι τῶν ἰδιωτῶν, δανεῖσαι τῇ πολεὶ ἐπί

τοκῶ γίνεται δέ πολὺς ὄντος ὁ καρπὸς ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν. Δάνεισαντων δέ μισθωσάμενοι πλοῖα απέστειλαν εἰς τὰ ἐμπόρια, ὅθεν αὐτοῖς ἦκε σίτος, ὑποθήκας γενομένης τῆς τοῦ ἐλαίου τιμῆς."

- (178) Dioskorides (Διοσκορίδης) Pedakios veya Pedanios : Kilikya'nın Anazarvos şehrinde, muhtemelen İ.S.1.yüzyılda, Cladius ve Nero (İ.S.41-69) devrinde yaşamış Περὶ "Ἰλης Ἱατρικῆς ("tıbbi materyal hakkında") : Materia Medica adlı bir eser yazdı. Bu eserin büyük bir araştırma ürünü olduğu kabul edilir. Yüzyıllarca standard bir el kitabı olarak kullanılmıştır. Bu eserinde 600 ot ve 1000 ilaç hakkında bilgi verir ve tıpta kullanılan malzemelerin tasvirleri ve kullanılış şekilleri anlatılır.
- (179) De Materia Medica, Edition Max Wellmann, vol. III, Berlin, 1914, v 6,9 " ὁ δέ Κῶος καὶ Κλαζομενίος διὰ τὸ θαλάττης πολλῆς μετέχειν εὐφθαρτοὶ καὶ πνευματώδεις, κοιλίας τε παρακτινοῦ, καὶ νευρῶν δέ εἰσι βλαπτικοί.", " Klazomenai ve Kos şarapları ise, içlerinde çok miktarda deniz suyu bulundurduğu için hazmı kolay, nefes açıcı (?) ama karın (mide) için tahripkar ve sınırlar için zararlıdır."
- (180) Plinius Secundus (Yaşlı Plinius) : İ.S.23 yılında Kuzey İtalya'nın Novum Comum şehrinde doğdu İ.S.79 yılında öldü. Eseri Naturalis Historia (Doğa Tarihi) 77 yılında yayınlandı.
- (181) Naturalis Historia XIV, 73-74 " Nunc gratia ante omnia est Clazomenaio, postquam parcius mari condiunt." "Bugün Klazomenai şarabı, daha az deniz suyu karıştırıldığından beri tercih edilmektedir."
- (182) İbid, XXXI, 94 "Laudantur et Clazomenae garo Pompeique et Leptis, sicut muria Antipolis ac Thurii, iam uero et Dalmatia." "Antibes ve Thurii'nin salamuraları gibi, Leptis, Pompei ve Klazomenai'nin de garumu ünlüdür."
- (183) Antony J. Parker "Lusitanias amphoras" MethClass MethForm, s.35-46

- (184) R.M.Cook, Clazomenian Sarcophagi, Verlag Philip von Zabern, Mainz, 1981 ; Greek Painted Pottery, London, 1960 ; " A list of Clazomenian Pottery" BSA 47, 1952, s.123-152, Pl.29-33
- (185) Dupont, PP 104-107, 1982, s.200-201 ; Dacia 27, 1983, s.25-26
- (186) Sistematik yüzey araştırmalarında toplanan üretim artıkları, resmi kadastro paftaları, ada ve parsel numaraları belirtilerek kodlanmaktadır. Akropolis'in batısında, Yıldıztepe mezarlığına giden yol (Eski Urla yolu) ve Evren Kaya deresi arasında kalan bir üretim alanı 21/18/5, 21/85/28, 21/85/32, 21/89/5 ve 21/89/15 numaralı pafta, ada ve parselleri kaplamaktadır.
- (187) Dupont, loc.cit
- (188) Miken kaplarındaki bu sembol ve işaretler dahi, A.W. Johnston tarafından ticari markalar olarak yorumlanmaktadır. Bkz. Trademarks, s.1, dip not.1'de bu konuda geniş bir bibliyografya bulunmaktadır.
- (189) En eski Yunan kolonisi olan Pithekoussai'de (Ischia) ele geçen bir amphoranın üzerinde Semitik yazılar ile yan yana, grafito tekniğinde yapılmış " ϕι " harfleri bulunmaktadır. Bkz. Buchner, MB 8, s.292-293, Abb.15-16
- (190) Teknikler ile ilgili bkz. Trademarks, s.4 .A.W. Johnston, "dipinto" deyimini, boya kili-firnis "glaze" tekniğini de içine alan geniş bir grubu tanımlamak için kullanmakta ve "dipinto" grubu içinde yer alan 4 ayrı teknik tespit etmektedir. Bunlar; "added red, as used in black-figure decoration", "A non lustrous black pigment" , "glaze" , "matt red paint" olarak 4 ayrı tekniktir. Kullanılan tekniğin kataloglarda belirtilmesi ve bu tekniklerin fırın öncesi veya sonrası uygulandığının belirtilmesi, aşağıda da göreceğimiz gibi, bu markaların anlamları ile ilgili bazı hipotezlerin dışarıda bırakılması için gerekli olmaktadır.
- (191) W. Technau, "Griechische Keramik im Samischen Heraion", AM 54, 1929, s.29-31 ve 58-64 ; G. Kopcke, "Heraion von Samos : Die Kampagnen 1961-1965 im Sudtemenos", AM 83, 1968, s.266-268 ; G. Dunst, "Archaische Inschriften aus Samos", AM 87, 1972, s.144-149

- (192) M.Lang, "Numerical notation on Greek vases", Hesperia 25, s.1-24, Pl.1-6
- (193) Tüm olasılıkların geniş olarak tartışıldığı bir monografi için bkz.Trademarks, s.1 vd ; Ayrıca, Kıbrıs'da bulunan Attika üretimi kaplardaki grafito markalar için bkz. Jhonston 1981, s.45-49, Pl.XXXIV-XXXVII
- (194) Bkz.dip not.189
- (195) Trademarks, s.1 " Φis resumably the beginning of a personal name, as it is on a good number of later vases. The exact significance of such marks is hard to establish; in deed there may have been more one purpose in inscribing them. Most on doubt indicate ownership, but as most of these amphorae were imports into Pithekoussai, it is open to consider that the owners may have been the traders who brought them and displayed them on the strand there."
- (196) Jhonston-Jones, BSA 73, 1978, s.128-132, Fig.1,7
- (197) Trademarks, loc.cit
- (198) Javier de Hoz Bravo, "Un grafito griego de Toscanos y la exportation de aceite Ateniese en el siglo VII." MM 11, 1970, s.102-109
- (199) Anderson 1954, s.123-182
- (200) Tocra I, s.139, Kat.-Nr.1414, Pl.90 ; Tocra II, s.62, Kat.-Nr. 2260 ; F.Petrie, Tanis II, Pl.34 ; Lambrino 1938, s.222, Fig.184, 202.5 ve 185, 202.6
- (201) Trademarks, loc.cit
- (202) Aşağıdaki çeşitli antik merkezlerde ele geçen ve form olarak Klazomenai üretimi olarak saptadığımız markalı ticari amphoraların liste ve bibliyografyası verilmektedir.
Histria
a) Yukarıda birleşen üç yaprak motifi (fırın öncesi firnis ile). M.Lambrino 1938, Fig.78-79, Kat.-Nr.5 (B 1898 bis)
b) Haç motifi veya Khi harfi (fırın öncesi firnis ile). İbid, Fig.76-77, Kat.-Nr.4 (B 1868)
c) $\Delta A A$ veya $\Delta H A$ (fırın sonrası dipinto kırmızı boya ile). İbid, s.212-213, Fig.168 ve 202.1 (B 2196)

- d) θ veya ortası noktalı daire motifi (fırın öncesi firnis ile).İbid,s.216,Fig.177 (B 2517)
- e) $\Delta\Delta$ (fırın sonrası dipinto kırmızı boya ile).İbid,s.215 Fig.172 ve 202.2 (B 1670)
- f) θ veya ortası noktalı daire motifi (fırın öncesi firnis ile).İbid,s.217,Fig.173 ve 202.3
- g) İç içe üç daire motifi (fırınlama öncesi firnis ile). İbid, Fig.181, (B 5003)

Atina Agorası

Retrograd Gamma (?) (fırın öncesi firnis ile).Roberts 1986, Kat.-Nr.422,Pl.18 ; Pots and Pans, ill.13 ; Grace, Amphoras, ill.35

Korinth

Anlaşılmayan işaret (teknik belirtilmemiş),Campell, Hesperia 7,1938,s.608,Kat.-Nr.217, Fig.29

Thera

- a) Omuzda iki veya üç harfli (ligatür) bir imza (kırmızı firnis ile ?).Thera II,s.228, Fig.426
- b) Aynı amphoranın boynu üzerinde N harfi (siyah boya ile).İbid,s.62 ve 228

Kition

Omuzda N harfi (boya ile.Fırın öncesi veya sonrası tatbiki ile ilgili bilgi verilmemiş).Coldstream 1981,s.18, Pl.XVI.9 ve XVIII.10. Aynı amphora ve markayı yayınlayan V.Karageorghis, harf ve markanın tekniği için "Sign N engraved on shoulder after firing" yazmaktadır.Bkz. Karageorghis, GGCAP, s.62, Kat.-Nr.11, Pl.II.6

Marion-Paphos

Omuzda boya ile B harfi.Coldstream 1981,s.21 (Inv.Nr.P.M. 1405)

- (203) Lambrino 1938,s.212
- (204) İbid,s.213,220 (Kat.-Nr.15)
- (205) Tanis II,Pl.XXXII

- (206) Coldstream 1981,s.18 "N painted on shoulder" ve s.21 " letter B painted on the shoulder."
- (207) Dipinto boya ve firnis "glaze" ile ilgili olarak bkz. Trademarks,s.4
- (208) Lambrino 1938,s.213,Kat.-Nr.1 (ΔΑΑ veya ΔΗΑ) ve s.224, Kat.-Nr.29 ; Naucratis I,Pl.XXI,Kat.-Nr.739 (ΑΦΟΔΙΤΗ)
- (209) M.Lang,"Numerical notation on Greek vases",Hesperia 25, 19,1956,s.1-24,Pl.1-6
- (210) İbid,s.2
Oxybaphon	: 0.0684 lt
Kotyle (4 oxybaphon)	: 0.2736 lt
Choinix (4 kotylai)	: 1.0940 lt
Chous (12 kotylai)	: 3.283 lt
Metretes (12 chous)	:39.390 lt
- (211) İbid,s.10,Kat.-Nr.44 (ΔΣ : 10 stater) ,s.13-16,Kat.-Nr. 62-70
- (212) Bu terimler ile ilgili genel bilgi için bkz.Daremborg-Saglio,s.1756 (Mercator)
- (213) Trademarks,s.48
- (214) Jeffery 1961,Fig.8.7,39,s.181,dip,not.1
- (215) İbid,s.114 ve 133,Fig.33
- (216) Khios şişkin boyunlu ticari amphoralarında en çok görülen firnis ile yapılmış harfler "Omikron" ve "Theta"dır.Bu harflerin dışındakilere çok seyrek raslanmaktadır. Bkz. Aris N.Çaravopoulos," Η αρχαία πόλη της Χίου",Horos 4,1986, s.124-144,Pin.30.4 ve 37a
- (217) Herodotos,II.178
- (218) V.Grace,"Stamped Amphora Handles found in 1931-1932" Hesperia 3,1934,s.296 ; Theopompus,Khios'da ilk kez bağcılık ve şarapçılığın başlatılması ile ilgili bir geleneği aktarmaktadır.Bkz.FGrHist 2B Nr.276
- (219) Astarlı ve "S" süslemeli Khios üretimi ticari amphoralar ile ilgili ve genel form tipolojik sınıflandırma denemesinde kullanılan örneklerin dışında,kalan Akdeniz,Ege ve Karadeniz kıyılarındaki merkezlerde ele geçen buluntular bu dip notta verilmektedir.Tipoloji denemesinde

kullanılan örnekler ise her tip için ayrı ayrı aşağıdaki dip notlarda gösterilmektedir.

Maroc (Fas) : F.Villard, "C ramique Grecque du Maroc", Bulletin d'Archeologie Marocaine 4, 1960, s.1-2, Pl.1

Marsilya : J.Boardman, The Greek Overseas, 1980, London, s.219 ; F.Villard, "C ramique ionienne et Phoc en en Occident", PP 25, 1970, s.125, Fig.4

Megara Hyblaea : G.Vallet-F.Villard, La C ramique archaique, Megara Hyblaea II, 1964, Paris, s.84 (5/27), Pl.70.6

Velia : J.P.Morel, "La Céramique archaique de Velia", Simposio de Colonisaciones 1971, Fig.VI, 10-13, 14-18

Gravisca : Slaska 1978, Pl.XCVIII, Fig.26-28, s.228

Roma : Early Rome III, 1960, s.80, Fig.50, Nr.55 ; Early Rome IV, 1966, s.289, Fig.159.4

Osteria : Cristofani 1978, Pl.LXXIX, Fig.24. Ayrıca, ibid, s.162-163'de Vulci ve Cerveteri antik mezarlıklarında g n ışığına  kartılan beyaz astarlı Khios ticari amphoraları ile ilgili geniş bir d k m ve bibliyografya bulunmaktadır.

Neapolis : Rouillard 1978, s.282, Pl.CXXIV, Fig.4

Sukas : Sukas II, s.72, Kat.-Nr.322-324, Pl.XVI

Ras el Bassit : Courbin 1978, s.41-42

Naucratis : F.Petrie, Naucratis I, Pl.XVI.4

Tarsus : Tarsus III, s.326, Kat.-Nr.1620-1621

Amathonte : Thalmann, GGCAP, Pl.VI.3a-c

Salamine : Calvet-Yon, GGCAP, s.18, Kat.-Nr.99-104, Pl.X

Kition : Jhonston 1981, Pl.XXVII, 18

Khios : Anderson 1954, s.136, Kat.-Nr.17-21, Pl.7a ve Fig.9 ; J.Boardman, Greek Emporio, s.179, Kat.-Nr.940, Fig.126

Kyme : H.Tahsin U anku  başkanlığında Kyme'de 1979 yılında yapılan kurtarma kazılarında ele ge en buluntular arasında beyaz astarlı ve kırmızı band süslemeli bir kulp-g vde par ası bulundu (yayınlanmadı.)

- Thasos : Ghali-Kahil 1960,Pl.XII (1-9)
Sozopol : INM.Varna XI,1975,Pl.I (AR 30,1983-1984,s.72'
den alıntı.)
Histria : Lambrino 1938,Fig.67-70 ; Histria II,Kat.-Nr.
348-351,Pl.21 ; Dimitriu-Coja,Dacia 2,s.71-73,
Fig.2,Nr.10
Berezan : Zeest 1960,Lev.I(2.a-b)
Olbia : A.N.Lejpunskaja,Keramicheskaja Tara iz Olvii,
Kiev,1981
Tamans : AO 1978,s.131-132 (AR 30,1983-1984,s.89'dan
alıntı)
Batum : Voprosy Istorii Narodov Kavkaza 1966,s.69-72 ;
Tskhaltubo I,s.312 (AR 30,1983-1984,s.94'den
alıntı)

- (220) Grace,Amphoras,Ill.44-51
(221) Anderson 1954,s.168-170,173,Fig.5,8-9
(222) Bernard,BCH 88,1964,s.137-140
(223) Dupont,PP 104-107,1982,s.194-197
(224) Asatene III,1916-1920,s.259,Fig.111.b
(225) E.Pottier,Vases antiques du Louvre,Paris,1986,s.36,D.40,
Pl.30
(226) Goffredo Ricc,"Banditaccia",MontAnt 42,1955,Fig.77.24
(44:21119),25 (52:21127)
(227) Daux,BCH 85,1961,s.934,Fig.34 ; Bernard,op.cit,Fig.50
(228) Calvet-Yon,GCCAP,s.18,Kat.-Nr.105,Pl.X.105 ; Calvet-Yon
1978,s.49,Pl.XXIII,Fig.5c
(229) Anderson 1954,s.168-170
(230) Bernard,op.cit,s.137-140
(231) Calvet-Yon,GCCAP,s.18,Kat.-Nr.105
(232) E.Pottier,loc.cit
(233) J.M.Cook,BSA 53-54,1958-1959,s.16,Fig.4 ; J.Boardman,The
Greek Overseas,s.17,Fig.1

- (234) Pitane (Çandarlı) mezarlığında Prof.Dr.Ekrem Akurgal başkanlığında yapılan kazılarda 1959 yılında bulunmuştur. Yayınlanmamıştır.Env.Nr.İzmir Müzesi.4332, Korunan yükseklik.0.690 m,muhtemel yükseklik.0.720 m
- (235) Lazarov 1973,Lev.I.1
- (236) Mylai,Tav.XLIX,1-2 (T.32),XLVIII,1-2 (T.146) ; Fasti Arceologici VI,1953,Fig.79
- (237) Karageorghis,GGCAP,s.62,Pl.II.5 ; Coldstream 1981,Pl.XVI.6, XVIII.6
- (238) Gjerstadt,GGCAP,s.37,Pl.XXI.5 ; Karageorghis,BCH 93,1969, s.447-448,Fig.25
- (239) Lambrino 1938,Fig.63-66
- (240) Tocra II,Kat.-Nr.2258,Fig.25
- (241) Athenian Agora VIII,s.57,Kat.-Nr.225,Pl.13,42
- (242) Bkz.dip not.233,239 ve 241
- (243) Tocra II,loc.cit
- (244) Karageorghis,BCH 86,1962,s.336,Fig.11 ; Gjerstadt,GGCAP, Pl.XXI.6
- (245) SCE II,s.399 (tomb 73),Nr.22-26,Pl.LXXVII.1,s.402 (tomb 74) Pl.LXXVII.2 ; Gjerstadt,op.cit,s.37,Kat.-Nr.185-187,Pl.XXII, 1-3
- (246) Ksanthos IV,Pl.25,Kat.-Nr.111
- (247) Thera II,s.63,Abb.218 ve 425c
- (248) Tanis II,Pl.XXXIII.10 ve XXXVI.5
- (249) Korinth : Williams II,Hesperia 45,1976,Pl.20(28) ;
Hesperia 47,1978,s.18,Fig.5
- Kıbrıs : SCE II,Fig.LXIII (4a-b) ; Jhonston 1981,
Kat.-Nr.19-33,Pl.27,31
- Megara Hyblaea: G.Vallet-F.Villard,La Céramique archaïque,
Megara Hyblaea II,1964,Paris,Pl.70(1)
- Thasos : Ghali Kahil 1960,Pl.A-C ve VIII.1,XII.11
bis.
- Khios : J.Boardman,Greek Emporio,Fig.126 (954)

- Miletos : Voigtlander 1982,Abb.6,Kat.-Nr.31-36 ;
Kleiner-Wiener,IstMitt 22,1972,s.73-74,
Abb.2-4
- Sukas : Sukas II,Kat.-Nr.325,Fig.d
- Histria : Histria II,Kat.-Nr.353-364,368-371,Pl.52-
53

Karadeniz kıyılarında ele geçen diğer buluntuların bibliyografyası "AR 30,1983-1984,s.71-97"den alınmıştır.; AO 1972, s.143-144 ; 1978,s.131-132 ; KSIA 151,1977,s.12-13 ; KSIA 145,1976,s.35 ff ; Vekove 1975,s.3 ve 48

- (250) Histria II,s.161 (XI.2),Pl.86
- (251) Zeest 1960,Lev.II(6a) ; Knipovich 1940,s.96,Pl.6a-b
- (252) Lazarov 1973,Lev.I,Kat.-Nr.2-7
- (253) Campell,Hesperia 7,1938,s.608,Kat.-Nr.214,Fig.29
- (254) İbid,Kat.-Nr.213,Fig.29
- (255) Grace,Amphoras,İll.44 (sağdan birinci) ; Roebuck,Hesperia 9,1940,s.257,Kat.-Nr.336,Fig.61
- (256) AA 39,1914,Abb.53
- (257) Lambrino 1938,Fig.71-74 (Tip A.1-2)
- (258) Lazarov 1973,Lev.I,Kat.-Nr.9
- (259) Kerameikos IX, 17(SW 137),Taf.48.5, 34(HW 58),Taf.48.2, 48(SW 127),Taf.49.4, 95(SW 147),Taf.51.6, E 13(b.28),Taf. 86.2, E 16(C 29a),Taf.87.1
- (260) Grace,op.cit,İll.44 (soldan birinci)
- (261) İbid,İll.44 (sağdan birinci) ; Roberts 1986,Kat.-Nr.519-520,Fig.42,Pl.18
- (262) Zeest 1960,Lev.III (10a)
- (263) Lazarov 1973,Kat.-Nr.8,Lev.I
- (264) Anderson 1954,Kat.-Nr.51,Fig.8
- (265) Mattingly,JHS 101,1981,s.78-80,Fig.Ia ; Grace,op.cit,İll. 44-47
- (266) Praktika 1921,s.16-18 ; 1922,s.34 ; Monastrakia mezarlığı sınırları içinde bulunan beyaz astarlı bir ticari amphora için bkz. Doğer 1986,s.463,Fig.1

- (267) Bkz.Dip not.229-241
- (268) J.M.Cook, BSA 53-54, 1958-1959, s.16, Fig.4 ; J.Boardman, The Greek Overseas, s.17, Fig.1
- (269) Env.Nr.İzmir Müzesi 4332
- (270) Bkz.Dip not.268-269
- (271) Lambrino 1938, s.100, Fig.64 ; Histria II, Kat.-Nr.348, Pl.53
- (272) Athenian Agora VIII, Kat.-Nr.225, Pl.13
- (273) Tocra II, Fig.25, Kat.-Nr.2258
- (274) Thasos'da yerinde inceleme fırsatı bulduğum bu ticari amphoranın yayınlarda sadece fotoğrafı bulunmaktadır. Bkz.Daux, BCH 85, 1961, s.934, Fig.34 ; Bernard, BCH 88, 1964, s.137-140, Fig.50
- (275) Sukas II, s.72, Kat.-Nr.322, Fig.d, Pl.XVI
- (276) Early Rome III, 1960, Fig.50, Nr.55 ; Early Rome IV, 1966, s.298, Fig.159.4
- (277) Anderson 1954, Kat.-Nr.18, Fig.5
- (278) Bkz.Dip not.268
- (279) Slaska 1978, Fig.26
- (280) Lambrino 1938, Fig.63-64, 86.d ; Calvet-Yon, GGCAP, Kat.-Nr.105, Pl.X ; Gjerstadt, GGCAP, Kat.-Nr.184, Pl.XXI ; Karageorghis, GGCAP, Kat.-Nr.10, Pl.II.5 ; Mylai, Tav.XLIX, 1.2 (T.32)
- (281) Lambrino 1938, s.99 ; Calvet-Yon 1978, s.49, Pl.XXIII
- (282) Bkz.dip not.268
- (283) Lambrino 1938, s.101
- (284) Athenian Agora VIII, loc.cit
- (285) Histria II, s.161 (XI), Pl.86
- (286) Zeest 1960, Lev.II(6.a) ; Knipovich 1940, s.96, Pl.6a-b
- (287) Lazarov 1973, Kat.-Nr.2-7, Lev.I
- (288) Campell, Hesperia 7, 1938, s.608, Kat.-Nr.214, Fig.29
- (289) Lambrino 1938, Fig.71-74 (Type A.1-2)

- (290) Kerameikos IX,Taf.45.8, 48.2, 49.4, 86.2, 87.1
- (291) Roberts 1986,Kat.-Nr.419,Fig.42 ; Histria II,Kat.-Nr.364, Pl.52 ; Aris N.Çaravopulos,Horos 4,1986,Pin.30.2
- (292) Khios ticari amphoralarına ait değişik dip-kaidelerin gelişimi için bkz.Anderson 1954,Fig.9 (20a,21b,48c-d,54e, f-g) ; Aris N.Çaravopulos,loc.cit ; Zeest 1960,Tav.III (10 a-b,11 a-b) ; Grace 1979,s.121,ill.1-4
- (293) Roberts 1986,Kat.-Nr.419,Pl.18 ; Kerameikos IX,Taf.48.2, 49.4 ; Sukas II,Kat.-Nr.325,Fig.6,Pl.XVI ; Anderson 1954, Kat.-Nr.51,Fig.8 ; Voigtlander 1982,Kat.-Nr.32,Abb.6 ; Campell,Hesperia 7,1938,Kat.-Nr.213,Fig.29 ; Aris N.Çaravopulos,ibid,Pin.30.4
- (294) Kerameikos IX,Taf.45.8, 51.6, 55.4, 86.2 ; Johnston 1981, s.39,Kat.-Nr.19,Pl.XXVII ; Lambrino 1938,Fig.178 ; AA 29, 1914,Abb.53
- (295) Lambrino 1938,Fig.71-72
- (296) Histria II,Kat.-Nr.363,Pl.52 ; Lambrino 1938,Fig.178 (ağız kenarı ile boynun birleşim yerinde),185b (kulp üzerinde), 195
- (297) Grace 1953,Kat.-Nr.152,Pl.40. Ayrıca,Palais Smyrna ve Klazomenai buluntuları arasında İ.Ö.4.yy'a tarihli,Khios üretimi ticari amphoraların boyunları üzerinde baskı-mühür yöntemi ile yapılmış daire formunda markalar raslanmaktadır.
- (298) Lambrino 1938,Fig.182 ; Ksanthos IV,Kat.-Nr.111,Pl.25, s.69 " A la naissance de la panse et sur la panse trois cercles rouges "
- (299) Tanis II,Pl.XXXVI.5 ; Tocra II,s.62,Kat.-Nr.2260 ; Johnston 1981,s.39,Kat.-Nr.16,20 ; Gjerstadt,GGCAP,s.37, Kat.-Nr.185-187,Pl.XXII ; Karageorghis,GGCAP,Kat.-Nr.10, Pl.II.5 ; Thera II,Abb.218 ve 425c
- (300) Aris N.Çaravopulos,loc.cit ; Histria II,Kat.-Nr.357,Pl.52 Ghali Kahil 1960,Pl.VIII.1 ; J.Boardman,Greek Emporio, Kat.-Nr.954 ; Voigtlander 1982,Kat.-Nr.33,35,Abb.6
- (301) Zeest 1960,Tav.II(6a) ; Lambrino 1938,Fig.173,180-181

- (302) Lambrino 1938, Fig. 86 a-b ; Kerameikos IX, Taf. 45.8, 48.2 ; Grace, Amphoras, Fig. 44 (soldan birinci) ; Roebuck, Hesperia 9, 1940, S. 257, Kat.-Nr. 336, Fig. 61
- (303) Grace, *ibid*, (soldan ikinci ve dördüncü) ; Kerameikos IX, Taf. 49.4, 51.6, 55.4, 60.1, 62.5, 86.2, 87.1, 92.3
- (304) Lambrino 1938, s. 112
- (305) Histria kazı buluntularının yayınlandığı ikinci bir yayın olan Histria II'de şişkin boyunlu Khios üretimi ticari amphoraların hemen hemen tümü İ.Ö. 6. yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir (NA. III : İ.Ö. 560-490)
- (306) Kerameikos IX, loc. cit
- (307) Hommel 1967, Fig. 83, Pl. Ib, d, f ve Pl. 1. c, h (Type 2)
- (308) Dupont, PP 104-107, 1982, s. 204, Fig. 6-7 ; Dacia 27, 1983, Fig. 19, s. 28/10
- (309) Bkz. CVA Rhodos II D 1, Taf. 2, 3 ; 3.3 ; Clara Rhodos IV, s. 245, Abb. 265 ; s. 255, Abb. 278
- (310) Dr. Numan Tuna başkanlığında bir Türk-Fransız araştırmacılar grubu tarafından Datça Yarımadasında, ticari amphora üretimleri ve atelyeler üzerine 1985 yılından bu yana, çok geniş bir yüzey araştırması gerçekleştirilmektedir. Körmen Boğazı'nda, deniz kıyısında yer alan bir üretim alanı, liman inşaatı sırasında tamamen tahrip edilmiştir. Bu nedenle, sadece yüzeyde bulunan az sayıda üretim artıkları toplanabilmiş ve sistemli bir araştırma imkanı bulunamamıştır. Bunun yanında, Reşadiye'deki çok büyük bir ticari amphora üretim alanında ise, yer yer, Körmen Boğazı'nda ele geçen yüksek ve ince yastık formunda ağız kenarlı amphora parçalarına raslanmaktadır. Gelecekte bu bölgede yapılacak kazıların sorunu aydınlayacağı kanısını taşımaktayız. Ayrıca, Knidos kazı evinde korunan ve denizden bulunmuş bir ticari amphora üst gövdesi, Miletos tipi amphoralarda bulunan ağız kenarı ve kademeli boyuna sahip olmasına karşın, kil hamuru kompozisyonu ile Körmen Boğazı buluntularına benzemektedir. Benzer bir üst gövde için bkz. G. Vallet-F. Villard, Megara Hyblaea II, s. 89, Pl. 77.3 (Tip III).

- (311) Miletos kil hamurlarının özellikleri ve yoğun mika içer-
meleri ile ilgili bkz. Dupont, Dacia 27, 1983, s. 28/10
- (312) İ.Ö.5.yy üretimleri için bkz. Johnston 1981, s. 41, Kat.-Nr.
38-40, Pl. XXVIII-XXXII
- (313) Miletos Kalabaktepe'de, yüzeyde bu tip ticari amphoralara
çok sayıda raslanmasına karşın, henüz yeteri kadar yayın-
lanmamışlardır. 2 örnek için bkz. Voigtlander 1982, Kat.-
Nr. 171 ve 182, Abb. 28 (6/5.yy)
- (314) Naumann-Tuchelt, IstMitt 13-14, 1964/64, s. 53, Kat.-Nr. 50-51,
Abb. 16, Taf. 20 (İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı)
- (315) Yayınlanmadı. İzmir Müzesi. Env. Nr. 13242
- (316) Grace 1971, Pl. 15.4
- (317) Hommel 1967, Fig. 83. a, b
- (318) Clara Rhodos III, Pl. IV (CXXXVII, XCIV, XCVII)
- (319) Calvet-Yon, GGCAP, Kat.-Nr. 117, 119-120, Pl. XI ; Gjerstadt,
GGCAP, Kat.-Nr. 201, 203, Pl. XXIII.1 ve XIII.3 ; SCE II,
s. 393 (tombe 71), Nr. 6, Pl. LXXV.1 ; s. 416 (tombe 80), Nr. 17,
Pl. LXXIX ; Johnston 1981, s. 41, Kat.-Nr. 38-40, Pl. XXVII ve
XXXII ;
- (320) Thera II, s. 62, Fig. 215, 425b
- (321) Roberts 1986, Kat.-Nr. 434a-b, 437-438, 443, Fig. 44, Pl. 19
- (322) G. Vallet-F. Villard, Megara Hyblaea II, s. 89 (Tip III), Pl. 77.3
; G. V. Gentili, NəC 8, 1954, s. 97, Fig. 21.1
- (323) Gravisca'daki buluntular ile ilgili bilgi P. Dupont tara-
fından P. Pelagatti ve M. Slaska'dan alınmıştır. Bkz. Dupont,
PP 104-107, 1982, s. 204, dip not. 71
- (324) *ibid*,
- (325) Lambrino 1938, s. 177, Kat.-Nr. 31, Fig. 127 ; Histria II, Kat.-
Nr. 523, 531-533, 558, Pl. 54-56
- (326) Lazarov 1973, Kat.-Nr. 64, 66-67, Lev. VI
- (327) Sukas II, s. 84, Kat.-Nr. 387-389, Pl. XX, Fig. f

- (328) Johnston 1981, loc.cit ; Roberts 1986, Kat.-Nr.434a, Fig.44, Pl.19 ; SCE II, Fig.LVII ; G.V.Gentili, NsC 8, 1954, loc.cit ; Thera II, loc.cit ; Lazarov 1973, loc.cit
- (329) Roberts 1986, ibid, ; Johnston 1981, ibid,
- (330) Roberts 1986, s.70
- (331) Johnston 1981, s.41
- (332) Tarihleme bölümünde de işaret edildiği gibi, K.A.Kat.-Nr. 98, H.Balaban tarlası sektöründe İ.Ö.600/590-570 arasına tarihlenen III.C tabakasında ele geçmiştir.
- (333) Dupont, PP 104-107, 1982, Fig.6-7 ; Hommel 1967, s.144-145, Taf.Ic, h, I.b, d, f, ; Naumann-Tuchelt, IstMitt 13-14, 1963/64, Kat.-Nr.50, Abb.16, Taf.20 ; Karageorghis (1), s.72, Kat.-Nr. 5, Pl.LXV, CXXXV ; Roberts 1986, Kat.-Nr.437, Fig.44, Pl.19
- (334) Voigtlander 1982, Kat.-Nr.176, Abb.28 ; Ayrıca bkz.Histria II, Kat.-Nr.549, 844-847, Pl.55, 57
- (335) Karageorghis (1), loc.cit ; Naumann-Tuchelt, op.cit, Kat.-Nr. 50-51, Abb.16, Taf.20 ; Roberts 1986, Kat.-Nr.437-438, Fig.44 ; Hommel 1967, s.148, Abb.83a.b ; Dupont, loc.cit ; Gjersatdt, GGCAP, Kat.-Nr.201-202, Pl.XXIII 1-3
- (336) Düz örnekler için bkz.K.A. Kat.-Nr.98 (Şek.40) ; Silme-kordon taşıyan bir örnek için bkz.Roberts 1986, Kat.-Nr.443, Fig.44 ; Boyun-omuz geçişinde yiv taşıyan bir amphora için bkz.Dupont, Dacia 27, 1983, Fig.19
- (337) Tanis II, Pl.XXXI, 17
- (338) Bkz.Dip not.27
- (339) Hommel 1967, s.144, Abb.82, Taf.I.i ; II.a-b (Type I).Yuvarlatılmış ağız kenarlı, mahmuz taşıyan benzer bir ticari amphora, 1987 yılı Datça Yarımadası yüzey araştırmalarında Palamut Bükü'ndeki Liman restoranın bahçesinde tarafımızdan görülmüştür.
- (340) Histria II, Kat.-Nr.523 (firnisli), 531 (firnis linear çizgili), 532 (firnis linear çizgili), 533 (firnissiz), 558 (firnissiz) ; Roberts 1986, Kat.-Nr.437, Fig.44, Pl.19

- (341) Voigtlander 1982,Kat.-Nr.37-52,Abb.7
- (342) Histria II,s.103-104
- (343) Roberts 1986,Kat.-Nr.437,Fig.44,Pl.19
- (344) Dupont,Dacia 27,1983,s.28/10
- (345) Bkz.Dip not.310
- (346) Histria II,loc.cit
- (347) İbid,Kat.-Nr.531-533,
- (348) Hommel 1973,s.145,dip not.424
- (349) Tabaka III.C,yaklaşık 1.13 m kodundan başlayıp üstündeki II.C tabakasından hemen ayrılan ıslak ve yumuşak,kahverengi bir topraktan oluşmaktadır.Bu tabakada,5a ve 7 sayılı duvarların birleştiği köşede,üst kodu 1.13 m olan ve 0.85 m kodunda toprağa oturan,in situ durumda bir ticari amphora ele geçmiştir (K.A.Kat.-Nr.98,Şek.40)
- (350) Geniş bir tarihlleme özeti için bkz.Dupont,PP 104-107,1982,s.204-205 ; Ayrıca,İ.Ö.520-480 arasına tarihli bir yeni buluntu grubu için bkz.Roberts,1986,Kat.-Nr.434a-b,437-438,443 ; Erken tarihli bir örnek Salamine mezarlığında bulunmuştur.Bkz.Karageorghis (1),s,72,Kat.-Nr.5
- (351) Dupont,ibid,s.25,dip not.76 "Desto runder,Desto spater"
- (352) Clinkenbeard,1982,s.252,dip not.29
- (353) W.Lamb,"Grey Wares from Lesbos",JHS 52,1932,s.1-12
- (354) Anderson 1954,s.139
- (355) Zeest 1960,s.73-74,Lev.II-III (tip 8b-c,9a-b)
- (356) Geniş bir bibliyografya için bkz.Clinkenbeard 1982,s.248-268,Pl.69-72
- (357) Dupont,PP 104-107,s.210-213,Fig.1/C.4 ve Fig.5
- (358) Clinkenbeard,op.cit,Pl.70-71
- (359) İbid,s.264,Kat.-Nr.1,Pl.70-71 ; E.Brann "Protoattic Well Groups from the Athenian Agora",Hesperia 30,1961,s.346, F 80,Pl.86 ve 89

- (360) Clinkenbeard 1982,Kat.-Nr.2-4,Pl.70
- (361) Tocra I,Kat.-Nr.1416,Pl.90
- (362) Dupont,loc.cit ; P.Pelagatti,Kokkalos 22-23,1976-77,t.II.1,
Pl.LXXVI,Nr.13-15
- (363) Clinkenbeard 1982,Kat.-Nr.5-8,Pl.70-71
- (364) İbid,s.253-254,dip not.41 ; "Lesbian and Thasian Wine
Amphoras : Questions Concerning Collaboration",BCH Suppl.
XIII,1986,s.353-362,Fig.1-9
- (365) Clinkenbeard 1982,ibid,dip not.41
- (366) İbid,s.264,Kat.-Nr.1,Pl.69
- (367) Tocra I,loc.cit
- (368) Dupont,PP 104-107,1982,Fig.1/C.4
- (369) Tocra I,loc.cit
- (370) Clinkenbeard 1982,Kat.-Nr.3,Pl.70-71
- (371) Bkz.Dip not.362
- (372) Clinkenbeard 1982,Kat.-Nr.2 ve 5,Pl.70-71
- (373) Yayınlanmadı.İzmir Müzesi.Env.Nr.9549
- (374) Johnston-Jones,BSA 73,1978,s.140
- (375) Aristoteles,Oikonomikos II,2 1348b 16a
- (376) Johnston-Jones,loc.cit
- (377) İbid,s.140,
- (378) İbid,s.104,Kat.-Nr.2,Fig.2.a
- (379) Kıta Yunanistan'da çeşitli yörelerde üretilmiş bu parçalar hakkında bizi aydınlatan Dr.A.W.Johnston'a,yardımlarından dolayı teşekkürü borç bilirim.
- (380) Yayınlanmadı.İzmir Müzesi.Env.Nr.5064
- (381) Johnston-Jones,op.cit,Fig.3a ve c
- (382) Histria II,s.102
- (383) Roberts 1986,Kat.-Nr.440-442,Fig.44,Pl.19
- (384) İbid,Kat.-Nr.441,Fig.44

- (385) Histria II, Kat.-Nr.539 (yivli), 551 (yivsiz), 552, 554-556 (yivli), Pl.55-56 ; Lambrino 1938, s.215, Kat.-Nr.5, Fig.172 (yivli)
- (386) Voigtlander 1982, s.70, Kat.-Nr.172, 181, 183, Abb.28
- (387) Johnston 1981, s.42, Kat.-Nr.48, Pl.XXIX, XXXIII
- (388) Roberts 1986, s.68
- (389) Histria II, s.102
- (390) Palatia Smyrna kazısı buluntuları yayınlanmamıştır. Buluntuların sınıflandırması kendi gözlemlerimize dayanmaktadır. Teos'da, Dr.Mustafa Uz'un gerçekleştirdiği 1987 yılı sondaj çalışmalarında, boynu yivli, dipçik ağız kenarlı tek bir parçaya raslanmıştır. Kuzey İonia'da, Dr.Numan Tuna'nın küçük antik yerleşmeler üzerinde yaptığı yüzey araştırmalarında ele geçen çok sayıda dipçik ağız kenarlı ve yivli ve yivsiz boyunlu ticari amphora parçaları, İzmir Müzesi depolarında korunmaktadır.
- (391) Grace 1971, s.71, Fig.2.4, Pl.15.3
- (392) Dupont, PP 104-107, 1982, s.206
- (393) Roberts 1986, Kat.-Nr.412-413, Fig.41, Pl.17
- (394) Slaska 1978, s.224-227, Fig.11-13, 18-19, Pl.XCVI
- (395) Rouillard 1978, s.283, Fig.10.4, 12.5
- (396) Voigtlander 1982, s.70, Kat.-Nr.173, Abb.28
- (397) Histria II, Kat.-Nr.550, Pl.56
- (398) Slaska 1978, s.229, Fig.29, Pl.XCIV
- (399) Grace 1971, loc.cit
- (400) Roberts 1986, loc.cit
- (401) Histria II, Kat.-Nr.423-427, Pl.53
- (402) Kerameikos IX, s.151, Kat.-Nr.288, Taf.64.8 ; Mattingly, JHS 101, 1981, Pl.I(g)
- (403) Voigtlander 1982, Kat.-Nr.184, Abb.29
- (404) Williams II, Hesperia 48, 1979, s.123, Kat.-Nr.31, Pl.44

- (405) Mattingly, *op.cit*, s.81-85, Pl.I(g)
- (406) Grace, Amphoras, ill.44 (soldan üçüncü) ; Kerameikos IX, E.16, Taf.87.1
- (407) Roberts 1986, Kat.-Nr.440-442, Pl.19, Fig.44 (502-480 B.C)
- (408) Histria II, Kat.-Nr.551, Pl.56
- (409) *ibid*, Kat.-Nr.539, 552, 554-556, Pl.55-56
- (410) Voigtlander 1982, Kat.-Nr.192, Abb.29
- (411) Catherine Peristeri Otatzı, "Amphores et timbres amphoriques d'Abdera", BCH, Suppl.XIII, 1986, s.495, Fig.13
- (412) Histria II, Kat.-Nr.556, Pl.56
- (413) Slaska 1978, s.224-227
- (414) Voigtlander 1982, s.70, Kat.-Nr.173, Abb.28
- (415) Histria II, Kat.-Nr.550, Pl.56
- (416) Grace 1971, s.71, Fig.2.4, Pl.15.3
- (417) Roberts 1986, Kat.-Nr.412-413, Fig.41, Pl.17
- (418) Histria II, Kat.-Nr.424-427, Pl.53
- (419) *ibid*, Kat.-Nr.425-426, Pl.53
- (420) Kerameikos IX, Kat.-Nr.288, Taf.64.8
- (421) Mattingly, JHS 101, 1981, s.81-85, Pl.I(g)
- (422) Grace 1971, Fig.3.1
- (423) Mattingly, *op.cit*, Pl.I(i ve k)
- (424) Johnston-Jones, BSA 73, 1978, s.103-144 ; Shefton, MB 8 , s.337-370, Abb.1
- (425) Khalkis ve Lakonia üretimi ticari amphoraları ile ilgili bilgiler A.W.Johnston ile yapılan özel bir görüşmeden alınmıştır.
- (426) Bkz.Dip not.424
- (427) Grace 1971, s.71, Fig.2.1 ; Athenian Agora VIII, s.33, Kat.-Nr.23, Pl.2 (Geç 8.yy)
- (428) K.F.Kinch, Fouilles de Vroulia (Rhodes), Berlin, 1914, s.39 (tombe d), Pl.29

- (429) Mylai, Tav.L, 1)T.I bis, 3)T.I bis, 6)T.126
- (430) Clara Rhodos III, Tav.IV(CII, XCV, CXII, CXIV, CV, CXXX, CXXXVI, CIX, CXII, CXLII, CXXXIV, CXL)
- (431) J.Boardman, Greek Emporio, Kat.-Nr.504, s.139, Fig.87
- (432) Voigtlander 1982, Kat.-Nr.45, Abb.7
- (433) Andreas E.Furtwangler, "Heraion von Samos": Grabungen im Sudtemenos 1977", AM 95, 1980, Abb.20 (III/37)
- (434) Athenian Agora XII, 2, Pl.65 (1508)
- (435) Clara Rhodos III, Loc.cit

X. K A T A L O G L A R

X.1 : İÇ KATALOG

KLAZOMENAI
KAZISINDA
BULUNAN
TİCARİ
AMPHORALAR

K.A. Nr.1-148

KLAZOMENA I
URETIMI
TICARI
AMPHORALAR

K.A. Nr.1-51

TIP KLAZ.I (Kat.-Nr.1-8)
TIP KLAZ.II (Kat.-Nr.9-18)
TIP KLAZ.III(Kat.-Nr.19-24)
TIP KLAZ.IV (Kat.-Nr.25-51)

TIP KLAZ.I (K.A. Nr.1-8)

Kat.-Nr.1 : Amphora (Şek.1, Lev.1)

Buluntu yeri	: Kalabak II mezarlığı.1985
Mezar Nr.	: 33
Ağız çapı	: 0.130 m
Yükseklik	: 0.605 m
Boyun yüksekliği	: 0.097 m
Karın çapı	: 0.415 m
Kaide çapı	: 0.070 m
Oyuk derinliği	: 0.013 m
Band kalınlığı	: 0.020, 0.015, 0.010 (yatay), 0.015 (düşey)
Hamur	: Yoğun taşçık, şamot, kuvarz ve seyrek kireç katkılı, özü gri (2.5 YR N/3) kırmızıdan (2.5 YR 5/8) açık kahverengine (5 YR 6/4) değişir.
Ürtü-sıva	: Hamur renginde (5 YR 6/6) yer yer aşınmış.

Kesitte dipçik formlu, kalın ve dışa taşkın, aşağıya sarkık, yer yer aşınmış firnisli ağız kenarı. Cepheden silindirik görünmesine karşın, kesitte omuzlara doğru daralan boyun. Boyun-omuz bağlantısında, iç kesimde kuvvetlendirici mahmuz. Dışta kesintisiz geçiş. Boynun ortasından çıkıp, omuzlar üzerine bağlanan yay formunda basık oval kesitli, biri eksik kulplar. Az eğimli yuvarlak omuzlar ve şişkin karın. Kaideye doğru hızla daralan alt gövde. Oturma düzlemi düz ve oyuklu dip-kaide.

Omuzda iki (0.020m), karında bir (0.015m) ve alt gövde de bir (0.010 m) yatay firnis bantlar ve kulplar üzerinden gelip alt gövde üzerindeki yatay banda ulaşan simetrik iki (0.015 m) düşey band.

Konteksi olan bir Korinth aryballosundan hareketle (Bkz. H. Payne, Perachora II, Oxford, 1962, Kat. Nr. 45) i.Ö. 7. yy'ın son çeyreğine tarihlenebilir.

Süsleme sistemi dışında form olarak yakın bir örnek için bkz. Calvet-Yon, GGCAP, s. 18, Kat. Nr. 106, Pl. X (i.Ö. 600'e doğru) ; Tocra II, s. 64, Kat. Nr. 2268, fig. 25

Kat.-Nr.2 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.1)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma B.mekanı içinde sondaj.
Tabaka	: V.B (İ.Ü.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.45-0.40 m
Torba Nr.	: 081
Ağız çapı (yak.)	: 0.135 m
Korunan yükseklik	: 0.048 m
Hamur	: Yoğun taşçık,kum,şamot ve seyrek kireç,kuvarz katkılı,özü gri,kırmı- zımsı sarı (5 YR 6/8)
Ürtü-sıva	: Çok ince grenli hamur renginde (5 YR 6/8)

Kesitte dipçik formu,aşağıya sarkık ve dışa taşkın,
firnislenmemiş ağız kenarı.

Kat.-Nr.3 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.2)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma "B" mekanı içi sondaj kesiti.
Tabaka	: V.B (İ.Ü.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.98-0.45 m
Torba Nr.	: 077
Ağız çapı (yak.)	: 0.160 m
Korunan yükseklik	: 0.031 m
Hamur	: Yoğun taşçık,kum,şamot ve seyrek kireç,kuvarz katkılı,özü gri,kırmı- zımsı sarı (5 YR 6/8)
Ürtü-sıva	: Çok ince grenli,hamur renginde (5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Kesitte dipçik formu,aşağıya sarkık ve dışa taşkın,
firnislenmiş ağız kenarı.

Kat.-Nr.1 benzeri.

Kat.-Nr.4 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.2)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.II.açma. Yol sondajı.
Tabaka	: IV.B seviyesi (İ.Ü.600/590-570)
Derinlik	: 1.00-0.90 m
Torba Nr.	: 055
Ağız çapı	: 0.125 m
Korunan yükseklik	: 0.075 m
Hamur	: Yoğun taşçık,kum,seyrek şamot,kireç ve kuvarz katkılı,özü gri,kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Ürtü-sıva	: İnce grenli,hamur renginde (5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Kesitte dipçik formlu,aşağıya sarkık ve dışa taşkın,
firnislenmiş ağız kenarı.Silindirik boyun.

Kat.-Nr.5 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.2)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı güneyi.
Tabaka	: III-IV.B seviyesi (İ.Ü.600/590-570)
Derinlik	: 1.20-1.15 m
Torba Nr.	: 041
Ağız çapı	: Ölçülemedi.
Korunan yükseklik	: 0.037 m
Hamur	: Yoğun taşçık,kum,seyrek şamot,kireç ve kuvarz katkılı,kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Ürtü-sıva	: İnce grenli,hamur renginde (5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Kesitte dipçik formlu,aşağıya sarkık ve dışa taşkın,
firnislenmiş ağız kenarı
Kat.-Nr.1 benzeri.

Kat.-Nr.6 : Ağız kenarı parçası (Şek.3)

Buluntu yeri	: Elmalı tarlası.1980.Y/5a-01
Tabaka	: Yüzey altı
Ağız çapı (yak.)	: 0.172 m
Korunan yükseklik	: 0.037 m
Hamur	: Yoğun taşçık,kum,seyrek şamot,kireç ve kuvarz katkılı,kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Ürtü-sıva	: İnce grenli,hamur renginde (5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Kesitte dipçik formlu,aşağıya sarkık ve dışa taşkın, firnislenmiş ağız kenarı.

Kat.-Nr.7 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.3)

Buluntu yeri	: Monastrakia mezarlığı.1982
Tabaka	: Yüzey
Ağız çapı (yak.)	: 0.150 m
Korunan yükseklik	: 0.085 m
Hamur	: Taşçık,kum,kireç ve kuvarz katkılı, özü gri,kırmızı (2.5 YR 5/8)
Ürtü-sıva	: İnce grenli,kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)
Firnis	: Kırmızı (2.5 YR 5/8)

Dışa öncekilerden daha az çıkıntılı yüksek band formunda hafif aşağıya sarkık,firnislenmiş ağız kenarı.Silindirik boyun.Boyundaki bağlantı yerinden kırık olan kulp çevresinde firnis halka izleri.

Kat.-Nr.8 ile birlikte,tek bir kil yatağı kullanan bir atelyede üretilmişe benzemektedir.Bu iki parçada da manipülasyon benzerlikleri dikkati çekmektedir.

Kat.-Nr.8 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.3)

Buluntu yeri	: Elmalı tarlası.1980.U/9 (a-c/VI-X)
Derinlik	: 2.23-1.92 m

Ağız çapı (yak.)	: 0.142 m
Korunan yükseklik	: 0.078 m
Hamur	: Taşçık,kireç ve seyrek kuvarz katkı, sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Ürtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/8)

Dışa az çıkıntılı yüksek band formunda hafif aşağıya sarkık, firnislenmiş ağız kenarı. Silindirik boyun parçası. Kat.-Nr.7 benzeri.

TİP KLAZ.II (K.A. Nr.9-18)

Kat.-Nr.9 : Kırık kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.4)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma."B" mekanı içi sondaj.
Tabaka	: V.B (İ.Ü.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.00-0.05 m
Torba Nr.	: 089.1
Ağız çapı (yak.)	: 0.140 m
Korunan yükseklik	: 0.074 m
Hamur	: Taşçık,kuvarz,şamot ve seyrek kireç katkıli,özü gri (7.5 YR N/0),kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: Çok ince grenli,gözeneksiz,kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)
Firnis	: Açık kırmızı (10 R 6/8)

Dışa taşkın,yuvarlatılmış bilezik formu,firnislenmiş ağız kenarı.Bileziğin alt kısmı kırılarak boyun ile birleşir. Ağız kenarının hemen altından çıkan dikdörtgene yakın elips kesitli,üzeri firnis bandlı kırık kulp.İç bükey kesitli, omuzlara doğru açılan boyun.

Kat.-Nr.10 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.4)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma."B" mekanı içi sondaj.
--------------	--

Tabaka	: V.B (İ.Ü.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.10-0.00 m
Torba Nr.	: 088.1
Ağız çapı (yak.)	: 0.140 m
Korunan yükseklik	: 0.048 m
Hamur	: Taşçık,şamot,kuvarz ve seyrek kireç katkılı,özü gri (7.5 YR N/0),kırmızimsı sarı (5 YR 6/8)
Ürtü-sıva	: Çok ince grenli,gözeneksiz,kırmızimsı sarı (7.5 YR 6/6)
Firnis	: Açık kırmızı (10 R 6/8)

Dışa taşkın,yuvarlatılmış bilezik formlu,firnislenmiş ağız kenarı.Bileziğin alt kesimi kırılarak boyun ile birleşir.Boyun kırık kesime kadar omuza doğru daralır.

Kat.-Nr.11 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.4)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı içi sondaj.
Tabaka	: V.B (İ.Ü.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.85-0.80 m
Torba Nr.	: 069.1
Ağız çapı (yak.)	: 0.120-0.140 m
Korunan yükseklik	: 0.054 m
Hamur	: Taşçık,şamot,kuvarz ve seyrek kireç katkılı,özü gri,kırmızimsı sarı (5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: Çok ince grenli,gözeneksiz,kırmızimsı sarı (7.5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Dışa taşkın,yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarı. Firnis ağız kenarının üst yarısında.Bileziğin alt kesimi kırılarak boyun ile birleşir.

Kat.-Nr.12 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.5)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı içi sondaj.
Tabaka	: V.B (İ.Ü.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.85-0.80 m
Torba Nr.	: 069.2
Ağız çapı (yak.)	: 0.130 m
Korunan yükseklik	: 0.054 m
Hamur	: Taşçık,şamot,kuvarz ve seyrek kireç katkılı,özü gri,kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)
Ürtü-sıva	: İnce grenli,gözeneksiz,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/6)

Dışa taşkın,yuvarlatılmış küçük bilezik formlu,firnis-
lenmiş ağız kenarı.Bileziğin alt kesimi kırılarak boyun ile
birleşir.Boyun omuza doğru daralır.

Kat.-Nr.13 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.5)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.II.açma. "B" mekanı içinden.
Tabaka	: IV.B (İ.Ü.600/590-570)
Derinlik	: 1.10-1.05 m
Torba Nr.	: 048
Ağız çapı (yak.)	: 0.140 m
Korunan yükseklik	: 0.055 m
Hamur	: Taşçık,şamot,kuvarz ve seyrek kireç katkılı,özü gri,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: İnce grenli,gözeneksiz,kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/6)

Dışa taşkın,yuvarlatılmış bilezik formlu,tamamen firnis-
lenmiş ağız kenarı.Bileziğin alt kesimi kırılarak boyun ile
birleşir.Ağız kenarının hemen altından çıkan üzeri firnis
bandlı,bağlantı yerinden kırık kulp.Omuza doğru daralan konik
formlu boyun.

TİP KLAZ.II.a

Kat.-Nr.14 : Dip-kaide ve alt gövde parçası (Şek.6)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma "B" mekanı içi sondaj.
Tabaka	: V.B (İ.Ü.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.65-0.60 m
Torba Nr.	: 073
Kaide çapı	: 0.090 m
Korunan yükseklik	: 0.107 m
Oyuk derinliği	: 0.012 m
Hamur	: Taşçık,şamot,kuvarz ve seyrek kireç katkılı,gri (7.5 YR N/0)
Ürtü-sıva	: Dış yüz açık kahverengi (7.5 YR 6/4), iç yüz pembemsi gri (7.5 YR 6/7)

Oturma düzlemi geniş ve düz,dışa dönük parmak formunda kesitli içi oyuk dip-kaide.İç bükey profil alt gövdeden kaideye kesintisiz geçer.

Benzer dip-kaide örnekleri için bkz.Tocra I,fig.67,Kat.-Nr.1418 (East Greek-Chian ?) ; Tocra II,fig.25,Kat.-Nr.2263

Kat.-Nr.15 : Dip-kaide ve alt gövde parçası (Şek.6)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.II.açma.5 Nr. 11 duvarın kuzey kesitinden.
Tabaka	: IV.B seviyesi
Derinlik	: 1.30-1.20 m
Torba Nr.	: 063
Kaide çapı	: 0.074 m
Korunan yükseklik	: 0.158 m
Oyuk derinliği	: 0.017 m
Hamur	: Taşçık,şamot,kuvarz ve seyrek kireç katkılı,özü gri,sarımsı kırmızı (5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: İnce grenli,kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Oturma düzlemi hafif yuvarlatılmış, dışa dönük başparmak kesitli, içi oyuk dip-kaide. İç bükey profil alt gövdeden kaideye kesintisiz geçer.
Benzer örnekler için bkz. Kat.-Nr.14

TİP KLAZ.II.b

Kat.-Nr.16 : Dip-kaide ve alt gövde parçası (Şek.7)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III
Bothros (Çukur) içinden.
Torba Nr. : K.10 (4)
Kaide çapı : 0.066 m
Korunan yükseklik : 0.057 m
Oyuk derinliği : 0.019 m
Hamur : Taşçık, şamot, kuvarz ve seyrek kireç
katkılı, özü gri, kırmızımsı sarı
(5 YR 6/8)
Ürtü-sıva : Hamur rengi kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)

Oturma düzlemi hafif yuvarlatılmış, parmak kesitli, sığ oyuklu, alçak dip-kaide. İç bükey profil alt gövdeden kaideye kesintisiz geçer.

Kat.-Nr.17 : Dip-kaide (Şek.7)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT III.
Bothros (çukur) içinden.
Torba Nr. : K.10 (15)
Kaide çapı : 0.066 m
Korunan yükseklik : 0.057 m
Oyuk derinliği : 0.019 m
Hamur : Taşçık, şamot, kuvarz ve seyrek kireç
katkılı, özü gri, kırmızımsı sarı
(5 YR 6/8)
Ürtü-sıva : Hamur renginde, kırmızımsı sarı (5 YR
6/8)

Oturma düzlemi hafif yuvarlatılmış, parmak kesitli, sığ oyuklu dip-kaide. İç bükey profil alt gövdeden kaideye kesintisiz geçer.
Kat.-Nr.16 benzeri.

Kat.-Nr.18 : Dip-kaide ve alt gövde parçası (Şek.7)

Buluntu yeri : Monastrakia mezarlığı.1982.Yüzey
Kaide çapı : 0.082 m
Korunan yükseklik : 0.084 m
Oyuk derinliği : 0.011 m
Hamur : Taşçık, şamot, kuvarz ve seyrek kireç katkılı, özü gri, kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Örtü-sıva : Hamur renginde, kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Oturma düzlemi geniş ve düz, sığ oyuklu, alçak dip-kaide. Alt gövdeden kaideye kesintisiz geçiş.
Kat.-Nr.16-17'deki dip-kaidelerin varyasyonu.

TİP.KLAZ.III (K.A. Nr.19-24)

Kat.-Nr.19 : Amphora (Şek.8, Lev.2)

Buluntu yeri : Kalabak II mezarlığı.1985
Mezar Nr. : 4
Ağız çapı : 0.120 m
Yükseklik : 0.560 m
Boyun yüksekliği : 0.070 m
Karın çapı : 0.420 m
Kaide çapı : 0.070 m
Oyuk derinliği : 0.022 m
Band kalınlığı : 0.020, 0.020, 0.015 (yatay), 0.015 (düşey)
Hamur : Yoğun taşçık, seyrek kuvarz, şamot ve az kireç katkılı, özü gri, kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/4, 7/6)

Ürtü-sıva : Yoğun aşınma nedeniyle belirsiz.
Firnis : Koyu kırmızı-gri (5 YR 4/2)

Dışa az taşkın,yuvarlatılmış,küçük ve alçak bilezik formlu ağız kenarı.Ağız kenarında çok aşınmış firnis izleri.Silindirik ve kısa boyun.İç kesimde,boyun-omuz geçişinde kuvvetlendirici mahmuz.Basık elips kesitli,ağız kenarının hemen altından çıkıp omuzlara doğru açılarak inen yay formunda kulplar (biri eksik).Hafif eğimli omuzlar ve omuzlara yakın oldukça şişkin karın.Dışa hafif açılan parmak formunda kesitli,oturma düzlemi oyuk,dış görünüşü ile kesik konik formlu dip-kaide.Oldukça aşınmış firnis (boya kili) ile yapılmış omuz üzerinde iki,alt gövdede bir yatay ; kulplar üzerinden gelip alt gövdedeki yatay banda ulaşan simetrik düşey bandlar.Yüzeyde örtü-sıva olup olmadığı yoğun aşınma nedeniyle belli değil.

Benzer formlu bazı ticari amphoralar için bkz. Lazarov 1973, s.16-18, Kat.-Nr.69-71,Lev.VII

Kat.-Nr.20 : Amphora (Lev.2)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1980.Güney batı yamacı.Raslantı mezar.
Envanter Nr. : Manisa müzesi.5878
Ağız çapı : 0.120 m
Yükseklik : 0.645 m
Boyun yüksekliği : 0.075 m
Karın çapı : 0.460 m
Kaide çapı : 0.085 m
Oyuk derinliği : 0.030 m
Hamur : Yoğun taşçık,seyrek şamot,kuvarz ve az kireç katkılı,kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Ürtü-sıva : Yoğun aşınma nedeniyle belirsiz.
Firnis : Aşınmış

Dışa az taşkın,yuvarlatılmış,küçük ve alçak bilezik formlu,çok aşınmış firnisli ağız kenarı.Silindirik ve kısa boyunun ortasında ince yiv.Elips kesitli,ağız kenarının altından çıkıp omuzlara doğru açılarak inen yay formunda kulplar.Hafif düşey omuzlar ve omuzlara doğru oldukça şişkin karın.Dip-kaideye doğru hızla düşen alt gövde profili.Dışa hafif açılan başparmak kesitli,oturma düzlemi oyuk,dış görünüşü silindirik formlu dip-kaide.Firnisin dayanıksız olması nedeniyle gövde üzerinde süsleme sistemi ile ilgili iz yok.

Kat.-Nr.21 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.8)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı batısı taş dolgu.
Tabaka	: IV.B - I.B
Derinlik	: 1.21-0.98 m
Torba Nr.	: 065-066
Ağız çapı (yak.)	: 0.112 m
Korunan yükseklik	: 0.065 m
Boyun yüksekliği	: 0.055 m
Hamur	: Yoğun taşçık,şamot,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,özü gri,kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: Hamur renginde kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Dışa az taşkın,yuvarlatılmış,küçük ve alçak bilezik form-
lu,firnislenmiş ağız kenarı.Ağız kenarının hemen altından
çıkan elips kesitli,üzeri firnis bandlı ince ve dar kulplar.
Silindirik ve kısa boyun.

Benzer formlu örnekler için bkz.Histria II,Kat.-Nr.519,
526-527,542-544

Kat.-Nr.22 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.9)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.II.açma. Kuzey yarı enkaz arası
Tabaka	: ?
Derinlik	: 1.25-1.20 m
Torba Nr.	: 049
Ağız çapı (yak.)	: 0.110 m
Korunan yükseklik	: 0.055 m
Hamur	: Yoğun taşçık,seyrek şamot,kuvarz ve az kireç katkılı,özü gri,sarımsı kırmızı (5 YR 7/8)
Ürtü-sıva	: Hamur renginde,sarımsı kırmızı (5 YR 7/8)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/8)

Dışa az taşkın,yuvarlatılmış,küçük ve alçak bilezik formlu,yarıya kadar firnislenmiş ağız kenarı.Ağız kenarının hemen altından çıkan elips kesitli,ince ve dar,üzeri firnis bandlı kırık kulp.Silindirik boyun.
Kat.-Nr.21 benzeri.

Kat.-Nr.23 : Kulpu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.9)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.III.açma.
Batı kesimi taş enkaz arası.
Tabaka : ?
Derinlik : 1.58-1.30 m
Torba Nr. : 046
Ağız çapı (yak.) : 0.100 m
Korunan yükseklik : 0.055 m
Boyun yüksekliği : 0.045 m
Hamur : Yoğun taşçık,seyrek şamot,kuvarz ve az kireç katkılı,özü gri,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Ürtü-sıva : Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Firnis : Açık kırmızı (10 R 6/8)

Dışa az taşkın,yuvarlatılmış,küçük ve alçak bilezik formlu,firnislenmiş ağız kenarı.Ağız kenarının hemen altından çıkan elips kesitli ince ve dar,üzeri firnis bandlı kulplar.
Silindirik ve kısa boyun.
Kat.-Nr.21-22 benzeri.

Kat.-Nr.24 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.9)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.III.açma.
Doğu kesim.
Tabaka : ?
Derinlik : 1.58-1.30 m
Torba Nr. : 023
Ağız çapı (yak.) : 0.112 m
Korunan yükseklik : 0.060 m
Boyun yüksekliği : 0.052 m

Hamur	: Yoğun taşçık,seyrek şamot,kuvarz ve az kireç katkılı,gri özlü,sarımsı kırmızı (2.5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Sarımsı kırmızı (5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/8)

Dışa az taşkın,yuvarlatılmış,küçük ve alçak bilezik formlu,firnislenmiş ağız kenarı.Silindirik ve kısa boyun. Ağız kenarının hemen altından çıkan bağlantı yerinden kopuk kulplar.

Kat.-Nr.21-23 benzeri.

TİP KLAZ.IV (K.A. Nr.25-51)

Kat.-Nr.25: Amphora (Şek.10,25, Lev.3-4)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III
Mezar Nr.	: 80/43
Env.Nr.	: Manisa Müzesi.5861
Ağız çapı	: 0.130 m
Yükseklik	: 0.540 m
Boyun yüksekliği	: 0.080 m
Karın çapı	: 0.350 m
Kaide çapı	: 0.060 m
Oyuk derinliği	: 0.022 m
Band kalınlığı	: 0.025, 0.025, 0.025 (yatay), 0.035 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,ince grenli,sarımsı kırmızı (5 YR 6/8)
Astar	: Beyazdan (5 YR 8/1) pembemsi beyaza (5 YR 8/2) değişen seyreltilmiş örtü olarak.
Firnis	: Siyahtan (5 YR 2.5/1) koyu kırmızimsı kahverengiye (5 YR 2.5/2)

Dışa taşkın,tam bir yuvarlak oluşturan kalın ve kuvvetli

bilezik formu, firnislenmiş ağız kenarı. Dıştan silindirik izlenimi veren, çizimde omuzlara doğru daralan kesik konik formu, omuzla köşe yaparak birleşen yüksek boyun. Ağız kenarının hemen altında boyun üzerinde firnisle yapılmış ticari marka : Theta harfi (Bkz. K.C. Nr.11, şek.61, lev.42). Hemen ağız kenarının altından boyuna dik çıkıp omuzlara doğru dik inen, elips kesitli, baston formu kuvvetli kulplar. Omuzlara yakın şişkin ovoid gövde formu. Tip Klaz.IV ticari amphoraları içinde yükseklik/karın çapı oranı en düşük örnek (1/1.542). Dolayısıyla şişkin karınlı alt tip grubunun ilk sırasında yer almaktadır. Dışa hafif açılan baş parmak kesitli, oturma düzlemi oyuk, kesik konik formu alçak dip-kaide. Firnisle yapılmış omuz üzerinde iki, alt gövdede bir yatay, kulplar üzerinden gelip alt gövdedeki yatay banda ulaşan simetrik düşey bandlardan oluşan geleneksel süsleme sistemi. Bkz. Bölüm. VI.1.3.2

Kat.-Nr.27 ve 29 ile muhtemelen aynı atelyede üretilmiş olmalıdır. Hatta çok yakın form benzerlikleri göstermelerinden dolayı özellikle Kat.Nr.27 ile tek bir manipülasyon ürünü olabilirler.

Tarih : İ.Ö 6.yy'ın son çeyreği

Kat.-Nr.26 : Amphora (Şek.11, Lev.4)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III.
Mezar Nr.	: 81/4
Ağız çapı	: 0.134 m
Yükseklik	: 0.590 m
Boyun yüksekliği	: 0.080 m
Karın çapı	: 0.370 m
Kaide çapı	: 0.080 m
Oyuk derinliği	: 0.023 m
Band kalınlığı	: 0.020, 0.020, 0.020 (yatay), 0.030 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık, kum, seyrek kuvarz ve kireç katkılı, ince grenli, sarımsı kırmızı (5 YR 6/8)
Astar	: Pembe (5 YR 7/3) renkli, seyreltilmiş örtü olarak.
Firnis	: Kırmızı (7.5 YR 5/8)

Dışa taşkın, tam bir yuvarlak oluşturan, kalın ve kuvvetli bilezik formu, firnislenmiş ağız kenarı. Yüksek ve silindirik

formlu, omuzla köşe yaparak birleşen boyun. Ağız kenarının hemen altından çıkıp omuzlara eğimli inen elips kesitli, yay formunda kulplar. Şişkin karınlı ovoid gövde formu. Dışa hafif açılan başparmak kesitli oturma düzlemi oyuk, gövde ile kesintisiz birleşen alçak ve geniş kesik konik formu dip-kaide.

Süsleme sistemi Kat.-Nr.25 benzeri.

Tarih : İ.Ü.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.27 : Amphora (Şek.12, Lev.5-6)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III
Mezar Nr.	: 80/44
Env.Nr.	: Manisa Müzesi.5842
Ağız çapı	: 0.134 m
Yükseklik	: 0.570 m
Boyun yüksekliği	: 0.090 m
Karın çapı	: 0.370 m
Kaide çapı	: 0.055 m
Oyuk derinliği	: 0.023 m
Band kalınlığı	: 0.025, 0.025, 0.030 (yatay), 0.045 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık, kum, seyrek kuvarz, çok az kireç katkılı, ince grenli, kırmızı (2.5 YR 5/8)
Astar	: Pembemsi beyaz (5 YR 8/2) seyreltilmiş örtü olarak.
Firnis	: Siyahtan (5 YR 2.5/1) kırmızıya (10 R 4/6) değişir.

Dışa taşkın, boyunun devamı gibi dışa doğru uzatılmış, hafif basık, kuvvetli bilezik formu, firnislenmiş ağız kenarı. Dıştan silindirik izlenimi veren. Çizimde omuzlara doğru daralan kesik konik formu, omuzla köşe yaparak birleşen yüksek boyun. Ağız kenarının hemen altından hafif yükselerek çıkıp omuzlara doğru dik inen, basık elips kesitli, baston formu kulplar. Boyuna yakın omuz üzerinde, firnisle yapılmış, kısmen korunmuş ticari marka. (Bkz. K.C. Nr.10, Şek.61, lev.42). Omuzlara yakın şişkin karınlı, şişkin ovoid gövde. Dışa hafif açılan başparmak kesitli oturma düzlemi oyuk, kesik konik formu, alçak dip-kaide.

Kalın firnis bamlardan oluşan süsleme sistemi Kat.-Nr. 25-26 gibi.

Kat.-Nr.25 ile tek bir manipülasyon ürünü olabilirler.

Tarih : İ.Ü.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.28 : Amphora (Şek.13, Lev.6)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III
Mezar Nr.	: 81/11
Ağız çapı	: 0.130 m
Yükseklik	: 0.625 m
Boyun yüksekliği	: 0.085 m
Karın çapı	: 0.380 m
Kaide çapı	: 0.070 m
Oyuk derinliği	: 0.027 m
Band kalınlığı	: 0.025, 0.025, 0.025 (yatay), 0.030 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,ince grenli,sarımsı kırmızı (5 YR 6/8)
Astar	: Pembe (5 YR 7/3),seyreltilmiş örtü olarak.
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Dışa taşkın,yuvarlatılmış,boyun bağlantı yerinde küçük bir yuva yapan,kuvvetli bilezik formu,firnislenmiş ağız kenarı. Omuzla köşe yaparak birleşen silindirik ve yüksek boyun.(Benzer ağız kenarlı ve silindirik boyunlu örnekler için bkz.Kat.-Nr.40-42).Ağız kenarının hemen altından boyuna dik çıkıp,omuzlara dik inen,basık elips kesitli,baston formu kuvvetli kulplar.Omuzda,kulp bağlantısının hemen üzerinde firnisle yapılmış ticari marka : Gamma veya Lambda harfi olabilir (Bkz. K.C. Nr.12, Şek.62, Lev.42).Omuzlara yakın şişkin karınlı, şişkin ovoid gövde formu.Dışa hafif açılan başparmak kesitli oturma düzlemi oyuk,silindirik formlu,alçak dip-kaide.

Süsleme sistemi Kat.-Nr.25-27 gibi.

Tarih : İ.Ü.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.29 : Amphora (Şek.14, Lev.7)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III
Mezar Nr.	: 81/20
Ağız çapı	: 0.120 m
Yükseklik	: 0.560 m
Boyun yüksekliği	: 0.090 m
Karın çapı	: 0.340 m

Kaide çapı	: 0.050 m
Oyuk derinliği	: 0.028 m
Band kalınlığı	: 0.030, 0.030, 0.030 (yatay), 0.030 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık, kum, seyrek kuvarz ve çok az kireç katkılı, ince grnli, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/8)

Dışa taşkın, yuvarlatılmış, kuvvetli bilezik formu, bileziğin alt kesimi kırılarak boyun ile birleşen, firnislenmiş ağız kenarı. Omuzla köşe yaparak birleşen silindirik ve yüksek boyun. Ağız kenarının hemen altından hafif yükselerek çıkıp omuzlara dik inen, basık elips kesitli, baston formu kulplar. Omuzlara yakın şişkin karınlı ovoid gövde. Dışa hafif açılan başparmak kesitli, oturma düzlemi dar oyuklu, kalın çeperli, kesik konik formu, alçak dip-kaide.

Süsleme sistemi Kat.-Nr.25-28 gibi. Kulp üzerinden gelen düşey bandlar alt gövde bandına düşey eksenden saporak birleşir.

Kat.-Nr.25 ve 27 ile benzer form özellikleri göstermesi nedeniyle aynı atelyede üretilmiş olabilir.

NAT.III açmasında, bu ticari amphoranın çok yakınında bulunan ve muhtemelen mezar hediyesi olarak ilişkisi bulunan bir oinochoeye ait Klazomenai üretimi pişmiş toprak kadın başı (protom)(Manisa Müzesi, Env.Nr.5957) İ.Ü.550-540 tarihleri arasında verilmektedir (Bkz.R.M.Cook, BSA 47, 1952, Pl.29, 1-2 ; T.Turan, Klazomenai pişmiş toprak heykelticikleri, basılmamış lisans tezi, Ankara, 1985, Kat.-Nr.13). Bu ticari amphora ile pişmiş toprak kadın başı arasındaki tarihsel ilişkinin dikkate alınması yanında, bu ticari amphoranın ağız kenarı profilinde görülen Tip Klaz II ticari amphora ağız kenarları özelliklerinin (Bkz.Kat.-Nr.7-12) ve kaide profilindeki bazı form özelliklerinin "Akropolis Güney Yamacı" sektöründe tabaka II'de (İ.Ü.580/570-545) ele geçen dip-kaideler ile benzerlik göstermesinden hareketle en geç İ.Ü.550-530 arasında tarihlenebilir.

Kat.-Nr.30 : Amphora gövdesi (Lev.8)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III
Mezar Nr.	: 80/19
Korunan yükseklik	: 0.500 m
Muhtemel yükseklik	: 0.560 m
Karın çapı	: 0.340 m

Band kalınlığı	: 0.025, 0.025, 0.025 (yatay), 0.030 (düşey)
Hamur	: Seyrek küçük taşçık, kum, şamot, kuvarz ve az kireç katkılı, sarımsı kırmızı (5 YR 6/8)
Örtü-sıva	: Sarımsı kırmızı (5 YR 7/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 8/5)

Ağız kenarı, boyun, kulplar, kaide ve gövdenin büyük kısmı eksik. Omuz üzerinde kulp bağlantı yerine yakın, firnisle yapılmış ticari marka : yatık "S" formunda (Bkz.K.C. Nr.22, Şek.65, Lev.46). Kulplar omuz bağlantı yerinde kısmen korunmuş. Omuzlara yakın şişkin ovoid gövde formu.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.31 : Amphora (Şek.15, Lev.8-9)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III
Mezar Nr.	: 80/10
Env.Nr.	: Manisa Müzesi.5863
Ağız çapı	: 0.124 m
Yükseklik	: 0.590 m
Boyun yüksekliği	: 0.080 m
Karın çapı	: 0.355 m
Band kalınlığı	: 0.025, 0.025, 0.030 (yatay), 0.040 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık, kum, seyrek kuvarz ve az kireç katkılı, ince grenli, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Astar	: Pembe (7.5 YR 7/4), seyreltilmiş örtü olarak.
Firnis	: Siyah (7.5 YR 2/0)

Dışa taşkın, boyunun devamı gibi dışa doğru uzatılmış, hafif basık, kuvvetli bilezik formu, firnislenmiş ağız kenarı. Dıştan silindirik izlenimi veren, çizimde omuzlara doğru hafif daralan kesik konik formu, omuzla köşe yaparak birleşen yüksek boyun. Ağız kenarının hemen altından boyuna dik çıkıp, omuzlara dik inen, elips kesitli, baston formu kuvvetli kulplar. Omuz üzerinde, kulba yakın, firnisle yapılmış ticari marka : küçük Alpha formunda. (Bkz.K.C. Nr.23, Şek.65, Lev.46). Omuzlara

yakın hafif şişkin karınlı ovoid gövde formu.Dip-kaide eksik.
Kalın bantlı süsleme sistemi Kat.-Nr.25-30 gibi.

Form olarak yakın benzerlikler göstermesi nedeniyle Kat.-
Nr.28 ile aynı atelyede üretilmiş olabilir.

Tarih : Yanındaki ölü hediyeleri İ.Ö.500 civarına tarihlenen 80/4 Nr'lı lahit mezarın altında ele geçmiştir.Bu nedenle bu ticari amphora için İ.Ö.500 tarihi,en geç kullanım tarihi olarak kabul edilebilir.

Kat.-Nr.32 : Amphora üst gövdesi (Şek.15, Lev.9)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982.F odası.
Tabaka	: I.yapı katı tabanı üzerinde
Derinlik	: 14.17 m
Torba Nr.	: 104
Ağız çapı	: 0.150 m
Korunan yükseklik	: 0.358 m
Boyun yüksekliği	: 0.085 m
Karın çapı	: 0.370 m
Band kalınlığı	: 0.025, 0.025 (yatay), 0.035 (düşey)
Hamur	: Seyrek küçük taşçık,şamot,kuvarz ve kireç katkılı,ince grenli,sarımsı kırmızı (5 YR 8/6)
Astar	: Pembe (5 YR 4/7),seyreltilmiş örtü olarak.
Firnis	: Kırmızıdan (10 R 5/8) siyaha (5 YR 2.5/1) değişir.

Dışa taşkın,yuvarlatılmış,ucu aşağıya sarkık ve keskin, kuvvetli bilezik formu,firnislenmiş ağız kenarı.Dıştan silindirik izlenimi veren,çizimde omuzlara doğru hafif daralan,kesik konik formu,omuzla köşe yaparak birleşen yüksek boyun.Boyunda, kulbun boyunla birleşme noktasının hemen altında,firnisle yapılmış ticari marka : Üpsilon olabilir.(Bkz.K.C. Nr.19, Şek.64, Lev.45).Ağız kenarının hemen altından çıkıp omuzlara eğimli inen yay formunda kulplar.Omuzlara yakın şişkin karınlı ovoid gövde formu.

Süsleme sistemi Kat.-Nr.25-31 gibi.

Tarih : Bu ticari amphora "Akropolis Güney Yamacı" sektörü, "F" alanı,I.yapı katının tabanı üzerinde in situ olarak ele geçmiştir.I.yapı katının,İonia ihtilalinin Persler tarafından İ.Ö.497/494 tarihlerinde bastırılması ile birlikte terk edildiği kabul edilmektedir.Bu ticari amphora İ.Ö.500-497/494 arasına tarihlenebilir.

Katç-Nr.33 : Amphora (Şek.16,25, Lev.10)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1982.NAT.III
Mezar Nr.	: 82/11
Env.Nr.	: Manisa Müzesi.6147
Ağız çapı	: 0.135 m
Yükseklik	: 0.670 m
Boyun yüksekliği	: 0.085 m
Karın çapı	: 0.400 m
Kaide çapı	: 0.075 m
Oyuk derinliği	: 0.024 m
Band kalınlığı	: 0.020, 0.025, 0.025 (yatay), 0.025 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,ince grenli,kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Astar	: Pembe (5 YR 7/4) seyreltilmiş örtü olarak.
Firnis	: Siyahtan (5 YR 2.5/1) koyu kırmızı-kahverengiye (5 YR 2.5/2) değişir.

Dışa taşkın,yuvarlatılmış,kuvvetli bilezik formu,firnislenmiş ağız kenarı.Omuzlara doğru hafif daralan kesik konik formu,omuzla köşe yaparak birleşen yüksek boyun.Ağız kenarının hemen altından dik çıkıp omuzlara hafif içeriye kıvrılarak inen,elâps kesitli,baston formu kuvvetli kulplar.Omuz üzerinde boyuna yakın,firnisle yapılmış ticari marka :(Bkz.K.C. Nr.9, Şek.61, Lev.41).Hafif şişkin karınlı,uzun ve ince ovoid gövde formu.Dışa hafif açılan baş parmak kesitli,oturma düzlemi oyuk kesik konik formu alçak dip kaide.

Yanında mezar hediyesi olarak Klazomenai üretimi bir krateriskos (Manisa Müzesi Env.Nr.6130) bulunmuştur.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.34 : Amphora üst gövdesi (Şek.17, Lev.11)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III
Mezar Nr.	: 81/27
Ağız çapı	: 0.146 m
Korunan yükseklik	: 0.375 m

Boyun yüksekliği	: 0.080 m
Karın çapı	: 0.360 m
Band kalınlığı	: 0.025, 0.025 (yatay), 0.040 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık, kum, seyrek kuvarz ve kireç katkılı, ince grenli, sarımsı kırmızı (5 YR 6/8)
Astar	: Pembe (5 YR 7/4) seyreltilmiş örtü olarak.
Firnis	: Siyahtan (5 YR 2.5/1) kırmızının çeşitli tonlarına değişir.

Dışa taşkın, boynun devamı gibi dışa doğru uzatılmış, hafif basık, kuvvetli bilezik formu, firnislenmiş ağız kenarı. Omuzlara doğru daralan kesik konik formu, omuzla köşe yaparak birleşen yüksek boyun. Ağız kenarının hemen altından çıkıp omuzlara hafif içeriye kıvrılarak inen, elips kesitli baston formu kuvvetli kulplar. Omuzlara yakın şişkin karınlı ovoid gövde formu. Kaide ve alt gövde eksik.

Süsleme sistemi Kat.-Nr.25-33 gibi.

Tarih : Bu ticari amphora, NAT.III açmasında, çocuk mezarı olarak, en geç buluntuları İ.Ö.530 civarına tarihlenen bir Bothros (çukur) üzerinde ele geçmiştir. Bu nedenle İ.Ö.530 tarihi, bu ticari amphora için, en erken kullanım tarihi olarak kabul edilebilir.

Kat.-Nr.35 : Amphora (Şek.17, Lev.11)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III
Mezar Nr.	: 80/18
Ağız çapı	: 0.140 m
Korunan yükseklik	: 0.570 m
Muhtemel yükseklik	: 0.610-0.620 m
Boyun yüksekliği	: 0.090 m
Karın çapı	: 0.365 m
Band kalınlığı	: 0.025, 0.025, 0.025 (yatay), 0.035 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık, kum, kuvarz ve seyrek kireç katkılı, özü gri, sarımsı kırmızı (5 YR 6/8)
Astar	: Pembe (7.5 YR 7/4) seyreltilmiş örtü olarak.

Firnis

: Kırmızı (7.5 YR 4/8)

Dışa taşkın,boynun devamı gibi dışa doğru uzatılmış, kuvvetli bilezik formu,firnislenmiş ağız kenarı.Dıştan silindirik izlenimi veren,çizimde omuza doğru hafif daralan kesik konik formu,boyunla köşe yaparak birleşen yüksek boyun. Ağız kenarının hemen altından boyuna dik çıkıp,omuza dik inen basık elips kesitli,baston formu kuvvetli kulplar.Omuzlara yakın hafif şişkin karınlı ovoid gövde formu.Alt gövdenin bir kısmı ve dip-kaide eksik.

Süsleme sistemi Kat.-Nr.25-34 gibi.

Tarih : Çocuk mezarı olarak kullanılmış olan bu ticari amphoranın üzerinde bulunan 80/4 Nr'lı lahit mezar,yanındaki ölü hediyesi ile İ.Ö.500 tarihi civarına verilmektedir.Bu nedenle İ.Ö.500 tarihi bu ticari amphora için en geç kullanım tarihi olarak kabul edilmelidir.Ayrıca,altında yer aldığı için, Kat.-Nr.31'deki ticari amphoradan da relatif olarak daha erken bir tarihtendir.

Kat.-Nr.36 : Amphora (Şek.18, Lev.12)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III
Mezar Nr. : 80/20
Env.Nr. : Manisa Müzesi.5864
Ağız çapı : 0.140 m
Yükseklik : 0.615 m
Boyun yüksekliği : 0.090 m
Karın çapı : 0.360 m
Kaide çapı : 0.075 m
Oyuk derinliği : 0.030 m
Band kalınlığı : 0.020, 0.020, 0.025 (yatay), 0.030 (düşey)
Hamur : Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,ince grenli,sarımsı kırmızı (7.5 YR 6/8)
Astar : Pembe (7.5 YR 6/4),seyreltilmiş örtü olarak.
Firnis : Koyu kırmızımsı gri (10 R 3/1)

Dışa taşkın,yuvarlatılmış,ucu ucu aşağıya sarkık ve keskin, kuvvetli bilezik formu,firnislenmiş ağız kenarı.Silindirik boyun.Ağız kenarının hemen altından boyuna dik çıkıp,omuzlara dik inen,basık ve düzensiz elips kesitli,kuvvetli baston formu

kulplar.Omuzlara yakın hafif şişkin karınlı ovoid gövde formu.
Dışa açılan baş parmak kesitli,oturma düzlemi oyuk dip-kaide.
Süsleme sistemi Kat.-Nr.25-35 gibi.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.37 : Amphora (Şek.18, Lev.12)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III
Mezar Nr. : 81/33
Ağız çapı : 0.130 m
Korunan yükseklik : 0.570 m
Muhtemel yükseklik : 0.600 m
Boyun yüksekliği : 0.080 m
Karın çapı : 0.345 m
Band kalınlığı : 0.025, 0.025, 0.025 (yatay), 0.035
(düşey)
Hamur : Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve
kireç katkılı,ince grenli,kırmızimsı
sarı (5 YR 6/8)
Astar : Pembemsi beyaz (7.5 YR 8/2),seyreltil-
miş örtü olarak.
Firnis : Siyahtan (7.5 YR 2/0) kırmızimsı
kahverengiye (5 YR 2.5/2) değişir.

Dışa taşkın,boynun devamı gibi dışa doğru uzatılmış,hafif basık,kuvvetli bilezik formu,firnislenmiş ağız kenarı.Dıştan silindirik izlenimi veren,çizimde omuzlara doğru daralan,kesik konik formu,omuzla köşe yaparak birleşen yüksek boyun.Ağız kenarının hemen altından boyuna dik çıkıp,omuzlara dik inen elipse kesitli,kuvvetli baston formu kulplar.Ovoid gövde formu.

Süsleme sistemi Kat.-Nr.25-36 gibi.

Tarih : Bu ticari amphora,çocuk mezarı olarak,NAT.III açmasında,en geç buluntuları İ.Ö.530 civarına tarihlenen bir Bothros'un (çöp çukuru) ve 81/35 Nr'lı lahit mezarın üzerinde bulunmuştur.Bu nedenle İ.Ö.530 tarihi,bu ticari amphora için en erken kullanım tarihi olmalıdır.

Kat.-Nr.38 : Amphora (Şek.19,25 Lev.13)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III
Mezar Nr. : 81/24

Ağız çapı	: 0.120 m
Yükseklik	: 0.620 m
Boyun yüksekliği	: 0.085 m
Karın çapı	: 0.320 m
Kaide çapı	: 0.058 m
Oyuk derinliği	: 0.027 m
Band kalınlığı	: 0.020, 0.020, 0.020 (yatay), 0.025 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık ve çok seyrek kuvarz katkılı, yüzeye yakın kırmızımsı sarı (5 YR 6/8), özü açık kırmızı-kahverengi (5 YR 6/4)
Ürtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Firnis	: Kırmızı (10 R ⁵ /8,4/8)

Dışa taşkın, tam bir yuvarlak oluşturan, kalın ve kuvvetli bilezik formunda, firnislenmiş ağız kenarı. Silindirik boyun. Ağız kenarının hemen altından boyuna dik çıkıp, eğimli omuzlara dik inen, yüksek baston formu, basık ve düzensiz elips kesitli kulplar. Düşük omuzlu, uzun ve ince ovoid gövde formu. Düşey parmak kesitli, oturma düzlemi oyuk, silindirik formu dip-kaide.

Tip Klaz. IV grubu içinde yoğun olarak üretilmediği anlaşılan bu ticari amphora, gövde ve kaide formu benzerlikleri ile aynı dönemin şişkin boyunlu Khios üretimi ticari amphoralarına yaklaşmaktadır. Benzer gövde formuna sahip örnekler için bkz. Campell, *Hesperia* 7, 1938, Kat.-Nr. 213-214, Fig. 29 ; Knipovich 1940, Fig. 6a-b ; Benzer Khios üretimi ticari amphora kaideleri için bkz. Grace 1979, s. 121, ill. 1-3

Tarih : İ.Ö. 6. yüzyılın son çeyreği. Muhtemelen İ.Ö. 500 civarı.

Kat.-Nr.39 : Amphora gövdesi (Şek.20, Lev.13)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III
Mezar Nr.	: 80/9
Konunan yükseklik	: 0.560 m
Muhtemel yükseklik	: 0.670-0.680 m
Karın çapı	: 0.310 m
Kaide çapı	: 0.050 m
Oyuk derinliği	: 0.023 m

Band kalınlığı	: 0.025, 0.025, 0.025 (yatay), 0.035 (düşey)
Hamur	: Küçük taşçık, kum, seyrek kuvarz katkılı, ince grenli, sarımsı kırmızı (5 YR 6/8)
Astar	: Pembe (5 YR 7/4), inceltilmiş örtü olarak.
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8, 6/8)

Ağız kenarı, boyun ve kulpları eksik. İnce, uzun ovooid formlu gövde. Düşey parmak kesitli, oturma düzlemi oyuk, silindirik formlu dip-kaide.

Yanında mezar hediyesi olarak Klazomenai üretimi İ.Ü.520 civarına tarihlenen bir pyxis (Manisa Müzesi. Env.Nr.5820), bir oinochoe (Manisa Müzesi Env.Nr.5832) ve bir kapak (Manisa Müzesi Env.Nr.5850) bulunmuştur.

Tarih : İ.Ü.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.40 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.20)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-X/a-e
Tabaka	: I.yapı katı taban üstü
Derinlik	: 14.62-14.43 m
Korunan yükseklik	: 0.105 m
Boyun yüksekliği	: 0.090 m
Ağız çapı	: 0.125 m
Hamur	: Küçük taşçık, kum, seyrek kuvarz ve kireç katkılı, ince grenli, açık kırmızımsı kahverengi (2.5 YR 6/4)
Astar	: Pembe (5 YR 7/4), seyreltilmiş örtü olarak.
Firnis	: Koyu kırmızımsı kahverengi (5 YR 2.5/2)

Dışa taşkın, yuvarlatılmış, boyun bağlantı yerinde küçük bir yuva yapan, kuvvetli bilezik formlu, firnislenmiş ağız kenarı. Silindirik, omuz ile köşe yaparak birleşen yüksek boyun. Benzer formlu ağız kenarlı ticari amphoralar için bkz. Kat.-Nr.28,41-42. Muhtemelen tek bir manipülasyon ürünü olabilirler.

Tarih : Bulunduğu I.yapı katı, İ.Ü.6.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir.

Kat.-Nr.41 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.21)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-X/a-e
Tabaka	: I.yapı katı taban üstü.
Derinlik	: 14.62-14.43 m
Torba Nr.	: 013-1
Ağız çapı	: 0.130 m
Korunan yükseklik	: 0.100 m
Boyun yüksekliği	: 0.090 m
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,ince grenli,pembe (5 YR 7/4)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Dışa taşkın,yuvarlatılmış,boyun bağlantı yerinde küçük bir yuva yapan,firnislenmiş,kuvvetli bilezik formlu ağız kenarı.Omuz geçişine kadar korunmuş silindirik ve yüksek boyun.

Benzer ağız kenarı ve boyun form özellikleri taşıyan örnekler için bkz.Kat.-Nr.28,40,42

Tarih : Bulunduğu I.yapı katı,i.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir.Bu yapı katının terkedilmesi ise İonya ihtilalinin Persler tarafından i.Ö.497/494'te bastırılmasına bağlanmaktadır.

Kat.-Nr.42 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.21)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-X/a-e
Tabaka	: I.yapı katı taban üstü.
Derinlik	: 14.62-14.43
Torba Nr.	: 013-12
Ağız çapı	: 0.130 m
Korunan yükseklik	: 0.076 m
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,ince grenli,kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

Firnis : Koyu kırmızımsı kahverengi (5 YR 2.5/2)

Dışa taşkın,yuvarlatılmış,boyun bağlantı yerinde küçük bir yuva yapan kuvvetli bilezik formlu,firnislenmiş ağız kenarı.Omuza dik çıkan,üzeri firnis bandlı kırık kulp.Silindirik boyun.

Tarih : Kat.-Nr.40-41 gibi.

Kat.-Nr.43 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.21)

Buluntu yeri : Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-X/a-b
Tabaka : I.yapı katı
Derinlik : 14.80-14.20 m
Torba Nr. : 051
Ağız çapı (yak.) : 0.135 m
Korunan yükseklik : 0.080 m
Hamur : Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,ince grenli,kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)
Örtü-sıva : Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)
Firnis : Kırmızı (10 R 5/8)

Dışa az taşkın,yuvarlatılmış,damla kesitli,bilezik formlu firnislenmiş ağız kenarı.Ağız kenarının altından aşağıya eğimli çıkan kırık kup.Silindirik boyun.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı.

Kat.-Nr.44 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.22)

Buluntu yeri : Yüzey buluntusu.1980
Ağız çapı (yak.) : 0.135 m
Korunan yükseklik : 0.115 m
Boyun yüksekliği : 0.080 m
Hamur : Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,ince grenli,pembe (5 YR 7/4)

Ürtü-sıva : Pembe (5 YR 7/4)
Firnis : Koyu kırmızımsı kahverengi (5 YR 3/2)

Dışa taşkın, tam bir yuvarlak oluşturan kalın ve kuvvetli bilezik formu, firnislenmiş ağız kenarı. Omuzlara doğru hafif daralan kesik konik formu, yüksek boyun. Boyun-omuz geçişinde sığ yiv.

Klazomenai üretimi tüm profil veren ticari amphoraların hiçbirinde raslanmayan yivli boyun-omuz geçişli örnekler parça halindeki ticari amphoralarda da çok az raslanmaktadır. Bu parçaların yine Klazomenai üretimi hydrialara ait olabileceklerini gözden uzak tutmamak gerekmektedir.

Kat.-Nr.45 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.22)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.III.açma.
Doğu kesim.
Derinlik : 1.58-1.53 m
Torba Nr. : 015
Ağız çapı (yak.) : 0.134 m
Korunan yükseklik : 0.116 m
Hamur : Küçük taşçık, kum, seyrek kuvarz ve kireç katkılı, ince grenli, sarımsı kırmızı (5 YR 6/8), özü gri.
Ürtü-sıva : Sarımsı kırmızı (5 YR 6/8)
Firnis : Kırmızı (10 R 5/8)

Dışa hafif taşkın, küçük yuvarlak bilezik formu, firnislenmiş ağız kenarı. Omuzlara doğru çok hafif daralan silindirik formu boyun. Boyun-omuz geçişinde ince bir çıkıntı-silme.

Çok seyrek raslanan yivli ve silmeli örnekler yine Klazomenai üretimi hydria'lara da ait olabilirler.

Tarih : I.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı.

Kat.-Nr.46 : Dip-kaide (Şek.23)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III
Bothros (Çöp çukuru).
Torba Nr. : K.10
Korunan yükseklik : 0.070 m

Kaide çapı	: 0.090 m
Oyuk derinliği	: 0.023 m
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,soluk kırmızı (10 R 6/4)
Ürtü-sıva	: Açık kırmızı (10 R 6/8)

Dışa hafif açılan baş parmak kesitli,oturma düzlemi oyuk, geniş dip-kaide.

Tarih : Bu dip-kaide,en geç buluntusu İ.Ü.530 civarına tarihlenen ve bir tesviye sırasında oluşmuş Bothros'da (Çöp çukuru) bulunmuştur.Kesin bir tarih verilememesine karşın, yaklaşık İ.Ü.6.yy'ın üçüncü çeyreğine ait olmalıdır.

Kat.-Nr.47 : Dip-kaide (Şek.23)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma "D" mekanı.
Tabaka	: ?
Derinlik	: 1.25-1.20 m
Torba Nr.	: 045
Korunan yükseklik	: 0.062 m
Kaide çapı	: 0.092 m
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,ince grenli,açık kırmızı (10 R 6/2)
Ürtü-sıva	: Açık kahverengi (7.5 YR 6/4)

Dışa açılan baş parmak kesitli,geniş ve sığ oyuklu,kesik konik formlu geniş dip-kaide.

Tarih : Muhtemelen İ.Ü.6.yy'ın ikinci yarısı.

Kat.-Nr.48 : Dip-kaide (Şek.23)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III Bothros (Çöp çukuru) içinden.
Torba Nr.	: K.10
Korunan yükseklik	: 0.078 m
Kaide çapı	: 0.076 m

Oyuk derinliği	: 0.023 m
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Baş parmak kesitli,oturma düzlemi oyuk,silindirik formlu dar dip-kaide.

Tarih : Bu dip-kaide,en geç buluntusu İ.Ö.530 civarına tarihlenen Bothros'da (Çöp çukuru) bulunmuştur.Kesin bir tarih verilememesine karşın İ.Ö.6.yy'ın üçüncü çeyreğine ait olmalıdır.

Kat.-Nr.49 : Alt gövde parçası ve dip-kaide (Şek.24)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982."C" bölümü, 20 L,VI-VIII/c-e
Tabaka	: II.yapı katı tabanı üstü.
Derinlik	: 14.25 m
Torba Nr.	: 034
Korunan yükseklik	: 0.116 m
Kaide çapı	: 0.056 m
Oyuk derinliği	: 0.015 m
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,açık kırmızı (2.5 YR 6/8),özü gri.
Ürtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Dışa açılan baş parmak kesitli,oturma düzlemi dar ve siğ oyuklu,kesik konik formlu dip-kaide.

Tarih : Akropolis Güney Yamacı sektöründe,"C" bölümünde ortaya çıkartılan II.yapı katı tabanı,İ.Ö.580/570 -545 arasına tarihlenmektedir.

Kat.-Nr.50 : Dip-kaide (Şek.24)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-VIII/a-e
--------------	--

Tabaka	: I.yapı katı tabanı üstü.
Derinlik	: 14.33-14.23 m
Torba Nr.	: 103
Korunan yükseklik	: 0.065 m
Kaide çapı	: 0.040 m
Oyuk derinliği	: 0.017 m
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kireç ve kuvarz katkılı,ince grenli,açık kırmızı (2.5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Açık kırmızı (2.5 YR 6/6)

Dışa açılan baş parmak kesitli,oturma düzlemi dar ve oyuk, kesik konik formlu,alçak dip-kaide.

Tarih : Bulunduğu I.yapı katı,I.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir.Bu yapı katının terkedilmesi ise İonya ihtilalinin İ.Ö.497/494'te bastırılmasına bağlanmaktadır.

Kat.-Nr.51 : Dip-kaide (Şek.24)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-VIII/a-e
Tabaka	: I.yapı katı taban üstü.
Derinlik	: 14.31-14.24 m
Torba Nr.	: 022
Korunan yükseklik	: 0.060 m
Kaide çapı	: 0.060 m
Oyuk derinliği	: 0.017 m
Hamur	: Küçük taşçık,kum,seyrek kuvarz ve kireç katkılı,özü gri,açık kırmızı (2.5 YR 6/6)

Dışa açılan baş parmak kesitli,oturma düzlemi dar ve siğ oyuklu,kesik konik formlu,alçak dip-kaide.

Tarih : Kat.-Nr.50 gibi.

K H İ O S
O R E T İ M İ
T İ C A R İ
A M P H O R A L A R

K.A. Nr.52-97

TİP Khi.I-III (Kat.-Nr.52-84)

TİP Khi.IV (Kat.-Nr.85)

TİP Khi.V-VI (Kat.-Nr.86-97)

TİP Khi.I-III (K.A. Nr.52-84)

Kat.-Nr.52 : Amphora gövdesi (Lev.14)

Buluntu yeri	: Monastrakia mezarlığı.1983.Raslantı
Korunan yükseklik	: 0.560 m
Karın çapı	: 0.360 m
Kaide çapı	: 0.055 m
Hamur	: Seyrek kum,kireç ve mika katkılı, ince grenli,kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Astar	: Oldukça aşınmış,beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Siyah (2.5 YR 2.5/0)

Boyun,kulplar ve ağız kenarı eksik.İnce,uzun ovoid gövde formu.Alçak ve oturma düzlemi halka formunda,sığ oyuklu dipkaide.Oldukça aşınmış,ince ve dayanıksız astar.Omuzda "S" formunda süsleme motifi.Kırık olan omuz-kulp bağlantı çevresinde firnis çember.Omuz,gövde ve alt gövde üzerinde ince,yatay firnis bandlar.Kulplar üzerinden gelip gövde alt bandına ulaşan simetrik düşey bandlar.Eksik olan boyun üzerinde de bir yatay band bulunması gerekmektedir.

Bu ticari amphora,Khios üretimi Arkaik Dönem ticari amphoraları tipolojik sınıflandırma denememizde (Bkz.Bölüm.VII.1.1) Tip II.grubu içinde yer almaktadır.Benzer örnekler için bkz.Gjerstadt,GGCAP,Kat.-Nr.183,Pl.XXI.5 ; Palaia Smyrna'da bulunan benzer formlu yayınlanmış bir ticari amphora için Bkz.Cook,M.J.,BSA 53-54,1958-1959,s.16,Fig.4 ; J.Boardman,The Greek Overseas,1980,s.17,Fig.1

Tarih : Buluntu durumundan hareketle tarihlenememektedir. Benzer örnekleri i.ö.geç 7.yy-erken 6.yy'a tarihlenmektedirler.

Kat.-Nr.53 : Amphora (Şek.26-27)

Buluntu yeri	: Monastrakia mezarlığı.1982.Raslantı. Yüzey (38/15/21)
Ağız çapı	: 0.105 m
Korunan yükseklik	: 0.670 m
Karın çapı (yak.)	: 0.340 m
Hamur	: Kum,kireç ve mika katkılı,kırmızı (2.5 YR 4/8)

Astar : Çok soluk kahverengi (10 YR 8/4)
Firnis : Kırmızı (10 R 4/8)

Yüksek band formunda,dış yüzü bombeli,firnislenmiş ağız kenarı.Omuza doğru açılan ve omuza kesintisiz geçen yüksek ve silindirik boyun.Büyük bir kesimi eksik,alt gövdeye kadar profil veren ince ve uzun ovoid gövde formu.Dip-kaide eksik.

Boyun,omuz,gövde ve alt gövde üzerinde birer ince,yatay firnis band.Kulpların üzerinden gelip alt gövdedeki yatay banda ulaşan simetrik iki düşey,ince band.Kulpların bağlantı noktalarının çevrelerinde firnis çemberler ve omuz üzerinde her iki tarafta "S" formunda süsleme motifi.

Benzer örnekler için bkz.Kat.-Nr.52

Tarih : İ.Ö.geç 7.yy-erken 6.yy

Kat.-Nr.54 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.27)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.III.açma.
"B" mekanı içi sondaj.
Tabaka : V.B (İ.Ö.600/590 ve öncesi)
Derinlik : 0.85-0.80 m
Torba Nr. : 069
Ağız çapı (yak.) : 0.130 m
Korunan yükseklik : 0.066 m
Hamur : Yoğun kum,kireç ve mika katkılı,
açık kahverengi (7.5 YR 6/4)
Astar : Beyaz (10 YR 8/2)

Yüksek band formunda,dış yüzü oldukça,iç yüz hafif bombe-
li ağız kenarı.Ağız kenarı üzerinde aşınmış kırmızı ve siyah
firnis izleri.Ağız kenarının hemen altından çıkan kırık kulp
parçası.Silindirik boyun.

Benzer formlu ağız kenarı için bkz.Agora VIII,Kat.Nr.225,
Pl.13 ve 42

Tarih : Geç 7.yy-erken 6.yy

Kat.-Nr.55 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.27)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.III.açma
"B" mekanı içi sondaj.
Tabaka : V.B (İ.Ö.600/590 ve öncesi)

Derinlik	: 0.90-0.85 m
Torba Nr.	: 068
Ağız çapı (yak.)	: 0.124 m
Korunan yükseklik	: 0.062 m
Hamur	: Sadece kireç katkılı, kumsu görünümlü kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Kırmızı (2.5 YR 4/8), kırmızımsı kahverengi (2.5 YR 4/4)

Yüksek band formunda, dış ve iç yüzü bombeli, boyuna taşan firnisli ağız kenarı. Hafif daralan silindirik boyun.

Tarih : "B" mekanı içinde açılan sondaj, mekanın kuruluş evresi olan IV.B tabakasının başlangıcı (İ.Ü.600/590) veya biraz öncesine tarihlenmektedir.

Kat.-Nr.56 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.28)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı kesiti.
Tabaka	: IV.B seviyesi (İ.Ü.600/590-570)
Derinlik	: 1.15-1.08 m
Torba Nr.	: 017
Ağız çapı (yak.)	: 0.120 m
Korunan yükseklik	: 0.054 m
Hamur	: Yoğun kum, kireç ve mika katkılı, özü hafif gri, sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/6, 4/8)

Yüksek band formunda, dış ve iç yüzü bombeli, oturma düzlemi keskin, boyuna taşan firnisli ağız kenarı. Küçük bir kesimi korunmuş silindirik formlu boyun.

Tarih : İ.Ü.6.yy'ın ilk çeyreği

Kat.-Nr.57 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.28)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983."B" mekanı güney kesimi.
--------------	--

Tabaka	: IV.B (İ.Ü.600/590-570)
Derinlik	: 1.17-1.04 m
Torba Nr.	: 073
Ağız çapı (yak.)	: 0.124 m
Korunan yükseklik	: 0.050 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç,mika katkılı,kırmızım- sı sarı (5 YR 7/6)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Yüksek band formunda,dış ve iç yüzleri bombeli,oturma düzlemi keskin,boyuna taşan firnisli ağız kenarı.Ağız kenarının hemen altında yer alan kulp bağlantı yerinden kırık.Çevresinde çemberin bir kısmı korunmuş.

Tarih : İ.Ü.6.yy'ın ilk çeyreği

Kat.-Nr.58 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.28)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983.Kuzey-batı kesim.
Tabaka	: III.C (İ.Ü.590-570)
Derinlik	: 1.08-1.00 m
Torba Nr.	: 059
Ağız çapı (yak.)	: 0.124 m
Korunan yükseklik	: 0.075 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve mika katkılı,ince grenli,kumsu görünüşlü,sarımsı kırmızı (5 YR 5/6)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/8, 5/8)

Yüksek band formunda,dış yüzü oldukça,iç yüzü hafif bombeli,firnislenmiş ağız kenarı.Kulp bağlantı yerinden kırık.Kulbun bağlantı noktasının etrafındaki çemberin bir kısmı korunmuş.Silindirik formlu boyun.

Tarih : III.C tabakası,"B" mekanının kuruluş evresi olan IV.B tabakası ile çağdaştır.

Kat.-Nr.59 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.28)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983.Kuzey-batı kesim.
Tabaka	: V.C (İ.Ö.600/590 öncesi)
Derinlik	: 0.85-0.70 m
Torba Nr.	: 066
Ağız çapı (yak.)	: 0.110 m
Korunan yükseklik	: 0.075 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve mika katkılı, sarımsı kırmızı (5 YR 5/6)
Astar	: Aşınmış
Firnis	: Kırmızı (10 R 3/2, 3/3)

Yüksek band formunda,dış yüzü oldukça bombeli,iç yüz düşey,oturma düzlemi keskin,firnislenmiş ağız kenarı.Boyun bağlantı yerinde kulbun küçük bir kısmı korunmuş.Kulp bağlantı çevresinde çember izleri.Silindirik boyun.

Tarih : V.C tabakası "B" mekanının kuruluş evresininin (IV.B) altındaki sondaj tabakası V.B ile hem çağdaş hem de daha erkene tarihlenmektedir.

Kat.-Nr.60 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.29)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı içi sondaj.
Tabaka	: V.B (İ.Ö.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.75-0.70 m
Torba Nr.	: 071
Ağız çapı (yak.)	: 0.114 m
Korunan yükseklik	: 0.066 m
Hamur	: Kum,kireç ve mika katkılı,ince grenli, kahverengi (7.5 YR 5/4) ve kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)
Astar	: Yok
Firnis	: Açık kırmızı (2.5 YR 6/8)

Yüksek band formunda,dış yüzü bombeli,iç yüzü düşey, firnislenmiş ağız kenarı.Kulp bağlantı yerinden kırık.Çevresindeki çemberin bir kısmı korunmuş.Silindirik boyun.Astarsız.

Seyrek de olsa, ortak form özellikleri gösteren bazı astarsız ticari amphora parçaları, beyaz astarlılarla birlikte aynı şekilde erken tarihli tabakalarda bulunmaktadırlar. Bu durumda "Astarsız Khios üretimi ticari amphoralar, astarlı ticari amphoralardan daha geç tarihlidirler." genellemesi (Anderson 1954, s. 168-170) karşısında ihtiyatlı olmak gerekmektedir.

Tarih : Geç 7.yy'-erken 6.yy

Kat.-Nr.61 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.29, Lev.15)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.III.açma.
"B" mekanı güneyi.
Tabaka : III.B-IV.B seviyesi
Derinlik : 1.20-1.15 m
Torba Nr. : 041
Ağız çapı (yak.) : 0.130 m
Korunan yükseklik : 0.078 m
Hamur : Kum,kireç ve tek tük mika katkılı,
açık kırmızı (2.5 YR 6/6)
Astar : Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis : Kırmızıdan (10 R 5/8, 4/8) kırmızımsı
siyaha (10 R 2.5/1)

Yüksek band formunda,dış yüzü bombeli,iç yüzü düşey,boyuna taşan firnisli ağız kenarı.Silindirik boyun.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk çeyreği.

Kat.-Nr.62 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.29, Lev.15)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1983."B" mekanı
taş dolgu arası.
Tabaka : IV.B (İ.Ö.600/590-570)
Derinlik : 1.33-1.17 m
Torba Nr. : 056
Ağız çapı (yak.) : 0.140 m
Korunan yükseklik : 0.077 m
Hamur : Çok seyrek kum,kireç ve tek tük mika
katkılı,sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)

Astar : Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis : Kırmızı (10 R 4/6, 4/8)

Yüksek band formunda, dış yüzü bombeli, iç yüzü düşey, firnislenmiş ağız kenarı. Ağız oturma düzleminde, tüm ağız kenarını dolaşan sığ yiv. Ağız kenarının hemen altından çıkan kırık kulp bağlantı noktasının çevresindeki firnis bandın bir kısmı korunmuş. Kulbun üzerinde firnis band. Silindirik formlu boyun.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk çeyreği

Kat.-Nr.63 : Ağız kenarı ve boyun parçası (Şek.29)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.II.açma.
Kuzey yarı enkazlı alan.
Tabaka : III.B-IV.B seviyesi
Derinlik : 1.20-1.15 m
Torba Nr. : 051
Ağız çapı (yak.) : 0.126 m
Korunan yükseklik : 0.065 m
Hamur : Yoğun kum, kireç ve mika katkılı, açık kahverengi (7.5 YR 6/4)
Astar : Pembe (7.5 YR 7/4)
Firnis : Çok aşınmış, kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Yüksek band formunda, dış yüzü bombeli, iç yüz iç bükey kesitli, firnislenmiş ağız kenarı. Ağız kenarının hemen altından çıkan kırık kulp. Çevresinde firnis çember izleri. Silindirik boyun.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk çeyreği.

Kat.-Nr.64 : Kırık kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.30)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.II.açma
"B" mekanı içi.
Tabaka : IV.B-II.B (İ.Ö.600/590-550)
Derinlik : 1.25-1.20 m
Torba Nr. : 042
Ağız çapı (yak.) : 0.110 m
Korunan yükseklik : 0.073 m

Hamur : Seyrek kum,yoğun mika katkılı,kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Astar : Yok
Firnis : Açık kırmızı (2.5 YR 6/6)

Yüksek band formunda,dış yüzü bombeli,iç yüz iç bükey kesitli,firnislenmiş ağız kenarı.Ağız kenarının hemen altından çıkan kulbun bir kısmı korunmuş.Üzerinde firnis band.Kulp bağlantı noktasının çevresinde firnis çember.Silindirik boyun.Astarsız.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı.

Kat.-Nr.65 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.30)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1983.Kuzey-batı taşlı alan.
Tabaka : II.C (İ.Ö.570/550)
Derinlik : 1.42-1.18 m
Torba Nr. : 057
Ağız çapı (yak.) : 0.130 m
Korunan yükseklik : 0.050 m
Hamur : Yoğun kum,kireç ve mika katkılı,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Astar : Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis : Kırmızı (10 R 4/8)

Yüksek band formunda,dış yüzü bombeli,iç yüz iç bükey kesitli,boyuna taşan firnisli,içe dönük ağız kenarı.Hafif şişkin boyun.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı

Kat.-Nr.66 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.30, Lev.15)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.III.açma. Batı kesim.
Tabaka : II.C seviyesi (İ.Ö.570-550)
Derinlik : 1.58-1.30 m
Torba Nr. : 023
Ağız çapı (yak.) : 0.130 m

Korunan yükseklik	: 0.051 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve tek tük mika katkılı,kumsu görünüşlü,kırmızı (2.5 YR 4/8)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2),yumurta kabuğu sertliğinde
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/8)

Yüksek band formunda,dış yüzü oldukça bombeli,iç yüzü iç bükey kesitli,firnislenmiş ağız kenarı.Hafif şişkin boyun.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı,muhtemelen ikinci çeyreği.

Kat.-Nr.67 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.30)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983.Kuzey-batı kesim.
Tabaka	: III.C (İ.Ö.590-570)
Derinlik	: 1.08-1.00 m
Torba Nr.	: 059
Ağız çapı (yak.)	: 0.134 m
Korunan yükseklik	: 0.053 m
Hamur	: Kum,kireç ve tek tük mika katkılı, sarımsı kırmızı
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Siyah (7.5 YR N.2)

Yüksek band formunda,dış yüzü bombeli,iç yüzü iç bükey kesitli,boyuna taşan firnisli,içe dönük ağız kenarı.Kulp bağlantı çevresinde firnis çember izleri.Silindirik boyun.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk çeyreği.

Kat.-Nr.68 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.31)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı kuzey bölümü.
Tabaka	: IV.B (İ.Ö.600/590-570)
Derinlik	: 1.08-0.98 m
Torba Nr.	: 065

Ağız çapı (yak.)	: 0.128 m
Korunan yükseklik	: 0.045 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve mika katkılı, kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Yüksek band formunda,dış yüzü bombeli,iç yüzü iç bükey kesitli,boyuna taşan firnisli,içeride dönük ağız kenarı.Silindirik formlu boyun.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk çeyreği.

Kat.-Nr.69 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.31)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983.Güney-batı kesim.
Tabaka	: IV.B
Derinlik	: 1.17-1.04 m
Torba Nr.	: 073
Ağız çapı (yak.)	: 0.112 m
Korunan yükseklik	: 0.036 m
Hamur	: Kum,kireç ve mika katkılı,kumsu görünümlü,sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Yüksek band formunda,dış yüzü bombeli,iç yüzü iç bükey kesitli,boyuna taşan firnisli,içeride dönük ağız kenarı.Hafif şişkin boyun.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk çeyreği.

Kat.-Nr.70 : Kırık kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.31)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983."A" mekanı taban üstü.
Tabaka	: III.C-II,C seviyesi
Derinlik	: 1.24-1.14 m
Torba Nr.	: 051

Ağız çapı (yak.)	: 0.122 m
Korunan yükseklik	: 0.130 m
Hamur	: Kum,kireç ve mika katkılı,sarımsı kırmızı (5 YR 5/6)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Yüksek ve ince band formunda,ağız kenarı bandı ile boyun arasında kesintisiz geçişli,dış yüzü hafif bombeli,iç yüzü iç bükey kesitli,firnislenmiş,içe dönük ağız kenarı.Omuzlara doğru hafif açılan,yüksek ve silindirik formlu boyun.Ağız kenarının hemen altından çıkan kırık kulpların üzerinde firnis band ve kulp bağlantı noktalarının çevresinde firnis çemberler.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı.

Kat.-Nr.71 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.32, Lev.15)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1982.Su kuyusu kazısında gün ışığına çıkan buluntular arasında.
Ağız çapı (yak.)	: 0.130 m
Korunan yükseklik	: 0.072 m
Hamur	: Yoğun kum,seyrek kireç ve mika katkılı,açık kırmızı (2.5 YR 6/6)
Astar	: Çok soluk kahverengi (10 YR 8/3)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Yüksek ve ince band formunda,boyuna kesintisiz geçişli,dış yüzü hafif bombeli,iç yüzü iç bükey kesitli,firnislenmiş,içe dönük ağız kenarı.Silindirik boyun.Kulp bağlantı noktalarının çevresinde firnis çember izleri.

Kat.-Nr.72 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.32)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983.Kuzey-batı kesimi.
Tabaka	: III.C (İ.Ö.590-570)
Derinlik	: 1.08-1.00 m
Torba Nr.	: 059

Ağız çapı (yak.)	: 0.120 m
Korunan yükseklik	: 0.174 m
Hamur	: Çok yoğun kum,kireç ve mika katkılı, kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/8)

Yuvarlatılmış,alçak ve boyuna taşan firnisli,bilezik form-
lu ağız kenarı.Omuzlara doğru açılan,yüksek ve silindirik form-
lu boyun üzerinde bir yatay band ve kulp bağlantı çevresinde
yatay banda birleşen geniş çember.

Benzer örnekler için bkz.Anderson 1954,Kat.Nr.17,Fig.5 ;
Calvet-Yon,GGCAP,Kat.Nr.100,Pl.X
Tarih : I.Ü.6.yy'ın ilk çeyreği

Kat.-Nr.73 : Kırık kulplu ağız kenarı ve boyun parçası (Şek.32)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. Doğu kesim dolgu içinden.
Tabaka	: I.B-I.C seviyesi
Derinlik	: 1.53-1.30 m
Torba Nr.	: 020
Ağız çapı (yak.)	: 0.120 m
Korunan yükseklik	: 0.080 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve mika katkılı, açık kırmızı kahverengi (5 YR 6/4)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Koyu kırmızı (2.5 YR 3/6)

Yuvarlatılmış ve kilin kendi üzerine katlanması ile oluş-
turulmuş,alçak ve firnislenmiş,bilezik formlu ağız kenarı.
Kesitte,katlanma sırasında oluşmuş hava boşluğu.Silindirik
boyun.Ağız kenarının hemen altından çıkan elips kesitli kırık
kulp.

Benzer bir örnek için bkz.Calvet-Yon,GGCAP,Kat.Nr.100,
Pl.X

Kat.-Nr.74 : Kulplu ağız kenarı ve boyun parçası (Şek.33)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983."C" mekanı taş paket içi.Kuzey-batı alan
--------------	--

Tabaka	: II.C (i.Ö.570-550)
Derinlik	: 1.42-1.18 m
Torba Nr.	: 057
Ağız çapı (yak.)	: 0.130 m
Korunan yükseklik	: 0.078 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve tek tük mika katkılı,kumsu görünüşlü,kırmızı (10 R 4/8, 5/8)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2),yumurta kabuğu sertliğinde.
Firnis	: Kırmızımsı siyah (10 R 2.5/1)

Yuvarlatılmış,alçak bilezik formlu,boyuna taşan firnisli ağız kenarı.Ağız kenarının hemen altından çıkan şişkin elips kesitli,baston formlu,kuvvetli kulplar.Boyun hafif şişkin.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci çeyreği.

Kat.-Nr.75 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.33, Lev.15)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. 7 ve 8 Nr'lı duvarların üzerinden.
Tabaka	: II.C
Derinlik	: 1.30-1.15 m
Torba Nr.	: 057
Ağız çapı (yak.)	: 0.140 m
Korunan yükseklik	: 0.063 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve tek tük mika katkılı,kumsu görünüşlü,sarımsı kırmızı (5 YR 5/6)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/1)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Alçak band formunda,dış yüzü bombeli,boyuna taşan firnisli ağız kenarı.Silindirik boyun.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci çeyreği.

Kat.-Nr.76 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.33, Lev.15)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.II.açma Kuzey yarı enkaz içinden.
--------------	---

Tabaka	: IV.B-II.B (İ.Ö.600/590-550)
Derinlik	: 1.35-1.25 m
Torba Nr.	: 047
Ağız çapı (yak.)	: 0.135 m
Korunan yükseklik	: 0.081 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve tek tük mika katkılı,kumsu görünüşlü,sarimsı kırmızı (5 YR 5/6)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Kırmızı (2.5 YR 5/8)

Alçak band formunda,dış yüzü bombeli,firnislenmiş ağız kenarı.Silindirik boyun.Boyun üzerinde kulp bağlantı çevresindeki geniş çemberin bir kısmı korunmuş.
Bkz.Anderson 1954,Kat.-Nr.17,Fig.5
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı.

Kat.-Nr.77 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.34)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B"mekanı,7 ve 8 Nr'lı duvarların üzerinden.
Tabaka	: II.C (İ.Ö.570-550)
Derinlik	: 1.30-1.15 m
Torba Nr.	: 056
Ağız çapı (yak.)	: 0.110 m
Korunan yükseklik	: 0.044 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve tek tük mika katkılı,sarimsı kırmızı (5 YR 5/6)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2),yumurta kabuğu sertliğinde.
Firnis	: Kırmızı (2.5 YR 5/8),açık kırmızı (2.5 YR 6/8)

Alçak band formunda,dış yüzü bombeli,boyuna taşan firnisli ağız kenarı.Silindirik formlu boyun.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci çeyreği.

Kat.-Nr.78 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.34)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.II.açma. "B" mekanı kuzey yarı enkaz içinden.
Tabaka	: IV.B-II.B (İ.Ö.600/590-550)
Derinlik	: 1.35-1.25 m
Torba Nr.	: 047
Ağız çapı (yak.)	: 0.120 m
Korunan yükseklik	: 0.050 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve tek tük mika katkılı,kumsu görünüşlü,kuvvetli kahverengi (7.5 YR 5/6)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)
Firnis	: Kırmızı (2.5 YR 5/8)

Alçak band formunda,dışa hafif bombeli,firnislenmiş ağız kenarı.Bağlantı noktasından kırık kulp çevresinde firnis çemberin bir kısmı korunmuş.Silindirik formlu boyun.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı.

Kat.-Nr.79 : Boyun-omuz parçası (Lev.16)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı içi sondaj.
Tabaka	: V.B (İ.Ö.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.75-0.70 m
Torba Nr.	: 071
Hamur	: Kum,kireç ve seyrek mika katkılı, açık kırmızımsı kahverengi (5 YR 6/4)
Astar	: Çok soluk kahverengi (10 YR 8/3)
Firnis	: Koyu kırmızı kahverengi (5 YR 3/2)

Kesintisiz eğimli geçişli boyun-omuz profili.Boyun-omuz geçişinde yatay firnis band ve yatay banda ulaşan,kulp-boyun bağlantı noktasının çevresini dolaşan yarım çember.

Tarih : İ.Ö.geç 7.yy-erken 6.yy

Kat.-Nr.80 : Omuz parçası (Lev.16)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı güney kesimi.
Tabaka	: IV.B (İ.Ö.600/590-570)
Derinlik	: 1.08-0.98 m
Torba Nr.	: 065-066
Hamur	: Kum,kireç ve mika katkılı,kırmızimsı sarı (5 YR 6/6)
Astar	: Çok soluk kahverengi (10 YR 8/3)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/8)

Omuz parçası.Biribirlerine yakın alt alta üç yatay,onları kesen ve kulp üzerinden gelen düşey firnis band.Omuz-kulp bağlantı noktasının çevresinde bulunan çemberin bir kısmı korunmuş.

Benzer bir süsleme sistemi için bkz.Lambrino 1938,Fig.63-64.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk çeyreği.

Kat.-Nr.81 : Dip-kaide (Şek.35)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı içinde sondaj.
Tabaka	: V.B (İ.Ö.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.00-0.05 m
Torba Nr.	: 089
Kaide çapı	: 0.069 m
Korunan yükseklik	: 0.041 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve mika katkılı,özü gri,pembe (5 YR 7/4)
Astar	: Tamamen aşınmış.

Alt gövde ile bütünleşmiş,çok alçak,oturma düzlemi halka formunda,siğ oyuklu dip-kaide.Bu tip dip-kaideler,Khios üretimi Tip II ticari amphoralarının karakteristik özellikleri arasında yer almaktadırlar.

Benzer formlu bir dip-kaideli ticari amphora için bkz. Slaska 1978,Fig.26,Pl.XCVIII.

Tarih : İ.Ö.geç 7.yy-erken 6.yy.

Kat.-Nr.82 : Dip-kaide (Şek.35)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.III.açma.
"B" mekanı içinde sondaj.
Tabaka : V.B (İ.Ü.600/590-ve öncesi)
Derinlik : 0.85-0.80 m
Torba Nr. : 069
Kaide çapı : 0.058 m
Korunan yükseklik : 0.048 m
Hamur : Yoğun kum,kireç ve mika katkılı,
kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Astar : Tamamen aşınmış

Alt gövde ile bütünleşmiş,çok alçak,oturma düzlemi halka formunda,siğ oyuklu dip-kaide.

Kat.-Nr.81 benzeri.

Tarih : İ.Ü.geç 7.yy-erken 6.yy

Kat.-Nr.83 : Alt gövde ve dip-kaide (Şek.35)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.Yol sondajı.
Tabaka : IV.B seviyesi
Derinlik : 1.00-0.90 m
Torba Nr. : 055
Kaide çapı : 0.060 m
Korunan yükseklik : 0.082 m
Hamur : Yoğun kum,kireç ve mika katkılı,özü
grit,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Astar : Aşınmış beyaz (10 YR 8/2)

Alt gövde ile bütünleşmiş,alçak,oturma düzlemi halka formunda,siğ oyuklu,tabanı kırık dip-kaide.

Tarih : İ.Ü 6.yy'ın ilk çeyreği.

Kat.-Nr.84 : Alt gövde ve dip-kaide (Şek.35)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1983."C" mekanı
taş paket içinden.

Tabaka	: II.C (i.Ö.570-550)
Derinlik	: 1.42-1.18 m
Torba Nr.	: 057
Kaide çapı	: 0.050 m
Korunan yükseklik	: 0.145 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve mika katkılı,özü gri,kırmızı (2.5 YR 4/8)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2)

Kat.-Nr.81-84'deki dip-kaidelere göre daha yüksek,alt gövde ile bütünleşmiş,kalın çeperli,sığ oyuklu,oturma düzlemi halka formunda dip-kaide.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci çeyreği.

TİP Khi.IV (K.A. Nr.85)

Kat.-Nr.85 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.36, Lev.16)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982."C" bölümü.Kuzey kesim.
Tabaka	: II.yapı katı
Derinlik	: 14.17-14.10 m
Torba Nr.	: 30
Ağız çapı (yak)	: Ölçülemiyor.
Korunan yükseklik	: 0.097 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve seyrek mika katkılı,kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Dışa az taşkın,yuvarlatılmış,alçak bilezik ağız kenarı. Yüksek ve omuzlara doğru hafif daralan silindirik boyun.

Benzer formda bir ağız kenarı çimizi için bkz.Histria.II, s.161 (XI.2),Pl.86

Bu ağız kenarı ve boyun parçası,tipolojik sınıflandırma denememizde (Bkz.Bölüm.VII.1.1) tip IV olarak yer alan ticari amphoraların form özelliklerini göstermektedir.Bu tipin,yayınlanmış örneklerinden hareketle,İ.Ö.6.yüzyılın ortalarında,kısa bir dönem için üretilmiş olduğunu söyleyebiliriz.Akropolis Güney Yamacı sektöründe gün ışığına çıkartılan II.yapı katı ise İ.Ö.580/570-545 arasına tarihlenmektedir.

TIP KhiV-VI (K.A. Nr.86-97)

Kat.-Nr.86 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.36)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-X/a-c
Tabaka	: I.yapı katı tabanı üstü.
Derinlik	: 14.62-14.43 m
Torba Nr.	: 013-7
Ağız çapı (yak.)	: 0.130 m
Korunan yükseklik	: 0.075 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve mika katkılı, kumsu görünüşlü,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Pembe (7.5 YR 7/4) ile kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Dışa doğru yuvarlatılmış,bilezik formlu ağız kenarı.
Yüksek ve hafif şişkin boyun.

Arkaik Dönem Khios üretimi ticari amphoralarının tipolojik sınıflandırma denemesinde (Bkz.Bölüm.VII.1.1) tip V grubu içinde yer almaktadır.

Benzer örnekler için bkz.Lambrino 1938, Fig.71-74 (Tip A. 1-2) ; Histria II, Kat.-Nr.335, Pl.52 ; Jhonston 1981, Kat.-Nr. 21, Pl.XXXI

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı.

Kat.-Nr.87 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.36)

Buluntu yeri	: Akropolis.1982.Sur dolgusu içinden.
Torba Nr.	: 17
Ağız çapı (yak.)	: 0.140 m
Korunan yükseklik	: 0.062 m
Hamur	: Seyrek kum,kireç ve yoğun mika katkılı,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

Yukarıya kalkık,yuvarlatılmış,bilezik formlu ağız kenarı.
Şişkin boyun.

Kat.-Nr.86'daki örneğe göre ağız kenarı daha belirgin

bir şekilde dışa taşkın ve hafif yukarıya kalkıktır.Bu form özellikleri ile tip VI'nın erken örnekleri arasında yer almaktadır.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı,muhtemelen sonları.

Kat.-Nr.88 : Ağız kenarı-markalı boyun parçası (Şek.37, Lev.16)

Buluntu yeri	: Yüzey buluntusu.1983
Ağız çapı (yak.)	: 0.116 m
Korunan yükseklik	: 0.060 m
Hamur	: Seyrek kum,kireç ve mika katkılı sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Örtü-sıva	: Sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Yukarıya kalkık,yuvarlatılmış bilezik formu,boyuna taşan firnisli ağız kenarı.Şişkin boyun.Boyunda firnisle yapılmış halka formunda ticari marka : Omikron ?

Benzer marka taşıyan Khios üretimi şişkin boyunlu ticari amphora boyun parçaları ile ilgili bkz.Histria II,Kat.-Nr.355, 360,368-369,Pl.52 ; Kerameikos IX, Taf.51.6

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı.

Kat.-Nr.89 : Ağız kenarı-markalı boyun parçası (Şek.37)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983, 20 L, I-V/f-k
Tabaka	: I.yapı katı enkaz taşları arası.
Derinlik	: 14.45-14.35 m
Torba Nr.	: 014
Ağız çapı (yak.)	: 0.120 m
Korunan yükseklik	: 0.044 m
Hamur	: Kum,kireç ve mika katkılı,sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Örtü-sıva	: Sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Yukarıya kalkık,yuvarlatılmış bilezik formu,firnislenmiş ağız kenarı.Şişkin boyun.Boyunda,ağız kenarına yakın,halka formunda,firnisle yapılmış ticari marka : Omikron ?

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı, muhtemelen sonları.

Kat.-Nr.90 : Ağız kenarı-markalı boyun parçası (Şek.37, Lev.16)

Buluntu yeri : Akropolis.1983.Sur dolgusu içinden.
Torba Nr. : 17
Ağız çapı (yak.) : 0.120 m
Korunan yükseklik : 0.047 m
Hamur : Çok seyrek kum,kireç katkılı,kumsu
görünümlü,kırmızı (2.5 YR 5/6)
Ürtü-sıva : Çok soluk kahverengi (10 YR 7/3)
Firnis : Koyu kahverengi (7.5 YR 3/2)

Hafif yukarıya kalkık,yuvarlatılmış bilezik formlu,
boyuna taşan firnisli ağız kenarı.Şişkin boyun.Boyun üzerinde
ağız kenarına yakın,firnisle yapılmış ticari marka : Theta.
Theta formunda ticari marka taşıyan Khios üretimi şişkin
boyunlu ticari amphora boyun parçaları için bkz.Kerameikos IX,
Taf.45.8, 48.2, 49.4, 55.4, 86.2 ; Anderson 1954,Kat.-Nr.51,
Fig.8 ; Sukas II,Kat.-Nr.325,Fig.d ; Campell,Hesperia 7,1938,
Kat.-Nr.213,Fig.29 ; AA 29,1914,Abb.23

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı, muhtemelen sonları.

Kat.-Nr.91 : Ağız kenarı-markalı boyun parçası (Şek.37)

Buluntu yeri : Akropolis.1982.Sur dolgusu içinden.
Torba Nr. : 11
Ağız çapı (yak) : 0.120 m
Korunan yükseklik : 0.055 m
Hamur : Kum,kireç ve mika katkılı,kırmızımsı
sarı (5 YR 6/6)
Ürtü-sıva : Çok soluk kahverengi (10 YR 7/4)
Firnis : Çok koyu gri-kahverengi (10 YR 3/2)

Yukarıya kalkık,yuvarlatılmış bilezik formlu,firnislenmiş
ağız kenarı.Şişkin boyun üzerinde ağız kenarına yakın,firnisle
yapılmış halka formunda ticari marka : Omikron ?

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı, muhtemelen sonları.

Kat.-Nr.92 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.38)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983. 20 L, I-V/f-k
Tabaka	: I.yapı katı enkazı içinden.
Derinlik	: 14.98 -14.80 m
Torba Nr.	: 004
Ağız çapı (yak.)	: 0.104 m
Korunan yükseklik	: 0.068 m
Hamur	: Kireç katkılı,ince grenli,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)
Firnis	: Kırmızı (10 R 4/8)

Yukarıya kalkık,yuvarlatılmış bilezik formu,firnislenmiş ağız kenarı.Oldukça şişkin boyun.
Tip Khi.VI.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın sonu-5.yy'ın başı.

Kat.-Nr.93 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.38)

Buluntu yeri	: Elmalı tarlası.1980.Yüzey buluntusu.
Ağız çapı	: 0.110 m
Korunan yükseklik	: 0.078 m
Hamur	: Kireç ve tek tük mika katkılı,ince grenli,kırmızı (2.5 YR 5/6)
Ürtü-sıva	: Pembe (7.5 YR 8/4)
Firnis	: Kırmızı (10 R 3/4)

Yukarıya kalkık,yuvarlatılmış bilezik formu,yarıya kadar firnislenmiş ağız kenarı.Şişkin boyun.
Tip.Khi.VI
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın sonu-5.yy'ın başları.

Kat.-Nr.94 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.38)

Buluntu yeri	: F.Gül Tarlası.1980.Sondaaj.
Ağız çapı (yak.)	: 0.120 m

Korunan yükseklik : 0.064 m
Hamur : Seyrek kum,mika,küçük deniz kabuğu
katkılı,sarımsı kırmızı (5 YR 7/6)
Örtü-sıva : Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Firnis : Kırmızı (10 R 5/8)

Oldukça dışa taşkın ve yukarıya kalkık,kuvvetli bilezik formlu,firnislenmiş ağız kenarı.Kısa ve oldukça şişkin boyun.
Tip Khi.VI
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın sonları-5.yy'ın başları.

Kat.-Nr.95 : Kırık kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.38)

Buluntu yeri : F.Gül tarlası.1981."A" yapısı içinde
sondaj.
Tabaka : IV.yy'a tarihli yapı katı altı.
Torba Nr. : 037
Ağız çapı (yak.) : 0.110 m
Korunan yükseklik : 0.112 m
Hamur : Kireç ve mika katkılı,sarımsı kırmızı
(5 YR 5/8)

Yukarıya kalkık,dışa taşkın,kuvvetli bilezik formlu ağız kenarı.Oldukça şişkin boyun.Ağız kenarının altından hafif yükselerek çıkan kuvvetli kulp kırık.
Tip Khi.VI
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın sonu-5.yy'ın başları.

Kat.-Nr.96 : Dip-kaide (Şek.39)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III
Bothros (Çöp çukuru) içinden.
Torba Nr. : K.10 (11)
Kaide çapı : 0.056 m
Korunan yükseklik : 0.080 m
Hamur : Kum,seyrek kireç ve mika katkılı,
kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Düşey parmak kesitli,oturma düzlemi yuvarlatılmış,derin

oyuklu,silindirik formlu dip-kaide.

Benzer dip-kaidelerin kesit çizimleri için bkz.Grace 1979, s.121,İlls.1-2

Tarih : Bu dip-kaide,en geç buluntusu İ.Ö.530 civarına tarihlenen ve bir tesviye sırasında oluşmuş Bothros'da (Çöp çukuru) bulunmuştur.Kesin bir tarih verilememesine karşın yaklaşık İ.Ö.6.yy'ın üçüncü çeyreğine ait olmalıdır.

Kat.-Nr.97 : Alt gövde ve dip-kaide (Şek.39)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1980.Yüzey buluntusu
Kaide çapı	: 0.045 m
Korunan yükseklik	: 0.138 m
Hamur	: Yoğun kum,kireç ve tek tük mika katkılı,sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Düşey parmak kesitli,oturma düzlemi yuvarlatılmış,derin oyuklu,silindirik formlu yüksek dip-kaide.
Benzer örnekler için bkz.Grace 1979,s.121,İll.1-2
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı.

M İ L E T O S
Ü R E T İ M İ
T İ C A R İ
A M P H O R A L A R

K.A. MİL.Nr.98-108

Kat.-Nr.98 : Amphora (Şek.40)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983.III.açma. "B" mekanı,5.a duvarının subasman seviyesinde, <u>in situ</u> olarak.
Tabaka	: III.C (İ.Ö.590-570)
Derinlik	: 1.13-0.85 m
Torba Nr.	: 065
Ağız çapı	: 0.114 m
Yükseklik	: 0.520 m
Boyun yüksekliği	: 0.063 m
Karın çapı	: 0.335 m
Ağız band yüksekliği	: 0.025 m
Kaide çapı	: 0.066 m
Hamur	: Kum,yoğun kireç ve mikroskopik mika katkılı,açık kırmızıdan (2.5 YR 6/8) kırmızıya (2.5 YR 5/8) değişir.
Örtü-sıva	: Pembe (7.5 YR 7/4)

Yüksek ve ince,yastık formunda,dışa hafif çıkıntılı ağız kenarı.Ağız kenarından boyuna tek kademeli geçiş.Kulpların yerleştirilmesi sırasında deformasyona uğramış silindirik formlu boyun.Boyun-omuz geçişinde,iç kesimde kuvvetlendirici mahmuz.Boyundan omuza,elips kesitli,kısa ve yay formunda,biri eksik kulplar.Omuzlara yakın şişkin karınlı ovoid gövde formu. Alçak ve dar,halka formunda oturma düzlemlisi,siğ oyuklu dip-kaide.

Yüksek ve ince yastık formlu ağız kenarlarına sahip ve boyunda kademe,boyun-omuz geçişlerinde yiv,silme veya mahmuz taşıyan ticari amphoraların Miletos üretimi olarak saptanmaları üzerine bkz.Dupont,PP 104-107,s.203-204,Fig.6 ; Dacia 27,1983,Fig.19

Benzer formlu ağız kenarları ve ticari amphoralar için bkz.Histria II,Kat.-Nr.523,531-533,558,Pl.54-56 ; Hommel 1967,s.144-145 (type II),Fig.83,Pl.Ib,d,f ve Pl.1 c.h ; Voigtlander 1982,Kat.-Nr.171 ve 182,Abb.28 ; Calvet-Yon,GGCAP,Kat.-Nr.117,119-120,Pl.XI ; Gjerstadt,GGCAP,Kat.-Nr.201 ve 203,Pl.XXIII.1 ve XIII.3 ; Karageorghis,Salamis I,s.72,Kat.-Nr.5,Pl.LXV,CXXXV ; Naumann-Tuchelt,IstMitt 13-14,1963/64,Kat.-Nr.50-51,Abb.16,Taf.20 ; Roberts 1986,Kat.-Nr.434 a-b,437-438,Fig.44,Pl.19

Tarih : Bu tip ticari amphoraların,değişik kazı merkezlerinden elde edilen kronolojik sonuçlara göre İ.Ö.geç 7.yy'dan İ.Ö.5.yy içlerine kadar kullanıldıkları anlaşılmaktadır.Bkz. Dupont PP 104-107,1982,s.204-205. Kat.-Nr.98 ise H.Balaban tarlası sektöründe "B" mekanının kuruluş evresi IV.B tabakası ile çağdaş olan tabaka III.C'de in situ olarak bulunmuştur. Bu tabaka İ.Ö.590-570 arasına tarihlenmektedir.

Kat.-Nr.99 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.41, Lev.17)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. Batı kesimi taş enkaz arası.
Tabaka	: I.C
Derinlik	: 1.58-1.30 m
Torba Nr.	: 046
Ağız çapı (yak.)	: 0.148 m
Korunan yükseklik	: 0.108 m
Boyun yüksekliği	: 0.075 m
Ağız band yüksekliği	: 0.023 m
Hamur	: Seyrek kum,kireç ve yoğun mika katkı- lı,kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6), kuvvetli kahverengi (7.5 YR 5/6)
Astar	: Aşınmış, gri (10 YR 5/1)

Yüksek ve ince,yastık formunda,dışa doğru hafif çıkıntılı ağız kenarı.İç yüzde,boyun geçişine doğru,hafif bastırılmış oyuk (kapak yerleştirmek için yapılmış olabilir?).Ağız kenarından boyuna tek kademeli geçiş.Silindirik boyun.Boyun-omuz geçişinde sığ yiv.

Benzer yivli bir örnek için bkz.Dupont,Dacia 27,1983,Fig. 19

Tarih : Bu ağız kenarı-boyun parçası,i.Ö.4.yy'a tarihli buluntuların da yer aldığı karışık tarihli buluntu veren bir tabakadan gelmektedir.

Kat.-Nr.100 : Ağız kenarı parçası (Şek.41)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. "B" mekanı içinde sondaj.
Tabaka	: V.B (i.Ö.600/590 ve öncesi)
Derinlik	: 0.85-0.80 m
Torba Nr.	: 069
Ağız çapı (yak.)	: 0.162 m
Korunan yükseklik	: 0.046 m
Ağız band yüksekliği	: 0.030 m
Hamur	: Seyrek kireç,özellikle yüzeyde yoğun mika katkılı,sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

Yüksek ve ince,yastık formunda,dışa doğru hafif çıkıntılı
ağız kenarı.İç yüzde,boyun geçişine doğru hafif bastırılmış
oyuk.

Çok benzer iki örnek için bkz.Histria II,Kat.-Nr.533 ve
558,Pl.54 ve 56

Tarih : Bu ağız kenarı parçasının bulunduğu V.B sondaj
tabakası,i.Ö.600/590 ve biraz öncesine tarihlenmektedir.Ayrıca,
Histria buluntuları arasında yayınlanan yukarıdaki iki parça-
dan Kat.-Nr.533,NA I (i.Ö.625-600),Kat.-Nr.558 ise NA II (i.Ö.
600-570/560) tabakalarına tarihlenmektedir.

Kat.-Nr.101 : Ağız kenarı parçası (Şek.41)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma Kuzey-doğu kesim.
Tabaka	: I.C seviyesi
Derinlik	: 1.55-1.35 m
Torba Nr.	: 019
Ağız çapı (yak.)	: 0.130 m
Korunan yükseklik	: 0.034 m
Ağız band yüksekliği	: 0.026 m
Hamur	: Seyrek kum ve kireç,yoğun mika katkı- lı,özü hafif gri,kuvvetli kahverengi (7.5 YR 5/6)
Astar	: Gri (10 YR 5/1)

Yüksek ve ince,yastık formunda,dışa doğru hafif çıkıntılı,
ağız kenarı.İç yüzde,boyun geçişine doğru hafif bastırılmış
oyuk.

Kat.-Nr.102 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.42)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983.Kuzey-batı kesim.
Tabaka	: IV.C (i.Ö 610-590)
Derinlik	: 0.090-0.085 m
Torba Nr.	: 063-064
Ağız çapı (yak.)	: 0.140 m
Korunan yükseklik	: 0.069 m
Ağız band yüksekliği	: 0.036 m

Hamur : Seyrek kireç ve yoğun mika katkılı,
açık kırmızı (2.5 YR 6/8)
Ürtü-sıva : Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Yüksek ve ince,yastık formunda,dışa doğru hafif çıkıntılı
ağız kenarı.İç yüzde,boyun geçişine doğru hafif bastırılmış
oyuk.Ağız kenarından boyuna tek kademeli geçiş.

İki kademeli ve benzer formda bir ağız kenarı-boyun parça-
sı için bkz.Histria II,Kat.-Nr.532,Pl.55

Kat.-Nr.102,gerek ağız çapının büyüklüğü ve ağız kenar
bandının yüksekliği,gerekse daha kalın çeperli olması ile,
Kat.-Nr.98'deki ticari amphoradan daha büyük boyutlu bir ticari
amphoraya ait olması gerekmektedir.

Tarih : İ.Ö.geç 7.yy-erken 6.yy

Kat.-Nr.103 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.42)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.III.açma.
Doğu kesim.
Tabaka : I.C seviyesi
Derinlik : 1.58-1.53 m
Torba Nr. : 015
Ağız çapı (yak.) : 0.140 m
Korunan yükseklik : 0.063 m
Ağız band yüksekliği : 0.023 m
Hamur : Seyrek kum,kireç,siyah parçacık ve
yoğun mika katkılı,özü gri,sarımsı
kırmızı ((YR 5/8)
Astar : Grimsi kahverengi (10 YR 5/1),gri
(10 YR 5/2)

Yüksek ve ince,yastık formunda,dışa hafif çıkıntılı
ağız kenarı.İçte,boyun geçişine doğru,hafif bastırılmış oyuk.
Ağız kenarından boyuna tek kademeli geçiş.

Tarih : İ.Ö.4.yy'a tarihli buluntuların da yer aldığı
karişik bir tabakadan gelmesi nedeniyle,buluntu durumundan
hareketle tarihlenememektedir.

Kat.-Nr.104 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.42)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1982.Su kuyusu
toprağı içinden.

Ağız çapı (yak.)	: 0.124 m
Korunan yükseklik	: 0.058 m
Ağız band yüksekliği	: 0.027 m
Hamur	: Seyrek kum,kireç ve yoğun mika katkı- lı,sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)

Yüksek ve ince,yastık formunda,dışa doğru hafif çıkıntılı ağız kenarı.İç yüzde,boyun geçişine yakın,hafif bastırılmış oyuk.Ağız kenarından boyuna tek kademeli geçiş.

Kat.-Nr.105 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.43 ')

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.III.açma. Batı kesim taş enkaz.
Tabaka	: I.C seviyesi
Derinlik	: 1.58-1.30 m
Torba Nr.	: 046
Ağız çapı (yak.)	: 0.146 m
Korunan yükseklik	: 0.039 m
Ağız band yüksekliği	: 0.025 m
Hamur	: Tek tük kum,kireç ve yoğun mika katkı- lı,kırmızımsı sarı (5 YR 7/8)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Yüksek ve ince,yastık formunda,dışa hafif çıkıntılı ağız kenarı.İç yüzde,boyuna yakın hafif bastırılmış oyuk.
Tarih : Bkz.Kat.-Nr.103

Kat.-Nr.106 : Boyun-omuz parçası (Şek.43)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983. 20 L, I-V/f-k
Tabaka	: I.yapı katı taban üstü
Derinlik	: 14.62-14.43 m
Korunan yükseklik	: 0.079 m

- Hamur : Çok seyrek kum ve kireç,yoğun mika katkılı,sarımsı kırmızı (5 YR 5/6, 5/8)
- Örtü-sıva : Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Silindirik boyun.Dışta boyun-omuz geçişinde,dışa ve yukarıya çıkıntılı mahmuz-silme.Mahmuzun üzerinde sığ bir yiv.İç yüzde,boyun-omuz geçişinde kuvvetlendirici kalın silme. Miletos üretimi olarak kabul edilen ticari amphoralarda, boyun-omuz geçişlerinde yer alan silmelerin,varlıklarını İ.Ö. 6.yy boyunca sürdürdükleri anlaşılmaktadır.

Mahmuz-silmeli ticari amphoralar için bkz.Hommel 1967, Abb.82 a-b, 83 a-b ; Karageorghis,Salamis I,s.72-73,Kat.-Nr. 5,Pl.LXV,CXXXV (Cypro archaic I) ; Gjerstadt,GGCAP,Kat.-Nr.201, Pl.XXIII ; Roberts 1986,Kat.-Nr.437-438,Pl.59,Fig.44 (B.C.520-480); Naumann-Tuchelt,IstMitt 13-14,1963-1964,Kat.-Nr.50-51, Abb.16,Taf.20 (Zweite Hälfte 6.Jh v.Chr.)

Kat.-Nr.107 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.43)

- Buluntu yeri : Elmalı tarlası.1980.Sur çevresi. Yüzey.
- Ağız çapı (yak.) : 0.120 m
- Korunan yükseklik : 0.092 m
- Ağız band yüksekliği : 0.031 m
- Hamur : Taşçık,kireç ve siyah zerrecik katkılı,mikasız,kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6, 7/8)
- Örtü-sıva : Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Yüksek ve kıvrık,yastık formunda,dışa oldukça taşkın ağız kenarı.Boyunda kademeli geçiş yok.Oldukça kaba hamurlu. Form olarak benzetmesine karşın hamur kompozisyonu ve görünüş bakımından önceki ticari amphoralardan farklı bir üretim olarak dikkati çekmektedir.

Kat.-Nr.108 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.43)

- Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.III.açma Doğu kesim.
- Tabaka : I.C seviyesi

Derinlik	: 1.58-1.53 m
Torba Nr.	: 015.
Ağız çapı (yak.)	: 0.108 m
Korunan yükseklik	: 0.071 m
Hamur	: Seyrek kum,kireç,yoğun mika katkılı, kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6) ve kuvvetli kahverengi (7.5 YR 5/6)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Dışa doğru yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarı.Ağız kenarından boyuna tek kademeli geçiş.

Katalogda bulunan daha önceki (Kat.-Nr.98-105,107) Miletos üretimi ticari amphora ağız kenarlarından farklı form özelliği göstermesine karşın,gerek yoğun mikali benzer hamur kompozisyonu,gerekse ağız kenarından boyuna tek kademeli geçişi ile aynı yerde üretilmiş olabilir.Ayrıca,Miletos kazısı buluntuları arasında da bu tip ağız kenarlı ticari amphora parçalarına raslanmaktadır.Bkz. Voigtlander 1982,Kat.-Nr.175 ve özellikle 176,Abb.28 (6/5 Jh.v chr.) ; Histria II,Kat.-Nr. 549,844-847,Pl.55,57.

LESBOS
ÜRETİMİ
TİCARİ
AMPHORALAR

K.A. LES.Nr.109-114

Kat.-Nr.109 : Amphora üst gövdesi (Şek.44)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1987. 20 L, Seramik fırını dolgusu içinden.
Tabaka	: II.yapı katı.
Torba Nr.	: 037
Ağız çapı (yak.)	: 0.170 m (?)
Korunan yükseklik	: 0.235 m
Hamur	: Kum,şamot,mika ve organik madde katkılı,özü gri (7.5 YR N/5),yüzey- de gri (5 Y 5/1) ve grimsi kahve- rengi (2.5 Y 5/2)

Tek kulbu ve ağız kenarının çok küçük bir kısmı korunmuş üst gövde.Dışarıya çekik,kulp bağlantısı nedeniyle deforme ağız kenarı.Omuza doğru açılan silindirik boyun.Yuvarlak omuz.Ağız kenarının hemen altından çıkan yuvarlak kesitli, baston formu düşey kulp.Kulp-omuz bağlantısının hemen üzerinden başlayıp omuza inen,bu tip gri hamurlu ticari amphoralara özgü,fare kuyruğu (Rat tails) adı verilen hafif yüksek ve ince silme.

En yakın benzeri için bkz.Clinkenbeard 1982,s.264,Kat.-Nr.1,Pl.70-71 (İ.Ö.7.yy'ın üçüncü çeyreği)

Tarih : Akropolis Güney Yamacı sektöründeki II.yapı katı İ.Ö.580/570-545 arasına tarihlenmektedir.

Kat.-Nr.110 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.44)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1983.Peristasis.
Tabaka	: IV.B - III.B (İ.Ö.600/590-550)
Derinlik	: 1.20-1.05 m
Torba Nr.	: 074
Ağız çapı (yak.)	: 0.104 m
Korunan yükseklik	: 0.062 m
Hamur	: Yoğun mika,seyrek şamot ve organik madde katkılı,koyu zeytin grisi (5 Y 3/2)
Örtü-sıva	: Gri (5 Y 5/2)

İnce ve hafif yuvarlatılmış,dışa çekik ağız kenarı.Omuza doğru açılan silindirik boyun üzerinde yivli silme.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı

Kat.-Nr.111 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.44)

Buluntu yeri	: F.Gül Tarlası.1981.
Tabaka	: İ.Ü.4.yy'a tarihli yapı katının altında açılan sondaj.
Torba Nr.	: 75 (Amph/81.8)
Ağız çapı (yak.)	: 0.145 m
Korunan yükseklik	: 0.060 m
Hamur	: Yoğun taşçık,şamot ve mika katkılı, özü yer yer kahverengi-gri (2.5 Y N/3),çok koyu gri (2.5 Y 3/2)

Dışa taşkın,köşeli diktörgen formlu ağız kenarı.Ağız kenarının hemen altından çıkan yuvarlak kesitli,kırık kulp. Boyunda,ağız kenarına yakın silme.

Bkz.Clinkenbeard 1982,s.265,Kat.-Nr.3,Pl.70-71 (Ca.500 B.C)

Kat.-Nr.112 : Alt gövde ve dip-kaide (Şek.45, Lev.17)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III
Mezar Nr.	: 81/16
Korunan yükseklik	: 0.183 m
Kaide çapı	: 0.072 m
Hamur	: Taşçık,kuvarz,mika katkılı,siyah (7.5 YR 2/0)
Örtü-sıva	: Siyah (7.5 YR 2/0)

Alt gövde ile kesintisiz birleşen,düz ve geniş oturma düzlemlı dip-kaide.

Bkz.Clinkenbeard 1982,Kat.-Nr.2 ve 5,Pl.70-71 ; Zeest 1960, Tav.II (8.b)

Kat.-Nr.113 : Dip-kaide (Şek.45)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1982.Su kuyusu dolgusu içinden.
Korunan yükseklik	: 0.100 m
Kaide çapı	: 0.072 m

Hamur : Yoğun mika ve siyah taşçık katkılı,
koyu gri (2.5 Y N/3)
Örtü-sıva : Gri (2.5 Y N/5)

Alt gövde ile kesintisiz birleşen, düz ve geniş oturma
düzlemlili, kalın çeperli dip-kaide.
Kat.-Nr.112 benzeri.

Kat.-Nr.114 : Alt gövde ve dip-kaide (Şek.45)

Buluntu yeri : Yüzey. 27/75/23
Korunan yükseklik : 0.115 m
Kaide çapı : 0.040 m
Hamur : Kum, kuvarz, mika ve kireç katkılı,
çok koyu gri (2.5 YR N/3)
Örtü-sıva : Çok koyu gri (2.5 YR N/3)

Oturma düzlemi siğ oyuklu, alt gövde ile kesintisiz bir-
leşen dar ve alçak dip-kaide.
Bkz. Zeest 1960, Tav. II (7) ; Lambrino 1938, Fig. 89.8

K I T A
Y U N A N İ S T A N
K Ö K E N L İ
T İ C A R İ
A M P H O R A L A R

A T T İ K A - S O S
K H A L K İ S
L A K O N İ A

K.A. SOS.Nr.115

K.A. Khal.Nr.116

K.A. Lak.Nr.117

Kat.-Nr.115 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.46)

Buluntu yeri	: Yüzey.1982. 29/73/23
Ağız çapı (yak.)	: 0.220 m
Korunan yükseklik	: 0.090 m
Hamur	: Seyrek siyah ve kırmızı renkli kum, ve mika katkılı,kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Firnis	: Oldukça aşınmış,siyah

Dışa çekik,ince ve yüksek,firnislenmiş ağız kenarı. Boyunda bir kısmı korunmuş,firnisli,iç içe tek merkezli iki çember. $\Sigma \textcircled{\Sigma}$ olarak tamamlanması gerekmektedir.

Ağız kenarı formu ve boyundaki motif ile ilgili olarak bkz.Jhonston-Jones,BSA 73,1978,s.104,Fig.2(a-c),Pl.17 (a).
A.W.Jhonston,yaptığımız özel görüşmede,bu parçanın İ.Ö. 6.yy'ın başlarına tarihlenmesi gerektiği görüşünde olduğunu bildirdi.

Attika üretimi "SOS" ticari amphoralarının buluntu yerleri ve kronolojisi ile ilgili bkz.Shefton,MB 8,Abb.1

Kat.-Nr.116 : Amphora (Şek.46, Lev.18)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1982.NAT.III açması dışında raslantı olarak.
Mezar Nr.	: 82/164
Ağız çapı	: 0.154 m
Yükseklik	: 0.545 m
Boyun yüksekliği	: 0.044 m
Karın çapı	: 0.440 m
Kaide çapı	: 0.084 m
Hamur	: Seyrek kum,kireç ve mika katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Firnis	: Siyah (5 YR 6/6)

Dışa çekik,düz oturma düzlemlili,ince ve yüksek ağız kenarı. Kısa ve iç bükey profilli boyun.Ağız kenarı-boyun geçişinde dışa oldukça çıkıntılı kordon.Kısa ve yay formunda,basık kesitli kulp.Şişkin karınlı küre formunda gövde.Halka formunda, sığ oyuklu,alçak dip-kaide.

Ağız kenarında aşınmış firnis.Kordon ile kulpların omuza

bağlantı noktaları arasındaki boyun ve omuz bölgesi dışında gövde dış yüzeyi ile iç yüz, fırça kullanılarak tamamen firnislenmiş.

Khalkis üretimi olarak kabul edilen ticari amphoralara ait benzer ağız kenarı ve kaide profili için bkz. Jhonston-Jones, BSA 73, 1978, s. 111, Fig. 3 (a-c). A.W. Jhonston, bizzat gördüğü bu ticari amphoranın Khalkis üretimi olduğunu onaylamaktadır. Benzer bir ticari amphora E. Akurgal başkanlığında gerçekleştirilen Pitane (Çandarlı) mezarlığı kazılarında gün ışığına çıkartılmıştır (İzmir Müzesi Env. Nr. 5064. Yayımlanmadı.)

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı.

Kat.-Nr.117 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.46)

Buluntu yeri	: Elmalı tarlası.1980.Yüzey
Ağız çapı (Yak.)	: 0.110 m
Korunan yükseklik	: 0.077 m
Hamur	: Seyrek mika katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 7/8)
Firnis	: Siyah (7.5 YR N.2/0)

Dış yüzü yuvarlatılmış, yüksek ağız kenarı. Ağız kenarı-boyun geçişinde dışa oldukça çıkıntılı kordon. Ağız kenarı, dışta kordona kadar, içte tamamen firnislenmiş. Silindirik boyun.

Bu ağız kenarı-boyun parçasının Lakonia üretimi olarak saptanması A.W. Jhonston tarafından yapılmıştır.

Ö R E T İ M
Y E R L E R İ
B İ L İ N M E Y E N
T İ C A R İ
A M P H O R A L A R

K.A. ÜYB.Nr.118-144

TİP ÜYB.A.1 (Kat.-Nr.118-127, 135-142)

TİP ÜYB.A.2 (Kat.-Nr.124-126, 143-144)

TİP ÜYB.A.3 (Kat.-Nr.127)

TİP ÜYB.B (Kat.-Nr.128)

TİP ÜYB.C (Kat.-Nr.129)

TİP ÜYB.D (Kat.-Nr.130)

TİP ÜYB.E (Kat.-Nr.131)

TİP ÜYB.F (Kat.-Nr.132)

TİP ÜYB.G (Kat.-Nr.133)

TİP ÜYB.H (Kat.-Nr.134)

TİP OYB.A.1 (K.A. Nr.118-127)

Kat.-Nr.118 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.47)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983, 20 L, I-V/f-k
Tabaka	: I.yapı katı enkazı içinden.
Derinlik	: 14.50-14.44 m
Torba Nr.	: 011-012
Ağız çapı (yak.)	: 0.120 m
Korunan yükseklik	: 0.090 m
Hamur	: Çok seyrek kireç katkılı, ince grenli, kırmızimsı sarı (7.5 YR 6/8, 7/8)
Ürtü-sıva	: Pembe (7.5 YR 8/4)

Dışa taşkın, dipçik formlu ağız kenarı. Ağız kenarının hemen altından yükselerek çıkan elips kesitli, kırık kulp. Omuza doğru genişleyen boyun. Boyunda ağız kenarına yakın kulptan kulba ulaşan derin yiv.

Benzer dipçik formlu ağız kenarlı ve boyunları yivli, tüm profil veren ticari amphoralar için bkz. Roberts 1986, Kat.-Nr. 440-441, Fig.44, Pl.19 (520-480 B.C).

Benzer ağız kenarı ve yivli boyun taşıyan bir ticari amphora, V. Grace tarafından Samos üretimi olarak gösterilmektedir. Bkz. Grace 1971, Fig.2.4, Pl.15.3

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği

Kat.-Nr.119 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.47, Lev.18)

Buluntu yeri	: Yüzey buluntusu.1982
Ağız çapı (yak.)	: 0.130 m
Korunan yükseklik	: 0.085 m
Hamur	: Seyrek şamot, tek tük kireç katkılı, ince grenli, kırmızimsı sarı (5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: Pembe (7.5 YR 8/4)

Dışa taşkın, dipçik formunda ağız kenarı. Omuzlara doğru açılan boyunda ağız kenarına yakın derin yiv.

Kat.-Nr.118 benzeri.

Kat.-Nr.120 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.47, Lev.18)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-X/f-k
Tabaka	: Yüzeyle I.yapı katı enkazı arası.
Torba Nr.	: 101
Ağız çapı (yak.)	: 0.124 m
Korunan yükseklik	: 0.054 m
Hamur	: Çok seyrek şamot,kireç ve mika katkı- lı,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Pembe (7.5 YR 8/4)

Dışa taşkın,dipçik formunda ağız kenarı.Omuzlara doğru hafif açılan boyunda ağız kenarına yakın derin yiv.
Kat.-Nr.118-119 benzeri.

Kat.-Nr.121 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.47)

Buluntu yeri	: H.Balaban Tarlası.1984.
Tabaka	: I.C
Derinlik	: 1.55-1.35 m
Torba Nr.	: 019
Ağız çapı (yak.)	: 0.120 m
Korunan yükseklik	: 0.055 m
Hamur	: Seyrek taşçık,kireç ve mika katkılı, kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/8, 7/8)
Örtü-sıva	: Pembe (7,5 YR 8/4)

Dışa taşkın,dipçik formunda ağız kenarı.Hafif dışa açılan boyun üzerinde ağız kenarına yakın yiv.
Kat.-Nr.118-120 benzeri.

Kat.-Nr.122 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.48)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-X/a-e
Tabaka	: I.yapı katı taban üstü.

Derinlik	: 14.62-14.43 m
Torba Nr.	: 013-6
Ağız çapı (yak.)	: 0.110 m
Korunan yükseklik	: 0.060 m
Hamur	: Tek tük taşçık ve mika katkılı, ince grenli, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Örtü-sıva	: Pembe (7.5 YR 8/4)

Dışa taşkın, dış yüz hafif yuvarlatılmış dipçik formunda ağız kenarı. Omuzlara doğru hafif açılan boyunda derin yiv.
Skz. Histria II, Kat.-Nr. 539, Pl. 55
Tarih : I.O.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.123 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.48)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983. 20 L, I-III/f-k
Tabaka	: I.yapı katı enkazı içinden.
Derinlik	: 14.50-14.45 m
Torba Nr.	: 012
Ağız çapı (yak.)	: 0.126 m
Korunan yükseklik	: 0.057 m
Hamur	: Seyrek şamot ve mika katkılı, ince grenli, kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)
Örtü-sıva	: Pembe (7.5 YR 8/4)

Dışa taşkın, dipçik formunda ağız kenarı. İçte, ağız kenarının oturma düzlemine yakın geniş ve sığ oluk. Omuzlara doğru hafif açılan boyun üzerinde derin yiv.
Tarih : I.O.6.yy'ın son çeyreği.

TİP ÜYB.A.2 (K.A. Nr.124-126)

Kat.-Nr.124 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.48)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-X/a-e
--------------	--

Tabaka	: I.yapı katı taban üstü.
Derinlik	: 14.40 m
Torba Nr.	: 013
Ağız çapı (yak.)	: 0.150 m
Korunan yükseklik	: 0.050 m
Hamur	: Mika katkılı, ince grenli, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Ürtü-sıva	: Pembe (5 YR 8/4)

Dışa taşkın, dipçik formunda ağız kenarı. Omuzlara doğru daralan boyunda derin yiv.

Dipçik formunda ağız kenarlı ve omuzlara doğru daralan boyunlu bir ticari amphora üst gövde çizimi için bkz. Voigtlander 1982, Kat.-Nr.183, Abb.28

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.125 : Ağız kenarı parçası (Şek.48)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982, 20 L, VI-X/a-e, "G" bölümü.
Tabaka	: I.yapı katı.
Derinlik	: 14.44-14.34 m
Torba Nr.	: 025
Ağız çapı (yak.)	: 0.110 m
Korunan yükseklik	: 0.032 m
Hamur	: Yüzeyde seyrek mika katkılı, ince grenli, beyaz (2.5 Y 8/2)

Dışa taşkın, dipçik formunda ağız kenarı. Boyunda kırık kesimde yiv izleri.

Hamur rengi olarak, çok az sayıdaki benzerleri ile birlikte diğer örneklerden farklı bir üretime işaret etmektedir.

Kat.-Nr.126 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.49)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983. 20 L, I-V/f-k
Tabaka	: Yüzeyle I.yapı katı enkazı arasından.
Derinlik	: 14.98-14.80 m

Torba Nr. : 004
Ağız çapı (yak) : 0.130 m
Korunan yükseklik : 0.045 m
Hamur : Seyrek kireç ve mika katkılı, sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)
Örtü-sıva : Sarımsı kırmızı (5 YR 5/8)

Dışa taşkın, dipçik formunda ağız kenarı. Omuzlara doğru daralan boyunda kırık kesime kadar yiv yok.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

TİP ÜYB.A.3 (K.A. Nr.127)

Kat.-Nr.127 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.49)

Buluntu yeri : Akropolis Güney Yamacı.1983. 20 L,
I-V/f-k
Tabaka : Yüzeyle I.yapı katı enkazı arasından.
Derinlik : 14.80-14.70 m
Torba Nr. : 006
Ağız çapı (yak.) : 0.125 m
Korunan yükseklik : 0.050 m
Hamur : Kum ve kireç katkılı, kırmızımsı sarı
(5 YR 6/8)
Örtü-sıva : Pembe (5 YR 8/3, 8/4)

Dışa taşkın, dipçik formunda, dış yüzü hafif konveks ve ucu aşağıya sarkık ağız kenarı. Hafif şişkin boyunda yiv.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı.

TİP ÜYB.B (K.A. Nr.128)

Kat.-Nr.128 : Kırık kulplu ağız kenarı-boyun parçası
(Şek.49, Lev.19)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.Doğu kesim.
Tabaka : I.C
Derinlik : 1.58-1.53 m
Torba Nr. : 015
Ağız çapı (yak.) : 0.120 m
Korunan yükseklik : 0.085 m
Hamur : Seyrek kum,yoğun kireç katkılı,
kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Örtü-sıva : Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

Dış yüzü yuvarlatılmış bombeli,bilezik ağız kenarı.
Boyun bağlantı noktasına yakın kırık,basık şerit kesitli kulp.
Silindirik boyun üzerinde kulptan kulba derin ve geniş yiv.
Bkz.Histria II,Kat.-Nr.556,Pl.56 (NA III)
Tarih : I.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı.

TİP ÜYB.C (K.A. Nr.129)

Kat.-Nr.129 : Ağız kenarı parçası (Şek.49)

Buluntu yeri : Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L,
I-V/f-k
Tabaka : II.yapı katı üstü dolgu.
Derinlik : 14.40-14.20 m
Torba Nr. : 051
Ağız çapı (yak.) : 0.130 m
Korunan yükseklik : 0.050 m
Hamur : Katkısız,ince grenli,sarımsı kırmızı
(5 YR 4/6)
Örtü-sıva : Açık kahverengi (5 YR 6/4)

Şişkin bombeli,bilezik formlu ağız kenarı.Ağız kenarının
alt kesiminde boyuna geçerken kademe.
Benzer formda,kademeli,Doğu Yunan taklidi,Batı Akdeniz
bölgesi üretimi ticari amphora ağız kenarları için bkz.
Slaska 1978,s.224-227,Fig.11-13,18-19,Pl.XCVI ; Rouillard 1978,
s.283,Fig.10.4

TIP UYB.D (K.A. Nr.130)

Kat.-Nr.130 : Ağız kenarı-boyun parçası (Şek.50)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983.20 L, V-VI/f-1
Tabaka	: I.yapı katı enkaz taşları-dolgu arasından.
Derinlik	: 14.55-14.40 m
Torba Nr.	: 30-34
Ağız çapı (yak.)	: 0.116 m
Korunan yükseklik	: 0.070 m
Hamur	: Kum ve kireç katkılı,kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: Pembe (7.5 YR 7/4)

İç ve dış yüzü hafif yuvarlatılmış,dışa az taşkın,dipçik formunda ağız kenarı.Hafif şişkin boyun.
Benzer formlu bir örnek için bkz.Voigtlander 1982,s.70,
Abb.28,Kat.-Nr.173 (6/5.Şh)

TIP UYB.E (K.A. Nr.131)

Kat.-Nr.131 : Kırık kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Şek.50)

Buluntu yeri	: H.Balaban tarlası.1984.II.açma. Döşeme güneyi ve batısı.
Tabaka	: II.C seviyesi
Derinlik	: 1.35-1.30 m
Torba Nr.	: 039
Ağız çapı (yak.)	: 0.110 m
Korunan yükseklik	: 0.145 m
Hamur	: Tek tük kum ve kireç,seyrek mika katkılı,özü gri,kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Ürtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)

Alçak, dışa doğru yuvarlatılmış bilezik formu ağız kenarı. Ağız kenarının hemen altından çıkan yuvarlak kesitli, kırık kulp. Omuzlara doğru açılan yüksek boyunda ağız kenarına yakın kademe.

Bkz. Histria II, Kat.-Nr.550, Pl.56 (NA II)
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı.

TİP ÜYB.F (K.A. Nr.132)

Kat.-Nr.132 : Boyun ve kulpları eksik amphora (Şek.51, Lev.19)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III
Mezar Nr.	: 81/29
Korunan yükseklik	: 0.520 m
Karın çapı	: 0.410 m
Kaide çapı	: 0.078 m
Hamur	: Tek tük mika, kuvarz ve kireç katkılı, tabakalaşma gösteren kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)

Kulpları ve boynu eksik, omuzlara yakın şişkin karınlı ovoid gövde formu. Geniş okurma düzlemli, içi, kalın çeperli, halka formunda dip-kaide.

Benzer gövde ve kaide formuna sahip ticari amphoralar V.Grace tarafından "Samos" üretimi olarak kabul edilmektedir. Bkz. Grace 1971, Pl.15.3, Fig.2.4 (500 B.C) ; Roberts 1986, Kat.-Nr.412-413, Fig.41, Pl.17 .

Yukarıdaki yayınlarda, tüm olarak korunmuş bu tip ticari amphoralarda, dipçik formunda ağız kenarları ve yivli boyunlar bulunmaktadır. Bu bakımdan Tip ÜYB.A.1 ticari amphoralarına (K.A. Nr.118-126) benzemektedirler. Ancak "Samos" üretimi olarak işaret edilen bu ticari amphoraların hiçbirinde mahmuzlu ve silmeli kaidelere (Tip ÜYB.A.1 ; K.A. Nr.135-142) raslanmamaktadır.

"Samos" üretimi olarak kabul edilen benzer formu iki dip-kaide için bkz. Histria II, Kat.-Nr.424-425, Pl.53
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın sonları.

TİP ÜYB.G (K.A. Nr.133)

Kat.-Nr.133 : Amphora (Şek.51, Lev.20)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1979.NAT.III.
Mezar Nr.	: 79/5
Ağız çapı	: 0.135 m
Yükseklik	: 0.675 m
Karın çapı	: 0.350 m
Kaide çapı	: 0.060 m
Hamur	: Çok seyrek mika katkılı, özü gri, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Astar	: Beyaz (10 YR 8/2), çok soluk kahve- rengi (10 YR 8/3)

Dışa taşkın, yuvarlatılmış, kalın bilezik ağız kenarı. Yüksek ve silindirik boyun, orta kesimde yer alan bir kademe ile iki parça halinde. Ağızın hemen altından çıkıp omuzlara dik inen baston formu kulplar. İnce ve uzun ovoid gövde formu. Oturma düzlemi geniş, derin oyuklu, yüksek plastik halkalı dip-kaide.

Çok benzer ve İ.Ö.5.yy'a tarihli bir üst gövde için bkz. Voigtlander 1982, Kat.-Nr.184, Abb.29 ; Kaide dışında, tüm form olarak en yakın benzeri Kerameikos mezarlığında bulunmuş ve yanındaki buluntulardan hareketle İ.Ö.5.yy'ın üçüncü çeyreğine tarihlenmiştir. Bkz. Kerameikos IX, Lev.64.8, s.151, Kat.-Nr. 288. ; Ayrıca bkz. Williams II, Hesperia 48, 1979, s.123, Kat.-Nr. 31, Pl.44

TIP UYB.H (K.A. Nr.134)

Kat.-Nr.134 : Boynu ve tek kulbu eksik amphora (Şek.52, Lev.20)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III.
Mezar Nr.	: 80/39
Korunan yükseklik	: 0.600 m
Karın çapı	: 0.340 m
Kaide çapı	: 0.044 m
Hamur	: Yüzeyde yoğun mika zerreciği katkılı ince grenli, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Örtü-sıva	: Pembemsi gri (7.5 YR 7/2, 6/2)

Boyun bağlantı noktasından hafif yükselerek çıkan düşey baston formunda, korunmuş tek kulp. Omuzlara yakın hafif şişkin karınlı, ince ve uzun ovoid gövde formu. Alçak, dışa sivri çıkıntı yapan, içi oyuk düğme formu dip-kaide.

Ağız kenarı ve boynun eksik olması, bu ticari amphoranın tanınmasını zorlaştırmaktadır. İnce ve uzun ovoid gövde formu ile İ.Ö.5.yy'a tarihli ticari amphoraların gövde formlarına yaklaşmaktadır.

TIP UYB.A.1 (K.A. Nr.135-142)

Kat.-Nr.135 : Alt gövde ve dip-kaide (Şek.53)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III.
Mezar Nr.	: 81/21
Korunan yükseklik	: 0.265 m
Kaide çapı	: 0.070 m
Hamur	: Seyrek kum ve mika katkılı, ince gren- li, kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Şişkin karınlı bir ticari amphoranın alt gövde kesimi. Oturma düzlemi keskin, içi oyuk, düğme formlu dip-kaidenin dış yüzünde, üst ucu mahmuz şeklinde dışa taşkın silme-band.

Benzer mahmuzlu kaideler için bkz. Roberts 1986, Kat.-Nr. 440-442, Pl.19, Fig.44 (520-480 B.C) ; Voigtlander 1982, Kat.-Nr. 192 (6/5 Jhr.), Abb.29

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.136 : Dip-kaide (Şek.53)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-X/a-e
Tabaka	: I.yapı katı taban üstü.
Derinlik	: 14.62-14.43 m
Torba Nr.	: 013-18
Korunan yükseklik	: 0.044 m
Kaide çapı	: 0.044 m
Hamur	: Çok seyrek kum ve mika katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Astar	: Çok soluk kahverengi (10 YR 8/4), sarı (10 YR 8/6)

Oturma düzlemi keskin, içi oyuk, düğme formlu dip-kaidenin dış yüzünde, üst kenarında mahmuz bulunan dışa taşkın silme-band.

Kat.-Nr.135 benzeri.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.137 : Dip-kaide (Şek.53, Lev.21)

Buluntu yeri : Yüzey.1983
Korunan yükseklik : 0.070 m
Kaide çapı : 0.050 m
Hamur : Çok seyrek kum ve kireç ile mika katkılı kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Örtü-sıva : Pembe (7.5 YR 8/4)

Alt gövde ile dip-kaide geçişinde alçak kabartma kordon. Keskin oturma düzlemlili, içi oyuk düğme formlu dip-kaidenin her iki kenarında mahmuz bulunan iç bükey profilli silme-band.

Kat.-Nr.135-136'nın değişik bir varyasyonu.

Tarih : Muhtemelen İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.138 : Dip-kaide (Şek.53)

Buluntu yeri : Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-X/a-e
Tabaka : I.yapı katı enkaz taşları altı.
Derinlik : 14.70-14.62 m
Torba Nr. : 013
Korunan yükseklik : 0.060 m
Kaide çapı : 0.040 m
Hamur : Çok seyrek kum ve kireç katkılı, kırmızımsı sarı (2.5 YR 5/8)
Örtü-sıva : Pembe (7.5 YR 8/4)

Keskin oturma düzlemlili, içi oyuk, düğme formlu dip-kaidenin dış yüzünde hafif iç bükey profilli silme-band.

Kat.-Nr.135-136'nın mahmuzsuz bir varyasyonu.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.139 : Alt gövde ve dip-kaide (Şek.54)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L, VI-VIII/h-k
Tabaka	: I.yapı katı taban üstü.
Derinlik	: 14.33-14.23 m
Torba Nr.	: 103.2
Korunan yükseklik	: 0.155 m
Kaide çapı	: 0.046 m
Hamur	: Seyrek kum,kireç ve mika katkılı, özü hafif gri,kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Şişkin karınlı bir ticari amphoraya ait alt gövde.İçte, kaide ve alt gövde birleşiminde sağlamlılaştırıcı kil ekleme. Keskin oturma düzlemlı,içi oyuk,düğme formlu dip-kaidenin dış yüzünde,her iki kenarda keskin mahmuzlu hafif iç bükey silme band.

Kat.-Nr.137 benzeri

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.140 : Alt gövde ve dip-kaide (Şek.54)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983. 20 L, I-V/f-k
Tabaka	: I.yapı katı enkazı içinden.
Derinlik	: 14.50-14.45 m.
Torba Nr.	: 011-012
Korunan yükseklik	: 0.065 m
Kaide çapı	: 0.050 m
Hamur	: Seyrek kum,yoğun kireç katkılı, kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

Şişkin karınlı bir ticari amphoraya ait alt gövde.Oturma düzlemi keskin,içi oyuk,düğme formlu dip-kaidenin dış yüzünde aşağıya daralan,üst kenarı mahmuz şeklinde silme-band.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.141 : Dip-kaide (Şek.54)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983. 20 L, V-VI/f-k
Tabaka	: I.yapı katı enkazı içinden.
Derinlik	: 14.98-14.40 m
Torba Nr.	: 30-34
Korunan yükseklik	: 0.042 m
Kaide çapı	: 0.046 m
Hamur	: Kum ve kireç katkılı,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)

Oturma düzlemi keskin,içi oyuk,düğme formlu dip-kaidenin dış yüzünde dışa çıkıntılı düşey profilli silme-band.
Tip ÜYB.A.1'in varyasyonu.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

Kat.-Nr.142 : Alt gövde ve dip-kaide (Şek.54)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983. 20 L, I-V/f-k
Tabaka	: I.yapı katı taban üstü.
Derinlik	: 14.40-14.25 m
Torba Nr.	: 029
Kaide çapı	: 0.048 m
Korunan yükseklik	: 0.064 m
Hamur	: Çok seyrek kum katkılı,kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6)
Ürtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6)

Şişkin karınlı bir ticari amphoraya ait alt gövde.Önceki örneklerle göre daha geniş ve yuvarlatılmış oturma düzlemler, içi oyuk,düğme formlu dip-kaidenin dış yüzünde,üst kenarı belirli mahmuz,alt kenarı belirsiz silme-band.
Tip ÜYB.A.1'in varyasyonu.
Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği.

TİP UYB.A.2 (K.A. Nr.143-144)

Kat.-Nr.143 : Dip-kaide (Şek.55)

Buluntu yeri	: Akropolis.1982.Sur dolgusu içinden.
Torba Nr.	: 20
Korunan yükseklik	: 0.050 m
Kaide çapı	: 0.024 m
Hamur	: Seyrek kireç katkılı,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (7.5 YR 7/6)

Tip UYB.A.1 dip-kaidelere göre daha dar ve yüksek,oturma düzlemi keskin,içi oyuk düğme formlu dip-kaide.Dış yüzde dışa çıkıntılı silme-band.

Benzer kaideli bir ticari amphora fotoğrafı için bkz. Catherine Peristeri Otatzi,"Amphores et timbres amphoriques d'Abdera" BCH suppl.13,1986,s.495,Fig.13

Tarih : Muhtemelen İ.Ö.6.yy'ın sonu-5.yy'ın başları.

Kat.-Nr.144 : Dip-kaide (Şek.55, Lev.21)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1983. 20 L, V-VI/f-k
Tabaka	: I.yapı katı taban ile enkaz arası.
Derinlik	: 14.98-14.40 m
Torba Nr.	: 30-34
Korunan yükseklik	: 0.050 m
Kaide çapı	: 0.036 m
Hamur	: Seyrek kum ve kireç katkılı,kırmızımsı sarı (5 YR 6/8)
Astar	: Çok soluk kahverengi (10 YR 8/3)

Dar ve yüksek,oturma düzlemi keskin,içi oyuk,düğme formlu dip-kaide.Dış yüzde,dışa çıkıntılı silme-band.

Kat.-Nr.143 benzeri.

Tarih : İ.Ö.6.yy'ın son çeyreği-5.yy'ın başları.

S O S L E M E L İ
D E P O
T İ P İ
A M P H O R A L A R

K.A DEPO Nr.145-148

Kat.-Nr.145 : Amphora (Şek.56, Lev.26)

Buluntu yeri	: Kalabak II mezarlığı.1985
Mezar Nr.	: 25
Ağız çapı	: 0.180 m
Yükseklik	: 0.645 m
Boyun yüksekliği	: 0.140 m
Karın çapı	: 0.415 m
Kaide çapı	: 0.130 m
Hamur	: Yoğun iri kum,kireç,şamot ve çok az mika katkılı,kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Oldukça aşınmış,yer yer korunan pembe (5 YR 8/3, 8/4)

İki kulbu korunmuş,tüm profil veren depo tipi amphora. Dışa hafif çekik,iç yüzü bastırılmış,dış yüzü bombeli ağız kenarı.Kulptan kulba yivli,yüksek,iç bükey profilli silindirik boyun.Boyundan omuza,yuvarlak kesitli,baston formu kulplar.Düşük omuzlu,omuz-gövde geçişi hafif keskinlikle belirtilmiş.Omuzlara yakın hafif şişkin karınlı gövde.Yüksek ve geniş çaplı,kasnak formunda,içi oyuk kaide. Oldukça aşınmış ve sadece omuz ve gövde üzerinde zayıf yatay firnis band izleri.

Tarih : Konteksi olmaması nedeniyle tarihlenememektedir.

Kat.-Nr.146 : Kaidesi eksik amphora (Şek.57, Lev.22-23)

Buluntu yeri	: Kalabak II mezarlığı.1985
Mezar Nr.	: 26
Ağız çapı	: 0.190 m
Korunan yükseklik	: 0.625 m
Boyun yüksekliği	: 0.125 m
Karın çapı	: 0.440 m
Hamur	: Yoğun kireç,iri kum,şamot ve kuvarz katkılı,özü gri (7.5 YR 6/0),kırmızımsı sarı (5 YR 6/6)
Örtü-sıva	: Pembe (7.5 YR 7/4)
Firnis	: Soluk kırmızı (7.5 YR 4/2)

Dışa hafif çekik,dış yüzü bombeli,iç yüzü düşey çizgili ağız kenarı.Yüksek ve hafif iç bükey profilli silindirik boyun.

Boyundan omuza,yüksek ve yuvarlak kesitli,baston formunda kulplar.Şişkin karınlı ovoid gövde formu.Alt gövdenin bir kısmı ve kaide eksik.Kaide büyük olasılıkla Kat.-Nr.145'deki gibi.

Ağız kenarı firnisli.Boyun-omuz geçişinde,omuzda,gövde ve alt gövde üzerinde ikişer yatay,boyun ve gövde üzerinde biribirlerini kesen çapraz bantlardan oluşan süsleme sistemi. Kulplar üzerinden gelip gövde üzerindeki yatay bantlara açılarak birleşen üç düşey band.Kulpların omuz ve boyun bağlanma noktalarının çevrelerinde firnis çemberler.

Süsleme sistemini oluşturan yatay,düşey bantlar ile çemberler bakımından Khios üretimi astarlı ticari amphoralara benzemektedir.

Tarih : Konteksi olmaması nedeniyle tarihlenememektedir.

Kat.-Nr.147 : Amphora üst gövdesi (Şek.58, Lev.23-24)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1982.NAT.III
Mezar Nr.	: 82/2
Ağız çapı	: 0.190 m
Korunan yükseklik	: 0.430 m
Boyun yüksekliği	: 0.135 m
Hamur	: İri kum,şamot,kuvarz ve az kireç katkılı,kırmızımsı sarı (5 YR 7/8)
Ürtü-sıva	: Kırmızımsı sarı (5 YR 7/6),pembe (7/4)
Firnis	: Kırmızı (2.5 YR 5/8),kırmızımsı sarı (2.5 YR 4/4)

Dışa hafif çekik,dış yüzü bombeli,iç yüz düşey çizgili, firnislenmiş ağız kenarı.Yüksek ve hafif iç bükey profilli silindirik boyun.Boyundan omuza,yuvarlak kesitli,baston formu kulplar.Omuzlara yakın şişkin karınlı üst gövde.İki kulp üzerinde de fırınlama öncesi tatbik edilmiş baskı mühür:İçlerinde yuvarlaklar olan üç uca üçgenler.

Süsleme sistemi Kat.-Nr.146'daki gibi.Ağız kenarında aşınmış firnis izleri.Boyun-omuz geçişinde bir,omuz üzerinde iki ve kırıkta izlendiği kadar,gövde üzerinde sayısı belli olmayan yatay,boyun üzerinde biribirlerini kesen çapraz bantlar.Kulplar üzerinden gelip gövdeye açılarak inen üç ince band.Kulpların üzerinde bağlantı noktalarına yakın çemberler.

Tarih : Yıldıztepe mezarlığı,NAT.III açmasında ana kaya üzerinde ele geçen bu amphoranın hemen yanında Erken Korinth dönemine (İ.O.625-590) tarihlenen bir aryballosa ait parçalar ele geçmiştir.Erken Korinth aryballosunun bu amphoraya ait bir mezar hediyesi olması mümkündür.Ancak,bu aryballosun tüm olarak korunmamış olması bu konuda kesin bir yargıyı engellemektedir.

Kat.-Nr.148 : Baskı mühürlü kulp parçası (Lev.24)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT.III
Bothros (p çukuru) içinden.
Torba Nr. : 632
Hamur : Yoğun iri kum ve mika katkılı,özü
gri,kırmızı (10 R 5/6)
rt-sıva : Kırmızımsı sarı (7.5 YR 6/6, 6/8)
Firnis : Kırmızıdan (10 R 5/8) koyu kırmızı-
kahverengiy (2.5 YR 3/4)

zeri firnis bandlı,yuvarlak kesitli kulp parçası.
zerinde fırın öncesi tatbik edilmiş,dört kollu yıldız veya
kelebek kanatı formunda baskı mühür.

X.2 : D I Ő K A T A L O G

A N T İ K
M E R K E Z L E R D E
B U L U N A N
K L A Z O M E N A İ
Ü R E T İ M İ
T İ C A R İ
A M P H O R A L A R

K.B. Nr.1-42

DIŞ KATALOĞU KULLANMA KILAVUZU

Klazomenai dışındaki antik merkezlerde bulunan ve yayınlanmış, Klazomenai üretimi ticari amphoraların kataloğunu, bu ticari amphoralar ile ilgili tipolojik sınıflandırmamızı izlemede yararı olur düŐüncesiyle, bu çalışmaya eklemiŐ bulunmaktayız.

Dış katalogda yer alan her örnek için, yayınlandıkları yerlerdeki referans ve tanımlar, genellikle eksiksiz ve tırnak içinde verilmektedir. Bununla beraber, kataloğu yapılan bazı örnekler ile ilgili kendi düŐüncelerimizi ve sınıflandırma önerilerimizi de aynı yerde "yorum" başlığı altında belirtmeye çalıştık.

Söz konusu ticari amphoralar ile ilgili ölçülerden, tırnak içinde bulunanlar yayınlardan alınmışlardır. Altı çizilmiş olanlar ise ölçeklerden yararlanılarak tarafımızdan ölçülmüŐlerdir.

Katalog numarası verilen tüm örneklerin içinde sadece sekiz adedinin (K.B. Nr.3-5,26-27,34,41-42) çizim ve fotoğrafı verilememektedir.

Bazı antik merkezlerde bulunan ve yayınlanmamış olmaları nedeniyle kataloğa alamadığımız Klazomenai üretimi ticari amphoraları ile ilgili kısa bilgiler dış kataloğun sonunda verilmektedir.

HİSTRİA

Miletos'un Karadeniz kıyısındaki kolonisi Histria, önemli bir Klazomenai üretimi ticari amphora koleksiyonu barındırmaktadır. Bu buluntular ile ilgili ilk sonuçlar ve üretim yerleri ile ilgili ilk öneriler, M. Lambrino tarafından ileri sürülmüştür (M. Lambrino, Les vases archaïques d'Histria, 1938, Bucuresti). Bu yayında, Doğu Yunan ticari amphoraları grubu içinde değerlendirilen ve Miletos üretimi oldukları ileri sürülen (İbid, s.124) Klazomenai ticari amphoraları "Tip B" olarak sınıflandırılmış, mümkün olduğu ölçüde ayrıntılı katalogları verilmiş ve Histria'da çok yaygın olarak bulunan bir form oldukları vurgulanmıştır. Ancak çok sayıda parça halinde buluntuların varlığına karşın, tüm profil veren bir ticari amphora bulunamamış olması nedeniyle "Tip B" ile ilgili tamamlama girişimlerinde abartmalı sonuçlara ulaşılmış (İbid, Fig.77) ve yine bu nedenle yanlış paraleller gösterilmiştir (İbid, s.123, dip not.1-2). Buna karşılık, "Tip B" nin gerek form ve süsleme sistemi, gerekse hamur özellikleri çok iyi tarif edilmiştir.

Büyük bir olasılıkla baskı hatası olduğunu sandığımız bir cümlede yanlış olarak, bu ticari amphoralardaki tek yeniliğin, omuz üzerinde yer alan "S" formundaki süsleme olduğu yazılmaktadır "La seule nouveauté consiste dans l'emploi de la bande large et d'un décor sur l'épaule S ou enroulement" (İbid, s.115). Ancak, söz konusu gözlem, geniş band kullanmanın dışında, gerçeğin tam aksidir ve "Tip B" nin de dahil olduğu Klazomenai ticari amphoralarında, omuzların üzerinde "S" formunda süsleme motifi bulunmamaktadır.

Histria'daki Klazomenai ticari amphoraları ile ilgili ikinci önemli yayın 1966 yılında Suzanna Dimitriu tarafından yapılmıştır (S.Dimitriu, Histria II, ed., Em. Condurachi, 1966, Bucuresti). Bu yayında da önemli sayıda, Klazomenai kazısında tespit edilen yerel üretim tip gruplarına giren ticari amphora ağız ve boyun parçaları bulunmaktadır. Bu gruba giren ticari amphora parçaları "Ceramica de uz curent greceasca orientale, din centre nedeterminate" yani "Üretim merkezleri tanımlanamayan Doğu Yunan seramiği" başlığı altında toplanmaktadır.

Histria'daki bu grup ticari amphoranın üretim yerinin Klazomenai olarak tespiti; burada ve Klazomenai'de elde edilen seramikler üzerinde kil analizleri gerçekleştiren P. Dupont tarafından yapılmıştır (Dacia 27, 1983, s.19-43, Fig.18 ; PP 104-107, 1982, s.193-209). P. Dupont'un, Histria'da, Klazomenai üretimi olarak tespit ettiği ticari amphora buluntularının tümü (Histria II, Kat.-Nr.518-522, 524-527, 537, 540-545, 547) dış kataloğa alınmıştır.

Kat.-Nr.1 : Marka taşıyan ağız kenarı-boyun parçası (Lev.25)

- Lambrino 1938, s.128-129, Kat.-Nr.4 (B 1865), Fig.76-77

"Tip B.-Özü gri, iyi pişmiş ve dış yüzeyde kırmızı renkli kil. Ağız kenarı, A ve B tiplerine göre daha geniş ve yassı. Boyun dik. Süsleme oldukça canlı kırmızı. Ağız kenarı kırmızı-kahverengi bir band ile süslü. Boyun üzerinde haç formunda kırmızı renkli marka. Vazo ile birlikte pişmiş. Kulbun üzerinde geniş band. Ağız çapı 0.150 m, boyun çapı 0.090 m."

Yorum : Klazomenai ticari amphoraları sınıflandırmamıza göre Tip Klaz.IV (İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı). İbid, Fig.77'deki çizime göre boyun tam silindirik değil, hafif omuza doğru daralmakta. Gövde ve kaidenin tamamlama denemesi abartılmış. Ölçeğe göre boyun yüksekliği 0.090 m.

Kat.-Nr.2 : Markalı ağız kenarı-boyun parçası (Lev.26)

- İbid, s.129, Kat.-Nr.5 (B 1898 bis), Fig.78-79 (Tip B)

"Pembe renkli,mikalı kil.Birkaç gri tanecik.Dış özenle parlatılmış kırmızı-pembe renkli yüzey,tahrip olmuş,ince beyazımsı kalker bir tabaka veya pişmeden sonra sürülmüş kireç kaymağı kalıntıları ile örtülü.Süsleme,yer yer kahverengi olan mat kırmızı.Ağız kenarı üzerinde geniş kırmızı band.Boyunda,kırmızı kahverengi,üst kesimde birleşen üç yaprak motifinden oluşan marka.Azami yükseklik 0.110 m,iç çap 0.120 m."

Yorum : Tip Klaz.IV (İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı).

Kat.-Nr.3 : Gövde parçası

- İbid,s.130,Kat.-Nr.8 (B 1615),Fig.81

"Mikalı,sert,iyi pişmiş,özü gri,tuğla kırmızısı kil. Dış yüzeyde,portakal-sarı renkli örtü astar.Kırmızı mat süsleme.Alt gövde parçasına ait band ile bu banda birleşen ve kulp üzerinden gelen bandın uç kısmı.Gövde alt bandının genişliği 0.030 m."

Kat.-Nr.4 : Gövde parçası

- İbid,s.130,Kat.-Nr.9 (B 1616),Fig.82

"Mora çalan kırmızı,gri tanecikli kil.Dış yüzeyde daha açık örtü astar.Süsleme mat kırmızı.Gövde alt kesimi ve kulp band süslemeli.Düşey band genişliği 0.030 m."

Kat.-Nr.5 : Boyun parçası

- İbid,s.212-213,Kat.-Nr.1 (B 2196),Fig.168, 202.1)

"Tip B.(B 2196).Mikalı,bol gri tanecikli,pembeleşmiş kil.Ağız kenarı kırmızıya dönük parlak kahverengi firnis ile kaplı.Boyun üzerinde piştikten sonra uygulanmış üç harf."

Yorum : Tip Klaz.IV (İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı.)

Kat.-Nr.6 : Dip-kaide (Lev.26)

- İbid,s.122,Fig.89.1

Yorum : Dışa açılan baş parmak kesitli,oturma düzlemi oyuk,kesik konik formlu dip-kaide.Tip Klaz.IV (İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı.).Bkz.K.A. Nr.25 (Şek.10)

Kat.-Nr.7 : Dip-kaide (Lev.26)

-İbid,s.122,Fig.89.2

Yorum : Dışa hafif açılan baş parmak kesitli,oturma düzlemi dar oyuklu,kesik konik formlu dip-kaide.Tip Klaz.IV (İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısı).

Kat.-Nr.8 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Lev.27)

-Histria II,s.49 ve 103,Kat.-Nr.518,Pl.54

"Yoğunluğu az pembe renkli kil hamuru.Sarı astar.Siyah renkli süsleme.Ağız kenarında renkli band.Kulpta geniş ve uzun band.Inv.V 9498 W.Sectorul x/1965,NA II"

Yorum : Boyun formu ve geniş yay formunda kulpları ile Tip Klaz.I ticari amphoralarına yaklaşmaktadır.Bkz.K.A. Nr.1 (Şek.1, Lev.1).

Histria'da NA II (Niveau archaique II) İ.Ö.600-560 arasına tarihlenmektedir.

Kat.-Nr.9 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Lev.27)

- İbid,s.49 ve 103,Kat.-Nr.519,Pl.54

"Kırık kulplu ağız kenarı parçası.s.49,Pl.54. Sert ve yoğun kiremit renkli kil.Sarı astar.Siyah süsleme.Ağız kenarı boyalı.Kulp üzerinde geniş ve uzun band.Inv.V 9427. X.Sectorul X/1956, NA II"

Yorum : Dışa az taşkın yuvarlatılmış,küçük bilezik formlu ağız kenarı ve kısa,silindirik boynu ile Tip Klaz.II-III ticari amphoralarına benzemektedir.Bkz.K.A. Nr.9-13,19-24
Tip Klaz II-III grubuna giren ticari amphora parçaları Klazomenai'de İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısına tarihli yapı katlarında ele geçmektedirler.Histria'da bulunduğu tabaka (NA II) bu tarihi desteklemektedir.

Kat.-Nr.10 : Ağız kenarı-boyun parçası (Lev.27)

-İbid,s.49 ve 103,Kat.-Nr.520,Pl.54

"Ağız kenarı parçası.İnce,az yoğun,sarı-pembe kil.Astar kil renginde.Siyah süsleme.Ağız kenarı boyalı.Inv.V 9499 K.Sectorul X/1965,NA II"

Yorum : Kesitte dipçik formlu,dışa taşkın,aşağıya sarkık ağız kenarı.Tip Klaz.I .Benzer formlu ağız kenarları için bkz.K.A. Nr.1-6,Şek.1-3

Kat.-Nr.11 : Ağız kenarı-boyun parçası (Lev.27)

-İbid,s.49 ve 103,Kat.-Nr.521,Pl.54

"Ağız kenarı,boyun ve omuz başlangıcı parçası.Özü kül rengi,pembe kil.Sert ve yoğun hamur.Sarı astar.Siyah süsleme.Ağız kenarı boyalı.Inv.V 9493 C.Sectorul X/1956,NA III"

Yorum : P.Dupont'un,bu silindirik ve yüksek boyunlu ticari amphorayı Klazomenai üretimi olarak kabul etmiş olmasına karşın,bu güne kadar ayrıntılı bir şekilde araştırılan İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihli tabakalarda,bu ticari amphoranın benzer örneklerini tespit etmemiz mümkün olmadı. Bu nedenle,yerel üretim ticari amphoraların tipolojik sınıflandırmasında yer almamaktadır.

Kat.-Nr.12 : Ağız kenarı-boyun parçası (Lev.28)

- İbid,s.103,Kat.-Nr.522,Pl.54

"Ağız kenarı parçası.Sert ve yoğun sarı-pembe kil.Kahverengi astar.Siyah süsleme.Ağız kenarı mat siyah boyalı. Inv.V 9401 B Sectorul X/1956,NA III"

Yorum : Dışa taşkın,yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarı.Yüksek ve silindirik boyun.Tip Klaz.IV .Bkz.K.A. Nr. 40-43,Şek.20-21

Tip Klaz.IV grubu ticari amphoralar Klazomenai'de İ.Ö. 6.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir.Histria'da NA III tabakası da İ.Ö.560-490 arasına tarihlenmektedir.

Kat.-Nr.13 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Lev.28)

- İbid,s.103,Kat.-Nr.524,Pl.54

"Kulplu amphora ağız parçası.Özü kül rengi,sarımsı mika parçacıklı,pembe kil.Süsleme siyahtan kırmızıya.Sarı astar. Kulp ve ağız kenarı boyalı.Inv.V 19725. A Sectiunea XNV,NA II"

Yorum : Tip Klaz.II-III .İ.Ö.6.yy'ın ilk yarısı.

Kat.-Nr.14 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Lev.28)

-İbid,s.103,Kat.-Nr.525,Pl.54

"Kulp parçası taşıyan ağız kenarı.Özü siyah renkli,pembe-sarı kil.Kahverengi astar.Kırmızı süsleme.Ağız kenarı boyalı.Kulp üzerinde geniş ve uzun band.Inv.V 9498 A Sectorul X/1956,NA II"

Yorum : Bu ticari amphora ağız kenarı-boyun parçası, form olarak Tip Klaz.IV grubu ticari amphoralarına benzemesine karşın,kulpları boynun hemen ortasından çıkmaktadır. Bu form özelliğine sahip olan bir ticari amphoraya Klazomenai kazısı buluntuları arasında raslanmamaktadır.P.Dupont da, bu ticari amphoranın Klazomenai üretimi olmadığını ileri sürmektedir (PP 104-107,1982,s.201,dip not.1).

Kat.-Nr.15 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Lev.28)

- İbid,s.103,Kat.-Nr.526,Pl.54

"Kulp parçalı amphora ağız kenarı.Özü siyah,sarı renkli hamur.Hamur rengi astar.Kırmızı süsleme.Ağız kenarı boyalı. Kulp üzerinde geniş ve uzun band.Inv.V 9360 A.Sectorul X/1956 NA II"

Yorum : Tip Klaz.II .İ.Ö.6.yy'ın ilk çeyreği.Histria'da NA II tabakası İ.Ö.600-560 arasına tarihlenmektedir.

Kat.-Nr.16 : Ağız kenarı-boyun parçası (Lev.29)

- Histria II,s.103,Kat.-Nr.527,Pl.54

"Ağız kenarı parçası.Özü siyah-gri renkli,kiremit kırmızısı kil.Kahverengi astar.Kırmızı süsleme.Ağız kenarı mat boyalı.Inv.V 9401. A.Sectorul X/1956,NA III."

Yorum : Dışa taşkın,yuvarlatılmış bilezik formu ağız kenarı.Silindirik boyun.Tip Klaz.IV

Kat.-Nr.17 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Lev.29)

- İbid,s.104,Kat.-Nr.537,Pl.55

"Kulplu ağız kenarı parçası.Mika katkılı,sert ve az yoğunlukta,pembe renkli kil.Yer yer kırmızı olan mat siyah firnis.Kulpta ve ağız kenarında boya.Inv.V 19724.Sectiuna XNV,NAIII"

Yorum : Tip Klaz.IV

Kat.-Nr.18 : Ağız kenarı-boyun ve omuz parçası (Lev.29)

- İbid,s.104,Kat.-Nr.540,Pl.55

" Omuzun bir kısmı ile ağız parçası.Yoğun,sert ve özü siyah,sarı kil.Süsleme kırmızı.Inv.V 9533. D Sectorul X/1956, NA I"

Yorum : Ağız kenarı firnislenmemiş,yüksek boyunlu ve boyun-omuz geçişi keskin açı yapan,kırığa kadar yatay omuzlu bu tip ticari amphora,Klazomenai'de tek bir örnek ile temsil edilmektedir.Bu örnek de yüzey araştırmaları sırasında,tarihli bir tabakaya bağlı olmadan bulunmuştur.İ.Ö.7.yy tabakaları detaylı bir şekilde araştırılmadığından,bu tipin Klazomenai'de üretilip üretilmediğini bugün için saptayamıyoruz.Bu nedenle tipolojik sınıflandırma içine alınamadı.

Kat.-Nr.19 : Ağız kenarı-boyun parçası (Lev.29)

-İbid,s.104,Kat.-Nr.541,Pl.55

"Omuz,kulp ve ağız kenarı parçası.Özü siyah,sert,sarı-pembe kil.Kırmızı süsleme.Ağız kenarı mat kırmızı boyalı. Inv.V 9427. A Sectorul X/1956,NA II"

Yorum : Dışa taşkın,yuvarlatılmış bilezik formlu,alt kısmı kırılarak boyun ile birleşen firnislenmiş ağız kenarı. Tip Klaz.II

Kat.-Nr.20 : Ağız kenarı-boyun parçası (Lev.30)

-İbid,s.104,Kat.-Nr.542,Pl.55

"Boyunlu ağız kenarı parçası.Özü siyah,sarı-pembe kil. Süsleme kırmızı.Ağız kenarı mat kırmızı boyalı.Inv.V 9431. F.Sectorul X/1956,NA II"

Yorum : Tip Klaz.III

Kat.-Nr.21 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Lev.30)

-İbid,s.104,Kat.-Nr.543,Pl.55

"Kulplu ve boyunlu ağız kenarı parçası.Mika katkılı, kiremit kırmızısı kil.Kırmızı süsleme.Ağız kenarı mat kırmızı boyalı.Kulbun üzeri boyalı.Inv.V 19724. B.Sectorul X/1956, NA II"

Yorum : Tip Klaz IV. Benzer ağız kenarları için bkz.K.A. Nr.27 (Şek.12),31 (Şek.15)

Kat.-Nr.22 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Lev.30)

-İbid,s.104,Kat.-Nr.544,Pl.55

"Kulplu ve boyunlu ağız kenarı parçası.Özü siyah,sert, kiremit renkli kil.Ağız kenarı mat kırmızı boyalı.Kulbun üzerinde kalın band boya.Inv.V 9498. B.Sectorul X/1956,NA II"

Yorum :Tip Klaz.II

Kat.-Nr.23 : Ağız kenarı-boyun parçası (Lev.30)

- İbid,s.104,Kat.-Nr.545,Pl.55

"Boyunlu ağız kenarı parçası.Ozü siyah,pembe sarı renkli sert kil.Kırmızı süsleme.Ağız kenarı mat kırmızı boyalı.Inv.V 19724 Z.Sectiuna XNV,NA III"

Yorum : Dışa taşkın,yuvarlatılmış bilezik formlu,boyun bağlantı yerinde küçük bir yuva yapan ağız kenarı.Bkz.K.A. Nr.40-42 (Şek.21-22).Tip Klaz.IV

Kat.-Nr.24 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Lev.30)

- İbid,s.105,Kat.-Nr.547,Pl.56

"Kulplu ve boyunlu ağız kenarı parçası.Gri-siyah özlü, sarı-pembe renkli,sert kil.Kırmızı süsleme.Ağız kenarı mat kırmızı boyalı.Kulp üzerinde kalın uzun band.Inv.V 19725 Q Sectiunea XNV,NA III"

Yorum : Dışa taşkın,boynun devamı gibi dışa doğru uzatılmış,hafif basık,kuvvetli bilezik formlu ağız kenarı.Omuzlara doğru hafif daralan boyun.Ağız kenarının hemen altından çıkan elips kesitli kulp.Benzer formlu ağız kenarları için bkz. K.A. Nr.31 (Şek.15),34 (Şek.17).Tip Klaz.IV

OLBIA

Kat-Nr.25 : Amphora (Lev.31)

- Zeest 1960,s.133,Lev.II (6.c)

Yorum : Bu ticari amphora, ibid, s.133'deki tabloda 6.a-b ile birlikte "Geniş bandlı, Dor merkezlerinin üretimi ve İ.Ö. 6.yy'ın ikinci yarısına tarihli" olarak sınıflandırılmıştır. 6.a olarak numaralandırılan ticari amphora, oldukça uzun boynu ve kulpları, geniş oturma düzlemlili kaidesi ile, omuzda iki, alt gövdede bir yatay firnis bandtan oluşan süsleme sisteminin benzerliğine karşın, form olarak Tip Klaz.IV ticari amphoralarından ayrılmaktadır. Bu ticari amphora ise (6.c) yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarı, basık elips kesitli, baston formlu kulpları ve ovoid gövde formu ile Klazomenai üretimi olarak dikkati çekmektedir. Ancak, bugüne kadar omuz üzerinde tek yatay firnis bandı bulunan süsleme sistemine sahip herhangi bir ticari amphoraya Klazomenai buluntuları arasında raslanmamıştır. Bu nedenle, bu ticari amphorayı şimdilik, fraksiyonel olarak kabul etmek gerekmektedir.

Tüm yükseklik (yak.) : 0.650 m

Karın çapı (yak.) : 0.400 m

VİKTOROVKA I

Kat.-Nr.26 : Ağız kenarı-boyun parçası

- Kaposchina 1956, s.243, Lev.18.1

Yorum : Yayında sadece fotoğrafı verilen bu parça, dışa taşkın, yuvarlatılmış bilezik formlu ağız kenarı ve yüksek boynu ile Tip Klaz.IV grubu ticari amphoralara ait gibi görünmektedir.

ODESSOS

Kat.-Nr.27 : Kalın firnis bandlı omuz parçaları

- Tonçeva, 1967, s.168-180, Fig.17

Yorum : Omuz parçalarından birinin üzerinde, omuz-kulp bağlantısının hemen altında iki kalın yatay firnis band, diğeri üzerinde ise yatay banda ulaşan düşey band bulunmaktadır. Muhtemelen Klazomenai üretimi bir ticari amphoraya ait olmalıdır.

Thera

Kat.-Nr.28 : Amphora (Lev.31-32)

- Thera II,s.62 ve 118,Abb.214 ve 425.b (Grab 94) ; Aynı ticari amphoranın çizimi için bkz.Dupont,PP 104-107,Fig.IB

Yorum : Tip Klaz.IV. Benzer formda ticari amphoralar için bkz.K.A. Nr.31 (Şek.15, Lev.8-9),35 (Şek.17, Lev.11),37 (Şek.18, Lev.12)

Boyun üzerinde firnis ile yapılmış ticari marka : Nü harfi.
Yüksekliği : 0.610 m

ATİNA AGORASI

Kat.-Nr.29 : Kaidesi eksik amphora (Lev.32-33)

- Roberts 1986,s.67-68,Kat.-Nr.422 (P 24872),Fig.42, Pl.18. ; Pots and Pans,İll.13 ; Grace,Amphoras,İll.35

"Korunan yükseklik.0.557 m, karın çapı.0.338 m. 520-480 B.C."

Yorum : Bkz.Kat.-Nr.30

Kat.-Nr.30 : Amphora (Lev.33)

-Roberts 1986,s.67,Kat.-Nr.421 (P 24871),Fig.42,Pl.18

"Yükseklik.0.634 m, karın çapı.0.345 m, 520-480 B.C"

Yorum : Kat.-Nr.29 ve 30,Atina Agorası içindeki Attalos stoasında sergilenmektedir.Söz konusu iki ticari amphoranın, yerinde yaptığımız gözlemlere göre Klazomenai üretimi olmaları kesindir.Bu iki ticari amphora,Atina Agorasında İ.Ö.520-480 arasına tarihlenen bir grup buluntu içinde bulunmaktadır.Kanımıza göre,İonia ihtilalinin Persler tarafından bastırılmasından sonra Klazomenai'nin ticari amphora üretimine devam etmiş olması uzak bir olasılıktır.Bu konuda daha ayrıntılı bilgi edinebilmemiz için Karantina adasında yapılacak kazı-

ların sonuçları çok önemli olmaktadır. Bugünkü bilgilerimize göre, ana karadaki yerleşmenin, muhtemelen İ.Ö.497/494 yılları arasında terkedilmiş olması gerekmektedir.

KORİNTH

Kat.-Nr.31 : Amphora (Lev.34)

- Campell, Hesperia 7, 1938, s.608, Kat.-Nr.217, Fig.29

"217'nin yuvarlak ağız kenarı, köşeli kulpları, düşey boynu, eğimli omuzları ve ovoid gövdesi vardır. Omuzu çevreleyen, kulp bağlantı yerinin üzerinde kalın, siyah renkli firnis bandı. Korunan yükseklik 0.565, ağız çapı 0.143, karın çapı 0.320 m"

Yorum : Tip Klaz.IV

GÖZLÖKULE (TARSUS)

Kat.-Nr.32 : Ağız kenarı-boyun parçası (Lev.34)

- Tarsus III, Kat.-Nr.831, Fig.77 ve 129

"T.38.271. Korunan yükseklik 0.135 m, ağız çapı 0.138 m"

Yorum : Tip Klaz.IV

KİTİON

Kat.-Nr.33 : Amphora (Lev.35)

- Karageorghis, GGCAP, s.62, Kat.-Nr.11, Pl.II.6 ; Coldstream 1981, s.18, Pl.XVI.9 ve XVIII.10

"Korunan yükseklik 0.430 m, ağız çapı 0.115 m.Bothros GA. Floor 2 ve 2a. Inv.Nr.3271. Şarap amphorası.Ovoid gövdeli, yuvarlak ağız kenarlı;kulbu restore edilmiş,gövde alt kesimi ve kaide eksik.Ağız kenarı ve gövde alt kesimde tek,omuz üzerinde iki kalın,firnis band.Doğu Yunan üretimi.VI.yüzyıl."

Yorum : Tip Klaz.IV

Omuz üzerinde ticari marka olarak N (NÜ) harfi bulunmaktadır.Ancak,ilk yayınlandığında (GGCAP,s.62) kazıma ile,ikinci yayında (Coldstream 1981,s.18) ise firnis ile yapılmış olduğu bildirilmektedir.

MARION (PAPHOS)

Kat.-Nr.34 : Amphora

- Coldstream 1981,s.21

"....and there is yet another from Marion in the District Museum of Paphos,bearing a large letter B painted on the shoulder.Inv.Nr.PM 1405"

Yorum : Yukarıdaki yayında,bu ticari amphoradan sadece söz edilmekte,fotoğraf veya çizimi verilmemektedir.

SALAMİNE

Kat.-Nr.35 : Dip-kaide (Lev.36)

- Calvet-Yon,GGCAP,Kat.-Nr.121,Pl.XII.121

"Bir amphoranın dar halka kaidesi ve gövde alt kesimi. Gri hamur.Tuğla kırmızısı yüzey.Korunan yükseklik 0.230 m, kaide çapı 0.072 m. Salamine 1967 Z Sondajı,çukur y.Inv.67/7 1464"

Yorum : Tip Klaz.II.b;Bkz.K.A. Nr.16-17 (Şek.7)

Kat.-Nr.36 : Dip-kaide (Lev.36)

- İbid,Kat.-Nr.122,Pl.XII.122

"Benzer tip bir amphoranın kaidesi.Gri hamur.Kahverengi yüzey.Korunan yükseklik 0.125 m, kaide çapı 0.075 m.Salamine 1967, Z sondajı,y çukuru.Inv.67/Z-1465"

Yorum : Tip Klaz.II.b

Kat.-Nr.37 : Kulplu ağız kenarı-boyun parçası (Lev.36)

- İbid,Kat.-Nr.118,Pl.XI.118

"Simit formu ağız kenarına sahip bir amphoranın üst kesimi.Gri hamur.Kırmızı-kahverengi bir astarla kaplı.Kırmızıya dönen yüzey.Korunan yükseklik 0.080 m, ağız çapı 0.150 m. Salamine 1969. K.V/k 6.Arkaik kutsal alan."

Yorum : Tip Klaz.IV .Bkz.Düşük kulplu bir örnek için;
K.A. Nr.26 (Şek.11,Lev.4)

Kat.-Nr.38 : Amphora (Lev.37)

- Karageorghis(2),s.63,tomb.33,Kat.-Nr.22,Pl.CXVI ve CCXXIV ; Gjerstadt,GGCAP,s.37,Kat.-Nr.199,Pl.XXIII.2 (Kıbrıs arkaik II) ; Calvet-Yon,1978,s.49,Pl.XXIII,Fig.5d

"Kat.-Nr.22.Doğu Yunan üretimi geniş amphora.Kaba mikalı kırmızı hamur.Gri özlü.Süsleme koyu kırmızı yarı parlak boya. Ovoid gövde,dar ve yuvarlak kaideye göre daralıyor.Yukarıya doğru genişleyen silindirik boyun.Yuvarlak ağız kenarı.Ağız kenarının altından başlayan düşey kulplar.Omuzda iki,gövde alt kesimde bir band.Alt gövde bandına ulaşan ve kulplar üzerinden gelen düşey bandlar.Ağız kenarı firnisli.Yükseklik 0.610 m, ağız çapı 0.120 m."

Yorum : Tip Klaz.IV

Kat.-Nr.39 : Amphora (Lev.38)

- Slaska 1978,s.229,Pl.C,Fig.30

Yorum : Dışa taşkın,yuvarlatılmış bilezik formu,boyun ile birleşme yerinde yuva yapan,firnislenmiş ağız kenarı. Silindirik ve yüksek boyun.Şişkin ovoid gövde formu.Dışa hafif açılan baş parmak kesitli,içi oyuk,silindirik formu dip-kaide.

Tip Klaz.IV

TANIS (DAPHNE)

Kat.-Nr.40 : Amphora (Lev.38)

- Tanis II,Pl.XXXIII.10

Yorum : Omuzda iki,alt gövde üzerinde bir firnis band. Omuz ve gövde alt kesimde abartılmış ve muhtemelen yanlış bir çizim.Fotoğrafi verilmemiş.Tip Klaz.IV grubu ticari amphoraları içinde düşünmek doğru olacaktır kanısındayız.

TOCRA

Kat.-Nr.41 : Alt gövde ve dip-kaide

- Tocra I,s,139,Kat.-Nr.1418,Fig.67

"Deposit I,level 9. Kaide çapı 0.088 m.İncelen form. Alçak kaide.Gri özlü erguvani iç yüzey.Açık portakal rengi hamur.Korunan en yüksek kesime yakın solgun portakal rengi band."

Yorum : Tip Klaz.II

KHIOS

Kat.-Nr.42 : Dip-kaideler

-Anderson 1954,s.139,Kat.-Nr.48 c ve d, Fig.9 c-d

Yorum : Yazara göre, bu kaideler muhtemelen ticari amphoralara ait değildirler. Ancak, iki dip-kaide de, form olarak Tip Klaz.IV grubu ticari amphoralarda kullanılmaktadırlar. Bkz. K.A. Nr.36 (Şek.18, Lev.12), 38 (Şek.19,25, Lev.13)

KATALOĞA ALINAMAYAN, YAYINLANMAMIŞ KLAZOMENAI ÜRETİMİ
TİCARİ AMPHORALARIN BULUNDUĞU ANTİK MERKEZLER

TEOS

Klazomenai'yi çok yakın bir İonia yerleşmesi olan Teos'da, Arkaik Dönem yerleşmesi, Hellenistik ve Roma Dönemi tabakalarının altında ve derinde bulunmaktadır. Bu nedenle, yüzeyde çok az sayıda Arkaik Dönem ticari amphora parçalarına raslanmaktadır. P. Dupont, Teos'da, yüzeyde rasladığı buluntular arasında Klazomenai ticari amphoralarına form olarak benzeyen parçaların bulunduğunu bildirmekte ve bu tipin Teos'da da üretilmiş olabileceğini ileri sürmektedir (PP 104-107, s.200).

PALAIÁ SMYRNA

Palaia Smyrna'da 1951 yılından beri devam eden kazılarda, Arkaik tabakalarda çok sayıda Klazomenai üretimi ticari amphora parçalarına raslanmaktadır. Ancak, bugüne kadar herhangi bir ticari amphora yayınlanmamıştır.

GRYNEIA

12 Aiol kentinden biri olan Gryneia'da Bergama Müzesi tarafından 1973 yılında yapılan kurtarma kazılarında ele geçen

buluntular arasında Klazomenai üretimi ticari amphora parçaları bulunmaktadır. Ayrıntılı olarak inceleyemediğimiz buluntular, Bergama müzesi depolarında korunmaktadır.

PİTANE

E. Akurgal tarafından 1960 yılında Pitane (Çandarlı) mezarlığında yapılan kazılarda ele geçen ticari amphoralardan biri, form ve süsleme sistemi olarak Klazomenai tip IV grubu içinde yer almaktadır. Bu ticari amphora, İzmir Müzesinde 4333 envanter numarası ile korunmaktadır.

AİGİNA

Aigina adasındaki kazılarda gün ışığına çıkartılan, Klazomenai üretimi 2 üst gövde ve boyun parçası ile ilgili haber 1987 yılında Dr. A. W. Johnston tarafından verilmiştir.

'X.3 : MARKALAR KATALOĞU

KLAZOMENA İ
ÜRETİMİ
TİCARİ
AMPHORALAR
ÜZERİNDEKİ
TİCARİ
MARKALAR

K.C. Nr.1-23

Kat.-Nr.1 : Alfa (Şek.59, Lev.39)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT III.
Ağız çapı (yak.) : 0.124 m
Korunan yükseklik : 0.057 m
Teknik : Fırınlama öncesi, firnis ile
Firnis : Kırmızı (10 R 4/8)

Ağız kenarı korunmuş boyun parçası üzerinde.Alfa'nın ayak bitimleri kırık.

Kat.-Nr.1-2 ve 3'de benzer formlu Alfa harflerinin ortak özellikleri,orta çizgilerinin soldan sağa eğik olmalarıdır. Benzer Alfa formu için bkz. Jeffery 1961, Fig.I.4α ve s.325, Fig.46 (α.2)

Kat.-Nr.2 : Alfa (Şek.59, Lev.39)

Buluntu yeri : Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L,
VI-X/a-c
Tabaka : I.yapı katı enkazı içinden.
Torba Nr. : 011.2
Korunan yükseklik : 0.057 m
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Kırmızı (2.5 YR 4/8)

Amorf omuz parçası üzerinde.Benzer örnekler için bkz. Kat.-Nr.1 ve 3

Kat.-Nr.3 : Alfa (?) (Şek.59, Lev.39)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1980.Yüzey
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Soluk kırmızı (10 R 4/4)

Firnisle yapılmış,kalın çift bantlı bir omuz parçası üzerinde.Harfin üst kesimi kırık.Alfa olarak tamamlanabilir. Bkz.Kat.-Nr.1-2

Kat.-Nr.4 : Delta (Şek.60, Lev.40)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1982.NAT III.
Nr.82/2 pişmiş toprak lahidin çevresinden.
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Kırmızı (2.5 YR 4/8)

Firnisle yapılmış,kalın,çift bantlı bir omuz parçası üzerinde.Harfin üst birleşme noktası kırık.
Benzer Delta formu için bkz.Jeffery 1961,s.325,Fig.46 (61).

Kat.-Nr.5 : Delta (?) (Şek.60, Lev.40)

Buluntu yeri : Limantepe T.9/2-60 .1980.Yüzey
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Kırmızı (2.5 YR 4/8)

Firnisle yapılmış bantlı bir omuz üzerinde.Delta olarak tamamlanabilir.Bununla birlikte,harf dışı bir ticari marka olma ihtimali de vardır.

Kat.-Nr.6 : Delta (?) (Şek.60, Lev.40)

Buluntu yeri : Limantepe K/V.B (T.6).1979.Yüzey
Ağız çapı : 0.126 m
Korunan yükseklik : 0.066 m
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Kırmızı (2.5 YR 4/8)

Ağız kenarı korunmuş boyun parçası üzerinde.Markanın eksik olan kısmı Delta olarak tamamlanabilir.Bununla birlikte, harf dışı ticari marka olma ihtimali de vardır.

Kat.-Nr.7 : Epsilon (?) (Şek.61, Lev.41)

Buluntu yeri : Yüzey.1982
Ağız çapı (yak.) : 0.120 m
Korunan yükseklik : 0.050 m
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Soluk kahverengi (10 YR 5/3)

Ağız kenarı korunmuş boyun parçası üzerinde.Ters (retro-grad) Epsilon olarak tamamlanabilir.Benzer eğik Epsilon formları için bkz.Jeffery 1961, Fig.46 (ε 2-4), s.325 " Tilted ε² is common in early Ionic (4,23,53) ; ε³ is already in use c.550 (27), ε⁴ by the early 5 th.c." ; Doğu Yunan üretimi olarak tanımlanan bir ticari amphora üzerinde yer alan retro-grad bir Epsilon formunda marka için bkz. Zeest 1960, s.16, Fig.116 (Marka, çizimde amphora üstünde gösterilmemiş, sadece metin içinde verilmiştir.).

Kat.-Nr.8 : Zeta (Şek.61, Lev.41)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1979.Yüzey.
Ağız çapı (yak.) : 0.150 m
Korunan yükseklik : 0.074 m
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Koyu gri (7.5 YR 4/10)

Ağız kenarı korunmuş boyun parçası üzerinde.Ağız kenarı ile harf arasında yine firnisle yapılmış yatay çizgi.
Hemen hemen tüm yerel Yunan alfabelerinde kullanılan ortak bir form göstermektedir.Bkz.Jeffery 1961, Fig.46 (ζ1).

Kat.-Nr.9 : Eta (?) ,drahmi işareti (?) veya harf dışı marka
(Şek.61, Lev.41)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1982.NAT III.
Mezar Nr. : 82/11
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Siyahtan (5 YR 2.5/1) koyu kahverengiye (5 YR 2.5/2) değişir.

Tümü korunmuş bir amphoranın omuzu üzerinde.
Bu işaret,yerel Lakonia alfabesinde Eta formları içinde

bulunmaktadır.Bkz.Jeffery 1961, Fig.39, s.183 " 3 the South Italian form probably from the Tarantine, is not yet attested before c.400." Ayrıca, ibid, s.28-29, Fig.8.7 (4) ve s.181, dip not.1 (Bu dip notta, Sikyon kenti sikkelerinde görülen bu işaretin drahmi işareti olarak da yorumlanabileceği ileri sürülmektedir.)

Üzerinde yer aldığı ticari amphoranın ölçüleri ve diğer bilgiler için bkz.K.A. Nr.33 (Şek.16,25, Lev.10)

Kat.-Nr.10 : Eta (?) veya drahmi işareti (?) (Şek.61, Lev.42)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III
Mezar Nr. : 80/44
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Siyahtan (5 YR 2.5/1) kırmızıya (10 R 4/6) değişir.

Tüm profil veren bir amphoranın omuzu üzerinde.Markanın bir kısmı kırık olmasına karşın Kat.-Nr.9 ile karşılaştırılabilir.

Üzerinde bulunduğu ticari amphoranın ölçüleri ve diğer bilgiler için bkz.K.A. Nr.27 (Şek.12, Lev.5-6)

Kat.-Nr.11 : Theta (Şek.61, Lev.42)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT III
Mezar Nr. : 80/43
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Siyahtan (5 YR 2.5/1) koyu kırmızım-sı kahverengiye (5 YR 2.5/2)

Tümü korunmuş bir ticari amphoranın omuzu üzerinde.Ağız kenarına yakın düzgün bir daire ve merkezinde bir nokta.

İonia'da İ.Ö.6.yy'ın ortasından itibaren görülen ve yaygın olarak kullanılmış Theta formu için bkz.Jeffery 1961, s.29, Fig.9.3 ve Fig.46 (03), s.325 " 03 occurs on stone in Aiakes dedication 13, c.525-520 ? and in Milesian at about the same time or a little later (33) ; it was evidently regular by the 5 th c.It was used rather earlier (c.540-525 ?) in the painted vase-inscription 63."

Üzerinde bulunduğu ticari amphoranın ölçüleri ve diğer bilgiler için bkz.K.A Nr.25 (Şek.10,25, Lev.3-4)

Kat.-Nr.12 : Lambda (Şek.62, Lev.42)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1981.NAT III
Mezar Nr. : 81/11
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Kırmızı (10 R 5/8)

Tümü korunmuş bir amphoranın omuzu ve kulp-omuz bağlantısının hemen üzerinde yer almaktadır.

Lambda formu için bkz.Jeffery 1961, Fig.46 ($\lambda 3$), s.325
" $\lambda 2$ and $\lambda 3$ occasionally, is used in cursive lettering before 550 (4-6,41) ; the earliest $\lambda 3$ in a well-cut stone inscriptions 63."

Üzerinde bulunduğu ticari amphoranın ölçüleri ve diğer bilgiler için bkz.K.A Nr.28 (Şek.13, Lev.6)

Kat.-Nr.13 : Lambda (Şek.62, Lev.43)

Buluntu yeri : Akropolis.1982.Sur dolgusu içinden.
Ağız çapı (yak.) : 0.148 m
Korunan yükseklik : 0.067 m
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Kırmızı (10 R 5/8)

Ağız kenarı korunmuş bir boyun üzerinde.Birleşme noktası ağız kenarına yakın,açı yapan iki çizgiden oluşmaktadır. Lambdanın iki ayağının bitimleri kırık.Bu nedenle,Delta olma ihtimali de bulunmaktadır.

Bkz.Jeffery 1961, Fig.46 ($\lambda 3$).

Kat.-Nr.14 : Khi (Şek.62, Lev.43)

Buluntu yeri : F.Gül tarlası (Kanal kazısı).1984
Ağız çapı (Yak.) : 0.116 m
Korunan yükseklik : 0.071 m
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Siyah (5 YR 2.5/1)

Ağız kenarı korunmuş bir boyun üzerinde.Ağız kenarının hemen altında çarpı işareti formunda Khi harfi.

Bkz.Jeffery 1961, Fig.46 ($\chi 1$) ; Bir vazo üzerindeki benzer işaret için bkz.Tanis II, Pl.XXXII

Kat.-Nr.15 : Khi (?) (Şek.63, Lev.43)

Buluntu yeri	: Akropolis Güney Yamacı.1982, 20 L, I-V/f-k
Tabaka	: I.yapı katı enkazı içinden.
Derinlik	: 14.45-14.35 m
Ağız çapı (yak.)	: 0.120 m
Korunan yükseklik	: 0.100 m
Teknik	: Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis	: Kırmızı (2.5 YR 4/6)

Ağız kenarı korunmuş bir boyun üzerinde.İşaretin kırık olan kesimi Khi veya retrograd bir Kappa olarak tamamlanabilir.Büyük bir olasılıkla,Kat.-Nr.13'deki gibi Khi olarak tamamlanacaktır.

Kat.-Nr.16 : Khi (?) (Şek.63, Lev.44)

Buluntu yeri	: Elmalı tarlası.1979.Yüzey
Ağız çapı (yak.)	: 0.140 m
Korunan yükseklik	: 0.062 m
Teknik	: Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8)

Ağız kenarı korunmuş bir boyun üzerinde.Kırık olan kesimde artı işareti veya haç formundaki Khi harfi olarak tamamlanabilir.Bkz.Jeffery 1961, Fig.46 (x1 ve x2).; Benzer X harfi formunu veya işareti, Histria buluntuları içinde, Klazomenai üretimi olduğu anlaşılan bir ticari amphora boynu üzerinde görmekteyiz. Bkz, Lambrino 1938, s.128-129, Kat.-Nr.4 (B.1865); K.B. Nr.1, (Lev.25)

Kat.-Nr.17 : Omikron (?) (Lev.44)

Buluntu yeri	: Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT.III
Mezar Nr.	: 80/9
Teknik	: Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis	: Kırmızı (10 R 5/8, 4/8)

Ağız kenarı, boyun ve kulpları eksik bir amphoranın omuzu

üzerinde.Merkezde bulunan dar bir rezerv alanın çevresinde kalın daire formunda.Büyük olasılıkla Omikron olarak yorumlanabilir.

Üzerinde bulunduğu ticari amphoranın ölçüleri ve diğer bilgiler için bkz.K.A. Nr.39 (Şek.20, Lev.13)

Kat.-Nr.18 : Üpsilon (?) (Şek.63, Lev.44)

Buluntu yeri : Akropolis Güney Yamacı.1982. 20 L,
VI-X/a-e
Tabaka : I.yapı katı enkazı içinden
Torba Nr. : 004
Ağız çapı (yak.) : 0.120 m
Korunan yükseklik : 0.072 m
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Kırmızı (10 R 5/8)

Ağız kenarı korunmuş bir boyun parçası üzerinde.Harfi oluşturan dışa açık kollardan biri kırık.Bu tip Üpsilon formunun İonia'da kullanılması ile ilgili bkz.Jeffery 1961, Fig.46 (U3), s.325 " U3, common in the c., occurs in the 6 th c. at Ephesos (53), Samos (10), Miletos (33)."

Kat.-Nr.19 : Üpsilon (Şek.64, Lev.45)

Buluntu yeri : Akropolis Güney Yamacı.1982."F"
alanı, 20 L, XI-X/f-g
Tabaka : I.yapı katı taban üstü.
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Kırmızıdan (2.5 YR 4/4) siyaha
(2.5 YR 2.5/0) değişir.

Ağız kenarı, boyun ve gövde üst kesimi korunmuş bir amphoranın boynu üzerinde.Kulp-boyun bağlantısının hemen altında olması ve fırçanın zor çalışmış olması nedeniyle, yumuşak ve kalın konturludur.

İonia'da yaygın olarak kullanılan Üpsilon formu için bkz.Jeffery 1961, Fig.46 (U2), s.325 "U2 appears already in the second quarter of the 6 th c (4,41).

Üzerinde bulunduğu ticari amphoranın ölçüleri ve diğer bilgiler için bkz.K.A. Nr.32 (Şek.15, Lev.9)

Kat.-Nr.20 : Omega (?) (Şek.64, Lev.45)

Buluntu yeri : H.Balaban tarlası.1984.Yüzey.
Ağız çapı (yak.) : 0.115 m
Korunan yükseklik : 0.050 m
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Siyah (2.5 YR N.2.5/)

Ağız kenarı korunmuş bir boyun parçası üzerinde.Omega harfinin dışa kıvrık olması gereken ayakları kırık.Amphora, diğer yerel üretim ticari amphoraların aksine oksijensiz ortamda piştiği ve soğuduğu için gri renk almıştır.

Değişik formda Omegalar üzerine yorum ve tarihllemeler için bkz. Jeffery 1961,s.37,Fig.24 ve s.325,Fig.46 (w: 1-6)

Kat.-Nr.21 : Yatık "S" işareti veya Beta (?) (Şek.64, Lev.45)

Buluntu yeri : Akropolis Güney Yamacı.1983.Yüzey
Ağız çapı (yak.) : 0.110 m
Korunan yükseklik : 0.100 m
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile
Firnis : Kırmızı (10 R 4/6)

Ağız kenarı korunmuş bir boyun parçası üzerinde.Yatık "S" işaretinin benzer bir formu Korinth alfabesinde Beta harfinin yerel varyasyonu olarak kullanılmıştır Bkz.Jeffery 1961,s.114 ve 133,Fig.33 (β 1-2).Ayrıca bu parçayı gören A.W.Jhonston,bu işareti Korinth alfabesindeki Beta harfi olarak yorumlamıştır.

Kat.-Nr.22 : Yatık "S" işareti (Şek.65, Lev.46)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT III
Mezar Nr. : 80/19
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Açık kırmızı (10 R 6/8)

Ağız kenarı,boyun,kulplar ve gövdenin büyük bir kısmı eksik bir ticari amphoranın omuzu üzerinde.

Yatık "S" işaretleri,daha büyük boyutlu ve omuz yüzey-

lerini tamamen kaplamış olarak, İ.Ö. geç 7.yy-6.yy'ın ilk yarısına tarihli Khios üretimi ticari amphoraların üzerinde süsleme sistemi içinde kullanılmıştır. Bu küçük "S" işaretini taşıyan Klazomenai üretimi ticari amphora ise İ.Ö.6.yy'ın ikinci yarısına tarihlenmektedir. Bu nedenle, bu işareti, daha önce Khios ticari amphoralarında kullanıldığı gibi, bir süsleme olarak değil, küçülmüş, ticari marka olarak kabul etmek gerekmektedir.

Üzerinde yer aldığı ticari amphoranın ölçüleri ve diğer bilgiler için bkz. K.A. Nr.30 (Lev.8)

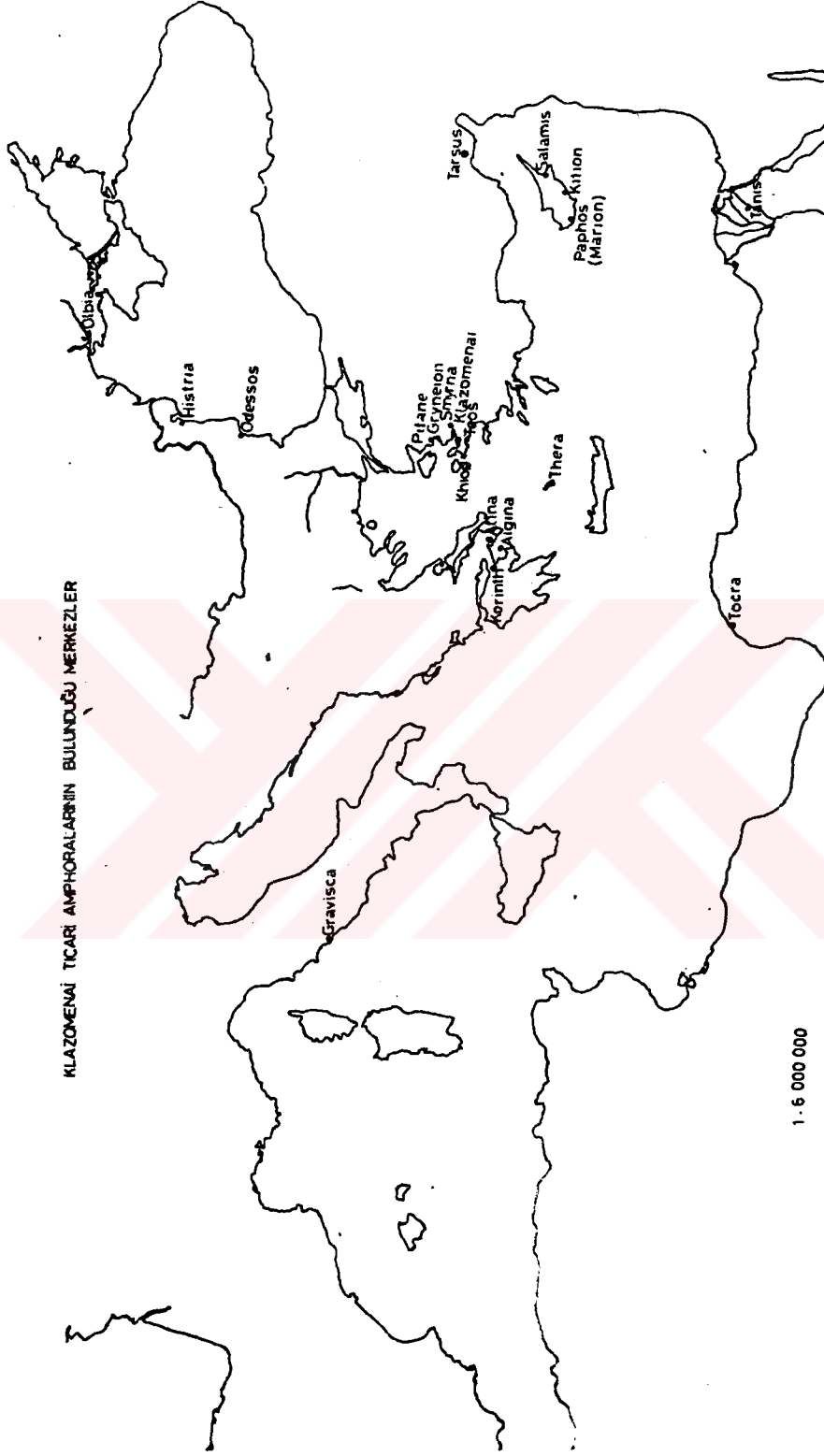
Kat.-Nr.23 : Küçük Alfa benzeri ticari marka (Şek.65, Lev.46)

Buluntu yeri : Yıldıztepe mezarlığı.1980.NAT III
Mezar Nr. : 80/10
Teknik : Fırınlama öncesi firnis ile.
Firnis : Siyah (7.5 YR 2/0)

Ayağı restore edilmiş tüm bir ticari amphoranın omuzu üzerinde.

Benzer bir işaret için bkz. Tanis II, Pl. XXXII
Üzerinde yer aldığı ticari amphoranın ölçüleri ve diğer bilgiler için bkz. K.A. Nr.31 (Şek.15, Lev.8-9)

KLAZOMENAI TICI AMFHORALARININ BULLUNDUŖU MERKEZLER

1 : 6 000 000

KLAZOMENAI
TİCARİ AMPHORALARININ SEKTÖRLERE GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

SEKTÖRLER	Ağız-Boyun	Ağız-Boyun- Kulp	Amorf gövde parçası	Kaide	Tüm Profil	Tüme Yakın	Üst Gövde	Alt Gövde	Kulp
H. DALABAN TARLASI	42	23	18	12	-	-	1	-	14
AKROPOLIS GÜNEY YAMACI	71	25	?	18	-	-	1	-	32
F. GÜL TARLASI	11	3	?	3	-	-	-	-	7
ELMALI TARLASI	17	18	?	6	-	-	-	-	8
YILDIZTEPE MEZARLIĞI NAT III	86	36	131	33	9	3	11	31	13
KALABAK II MEZARLIĞI	9	1	?	-	2	-	-	-	-
MONASTRAKIA MEZARLIĞI	?	?	?	?	?	?	?	?	?
YÜZEY ARAŞTIRMASI	17	4	?	11	-	-	-	-	7

MİLETOS

TİCARİ AMPHİORALARININ SEKTÖRLERE GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

SEKTÖRLER	Ağız-Boyun	Ağız-Boyun-Kulp	Amorf gövde parçası	Kaide	Tüm Profil	Tüme Yakın	Ust Gövde	Alt Gövde	Kulp
H. DALABAN ARLASI	10	-	?	-	1	-	-	-	-
KROPOLIS ÜNEY AMACI	2	-	?	-	-	-	1	-	-
F. GÜL ARLASI	?	?	?	?	?	?	?	?	?
ELMALI ARLASI	1	-	-	-	-	-	-	-	-
YILDIZTEPE MEZARLIĞI MAT III	-	-	-	-	-	-	-	-	-
KALABAK II MEZARLIĞI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MONASTRAKIA MEZARLIĞI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
YÜZEY ARAŞTIRMASI	1	?	?	?	?	?	?	?	?

Attica-SOS
Khalkis
Lakonia

KITA YUNANISTAN
TICARI AMPHORALARININ SEKTÖRLERE GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

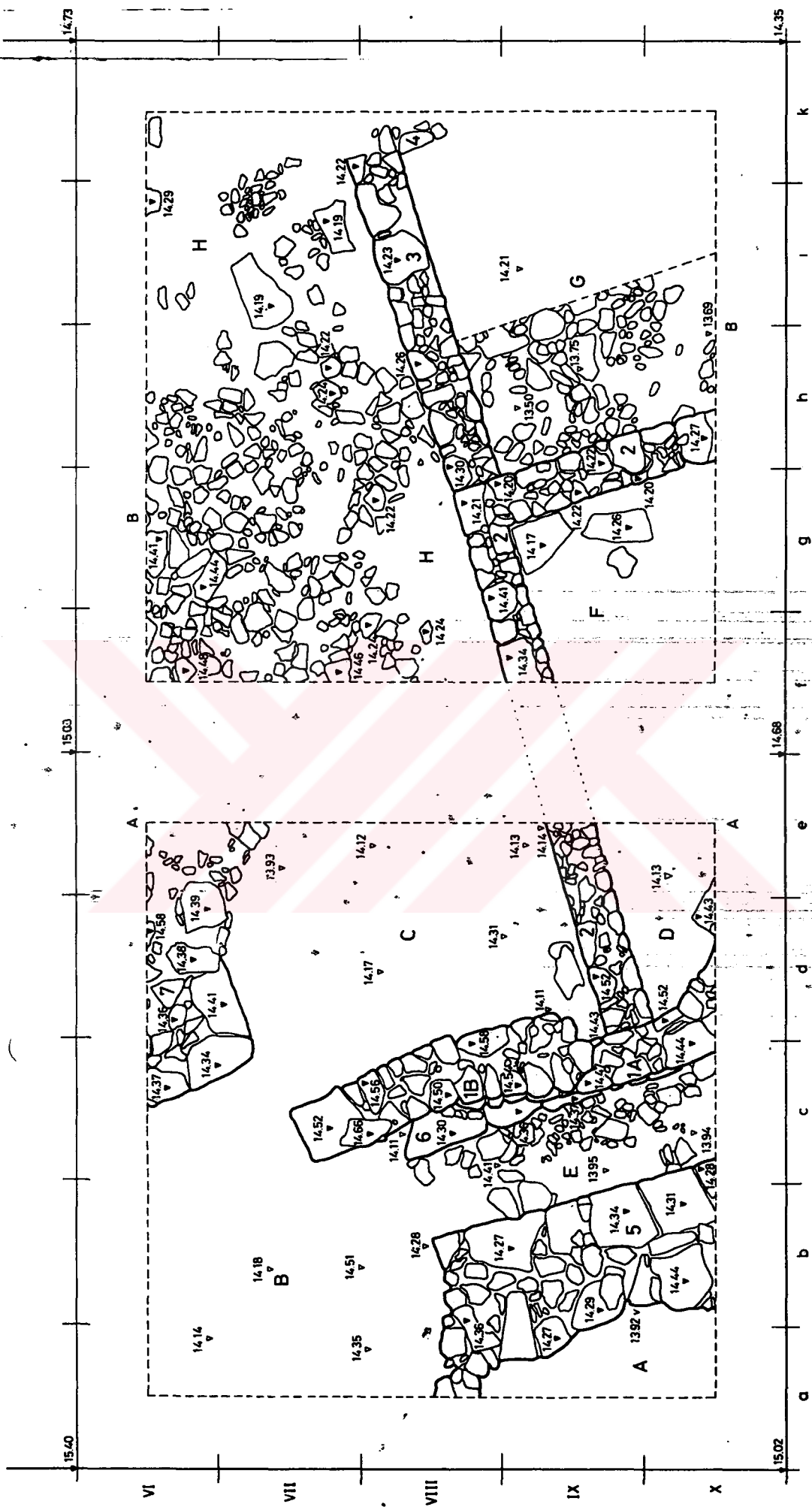
SEKTÖRLER	Ağız-Boyun	Ağız-Boyun- Kulp	Amorf gövde parçası	Kaide	Tüm Profil	Tüme Yakın	Ust Gövde	Alt Gövde	Kulp
H. BALABAN TARLASI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
AKROPOLIS GÜNEY YAMACI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
F. GÜL TARLASI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
ELMALI TARLASI	1	-	-	-	-	-	-	-	-
YILDIZTEPE MEZARLIĞI NAT III	-	-	8	-	1	-	-	-	-
KALABAK II MEZARLIĞI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MONASTRAKIA MEZARLIĞI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
YÜZEY ARAŞTIRMASI	1	-	-	-	-	-	-	-	-

ÜRETİM YERİ BİLİNMEYEN
TİCARİ AMPHORALARIN SEKTÖRLERE GÖRE SAYISAL DAĞILIMI

SEKTÖRLER	Ağız-Boyun	Ağız-Boyun- Kulp	Amorf gövde parçası	Kaide	Tüm Profil	Tüme Yakın	Ust Gövde	Alt Gövde	Kulp
H. DALABAN TARLASI	3	-	-	-	-	-	-	-	-
AKROPOLIS GÜNEY YAMACI	30	1	?	12	-	-	-	-	-
F. GÜL TARLASI	?	?	?	?	?	?	?	?	?
ELMALLI TARLASI	28	8	-	1	-	-	-	-	-
YILDIZTEPE MEZARLIĞI KAT III	9	-	-	6	1	2	1	1	-
KALABAK II MEZARLIĞI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
MONASTRAKIA MEZARLIĞI	-	-	-	-	-	-	-	-	-
YÜZEY ARAŞTIRMASI	2	-	-	1	-	-	-	-	-

TABLO.III

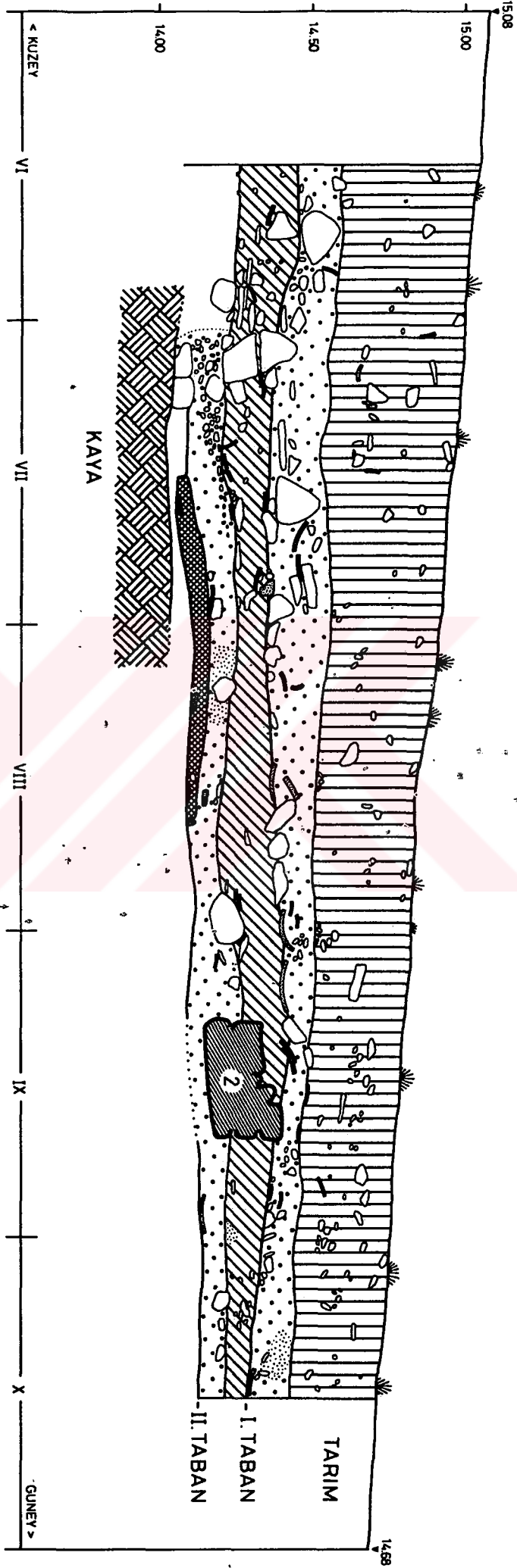
<u>K.A. Kat.-Nr.</u>	<u>K.B. Kat.-Nr.</u>	<u>Karın çapı-Yük.oranı</u>
25 (80/43)		1.542
-	30 (Gravisca)	1.542-1.600
26 (81/4)		1.594
-	38 (Salamine)	1.605
-	25 (Olbia)	1.625
27 (80/44)		1.628
28 (81/11)		1.644
29 (81/20)		1.647
30 (80/19)		1.647
31 (80/10)		1.661
-	33 (Kition)	1.611-1.666
32 (Akro.82)		1.648-1.675
33 (82/11)		1.675
34 (81/27)		1.666-1.694
35 (80/18)		1.671-1.698
36 (80/20)		1.708
37 (81/33)		1.739
-	30 (Agora 422)	1.775
-	28 (Thera)	1.794
-	29 (Agora 421)	1.837
-	31 (Korinth)	1.875
38 (81/24)		1.937
39 (80/9)		2.161-2.193

KLAZOMENAI 1982
AKROPOLIS GÜNEY YAMACI

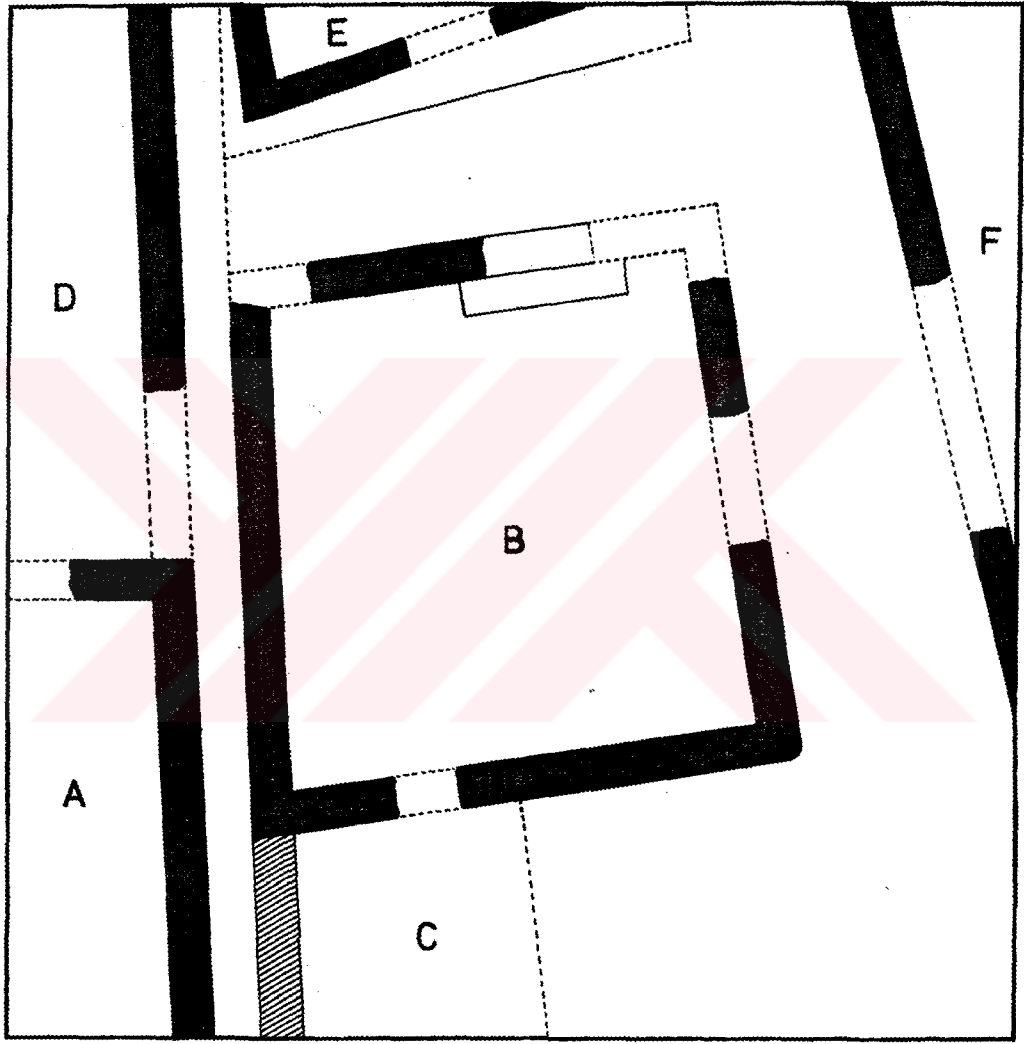
L

KLAZOMENAI 1982
AKROPOLIS GÜNEY YAMACI A-A KESİTİ

1982, S. BAC

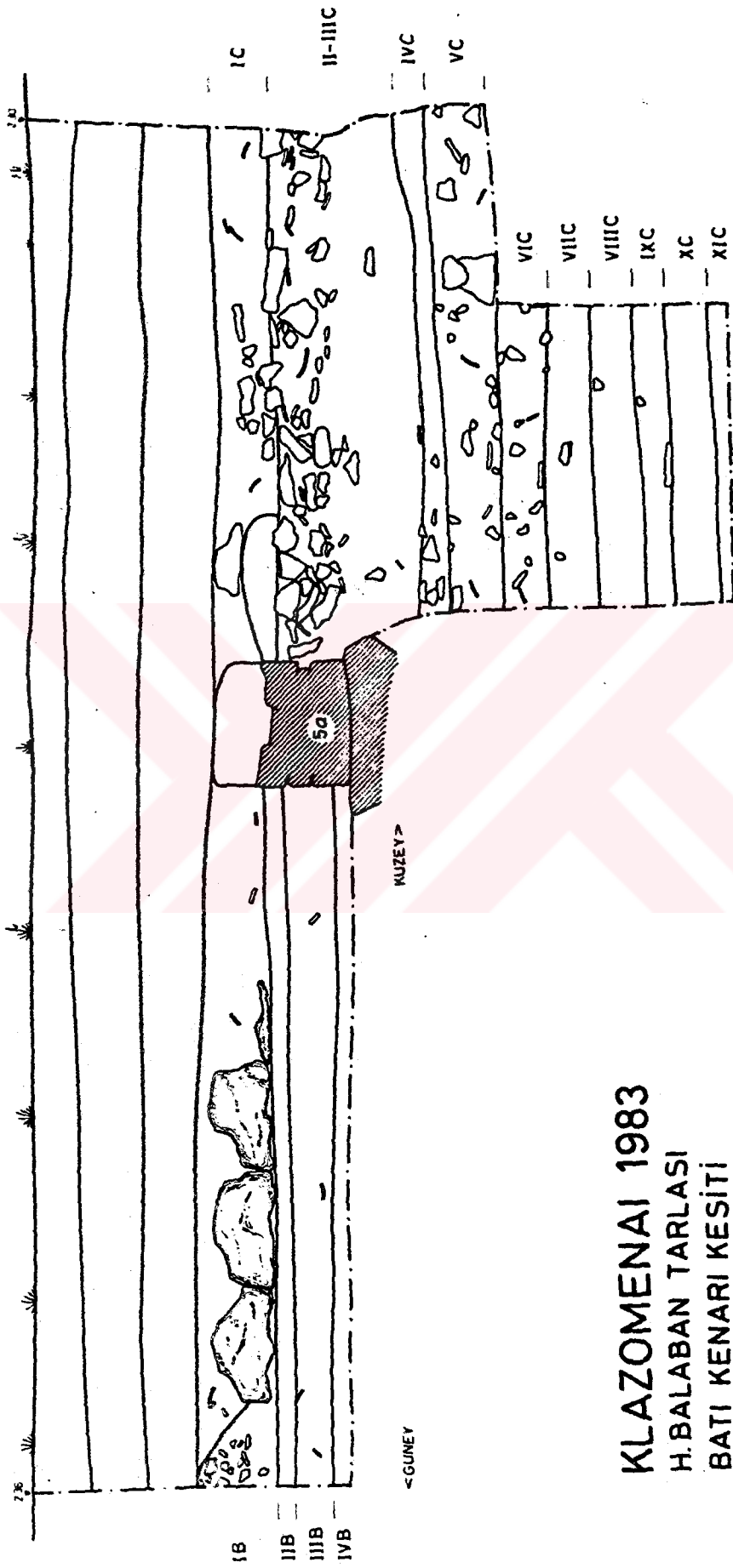

KLAZOMENAI 83-84

H.Balaban Tarlası

6.yy. Yerleşmesi

0 1 2 3M.

KLAZOMENAI 1983
 H.BALABAN TARLASI
 BATI KENARI KESITI

KATALOG - ŞEKİL/LEVHA UYUMU

K.A. : İÇ KATALOG

Kat.-Nr.1	: Şek.1,	Lev.1
Kat.-Nr.2	: Şek.1,	
Kat.-Nr.3	: Şek.2,	
Kat.-Nr.4	: Şek.2,	
Kat.-Nr.5	: Şek.2	
Kat.-Nr.6	: Şek.3,	
Kat.-Nr.7	: Şek.3,	
Kat.-Nr.8	: Şek.3,	
Kat.-Nr.9	: Şek.4,	
Kat.-Nr.10	: Şek.4,	
Kat.-Nr.11	: Şek.4,	
Kat.-Nr.12	: Şek.5,	
Kat.-Nr.13	: Şek.5,	
Kat.-Nr.14	: Şek.6,	
Kat.-Nr.15	: Şek.6,	
Kat.-Nr.16	: Şek.7,	
Kat.-Nr.17	: Şek.7,	
Kat.-Nr.18	: Şek.7,	
Kat.-Nr.19	: Şek.8,	Lev.2,
Kat.-Nr.20	:	Lev.2,
Kat.-Nr.21	: Şek.8,	
Kat.-Nr.22	: Şek.9,	
Kat.-Nr.23	: Şek.9,	
Kat.-Nr.24	: Şek.9,	
Kat.-Nr.25	: Şek.10,25,	Lev.3-4
Kat.-Nr.26	: Şek.11,	Lev.4,
Kat.-Nr.27	: Şek.12,	Lev.5-6

Kat.-Nr.28	: Şek.13,	Lev.6,
Kat.-Nr.29	: Şek.14,	Lev.7,
Kat.-Nr.30	:	Lev.8,
Kat.-Nr.31	: Şek.15,	Lev.8-9
Kat.-Nr.32	: Şek.15	Lev.9,
Kat.-Nr.33	: Şek.16,25	Lev.10,
Kat.-Nr.34	: Şek.17,	Lev.11,
Kat.-Nr.35	: Şek.17,	Lev.11,
Kat.-Nr.36	: Şek.18,	Lev.12,
Kat.-Nr.37	: Şek.18,	Lev.12,
Kat.-Nr.38	: Şek.19,25	Lev.13,
Kat.-Nr.39	: Şek.20,	Lev.13,
Kat.-Nr.40	: Şek.20,	
Kat.-Nr.41	: Şek.21,	
Kat.-Nr.42	: Şek.21,	
Kat.-Nr.43	: Şek.21,	
Kat.-Nr.44	: Şek.22,	
Kat.-Nr.45	: Şek.22,	
Kat.-Nr.46	: Şek.23,	
Kat.-Nr.47	: Şek.23,	
Kat.-Nr.48	: Şek.23,	
Kat.-Nr.49	: Şek.24,	
Kat.-Nr.50	: Şek.24,	
Kat.-Nr.51	: Şek.24,	
Kat.-Nr.52	:	Lev.14,
Kat.-Nr.53	: Şek.26-27	
Kat.-Nr.54	: Şek.27,	
Kat.-Nr.55	: Şek.27,	
Kat.-Nr.56	: Şek.28,	
Kat.-Nr.57	: Şek.28,	
Kat.-Nr.58	: Şek.28,	
Kat.-Nr.59	: Şek.28,	
Kat.-Nr.60	: Şek.29,	
Kat.-Nr.61	: Şek.29,	Lev.15,
Kat.-Nr.62	: Şek.29,	Lev.15,
Kat.-Nr.63	: Şek.29,	
Kat.-Nr.64	: Şek.30,	
Kat.-Nr.65	: Şek.30,	

Kat.-Nr.66	: Şek.30,	Lev.15,
Kat.-Nr.67	: Şek.30,	
Kat.-Nr.68	: Şek.31,	
Kat.-Nr.69	: Şek.31,	
Kat.-Nr.70	: Şek.31,	
Kat.-Nr.71	: Şek.32,	Lev.15,
Kat.-Nr.72	: Şek.32,	
Kat.-Nr.73	: Şek.32,	
Kat.-Nr.74	: Şek.33,	
Kat.-Nr.75	: Şek.33,	Lev.15,
Kat.-Nr.76	: Şek.33,	Lev.15,
Kat.-Nr.77	: Şek.34,	
Kat.-Nr.78	: Şek.34,	
Kat.-Nr.79	:	Lev.16,
Kat.-Nr.80	:	Lev.16,
Kat.-Nr.81	: Şek.35,	
Kat.-Nr.82	: Şek.35,	
Kat.-Nr.83	: Şek.35,	
Kat.-Nr.84	: Şek.35,	
Kat.-Nr.85	: Şek.36,	Lev.16,
Kat.-Nr.86	: Şek.36,	
Kat.-Nr.87	: Şek.36,	
Kat.-Nr.88	: Şek.37,	Lev.16,
Kat.-Nr.89	: Şek.37,	
Kat.-Nr.90	: Şek.37,	Lev.16,
Kat.-Nr.91	: Şek.37,	
Kat.-Nr.92	: Şek.38,	
Kat.-Nr.93	: Şek.38,	
Kat.-Nr.94	: Şek.38,	
Kat.-Nr.95	: Şek.38,	
Kat.-Nr.96	: Şek.39,	
Kat.-Nr.97	: Şek.39,	
Kat.-Nr.98	: Şek.40,	
Kat.-Nr.99	: Şek.41,	Lev.17,
Kat.-Nr.100	: Şek.41,	
Kat.-Nr.101	: Şek.41,	
Kat.-Nr.102	: Şek.42,	
Kat.-Nr.103	: Şek.42,	

Kat.-Nr.104 :	Şek.42,	
Kat.-Nr.105 :	Şek.43,	
Kat.-Nr.106 :	Şek.43,	
Kat.-Nr.107 :	Şek.43,	
Kat.-Nr.108 :	Şek.43,	
Kat.-Nr.109 :	Şek.44,	
Kat.-Nr.110 :	Şek.44,	
Kat.-Nr.111 :	Şek.44,	
Kat.-Nr.112 :	Şek.45,	Lev.17,
Kat.-Nr.113 :	Şek.45,	
Kat.-Nr.114 :	Şek.45,	
Kat.-Nr.115 :	Şek.46,	
Kat.-Nr.116 :	Şek.46,	Lev.18,
Kat.-Nr.117 :	Şek.46,	
Kat.-Nr.118 :	Şek.47,	
Kat.-Nr.119 :	Şek.47,	Lev.18,
Kat.-Nr.120 :	Şek.47,	Lev.18,
Kat.-Nr.121 :	Şek.47,	
Kat.-Nr.122 :	Şek.48,	
Kat.-Nr.123 :	Şek.48,	
Kat.-Nr.124 :	Şek.48,	
Kat.-Nr.125 :	Şek.48,	
Kat.-Nr.126 :	Şek.49,	
Kat.-Nr.127 :	Şek.49,	
Kat.-Nr.128 :	Şek.49,	Lev.19,
Kat.-Nr.129 :	Şek.49,	
Kat.-Nr.130 :	Şek.50,	
Kat.-Nr.131 :	Şek.50,	
Kat.-Nr.132 :	Şek.51,	Lev.19,
Kat.-Nr.133 :	Şek.51,	Lev.20,
Kat.-Nr.134 :	Şek.52,	Lev.20,
Kat.-Nr.135 :	Şek.53,	
Kat.-Nr.136 :	Şek.53,	
Kat.-Nr.137 :	Şek.53,	Lev.21,
Kat.-Nr.138 :	Şek.53,	
Kat.-Nr.139 :	Şek.54,	
Kat.-Nr.140 :	Şek.54,	
Kat.-Nr.141 :	Şek.54,	

Kat.-Nr.142	: Şek.54,	
Kat.-Nr.143	: Şek.55,	
Kat.-Nr.144	: Şek.55,	Lev.21,
Kat.-Nr.145	: Şek.56,	Lev.22,
Kat.-Nr.146	: Şek.57,	Lev.22-23
Kat.-Nr.147	: Şek.58,	Lev.23-24
Kat.-Nr.148	:	Lev.24,

K.B. : DIŞ KATALOG

Kat.-Nr.1	:	Lev.25,
Kat.-Nr.2	:	Lev.26,
Kat.-Nr.6	:	Lev.26,
Kat.-Nr.7	:	Lev.26,
Kat.-Nr.8	:	Lev.27,
Kat.-Nr.9	:	Lev.27,
Kat.-Nr.10	:	Lev.27,
Kat.-Nr.11	:	Lev.27,
Kat.-Nr.12	:	Lev.28,
Kat.-Nr.13	:	Lev.28,
Kat.-Nr.14	:	Lev.28,
Kat.-Nr.15	:	Lev.28,
Kat.-Nr.16	:	Lev.29,
Kat.-Nr.17	:	Lev.29,
Kat.-Nr.18	:	Lev.29,
Kat.-Nr.19	:	Lev.29,
Kat.-Nr.20	:	Lev.30,
Kat.-Nr.21	:	Lev.30,
Kat.-Nr.22	:	Lev.30,
Kat.-Nr.23	:	Lev.30,
Kat.-Nr.24	:	Lev.30,
Kat.-Nr.25	:	Lev.31,
Kat.-Nr.28	:	Lev.31-32
Kat.-Nr.29	:	Lev.32-33
Kat.-Nr.30	:	Lev.33,
Kat.-Nr.31	:	Lev.34,
Kat.-Nr.32	:	Lev.35,

Kat.-Nr.33	:	Lev.35,
Kat.-Nr.35	:	Lev.36,
Kat.-Nr.36	:	Lev.36,
Kat.-Nr.37	:	Lev.36,
Kat.-Nr.38	:	Lev.37,
Kat.-Nr.39	:	Lev.38,
Kat.-Nr.40	:	Lev.38,

K.C. : MARKALAR KATALOĞU

Kat.-Nr.1	:	Şek.59,	Lev.39,
Kat.-Nr.2	:	Şek.59,	Lev.39,
Kat.-Nr.3	:	Şek.59,	Lev.39,
Kat.-Nr.4	:	Şek.60,	Lev.40,
Kat.-Nr.5	:	Şek.60,	Lev.40,
Kat.-Nr.6	:	Şek.60,	Lev.40,
Kat.-Nr.7	:	Şek.61,	Lev.41,
Kat.-Nr.8	:	Şek.61,	Lev.41,
Kat.-Nr.9	:	Şek.61,	Lev.41,
Kat.-Nr.10	:	Şek.61,	Lev.42,
Kat.-Nr.11	:	Şek.61,	Lev.42,
Kat.-Nr.12	:	Şek.62,	Lev.42,
Kat.-Nr.13	:	Şek.62,	Lev.43,
Kat.-Nr.14	:	Şek.62,	Lev.43,
Kat.-Nr.15	:	Şek.63,	Lev.43,
Kat.-Nr.16	:	Şek.63,	Lev.44,
Kat.-Nr.17	:		Lev.44,
Kat.-Nr.18	:	Şek.63,	Lev.44,
Kat.-Nr.19	:	Şek.64,	Lev.45,
Kat.-Nr.20	:	Şek.64,	Lev.45,
Kat.-Nr.21	:	Şek.64,	Lev.45,
Kat.-Nr.22	:	Şek.65,	Lev.46,
Kat.-Nr.23	:	Şek.65,	Lev.46,

ŞEKİLLER LİSTESİ

K.A. : İÇ KATALOG

- Şek.1 : Kat.-Nr.1, Kat.-Nr.2,
Şek.2 : Kat.-Nr.3, Kat.-Nr.4, Kat.-Nr.5
Şek.3 : Kat.-Nr.6, Kat.-Nr.7, Kat.-Nr.8
Şek.4 : Kat.-Nr.9, Kat.-Nr.10, Kat.-Nr.11
Şek.5 : Kat.-Nr.12, Kat.-Nr.13
Şek.6 : Kat.-Nr.14, Kat.-Nr.15
Şek.7 : Kat.-Nr.16, Kat.-Nr.17, Kat.-Nr.18
Şek.8 : Kat.-Nr.19, Kat.-Nr.21
Şek.9 : Kat.-Nr.22, Kat.-Nr.23, Kat.-Nr.24
Şek.10 : Kat.-Nr.25
Şek.11 : Kat.-Nr.26
Şek.12 : Kat.-Nr.27
Şek.13 : Kat.-Nr.28
Şek.14 : Kat.-Nr.29
Şek.15 : Kat.-Nr.31, Kat.-Nr.32
Şek.16 : Kat.-Nr.33
Şek.17 : Kat.-Nr.34, Kat.-Nr.35
Şek.18 : Kat.-Nr.36, Kat.-Nr.37
Şek.19 : Kat.-Nr.38
Şek.20 : Kat.-Nr.39, Kat.-Nr.40
Şek.21 : Kat.-Nr.41, Kat.-Nr.42, Kat.-Nr.43
Şek.22 : Kat.-Nr.44, Kat.-Nr.45,
Şek.23 : Kat.-Nr.46, Kat.-Nr.47, Kat.-Nr.48
Şek.24 : Kat.-Nr.49, Kat.-Nr.50, Kat.-Nr.51
Şek.25 : Kat.-Nr.25, Kat.-Nr.33, Kat.-Nr.38
Şek.26 : Kat.-Nr.53
Şek.27 : Kat.-Nr.53, Kat.-Nr.54, Kat.-Nr.55

- Şek.28 : Kat.-Nr.56, Kat.-Nr.57, Kat.-Nr.58, Kat.-Nr.59
Şek.29 : Kat.-Nr.60, Kat.-Nr.61, Kat.-Nr.62, Kat.-Nr.63
Şek.30 : Kat.-Nr.64, Kat.-Nr.65, Kat.-Nr.66, Kat.-Nr.67
Şek.31 : Kat.-Nr.68, Kat.-Nr.69, Kat.-Nr.70
Şek.32 : Kat.-Nr.71, Kat.-Nr.72, Kat.-Nr.73
Şek.33 : Kat.-Nr.74, Kat.-Nr.75, Kat.-Nr.76
Şek.34 : Kat.-Nr.77, Kat.-Nr.78
Şek.35 : Kat.-Nr.81, Kat.-Nr.82, Kat.-Nr.83, Kat.-Nr.84
Şek.36 : Kat.-Nr.85, Kat.-Nr.86, Kat.-Nr.87
Şek.37 : Kat.-Nr.88, Kat.-Nr.89, Kat.-Nr.90, Kat.-Nr.91
Şek.38 : Kat.-Nr.92, Kat.-Nr.93, Kat.-Nr.94, Kat.-Nr.95
Şek.39 : Kat.-Nr.96, Kat.-Nr.97
Şek.40 : Kat.-Nr.98
Şek.41 : Kat.-Nr.99, Kat.-Nr.100, Kat.-Nr.101
Şek.42 : Kat.-Nr.102, Kat.-Nr.103, Kat.-Nr.104
Şek.43 : Kat.-Nr.105, Kat.-Nr.106, Kat.-Nr.107,
Kat.-Nr.108
Şek.44 : Kat.-Nr.109, Kat.-Nr.110, Kat.-Nr.111
Şek.45 : Kat.-Nr.112, Kat.-Nr.113, Kat.-Nr.114
Şek.46 : Kat.-Nr.115, Kat.-Nr.116, Kat.-Nr.117
Şek.47 : Kat.-Nr.118, Kat.-Nr.119, Kat.-Nr.120,
Kat.-Nr.121
Şek.48 : Kat.-Nr.122, Kat.-Nr.123, Kat.-Nr.124,
Kat.-Nr.125
Şek.49 : Kat.-Nr.126, Kat.-Nr.127, Kat.-Nr.128,
Kat.-Nr.129
Şek.50 : Kat.-Nr.130, Kat.-Nr.131
Şek.51 : Kat.-Nr.132, Kat.-Nr.133
Şek.52 : Kat.-Nr.134
Şek.53 : Kat.-Nr.135, Kat.-Nr.136, Kat.-Nr.137,
Kat.-Nr.138
Şek.54 : Kat.-Nr.139, Kat.-Nr.140, Kat.-Nr.141,
Kat.-Nr.142
Şek.55 : Kat.-Nr.143, Kat.-Nr.144
Şek.56 : Kat.-Nr.145
Şek.57 : Kat.-Nr.146
Şek.58 : Kat.-Nr.147

K.C. : MARKALAR KATALOĞU

Şek.59 : Kat.-Nr.1, Kat.-Nr.2, Kat.-Nr.3

Şek.60 : Kat.-Nr.4, Kat.-Nr.5, Kat.-Nr.6

Şek.61 : Kat.-Nr.7, Kat.-Nr.8, Kat.-Nr.9, Kat.-Nr.10,
Kat.-Nr.11

Şek.62 : Kat.-Nr.12, Kat.-Nr.13, Kat.-Nr.14

Şek.63 : Kat.-Nr.15, Kat.-Nr.16, Kat.-Nr.18

Şek.64 : Kat.-Nr.19, Kat.-Nr.20, Kat.-Nr.21

Şek.65 : Kat.-Nr.22, Kat.-Nr.23

LEVHALAR LİSTESİ

K.A. : İÇ KATALOG

- Lev.1 : Kat.-Nr.1
Lev.2 : Kat.-Nr.19, Kat.-Nr.20
Lev.3 : Kat.-Nr.25
Lev.4 : Kat.-Nr.25, Kat.-Nr.26
Lev.5 : Kat.-Nr.27
Lev.6 : Kat.-Nr.27, Kat.-Nr.28
Lev.7 : Kat.-Nr.29
Lev.8 : Kat.-Nr.30, Kat.-Nr.31
Lev.9 : Kat.-Nr.31, Kat.-Nr.32
Lev.10 : Kat.-Nr.33
Lev.11 : Kat.-Nr.34, Kat.-Nr.35
Lev.12 : Kat.-Nr.36, Kat.-Nr.37
Lev.13 : Kat.-Nr.38, Kat.-Nr.39
Lev.14 : Kat.-Nr.52
Lev.15 : Kat.-Nr.61, Kat.-Nr.62, Kat.-Nr.66, Kat.-Nr.71
; Kat.-Nr.75, Kat.-Nr.76
Lev.16 : Kat.-Nr.79, Kat.-Nr.80, Kat.-Nr.85, Kat.-Nr.88
Kat.-Nr.90
Lev.17 : Kat.-Nr.99, Kat.-Nr.112
Lev.18 : Kat.-Nr.116, Kat.-Nr.119, Kat.-Nr.120
Lev.19 : Kat.-Nr.128, Kat.-Nr.132
Lev.20 : Kat.-Nr.133, Kat.-Nr.134
Lev.21 : Kat.-Nr.137, Kat.-Nr.144
Lev.22 : Kat.-Nr.145, Kat.-Nr.146
Lev.23 : Kat.-Nr.146, Kat.-Nr.147
Lev.24 : Kat.-Nr.147, Kat.-Nr.148

K.B : DIŞ KATALOG

- Lev.25 : Kat.-Nr.1
Lev.26 : Kat.-Nr.2, Kat.-Nr.6, Kat.-Nr.7
Lev.27 : Kat.-Nr.8, Kat.-Nr.9, Kat.-Nr.10, Kat.-Nr.11
Lev.28 : Kat.-Nr.12, Kat.-Nr.13, Kat.-Nr.14, Kat.-Nr.15
Lev.29 : Kat.-Nr.16, Kat.-Nr.17, Kat.-Nr.18, Kat.-Nr.19
Lev.30 : Kat.-Nr.20, Kat.-Nr.21, Kat.-Nr.22, Kat.-Nr.23,
Kat.-Nr.24
Lev.31 : Kat.-Nr.25, Kat.-Nr.28
Lev.32 : Kat.-Nr.28, Kat.-Nr.29
Lev.33 : Kat.-Nr.29, Kat.-Nr.30
Lev.34 : Kat.-Nr.31, Kat.-Nr.32
Lev.35 : Kat.-Nr.33
Lev.36 : Kat.-Nr.35, Kat.-Nr.36, Kat.-Nr.37
Lev.37 : Kat.-Nr.38
Lev.38 : Kat.-Nr.39, Kat.-Nr.40

K.C : MARKALAR KATALOĞU

- Lev.39 : Kat.-Nr.1, Kat.-Nr.2, Kat.-Nr.3
Lev.40 : Kat.-Nr.4, Kat.-Nr.5, Kat.-Nr.6
Lev.41 : Kat.-Nr.7, Kat.-Nr.8, Kat.-Nr.9
Lev.42 : Kat.-Nr.10, Kat.-Nr.11, Kat.-Nr.12
Lev.43 : Kat.-Nr.13, Kat.-Nr.14, Kat.-Nr.15
Lev.44 : Kat.-Nr.16, Kat.-Nr.17, Kat.-Nr.18
Lev.45 : Kat.-Nr.19, Kat.-Nr.20, Kat.-Nr.21
Lev.46 : Kat.-Nr.22, Kat.-Nr.23

ŞEKİLLERDEKİ ÇİZİMLERİN KÜÇÜLTME ORANLARI

Kat.-Nr.1	: 1:5	Kat.-Nr.32	: 1:3
Kat.-Nr.2	: 1:2	Kat.-Nr.33	: 1:5
Kat.-Nr.3	: 1:2	Kat.-Nr.34	: 1:3
Kat.-Nr.4	: 1:2	Kat.-Nr.35	: 1:3
Kat.-Nr.5	: 1:2	Kat.-Nr.36	: 1:3
Kat.-Nr.6	: 1:2	Kat.-Nr.37	: 1:3
Kat.-Nr.7	: 1:2	Kat.-Nr.38	: 1:3 ; 1:5
Kat.-Nr.8	: 1:2	Kat.-Nr.39	: 1:4
Kat.-Nr.9	: 1:2	Kat.-Nr.40	: 1:2
Kat.-Nr.10	: 1:2	Kat.-Nr.41	: 1:2
Kat.-Nr.11	: 1:2	Kat.-Nr.42	: 1:2
Kat.-Nr.12	: 1:2	Kat.-Nr.43	: 1:2
Kat.-Nr.13	: 1:2	Kat.-Nr.44	: 1:2
Kat.-Nr.14	: 1:2	Kat.-Nr.45	: 1:2
Kat.-Nr.15	: 1:2	Kat.-Nr.46	: 1:2
Kat.-Nr.16	: 1:2	Kat.-Nr.47	: 1:2
Kat.-Nr.17	: 1:2	Kat.-Nr.48	: 1:2
Kat.-Nr.18	: 1:2	Kat.-Nr.49	: 1:2
Kat.-Nr.19	: 1:5	Kat.-Nr.50	: 1:2
Kat.-Nr.21	: 1:2	Kat.-Nr.51	: 1:2
Kat.-Nr.22	: 1:2	Kat.-Nr.53	: 1:2 ; 1:4
Kat.-Nr.23	: 1:2	Kat.-Nr.54	: 1:2
Kat.-Nr.24	: 1:2	Kat.-Nr.55	: 1:2
Kat.-Nr.25	: 1:3 ; 1:5	Kat.-Nr.56	: 1:2
Kat.-Nr.26	: 1:3	Kat.-Nr.57	: 1:2
Kat.-Nr.27	: 1:3	Kat.-Nr.58	: 1:2
Kat.-Nr.28	: 1:3	Kat.-Nr.59	: 1:2
Kat.-Nr.29	: 1:3	Kat.-Nr.60	: 1:2
Kat.-Nr.31	: 1:3	Kat.-Nr.61	: 1:2

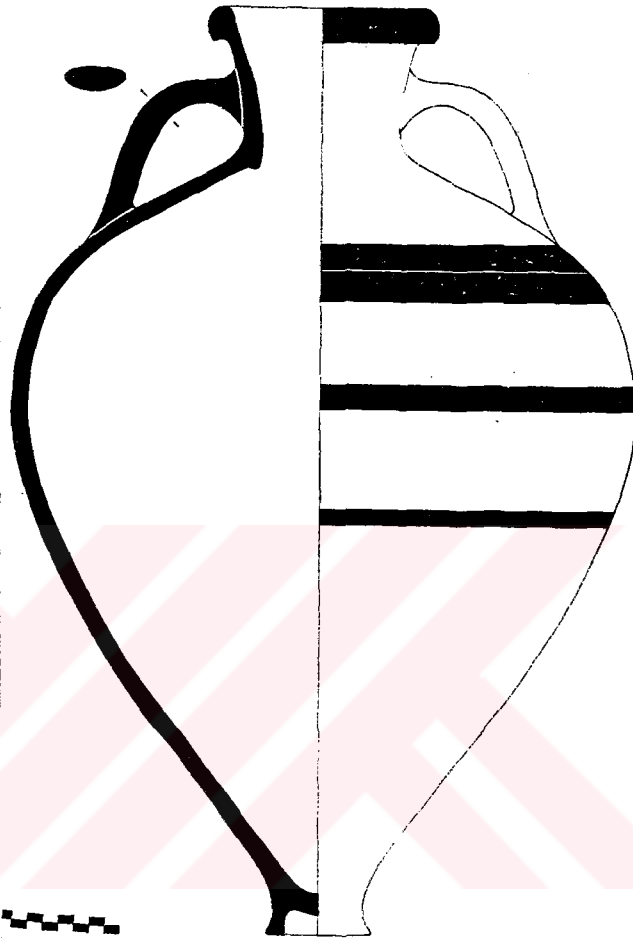
Kat.-Nr.62	: 1:2	Kat.-Nr.99	: 1:2
Kat.-Nr.63	: 1:2	Kat.-Nr.100	: 1:2
Kat.-Nr.64	: 1:2	Kat.-Nr.101	: 1:2
Kat.-Nr.65	: 1:2	Kat.-Nr.102	: 1:2
Kat.-Nr.66	: 1:2	Kat.-Nr.103	: 1:2
Kat.-Nr.67	: 1:2	Kat.-Nr.104	: 1:2
Kat.-Nr.68	: 1:2	Kat.-Nr.105	: 1:2
Kat.-Nr.69	: 1:2	Kat.-Nr.106	: 1:2
Kat.-Nr.70	: 1:2	Kat.-Nr.107	: 1:2
Kat.-Nr.71	: 1:2	Kat.-Nr.108	: 1:2
Kat.-Nr.72	: 1:2	Kat.-Nr.109	: 1:3
Kat.-Nr.73	: 1:2	Kat.-Nr.110	: 1:2
Kat.-Nr.74	: 1:2	Kat.-Nr.111	: 1:2
Kat.-Nr.75	: 1:2	Kat.-Nr.112	: 1:2
Kat.-Nr.76	: 1:2	Kat.-Nr.113	: 1:2
Kat.-Nr.77	: 1:2	Kat.-Nr.114	: 1:2
Kat.-Nr.78	: 1:2	Kat.-Nr.115	: 1:2
Kat.-Nr.79	: 1:2	Kat.-Nr.116	: 1:5
Kat.-Nr.80	: 1:2	Kat.-Nr.117	: 1:2
Kat.-Nr.81	: 1:2	Kat.-Nr.118	: 1:2
Kat.-Nr.82	: 1:2	Kat.-Nr.119	: 1:2
Kat.-Nr.83	: 1:2	Kat.-Nr.120	: 1:2
Kat.-Nr.84	: 1:2	Kat.-Nr.121	: 1:2
Kat.-Nr.85	: 1:2	Kat.-Nr.122	: 1:2
Kat.-Nr.86	: 1:2	Kat.-Nr.123	: 1:2
Kat.-Nr.87	: 1:2	Kat.-Nr.124	: 1:2
Kat.-Nr.88	: 1:2	Kat.-Nr.125	: 1:2
Kat.-Nr.89	: 1:2	Kat.-Nr.126	: 1:2
Kat.-Nr.90	: 1:2	Kat.-Nr.127	: 1:2
Kat.-Nr.91	: 1:2	Kat.-Nr.128	: 1:2
Kat.-Nr.92	: 1:2	Kat.-Nr.129	: 1:2
Kat.-Nr.93	: 1:2	Kat.-Nr.130	: 1:2
Kat.-Nr.94	: 1:2	Kat.-Nr.131	: 1:2
Kat.-Nr.95	: 1:2	Kat.-Nr.132	: 1:2
Kat.-Nr.96	: 1:2	Kat.-Nr.133	: 1:3
Kat.-Nr.97	: 1:2	Kat.-Nr.134	: 1:5
Kat.-Nr.98	: 1:4 ; 1:5	Kat.-Nr.135	: 1:5

Kat.-Nr.136 : 1:2
Kat.-Nr.137 : 1:2
Kat.-Nr.138 : 1:2
Kat.-Nr.139 : 1:2
Kat.-Nr.140 : 1:2
Kat.-Nr.141 : 1:2
Kat.-Nr.142 : 1:2
Kat.-Nr.143 : 1:2
Kat.-Nr.144 : 1:2
Kat.-Nr.145 : 1:5
Kat.-Nr.146 : 1:5
Kat.-Nr.147 : 1:5

K.C

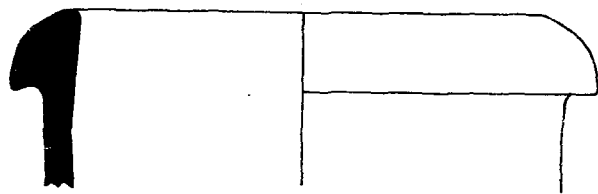
Kat.-Nr.1 : 1:2
Kat.-Nr.2 : 1:2
Kat.-Nr.3 : 1:2
Kat.-Nr.4 : 1:2
Kat.-Nr.5 : 1:2
Kat.-Nr.6 : 1:2
Kat.-Nr.7 : 1:2
Kat.-Nr.8 : 1:2
Kat.-Nr.9 : 1:2
Kat.-Nr.10 : 1:2
Kat.-Nr.11 : 1:2
Kat.-Nr.12 : 1:2
Kat.-Nr.13 : 1:2
Kat.-Nr.14 : 1:2
Kat.-Nr.15 : 1:2
Kat.-Nr.16 : 1:2
Kat.-Nr.17 : 1:2
Kat.-Nr.18 : 1:2
Kat.-Nr.19 : 1:2
Kat.-Nr.20 : 1:2
Kat.-Nr.21 : 1:2
Kat.-Nr.22 : 1:2
Kat.-Nr.23 : 1:2

K.A

Klaz.I

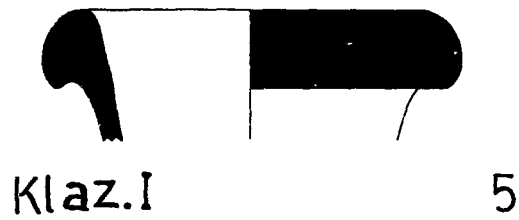
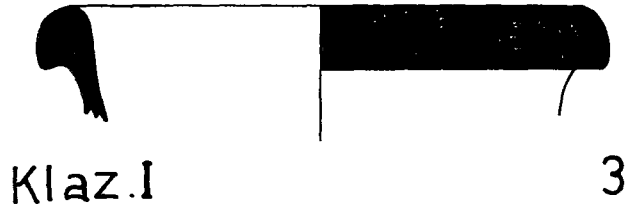
1

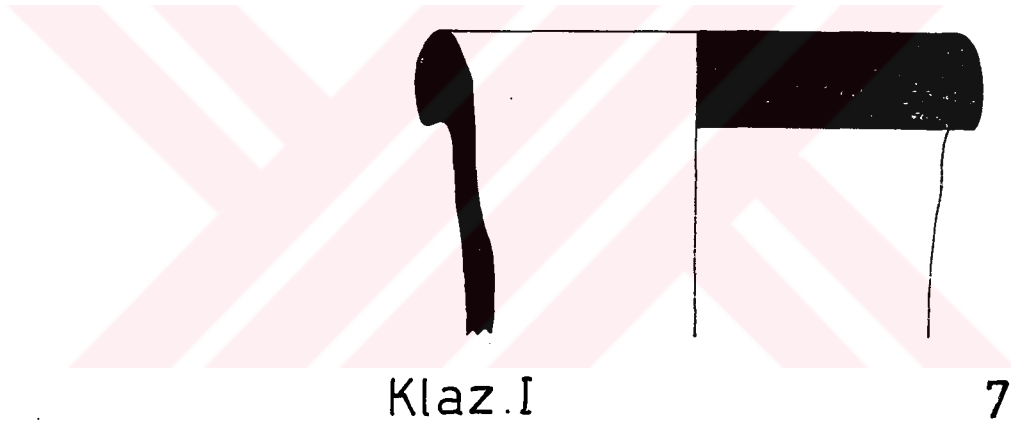
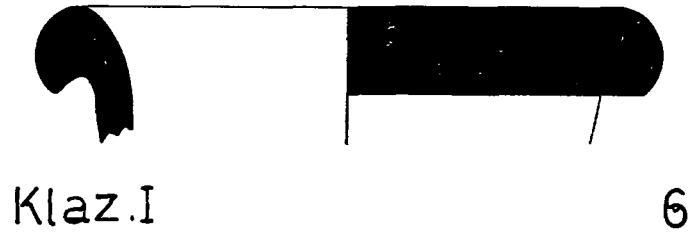
Klaz.I

2

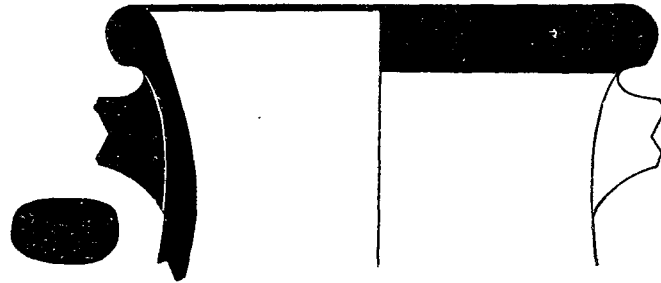
K.A

K.A'

K.A

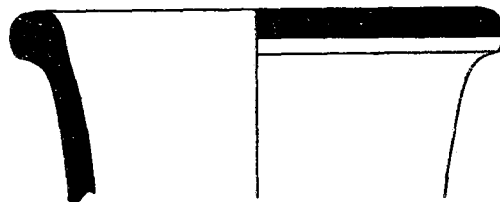
Klaz.II

9

Klaz.II

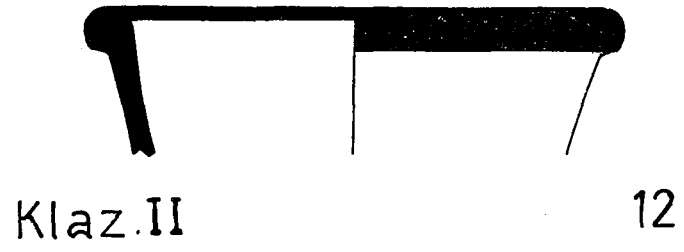
10

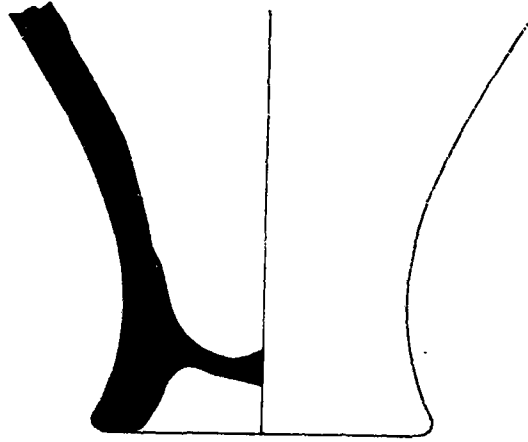
Klaz.II

11

K.A

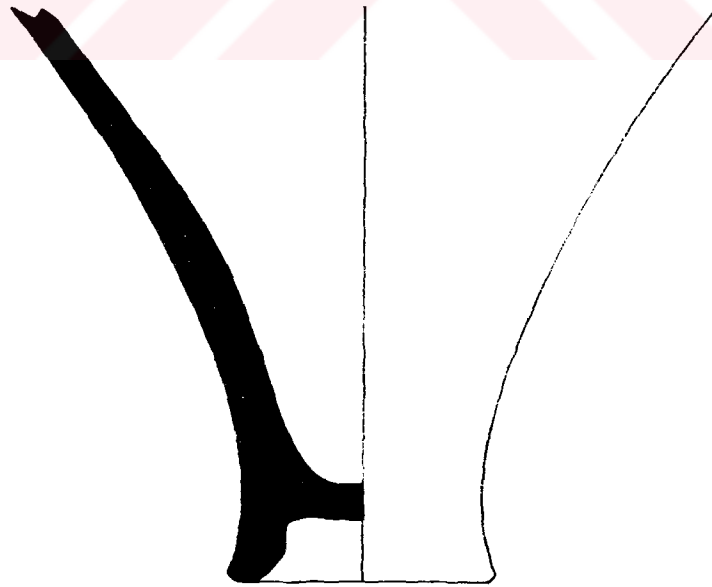

K.A

Klaz.II.a

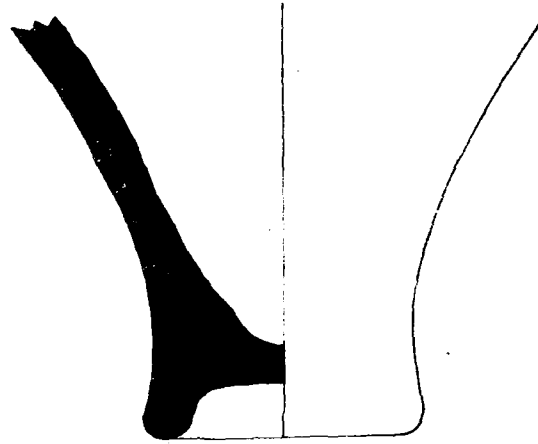
14

Klaz.II.a

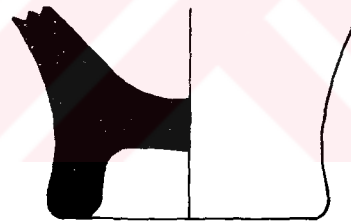
15

K.A

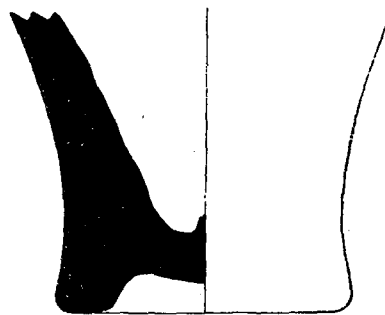
Klaz.II.b

16

Klaz.II.b

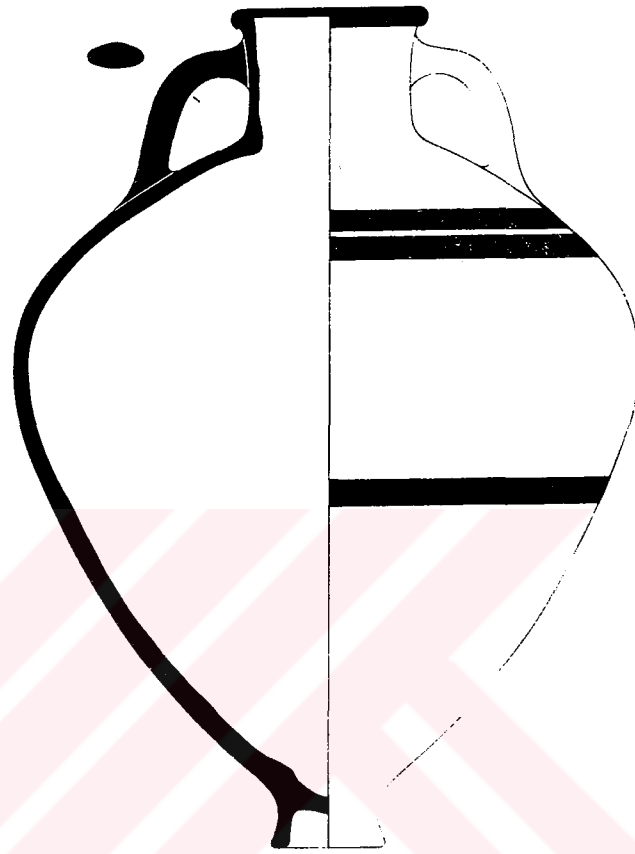
17

Klaz.II.b

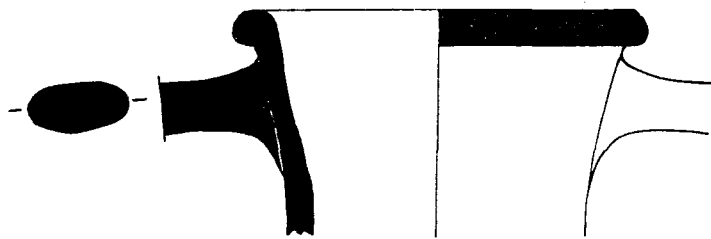
18

K.A

Klaz.III

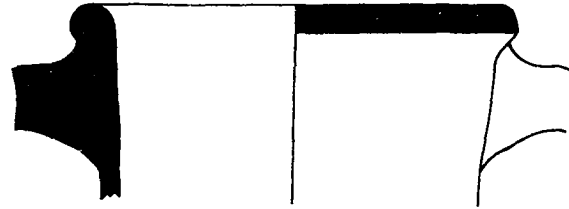
19

Klaz.III

21

K.A

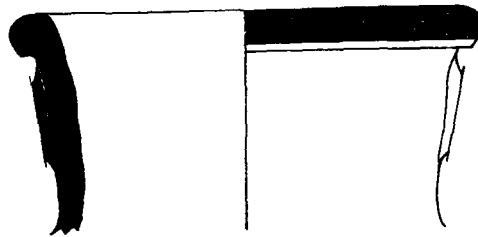
Klaz.III

22

Klaz.III

23

Klaz.III

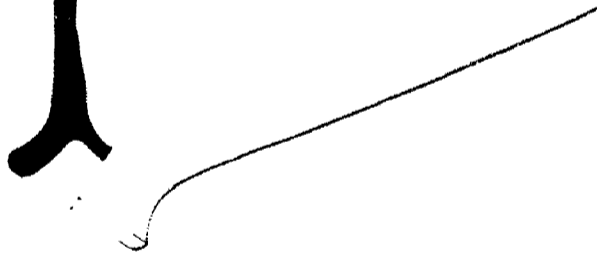
24

K.A

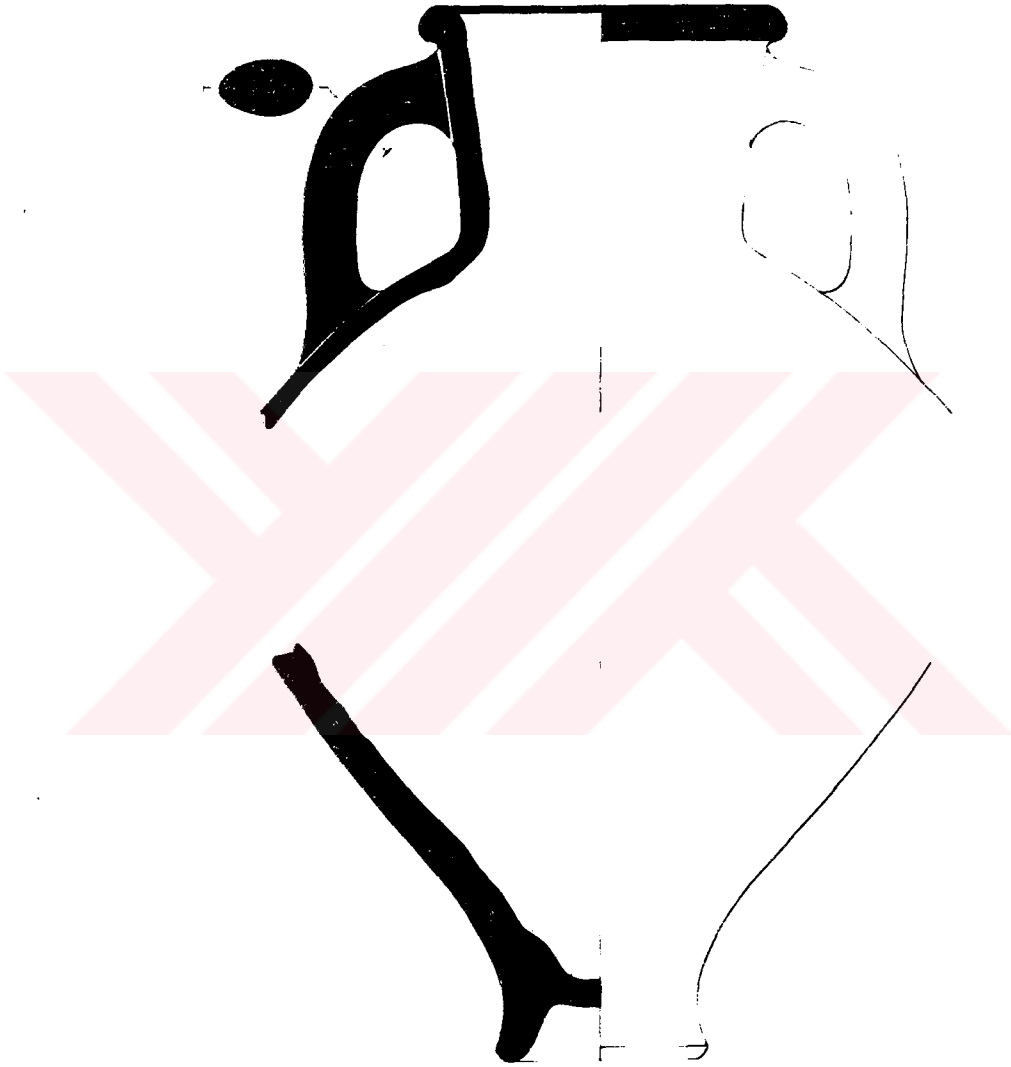
Şekil.10

Klaz.IV

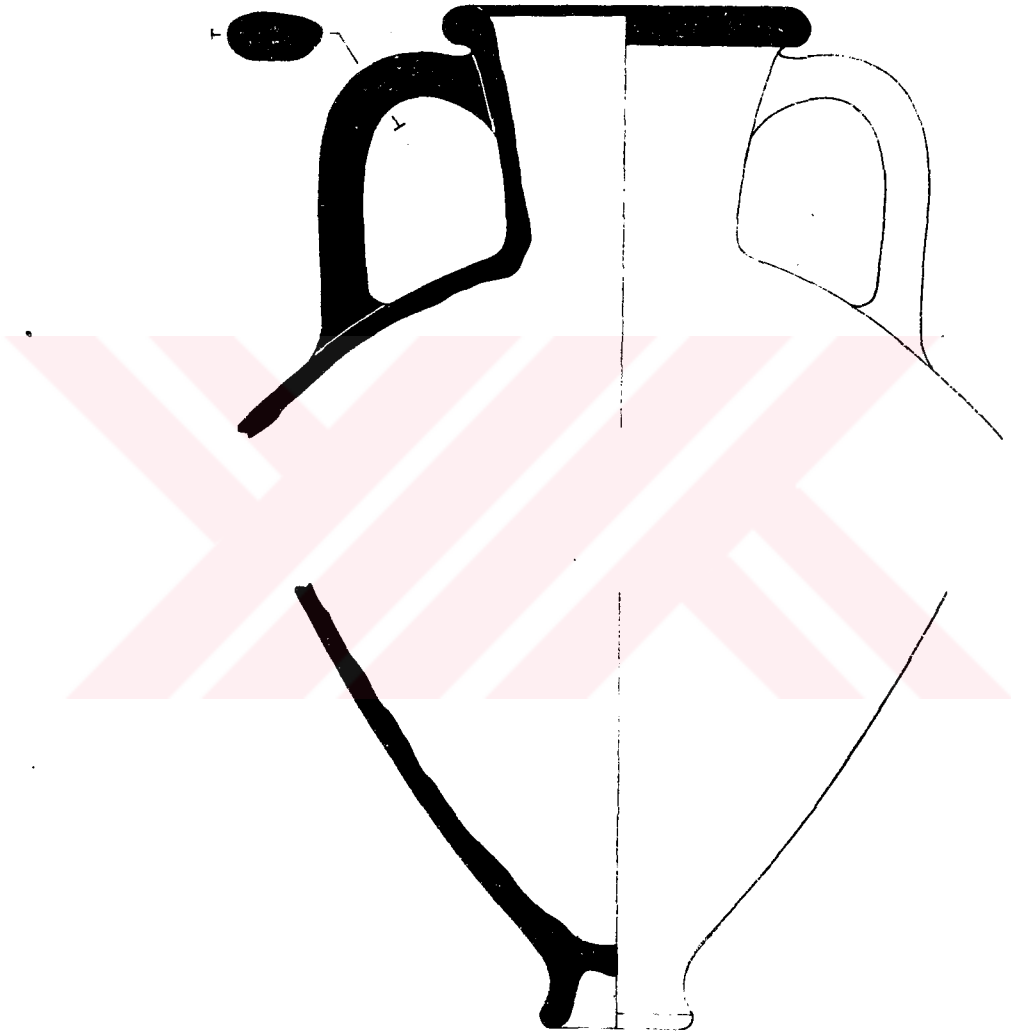

K.A

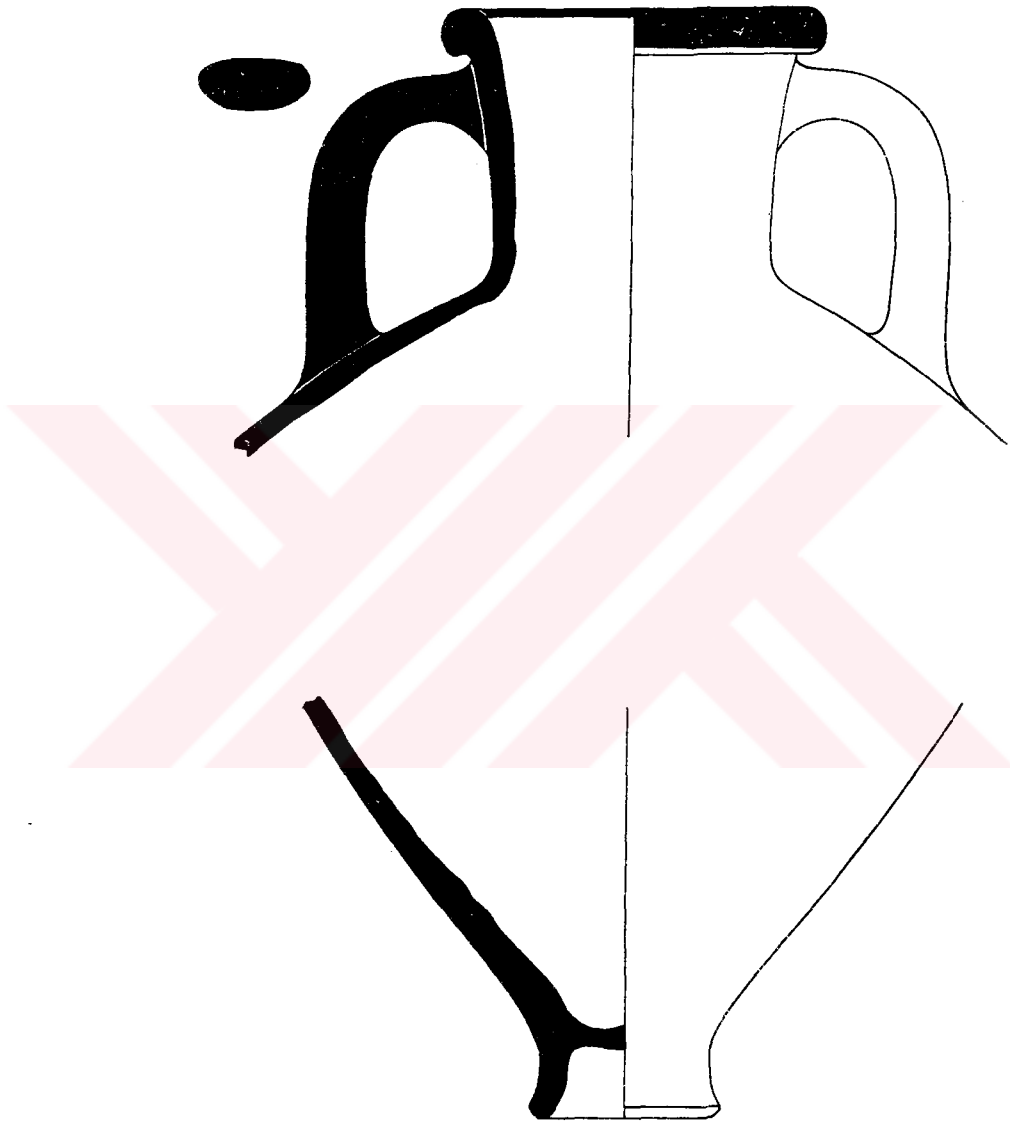
Klaz.IV

K.A

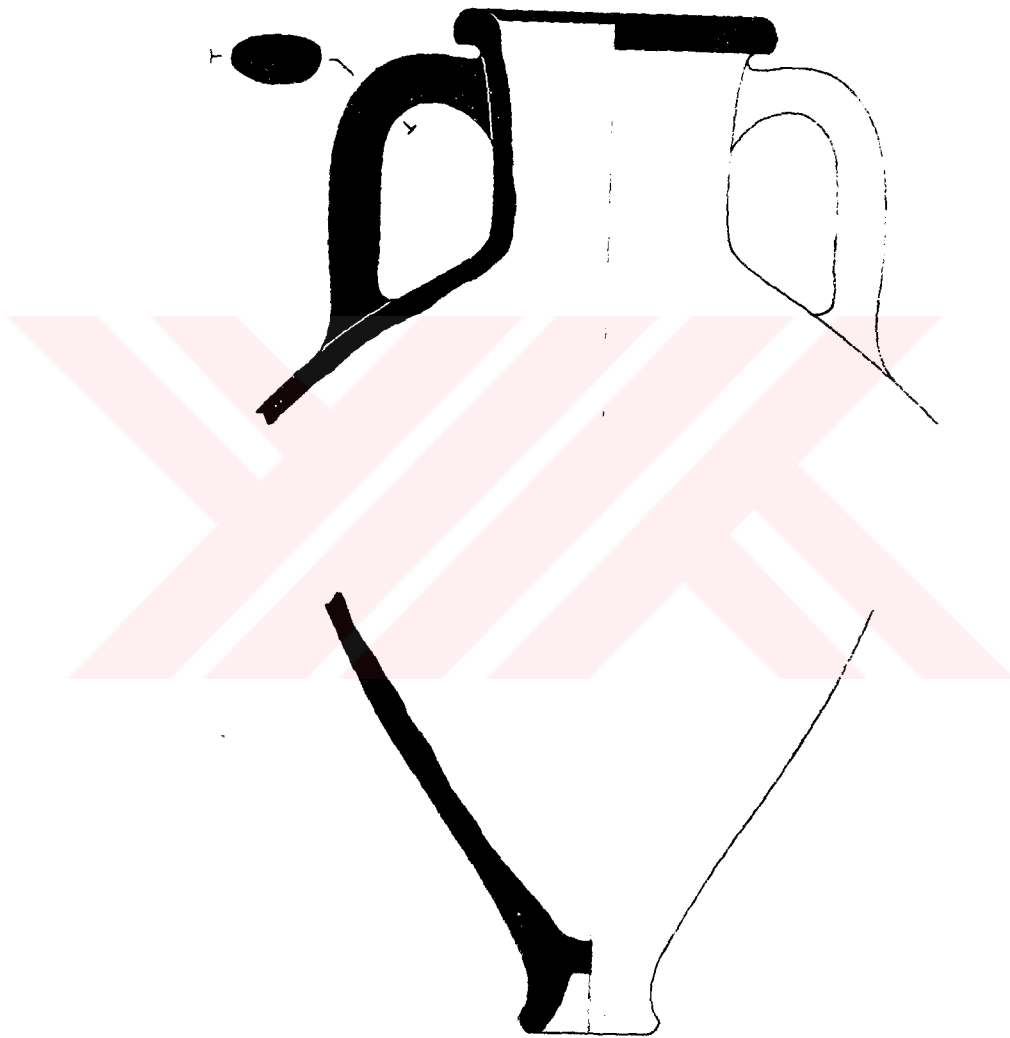
Klaz.IV

K.A

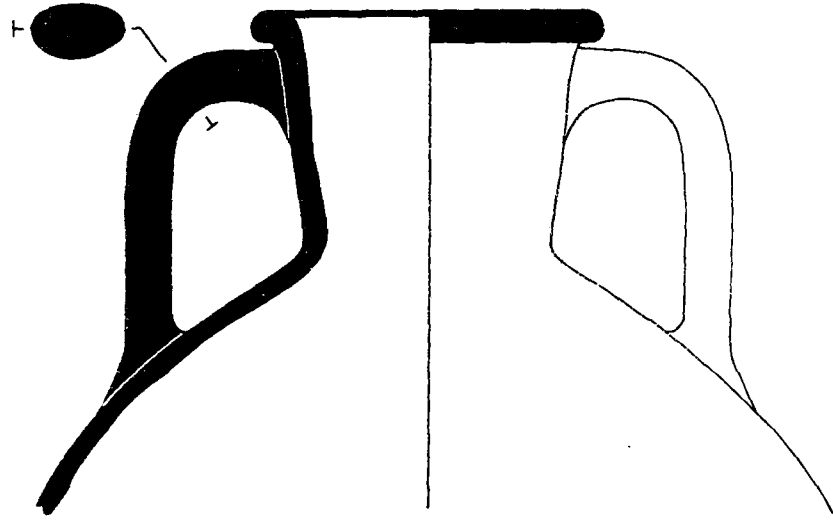
Klaz.IV

K.A

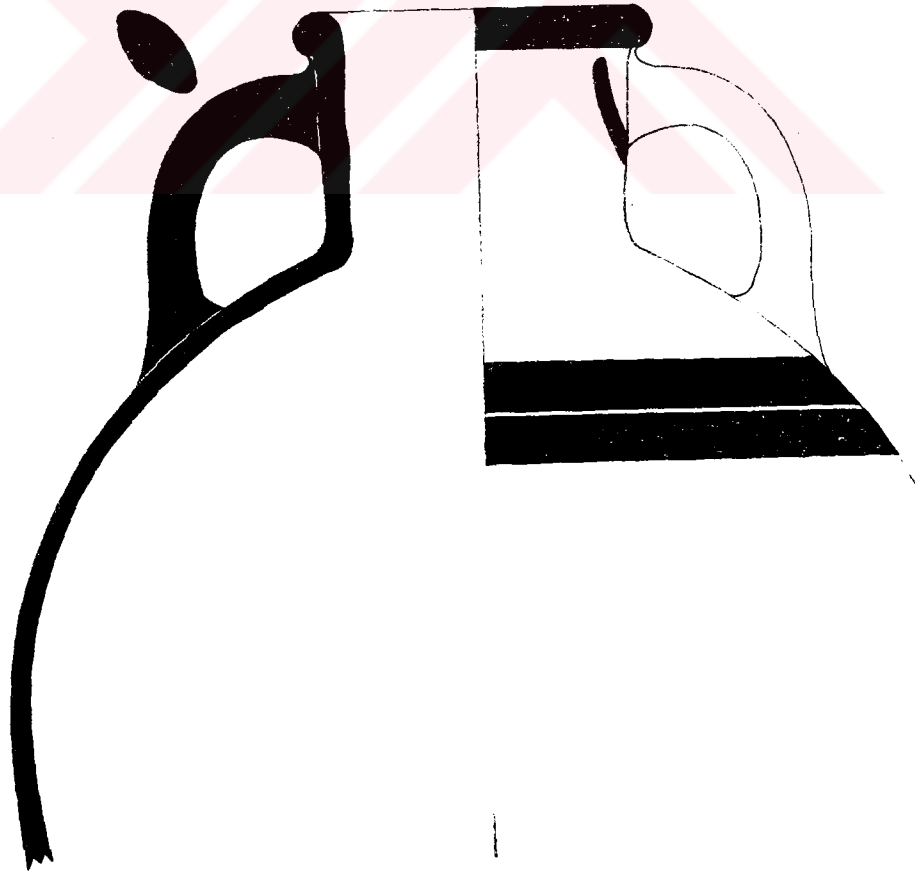
Klaz.IV

K.A

Klaz.IV

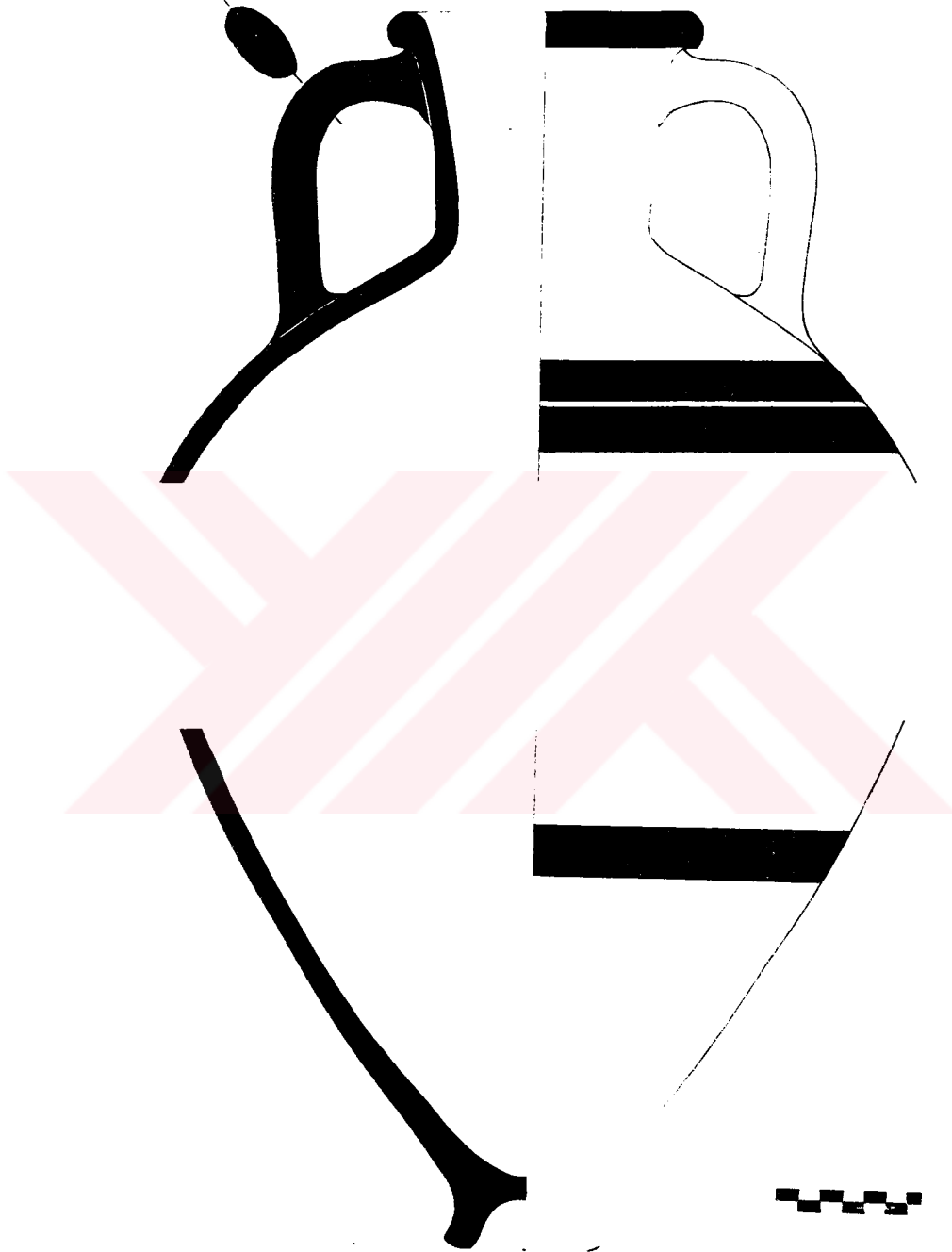
31

Klaz.IV

32

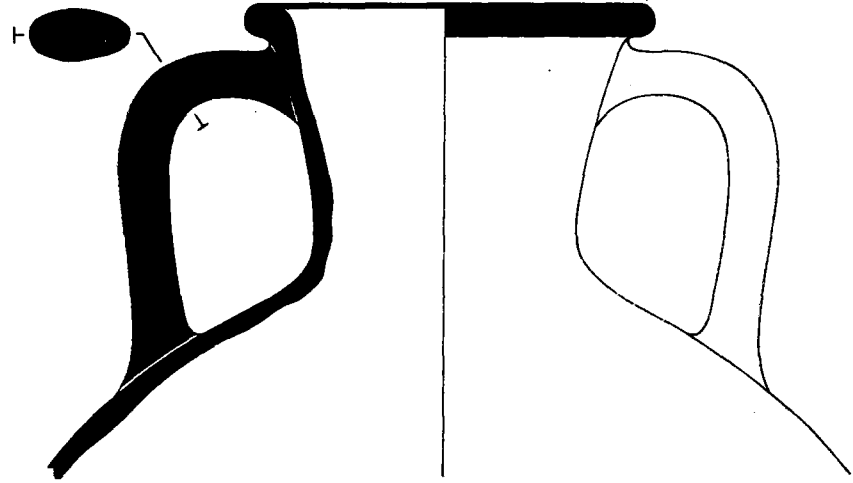
K.A

Klaz.IV

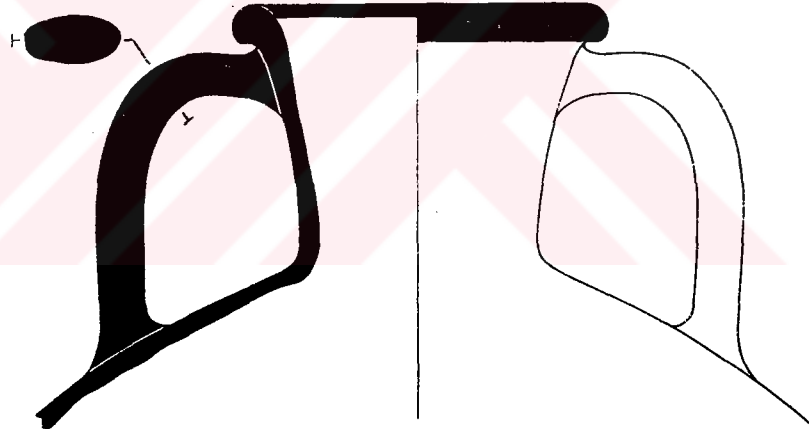
33

K.A

Klaz.IV

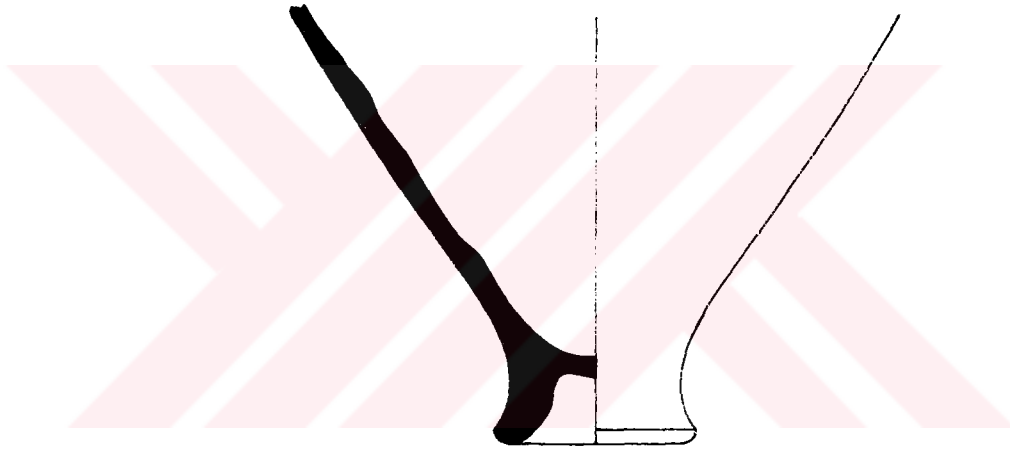
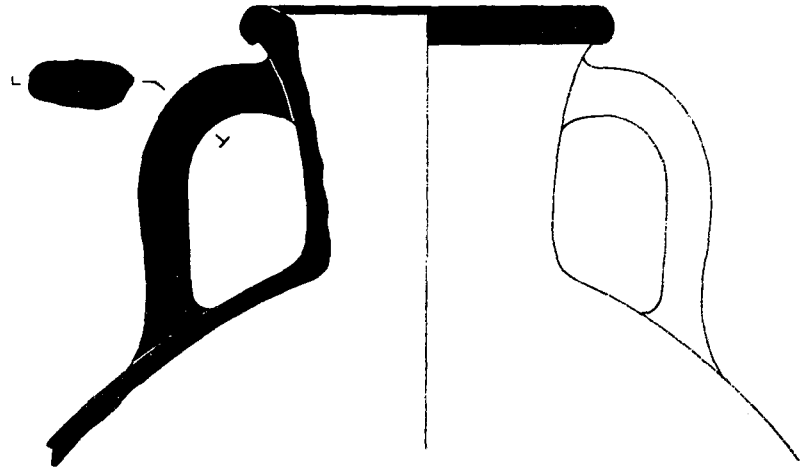
34

Klaz.IV

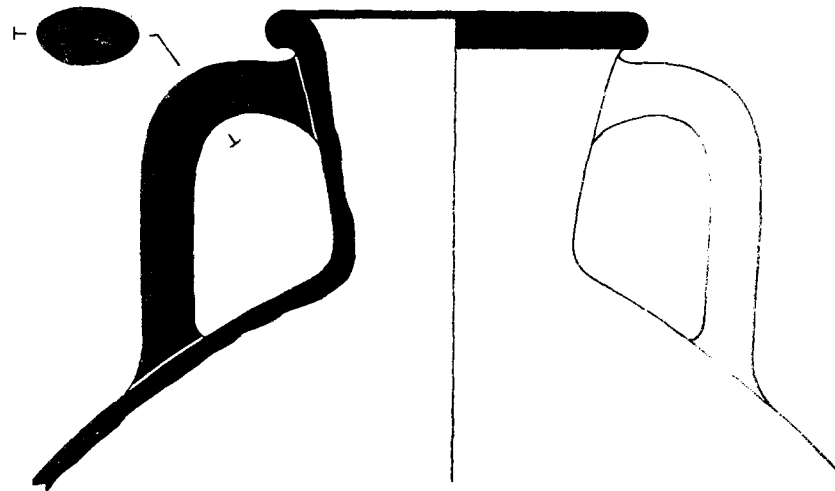
35

K.A

Klaz.IV

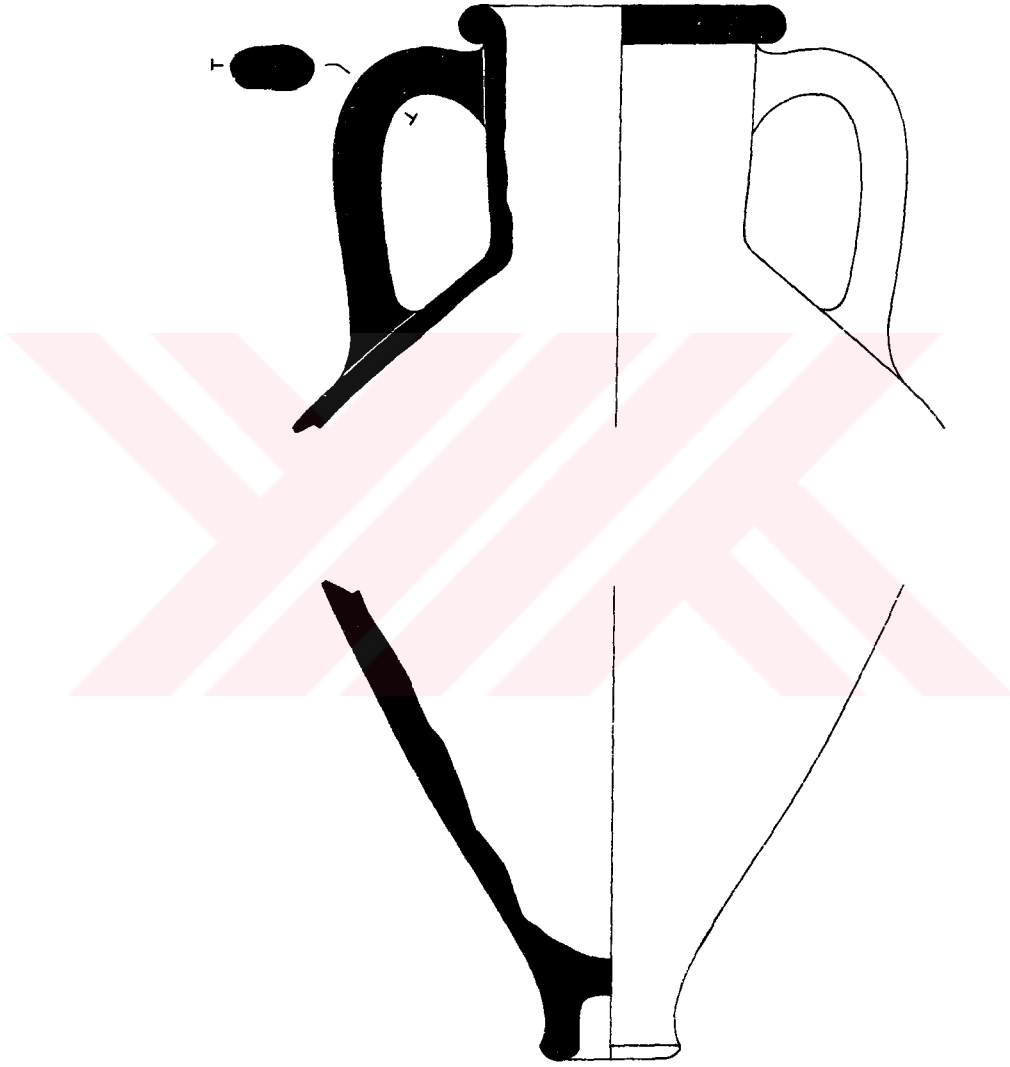
36

Klaz.IV

37

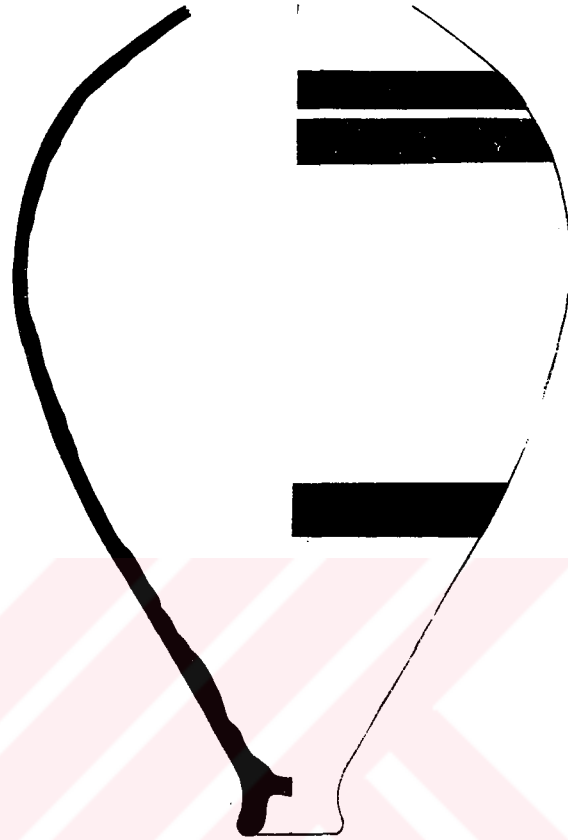
K.A

Klaz.IV

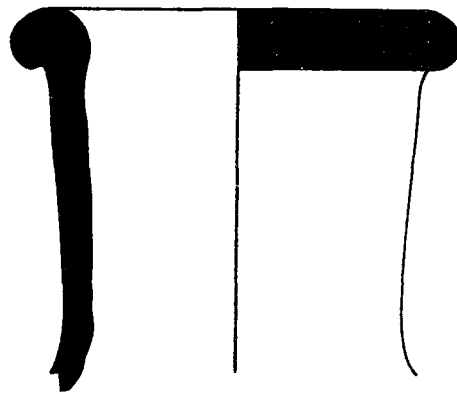
38

K.A

Klaz.IV

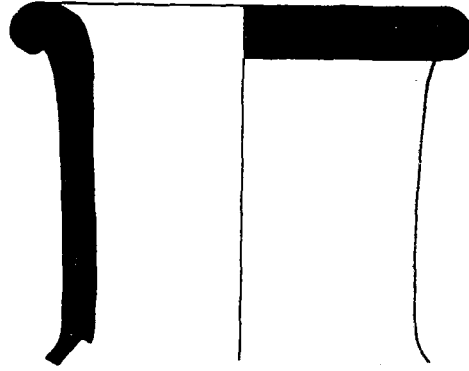
39

Klaz.IV

40

K.A

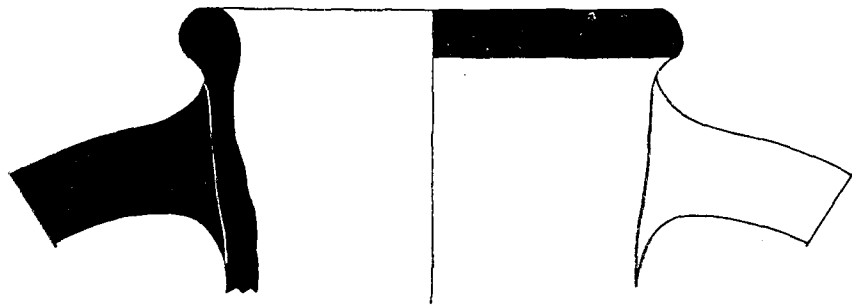
Klaz.IV

41

Klaz.IV

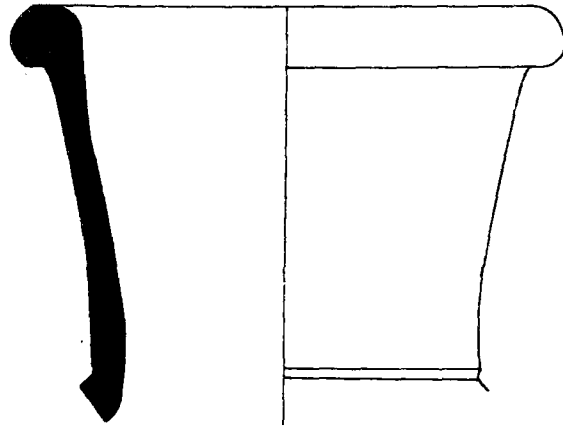
42

Klaz.IV

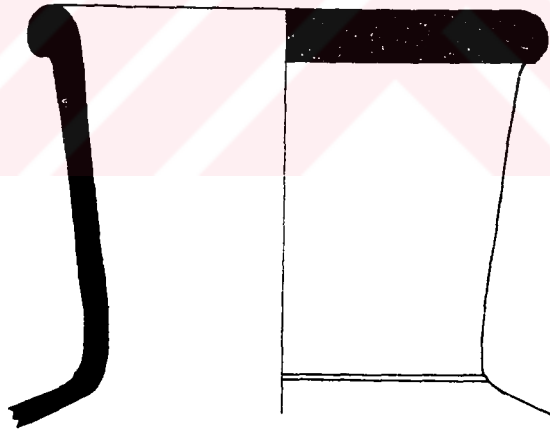
43

K.A

Klaz.IV

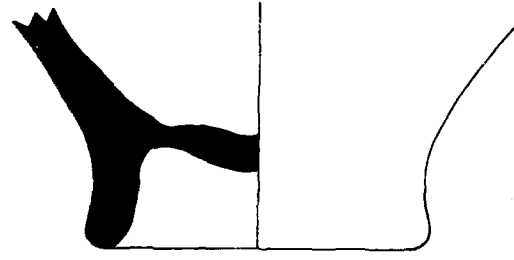
44

Klaz.IV

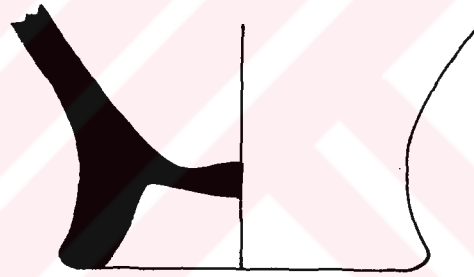
45

K.A

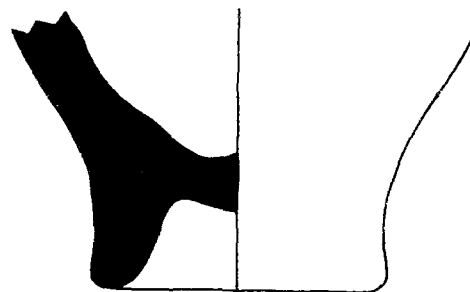
Klaz.IV

46

Klaz.IV

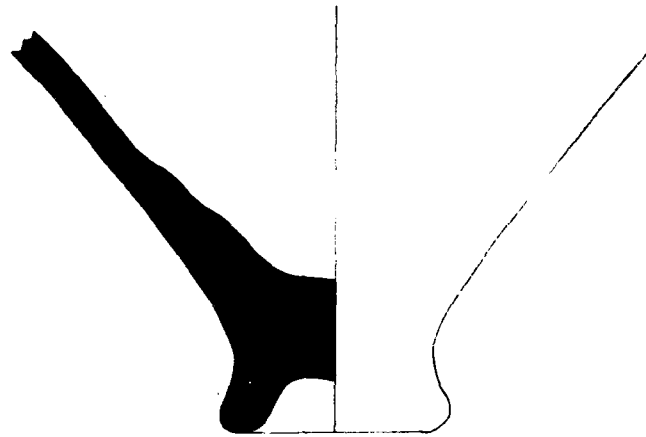
47

Klaz.IV

48

K.A

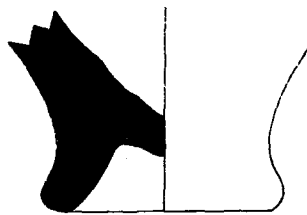
Klaz.IV

49

Klaz.IV

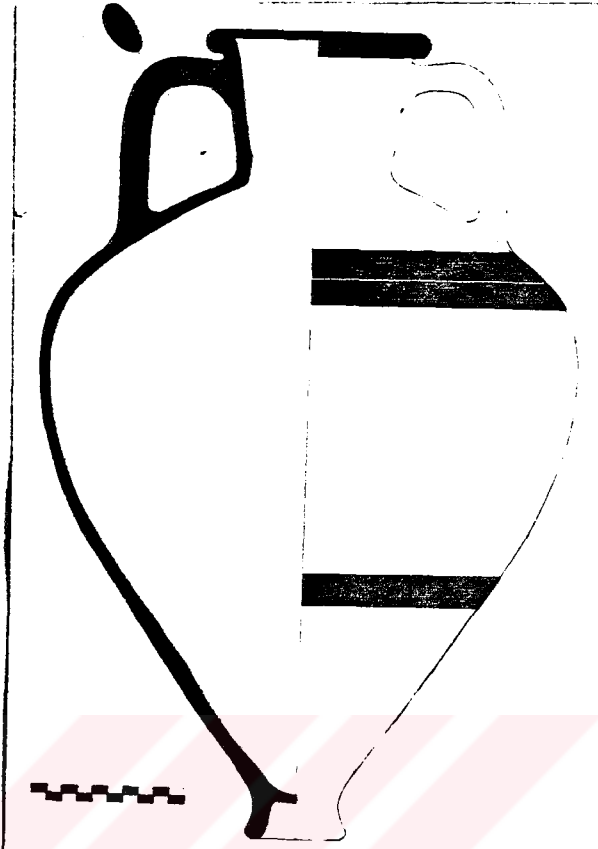
50

Klaz.IV

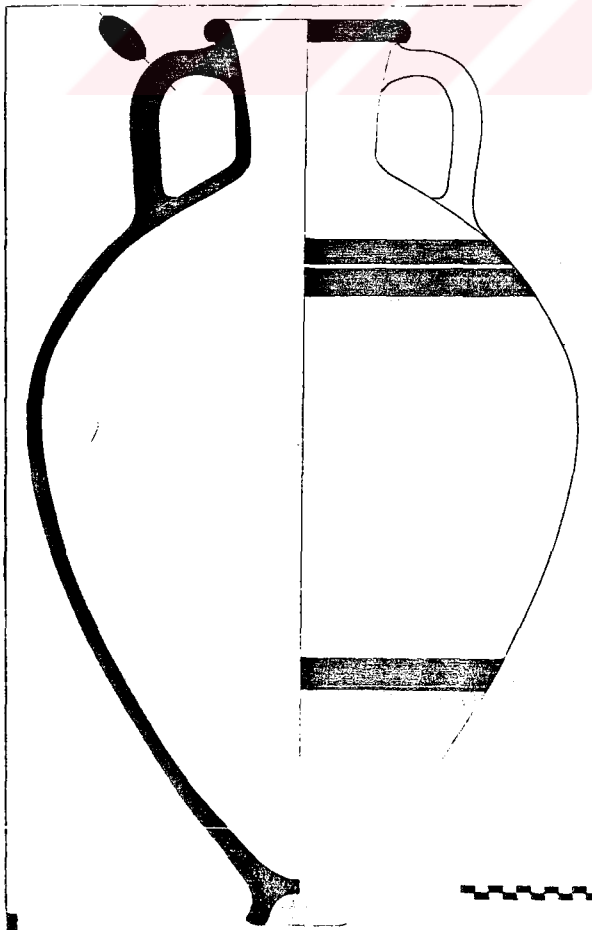
51

K.A

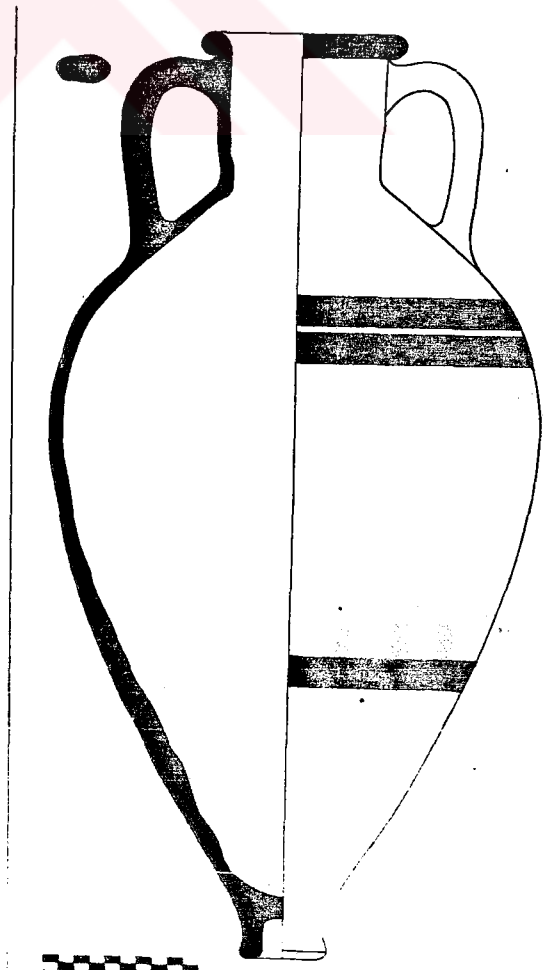
Klaz.IV

25

Klaz.IV

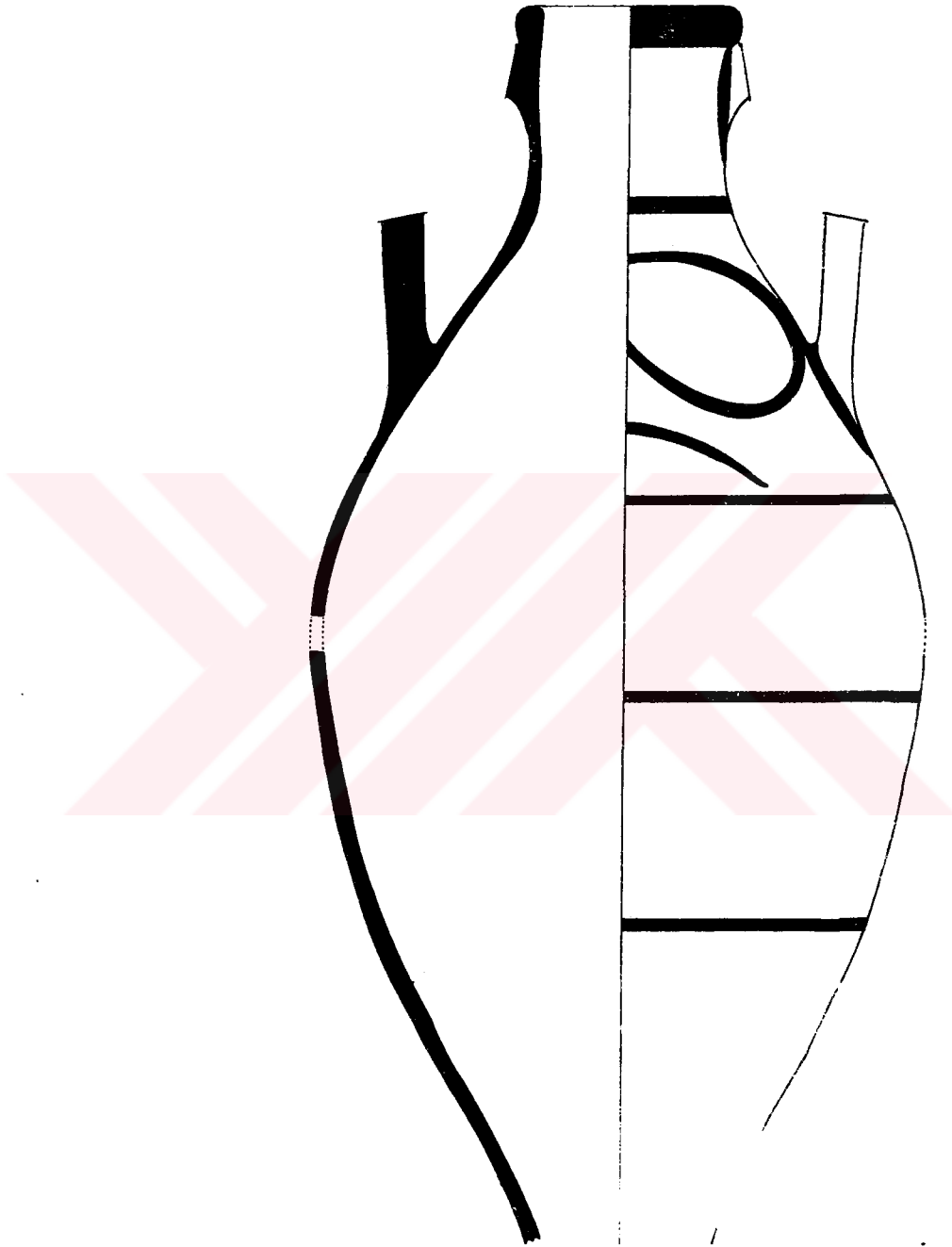
33

Klaz.IV

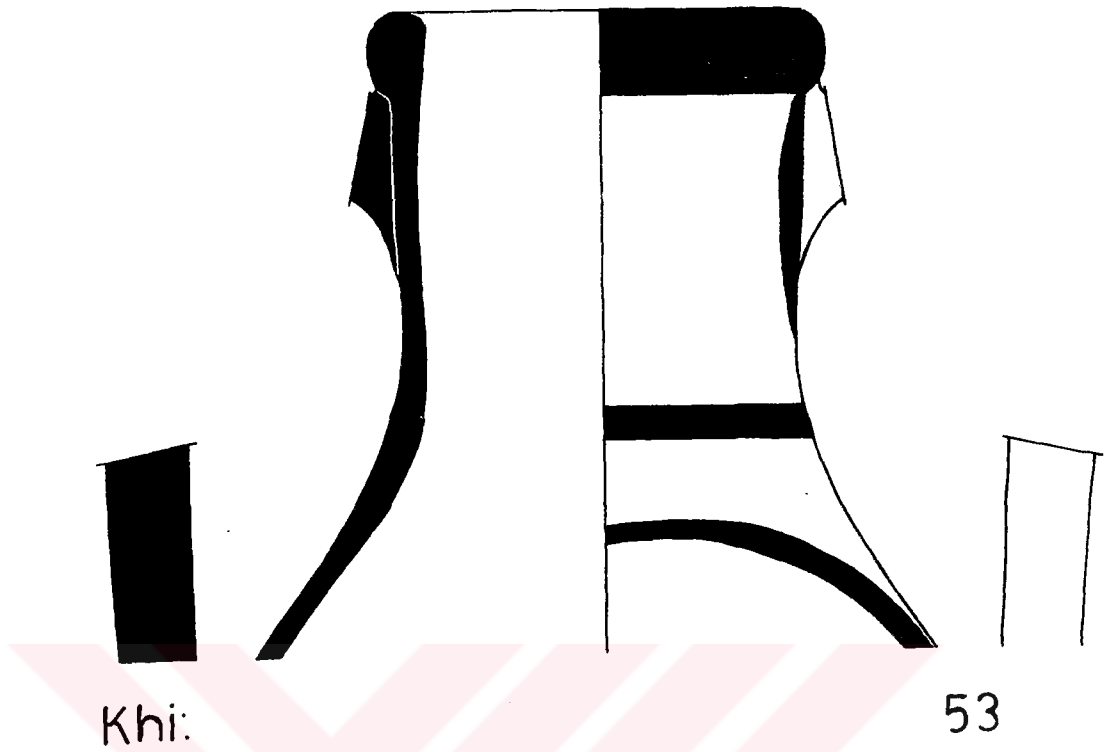
38

K.A

Khi.

K.A

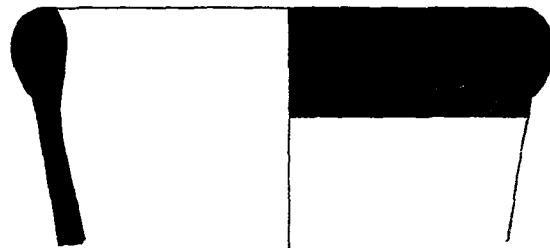
Khi:

53

Khi.

54

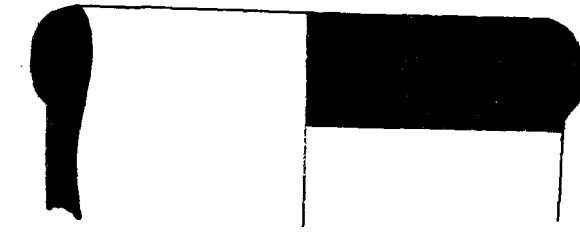

Khi

55

K.A

Şekil.28

Khi

56

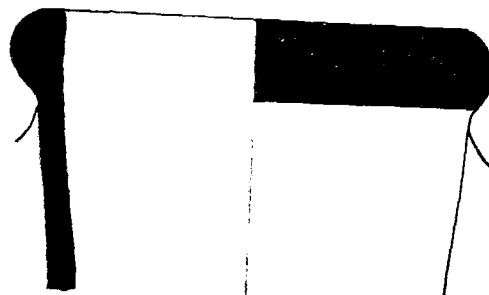
Khi

57

Khi

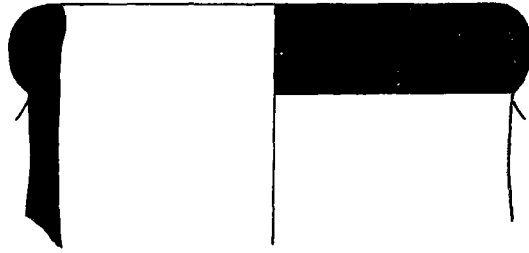
58

Khi

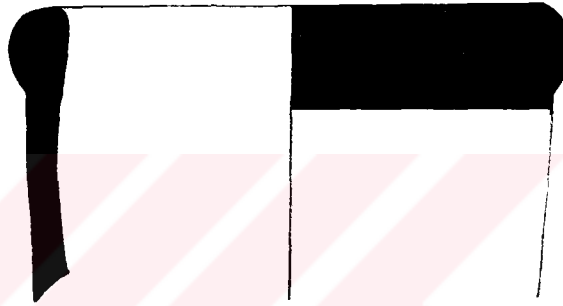
59

K.A

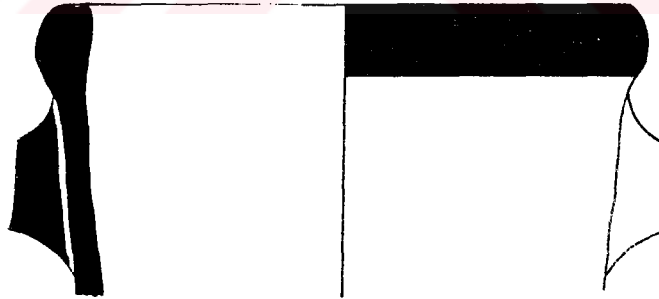
Khi

60

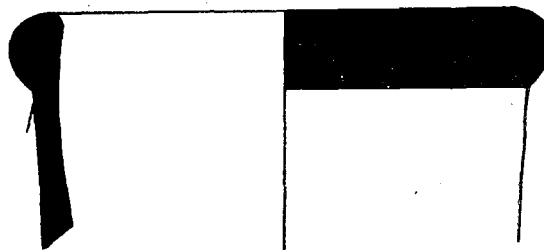
Khi

61

Khi

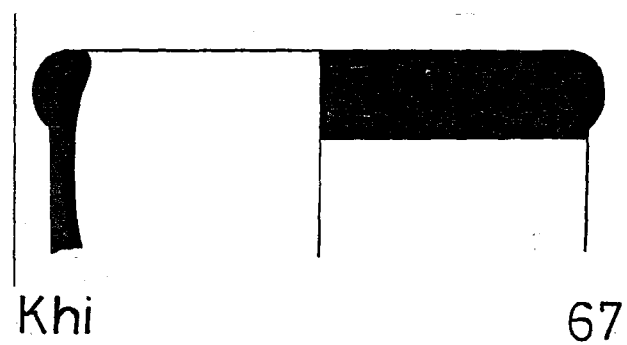
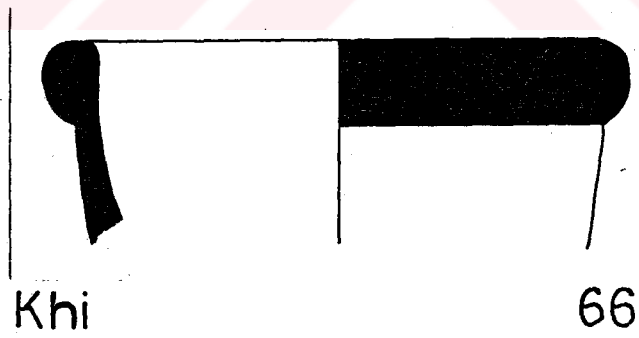
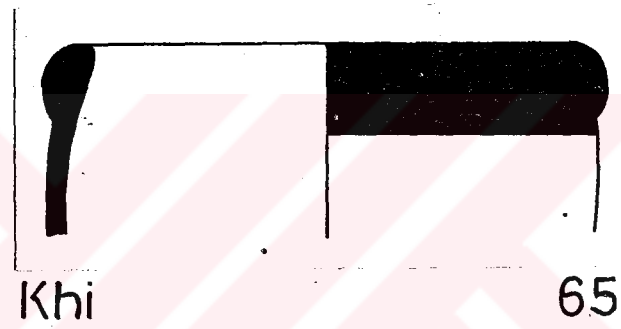
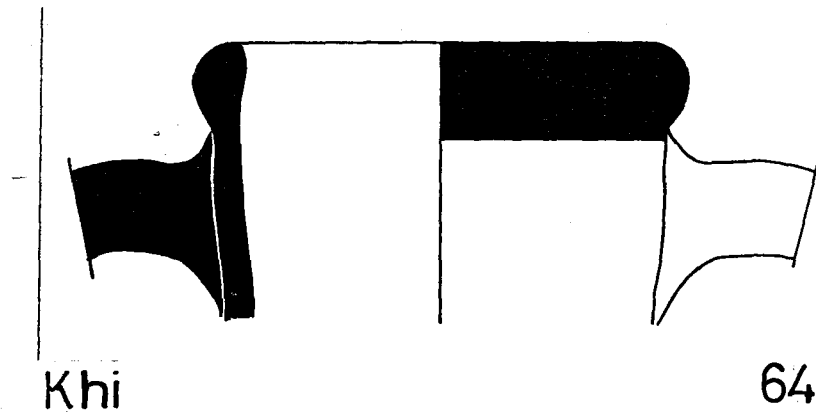
62

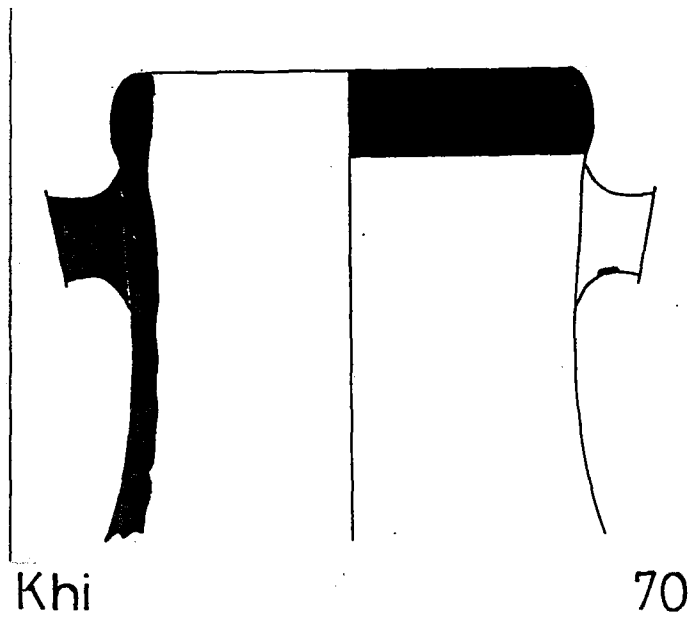
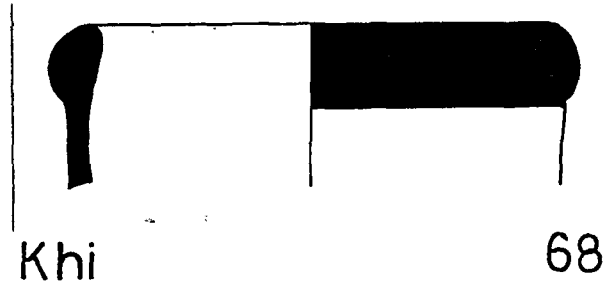
Khi

63

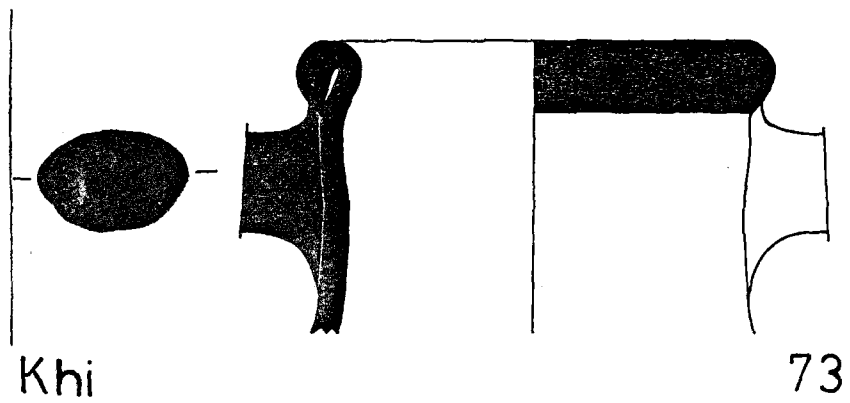
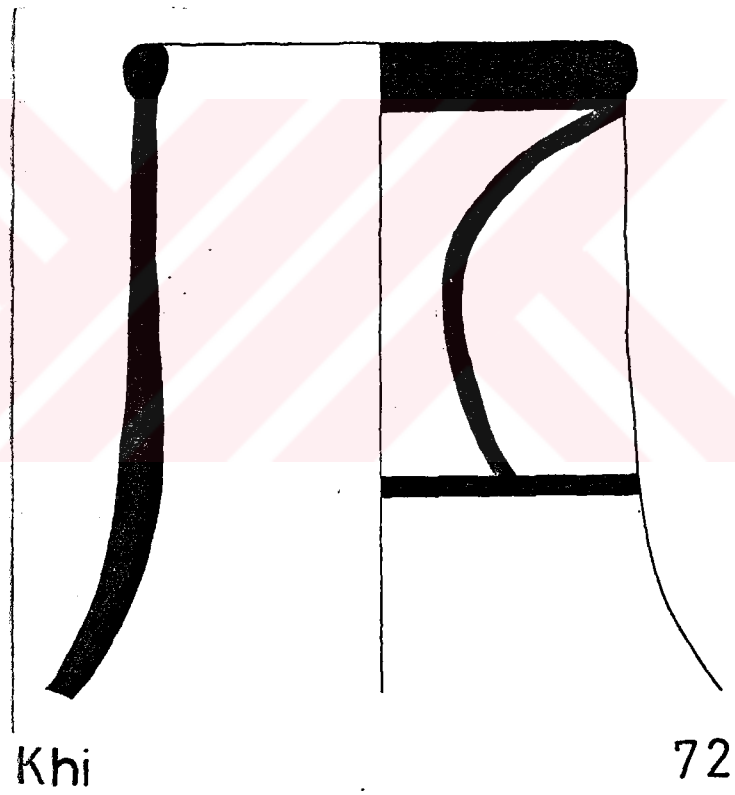
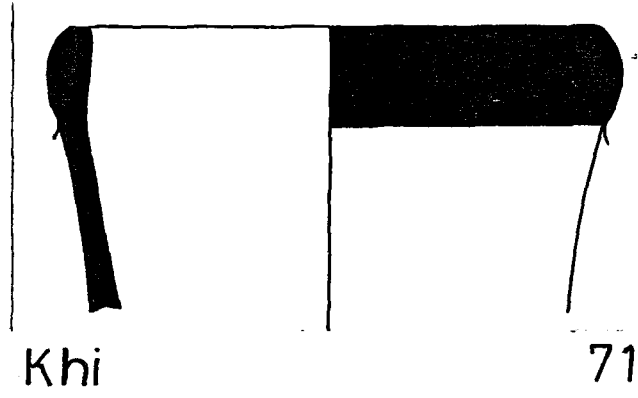
K.A

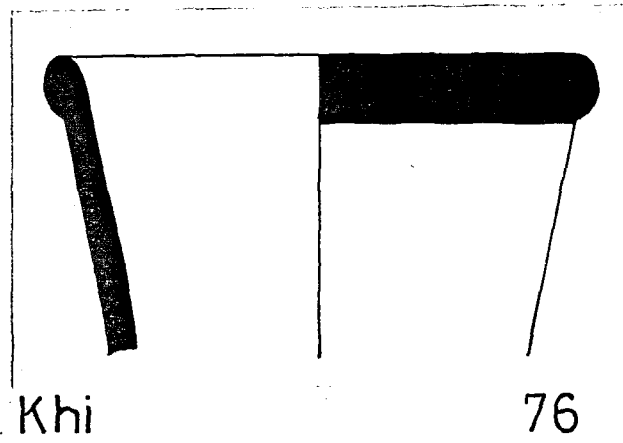
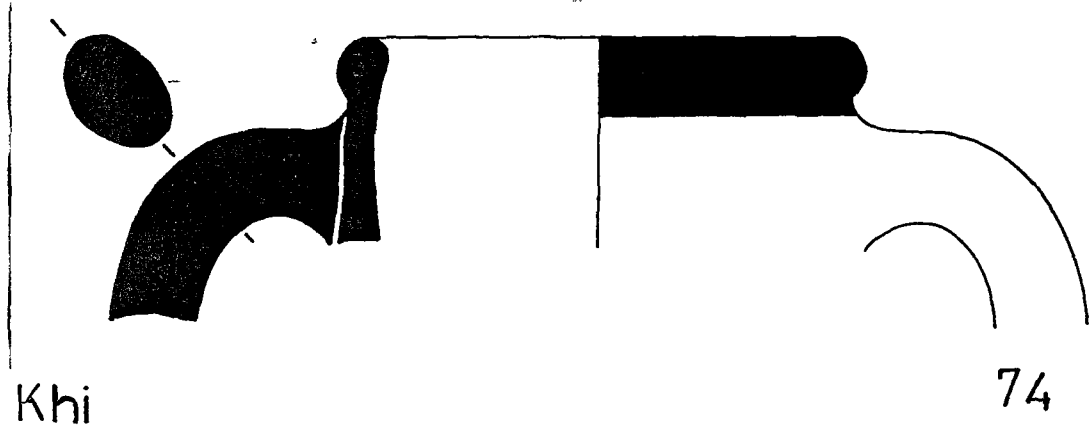
K.A

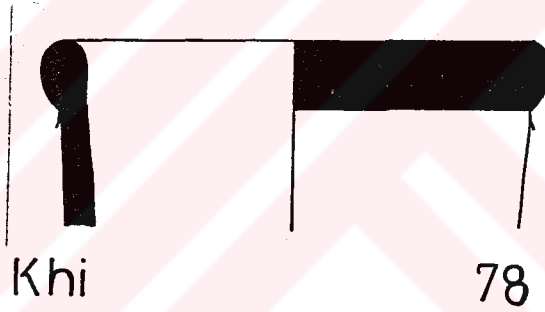
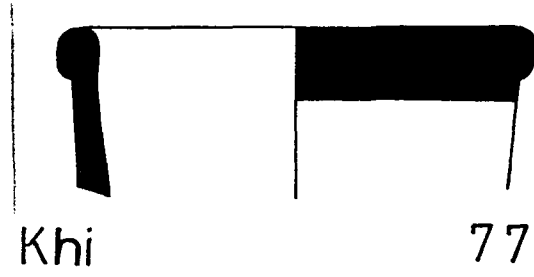
K.A

K.A

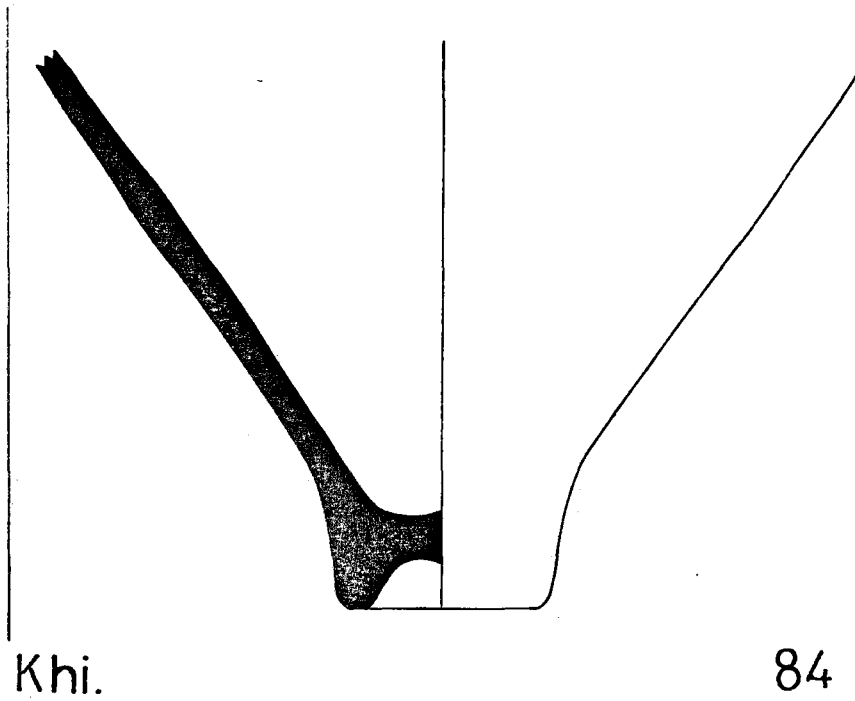
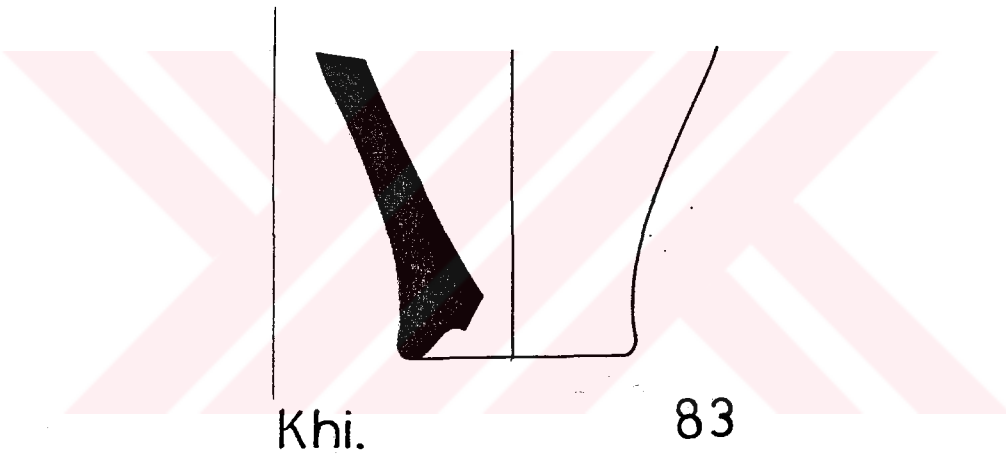
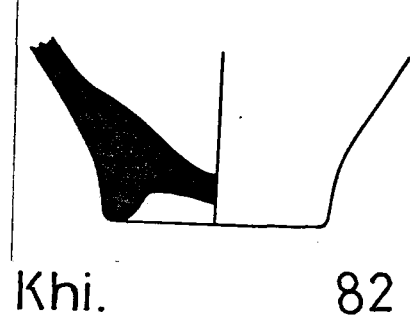
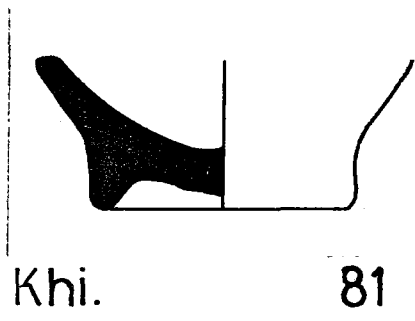

K.A

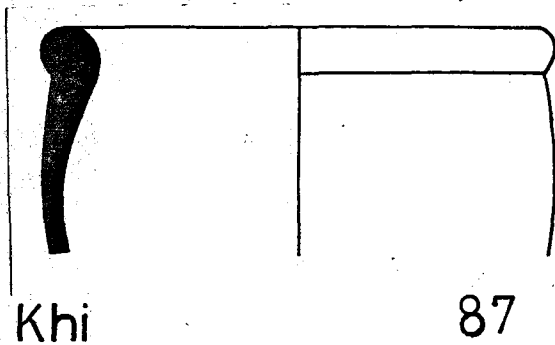
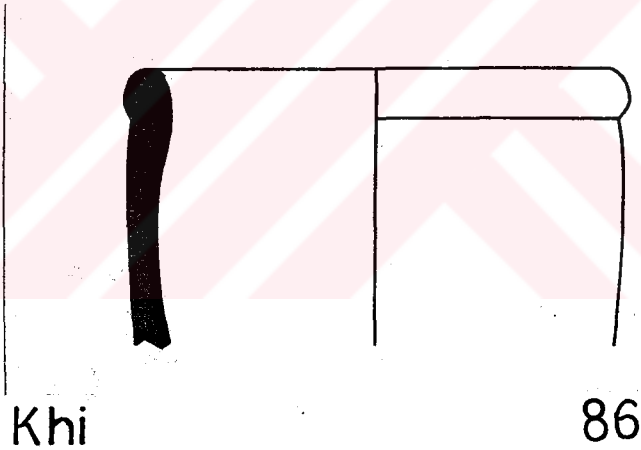
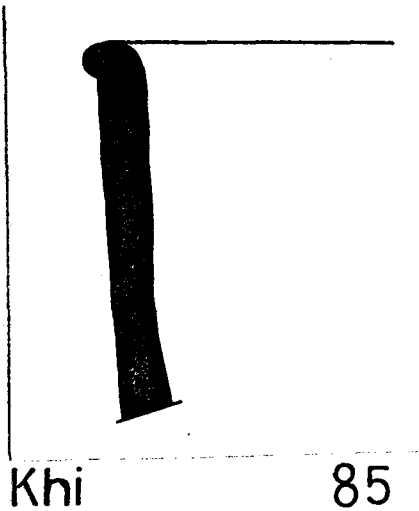

Şekil.35

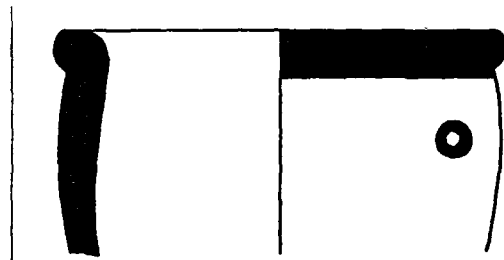
K.A

K.A

K.A

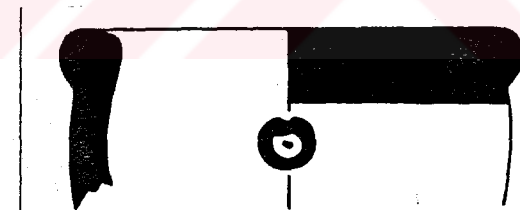
Khi

88

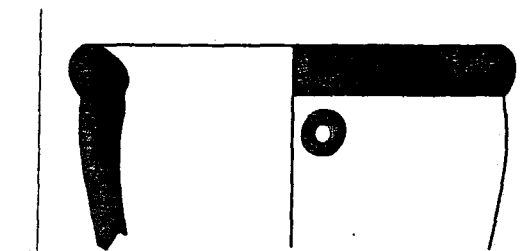
Khi

89

Khi

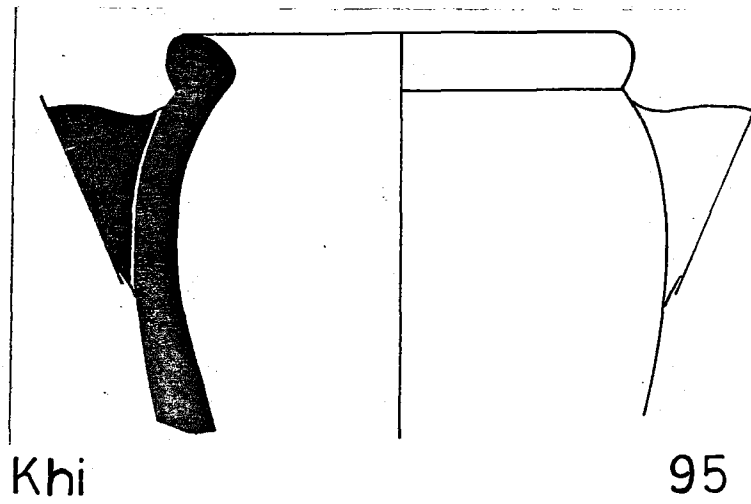
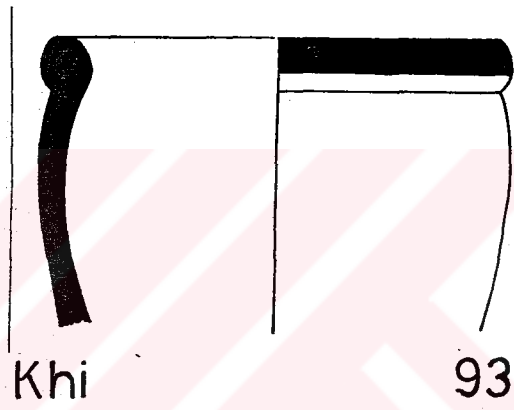
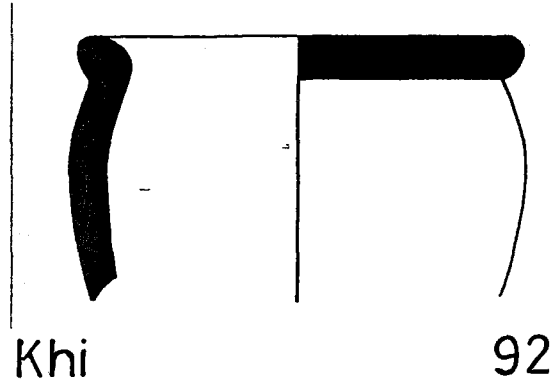
90

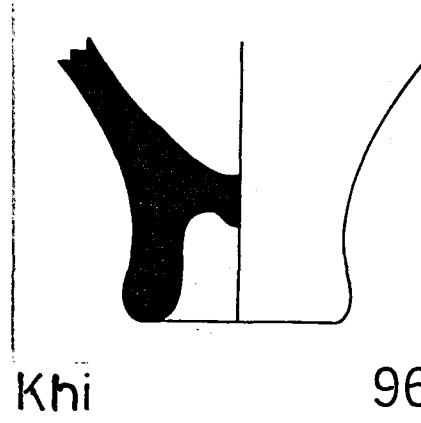
Khi

91

K.A

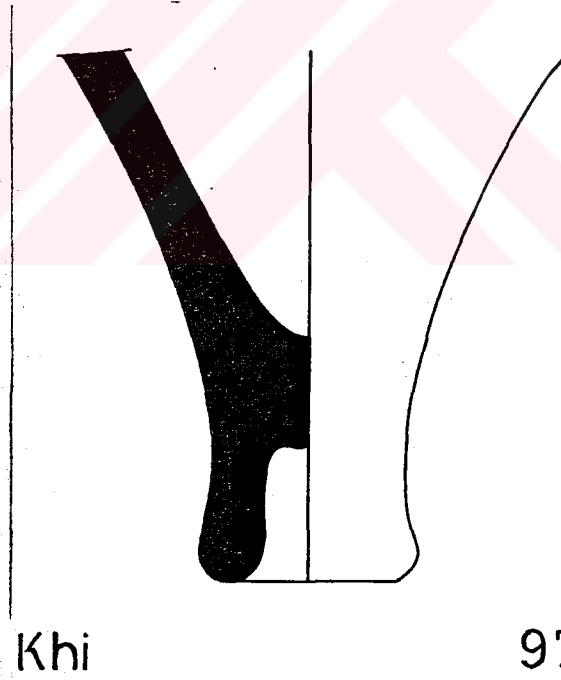

K.A

Khi

96

Khi

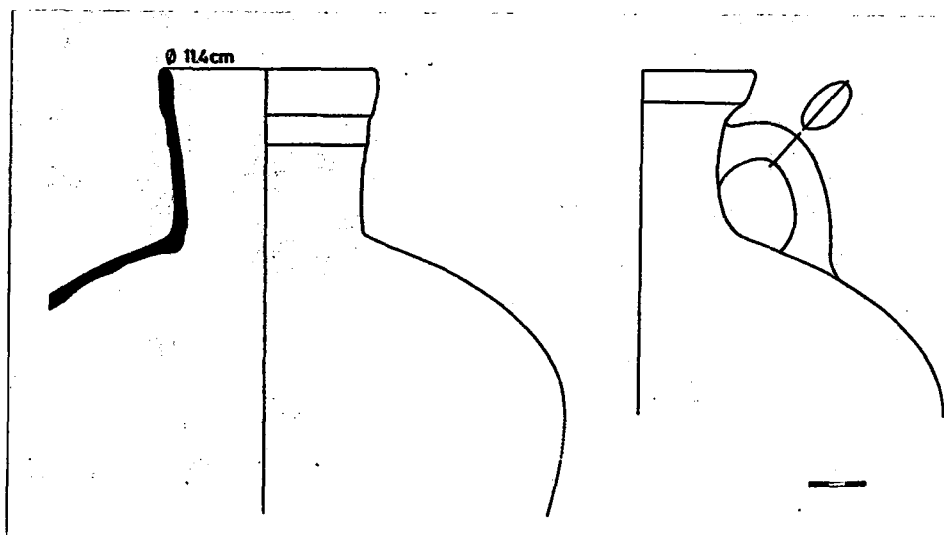
97

K.A

Mil.

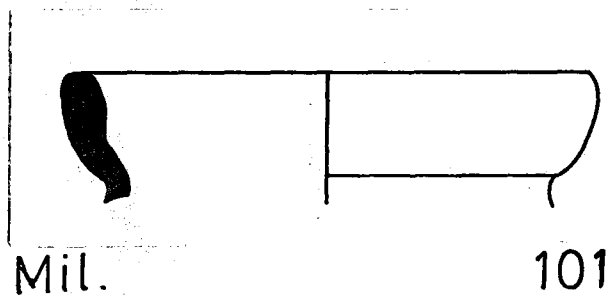
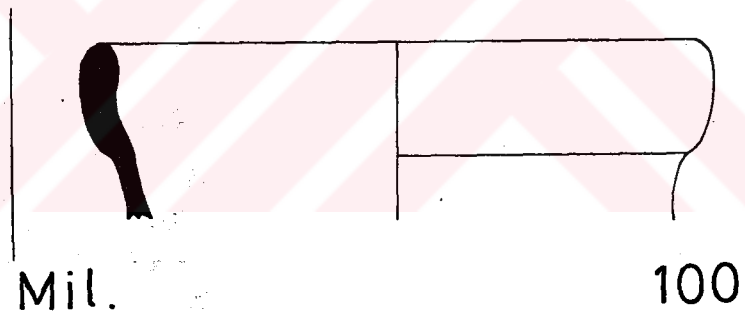
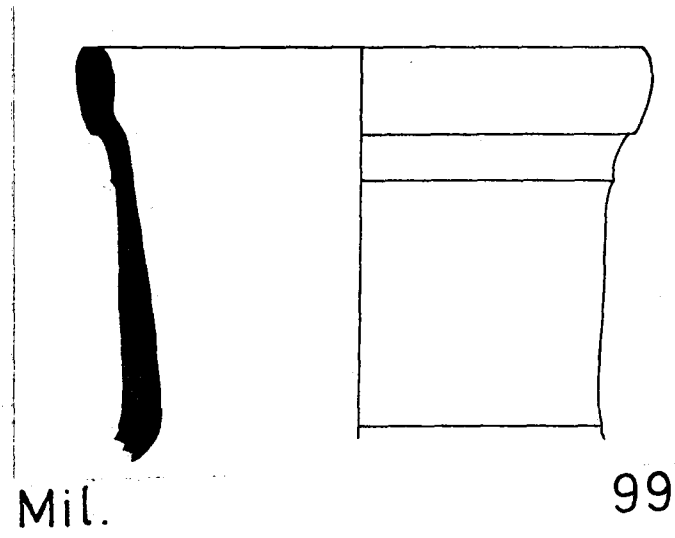
98

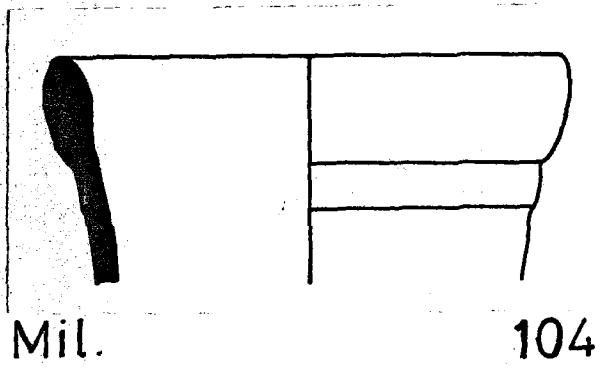
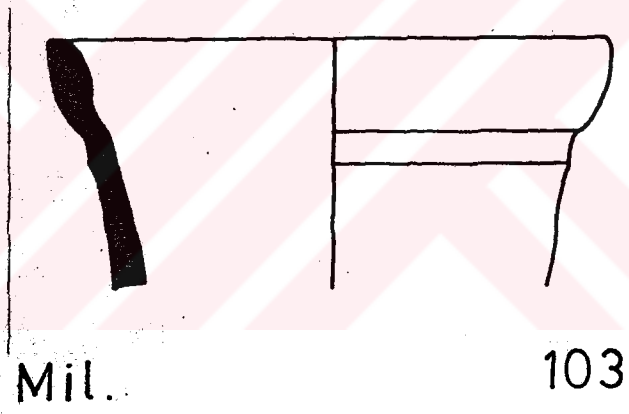
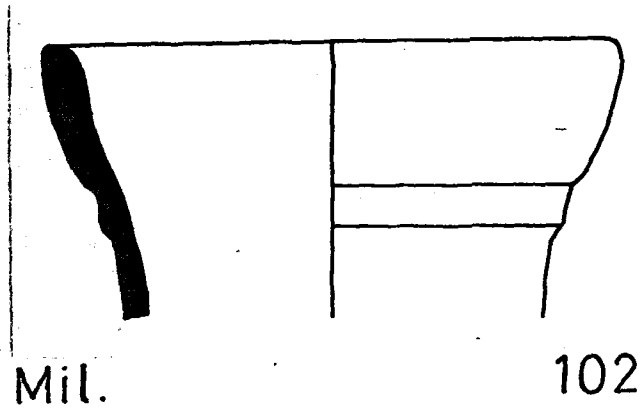
Mil.

98

K.A

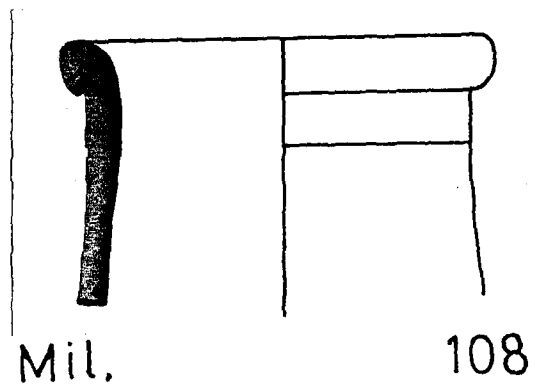
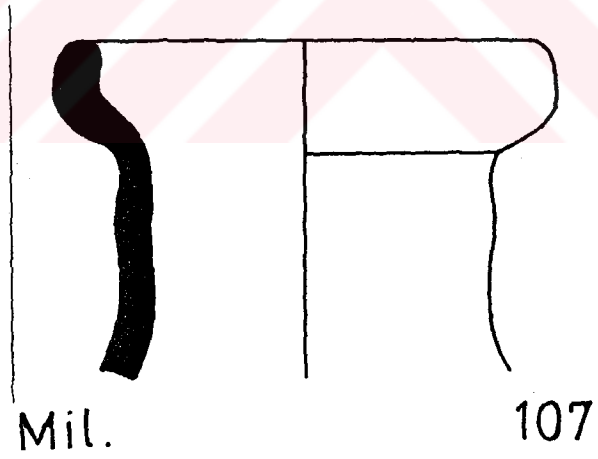
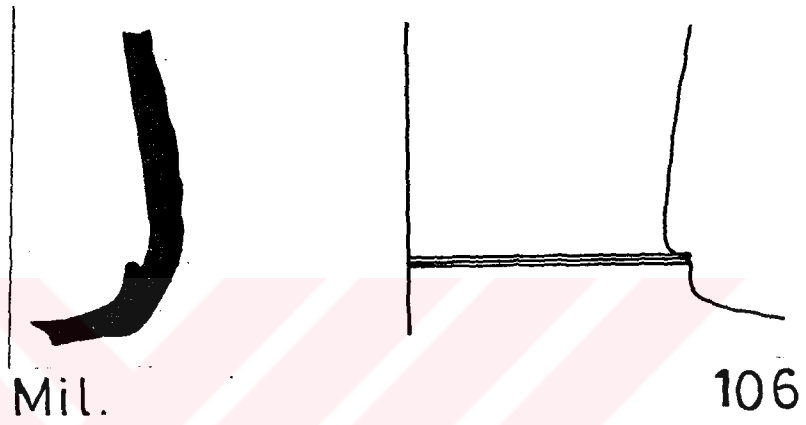
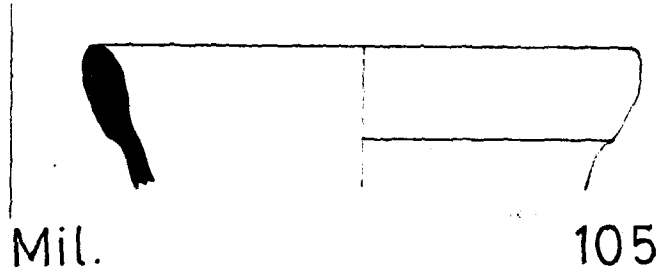

K.A

Şekil.43

K.A

K.A

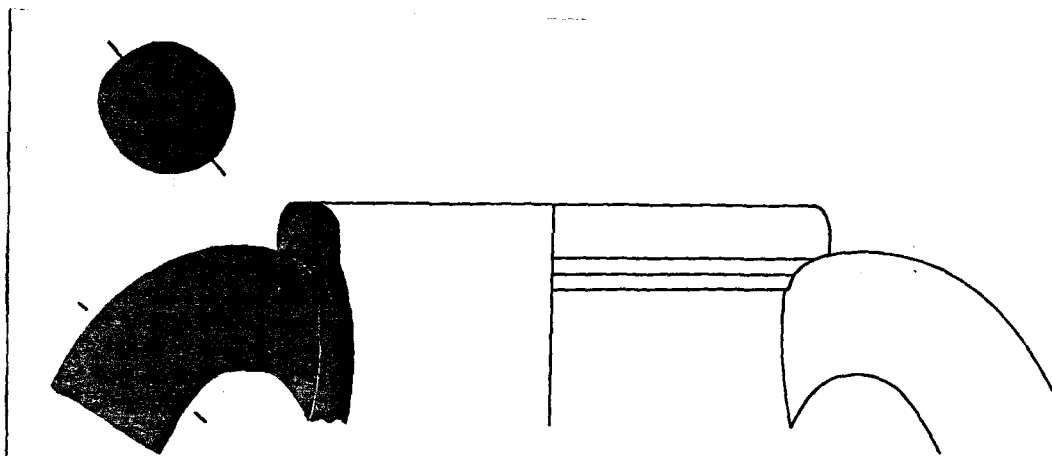
Les.

109

Les.

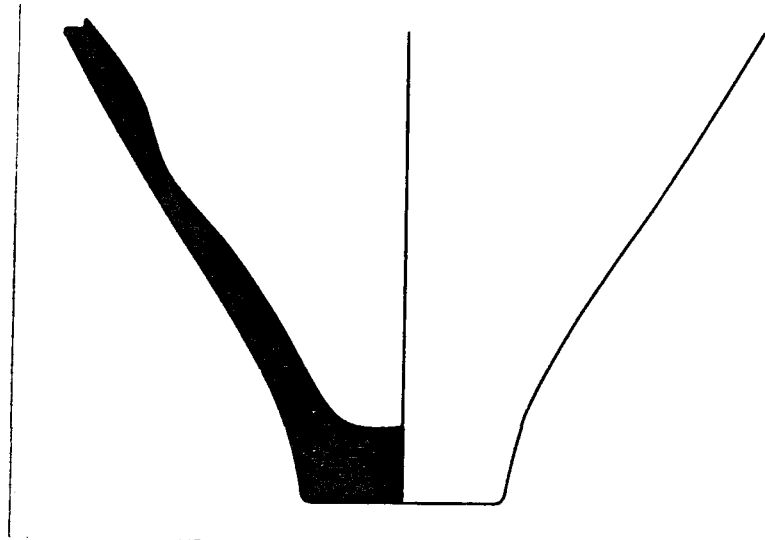
110

Les.

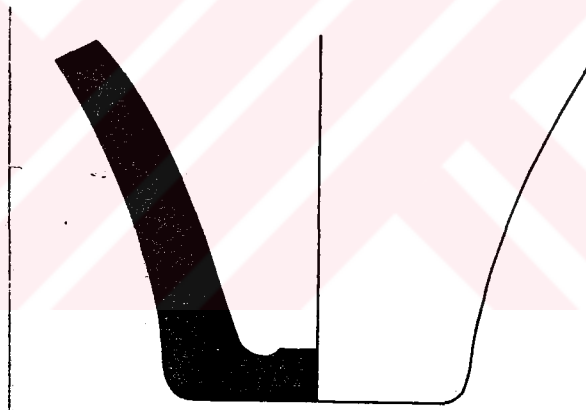
111

K.A

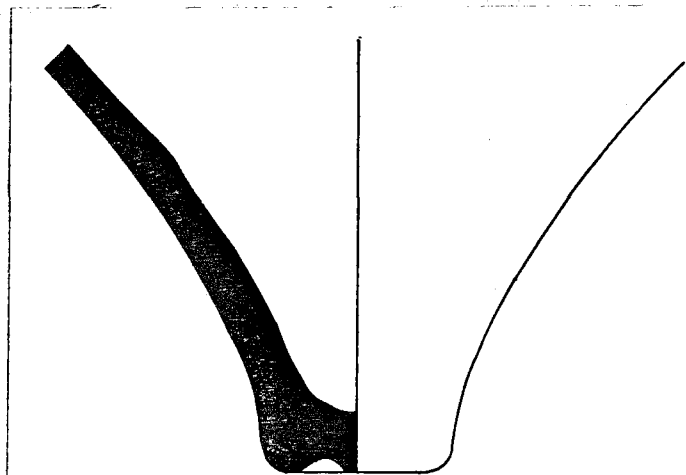
Les.

112

Les.

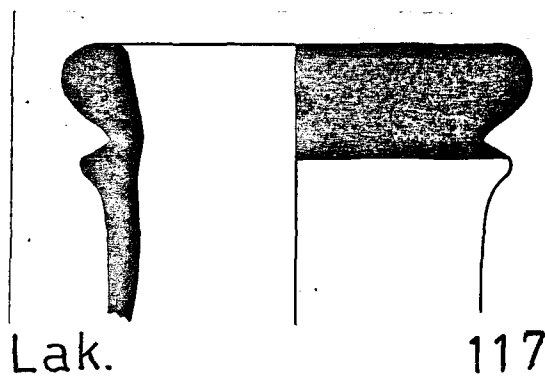
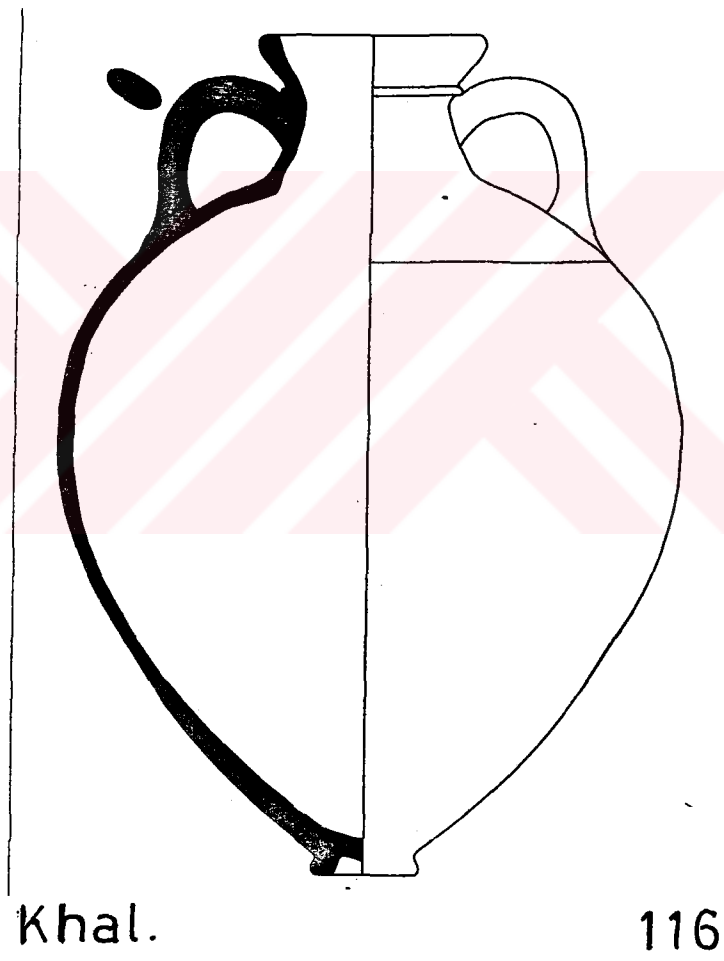
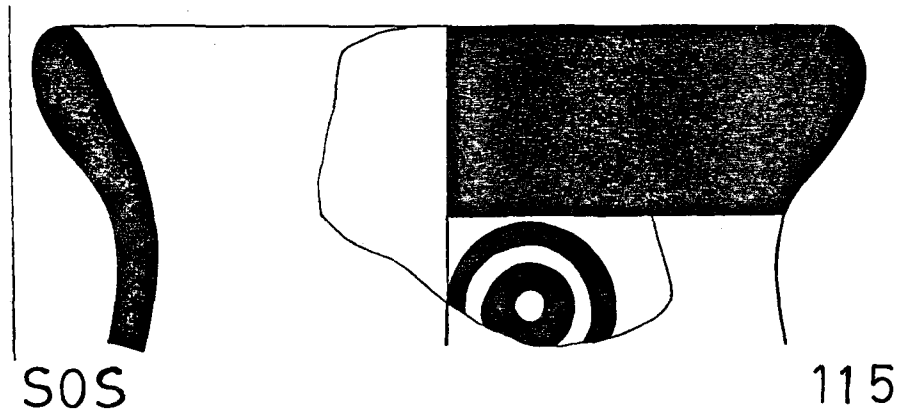
113

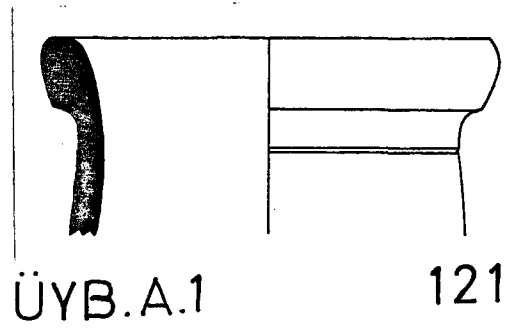
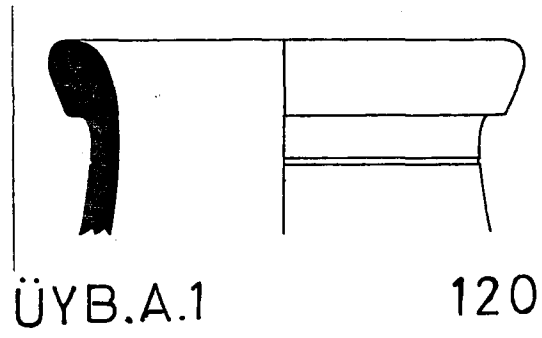
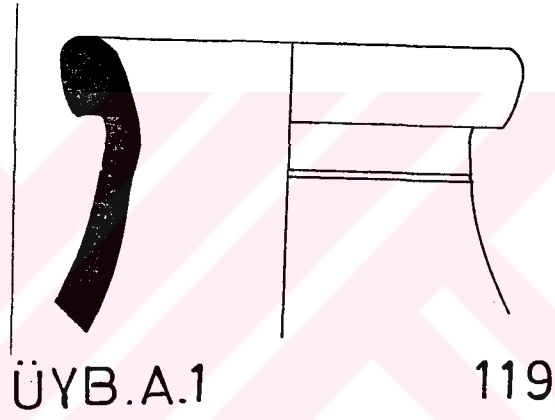
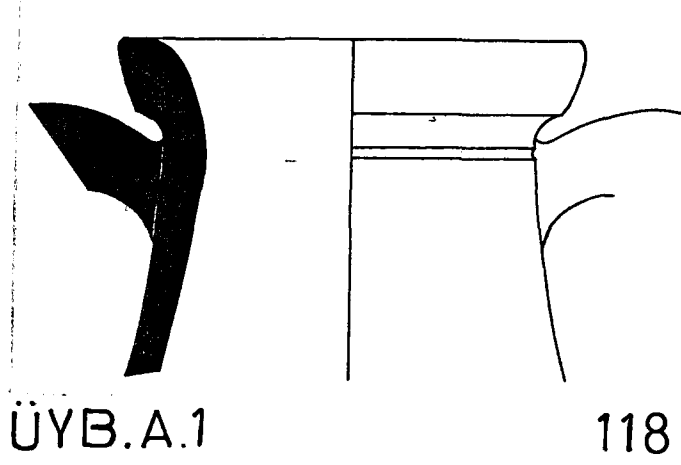
Les.

114

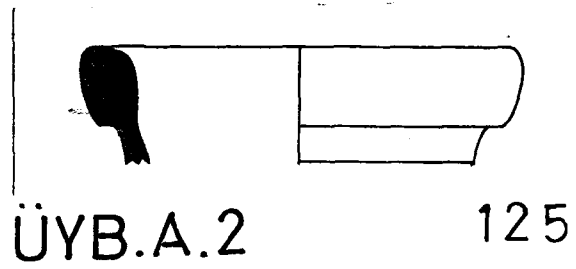
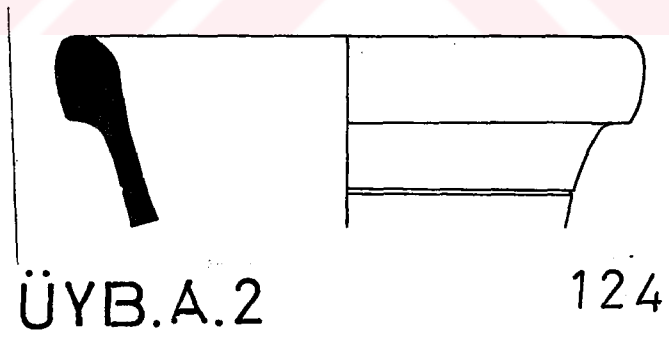
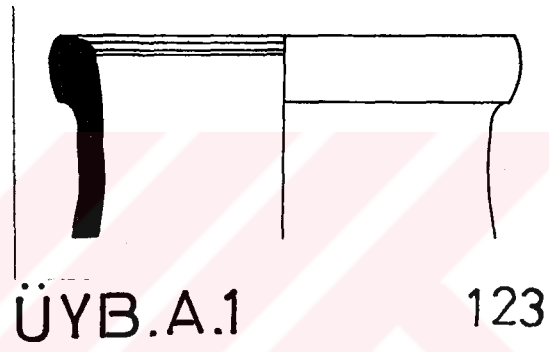
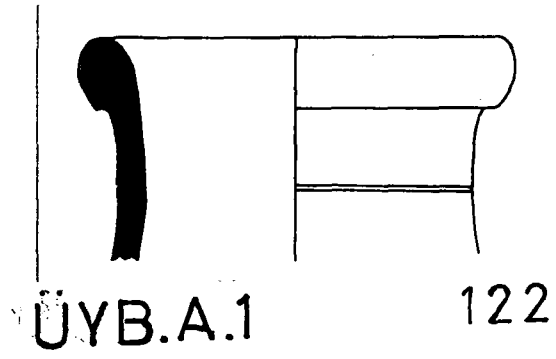
K.A

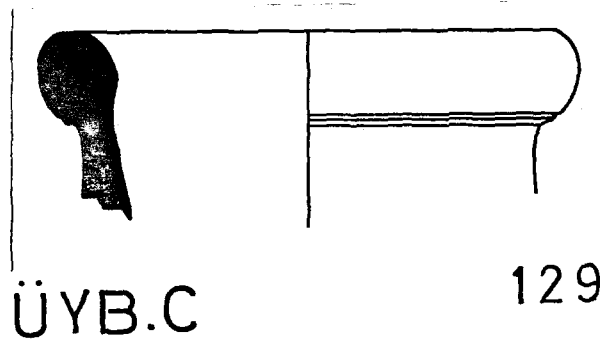
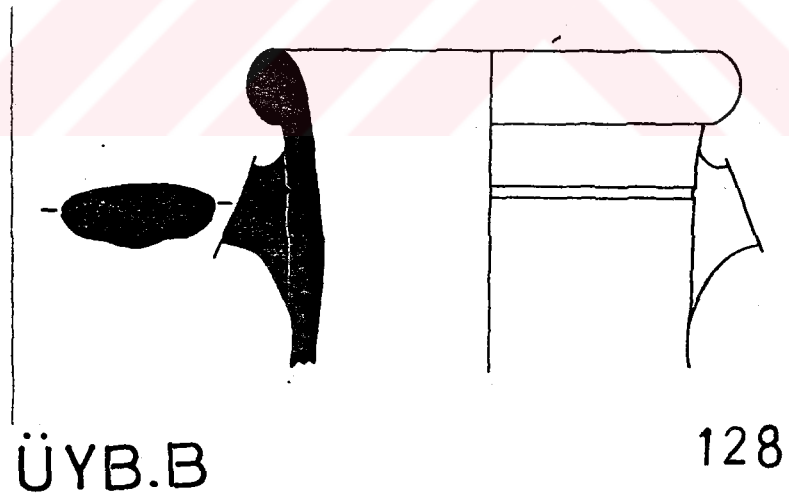
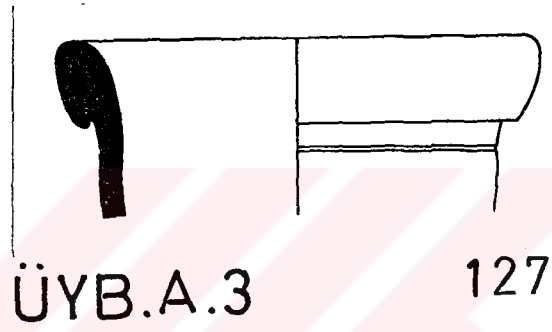
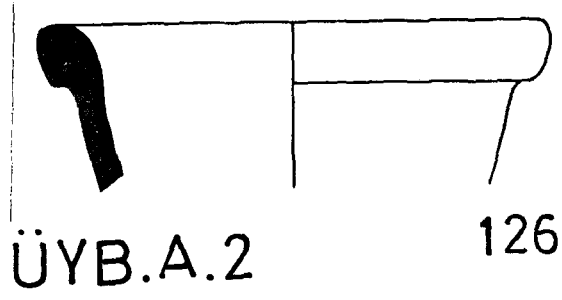
K.A

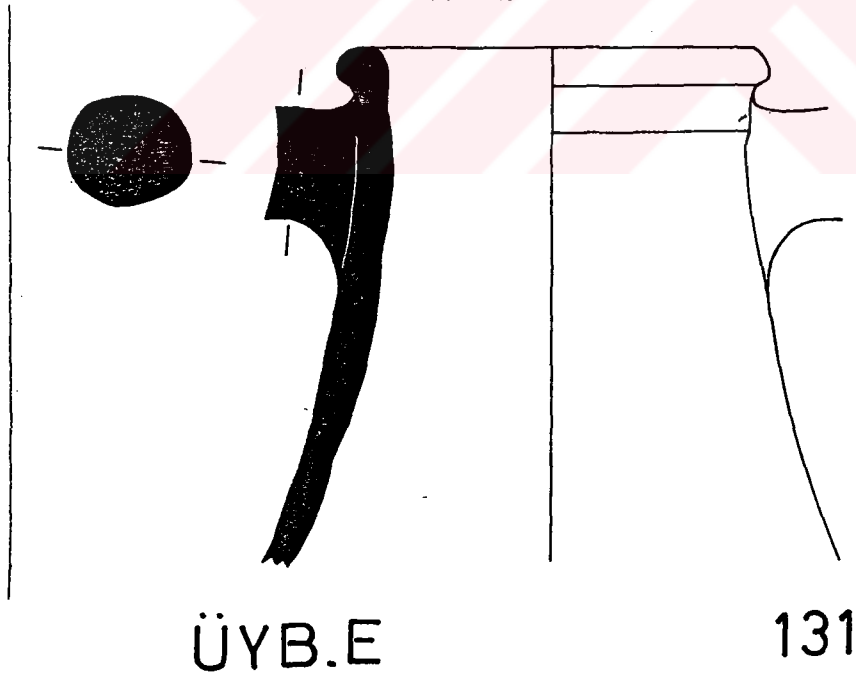
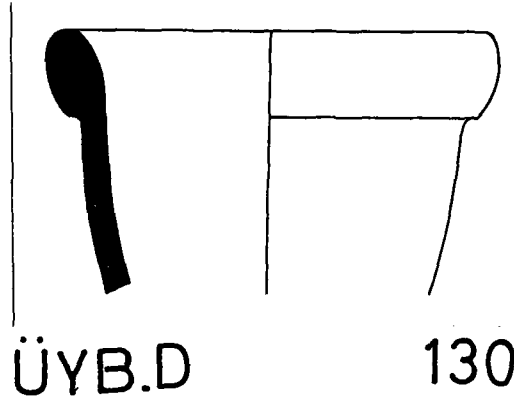
K.A

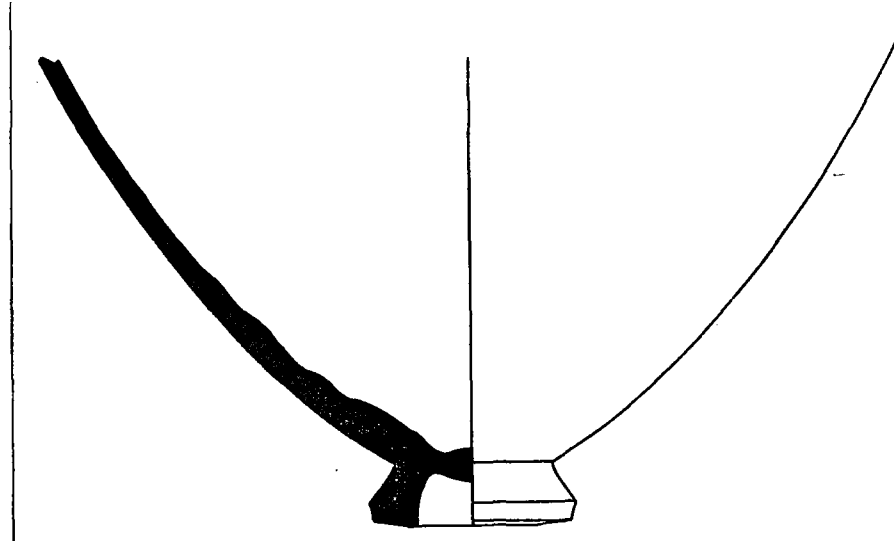
K.A

K.A

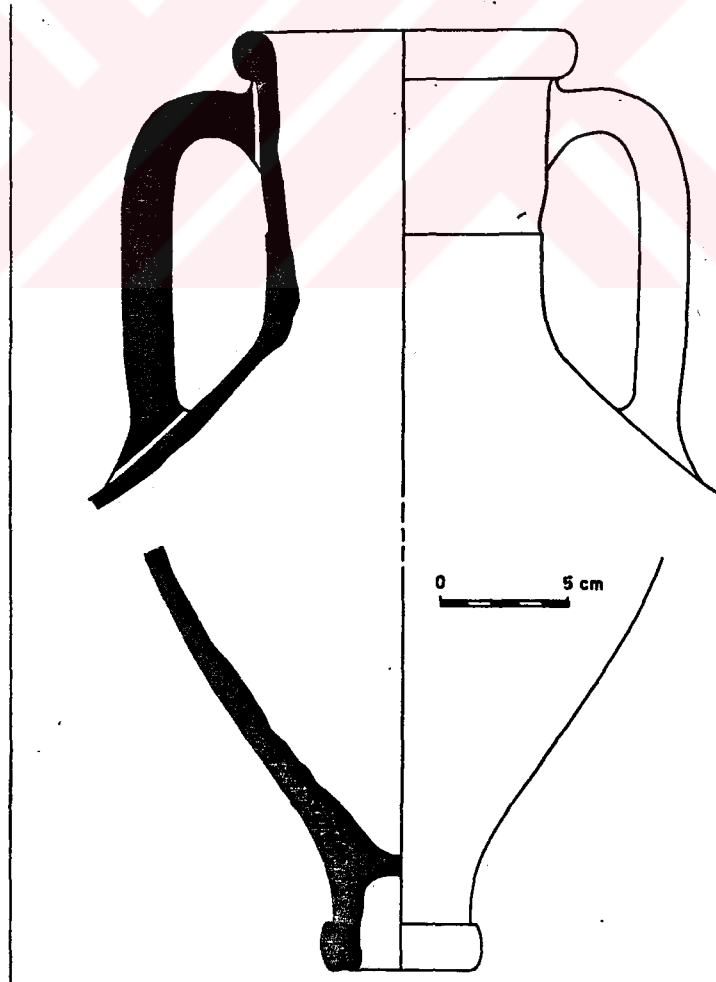

K.A

ÜYB.F

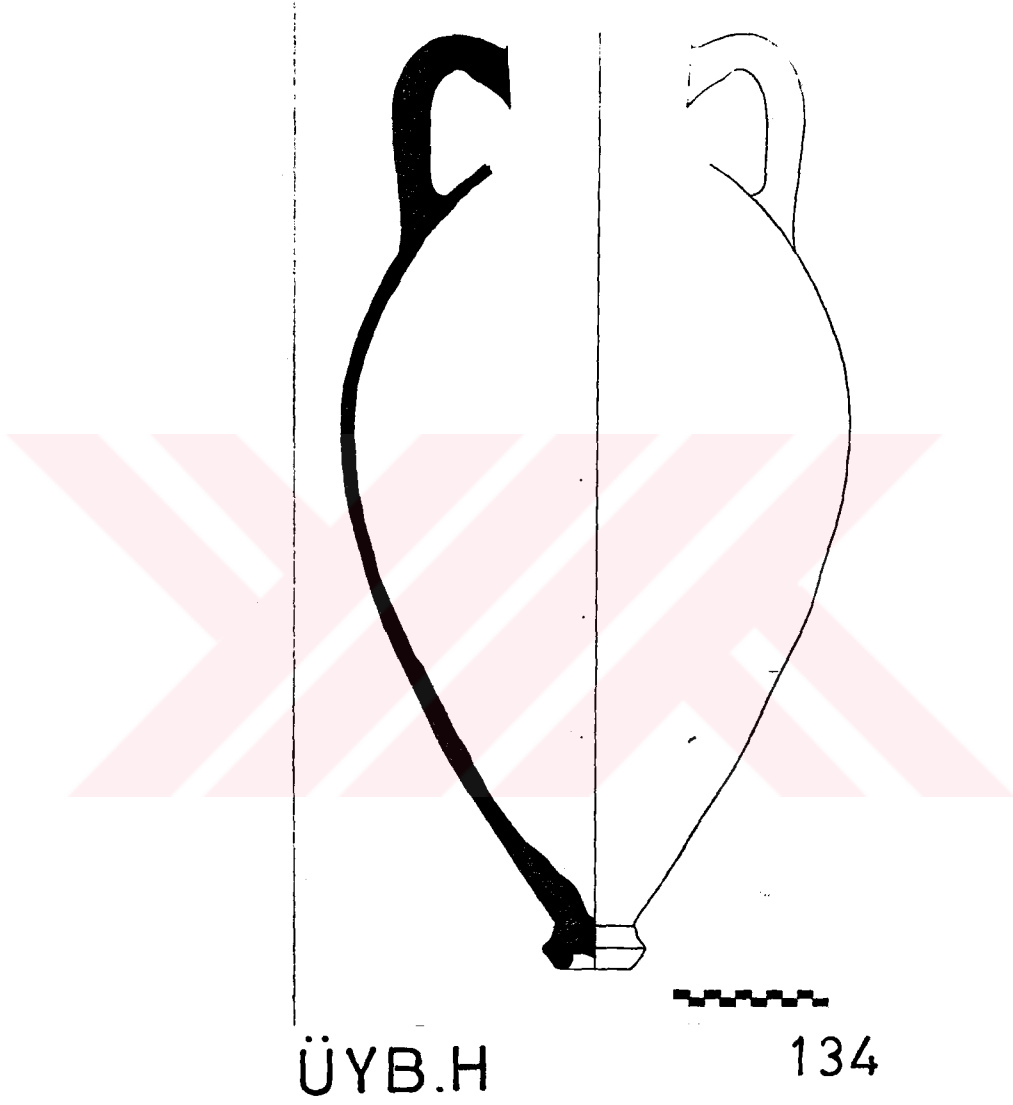
132

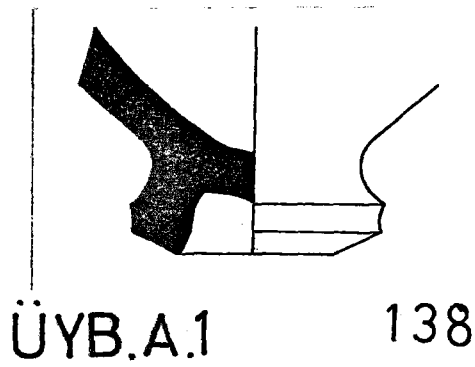
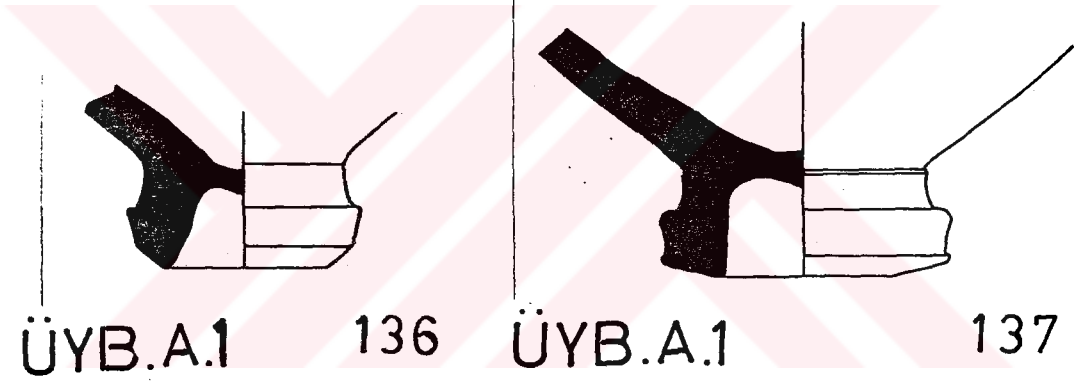
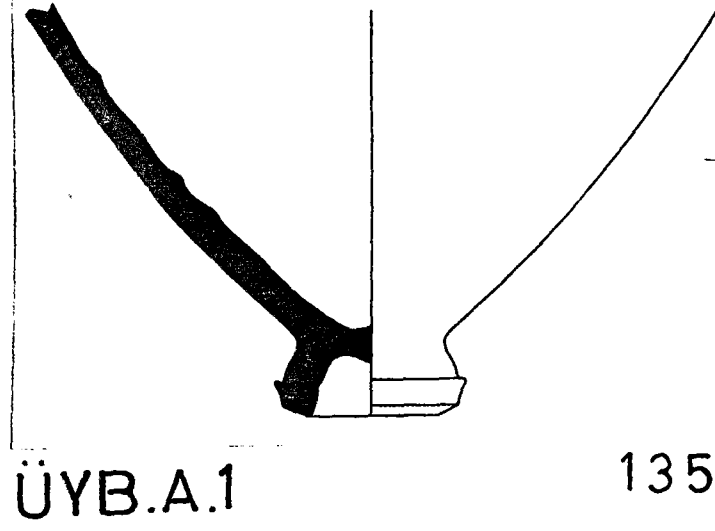
ÜYB.G

133

K.A

K.A

Şekil.54

K.A

139

ÜYB.A.1

ÜYB.A.1

140

142

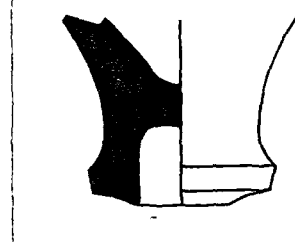
ÜYB.A.1

ÜYB.A.1

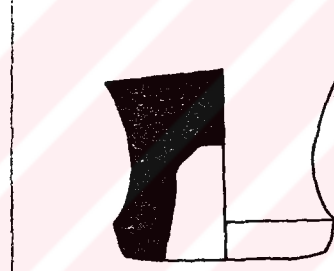
141

Şekil.55

K.A

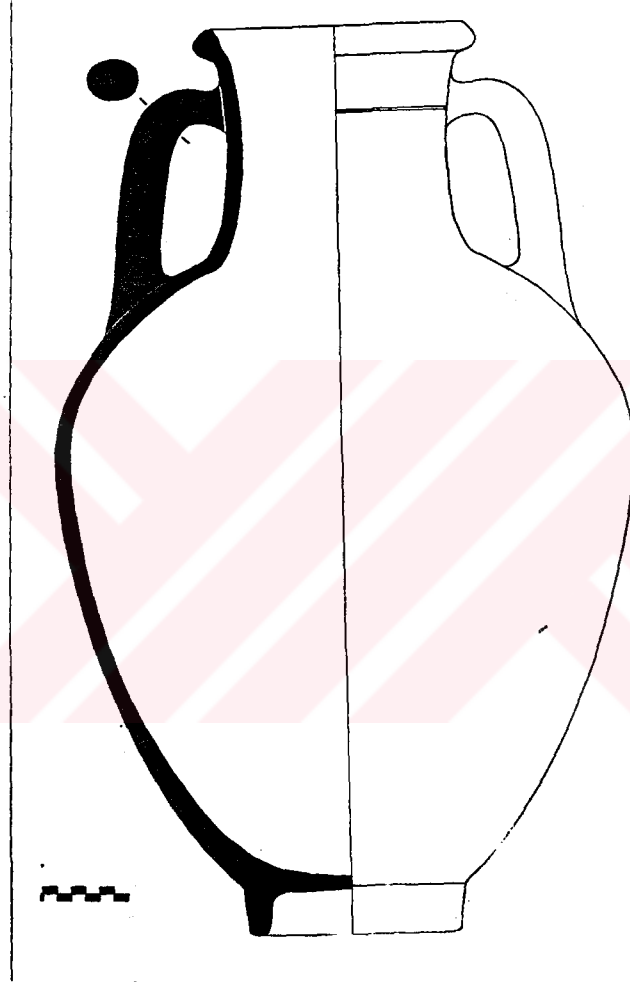

ÜYB.A.2 143

ÜYB.A.2 144

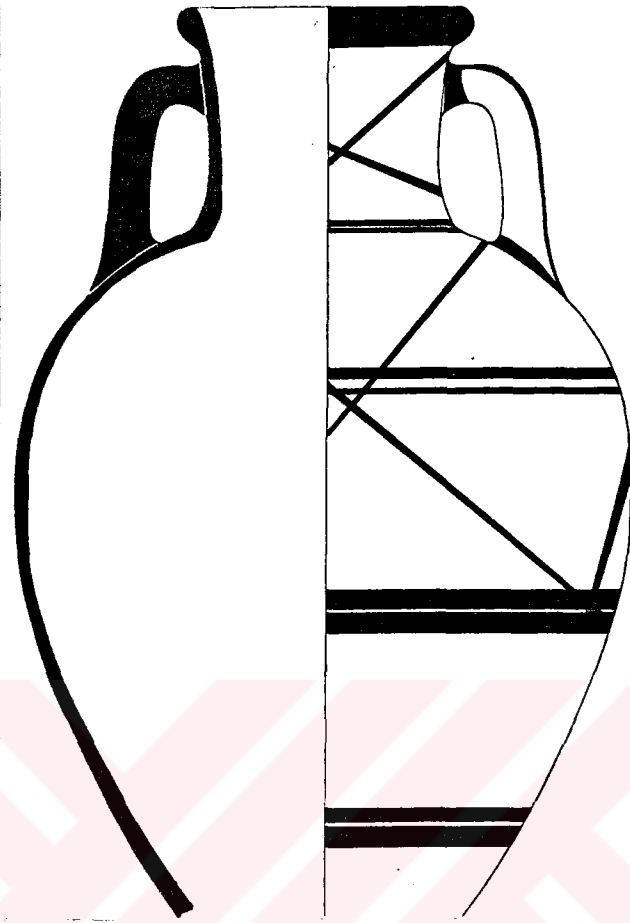
K.A

Depo

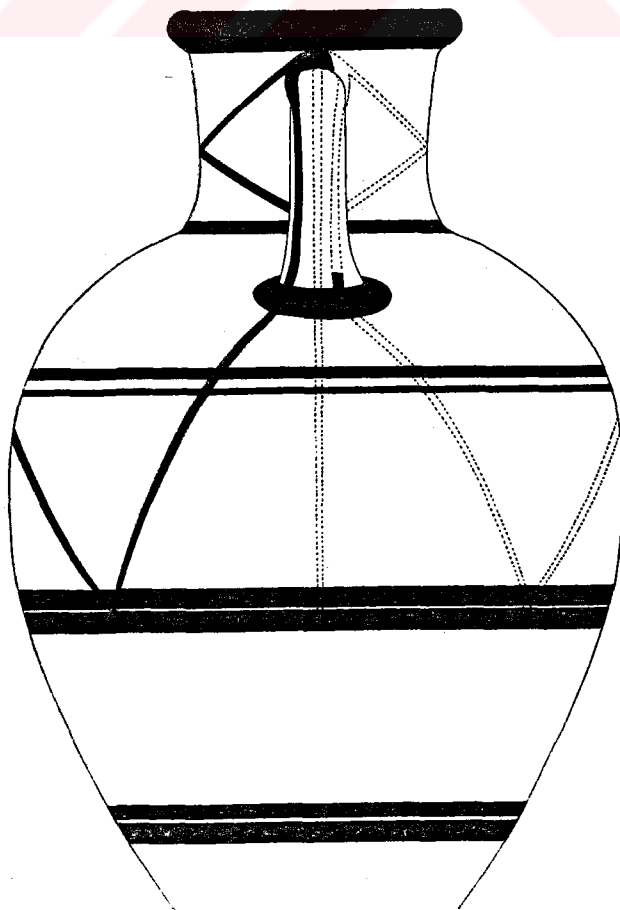
145

K.A

Depo

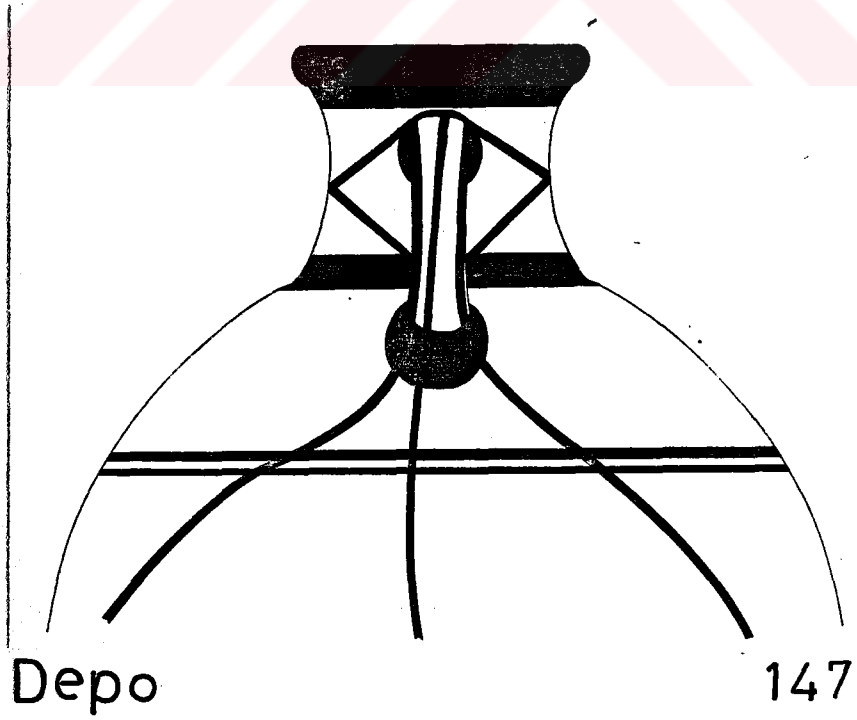
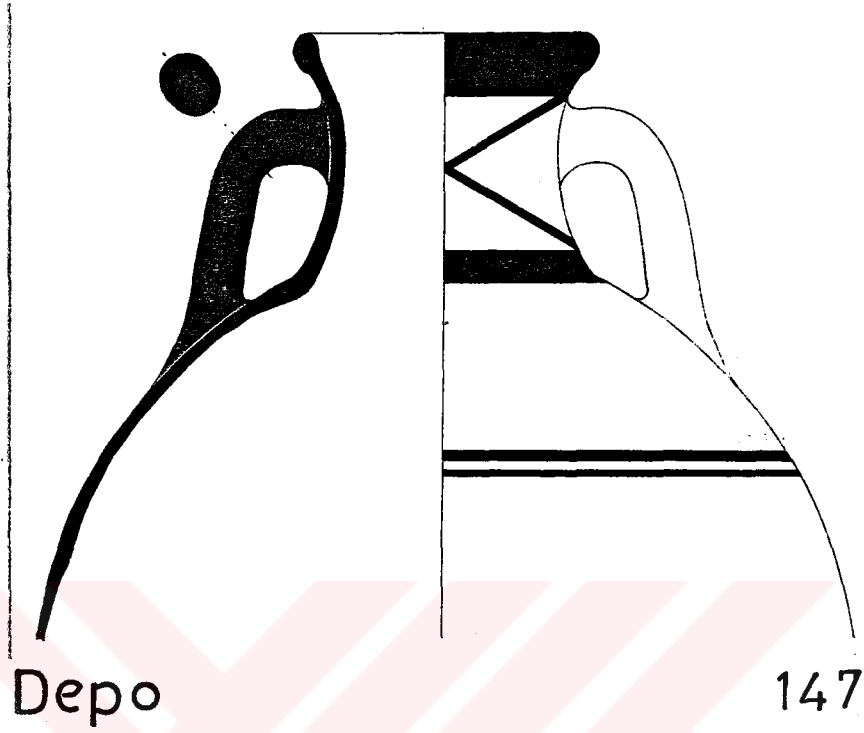
146

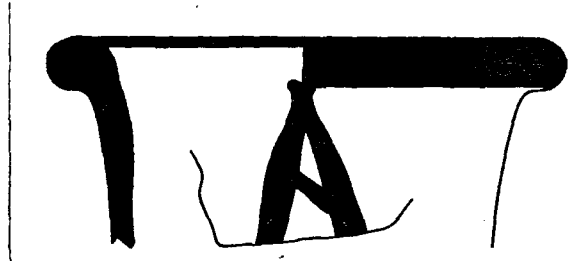
Depo

146

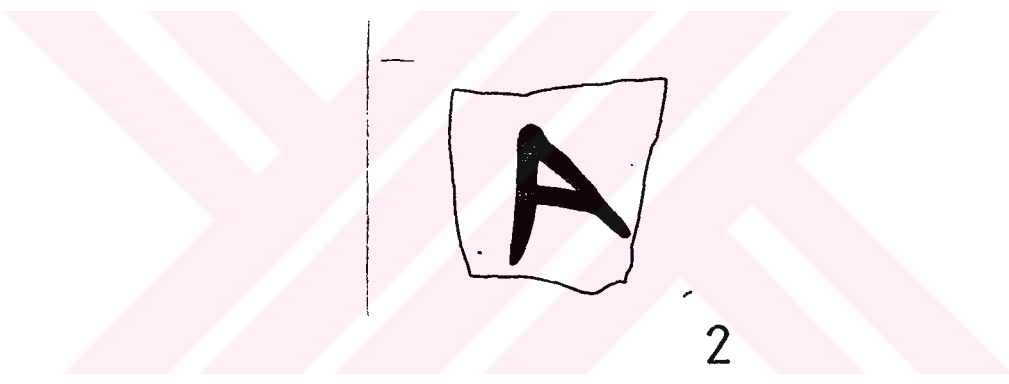
K.A

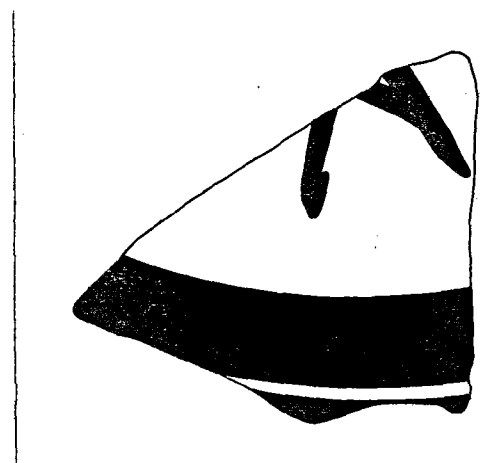
K.C

1

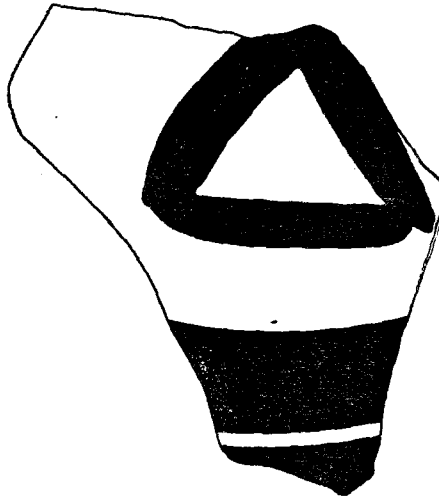

2

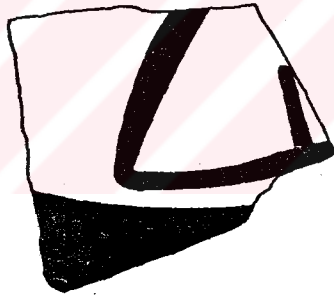

3

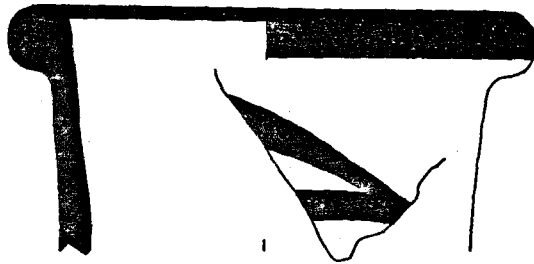
K.C

4

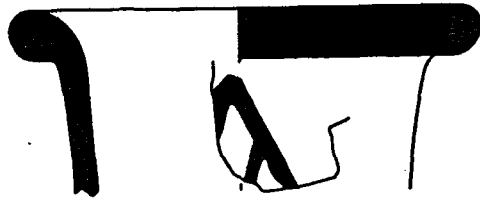

5

6

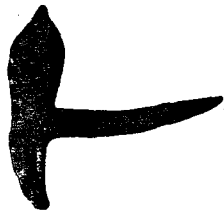
K.C

7

8

9

10

11

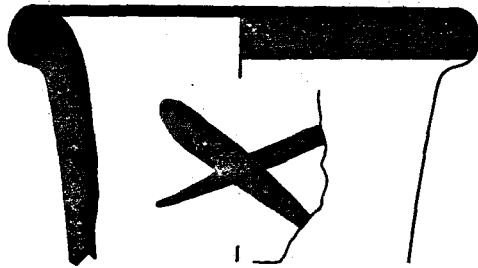
K.C

12

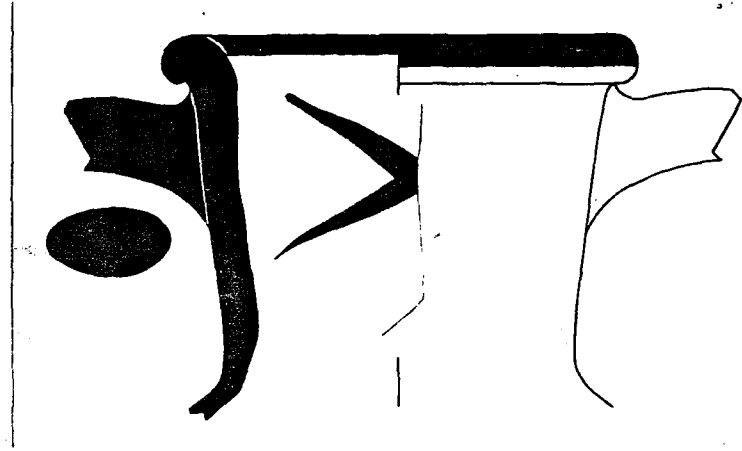

13

14

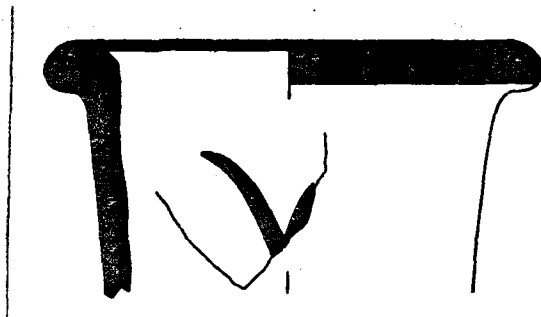
K.C

15

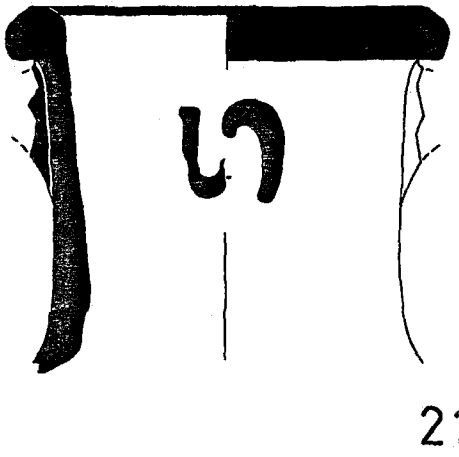
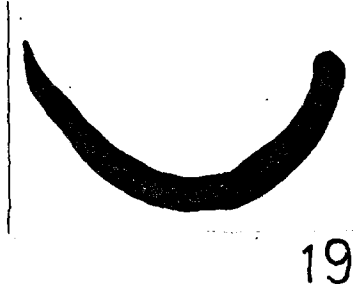

16

18

K.C

K.C

22

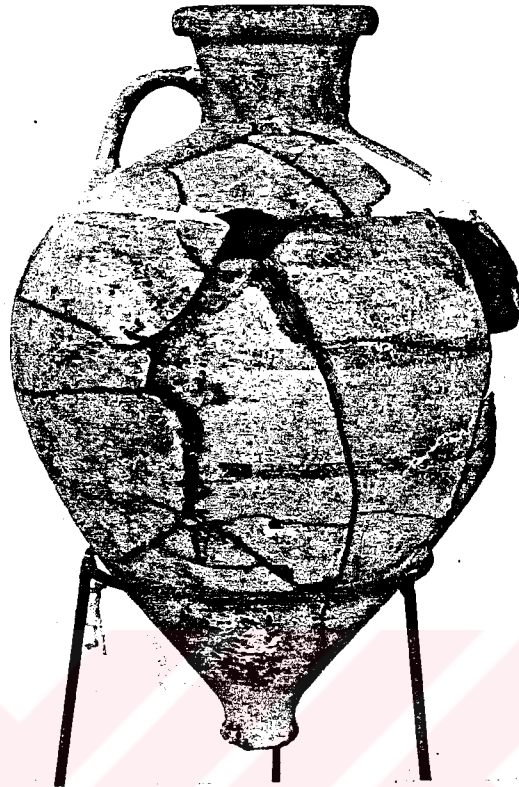
22

23

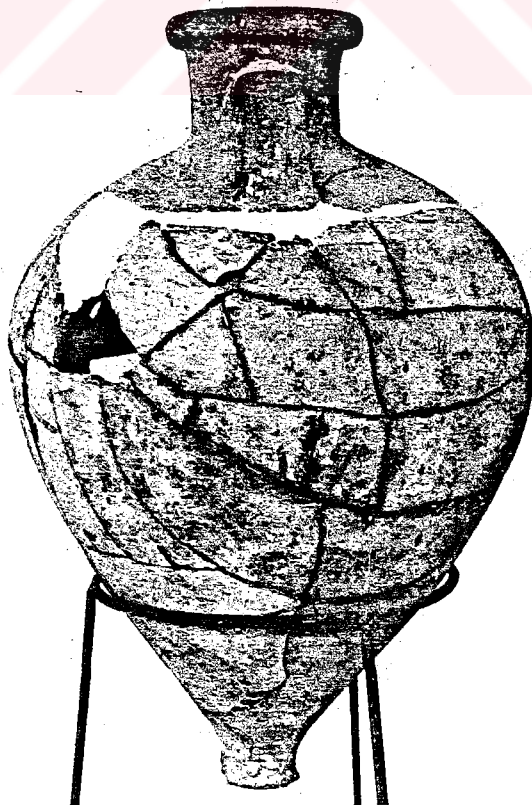
23

K.A

Klaz.I

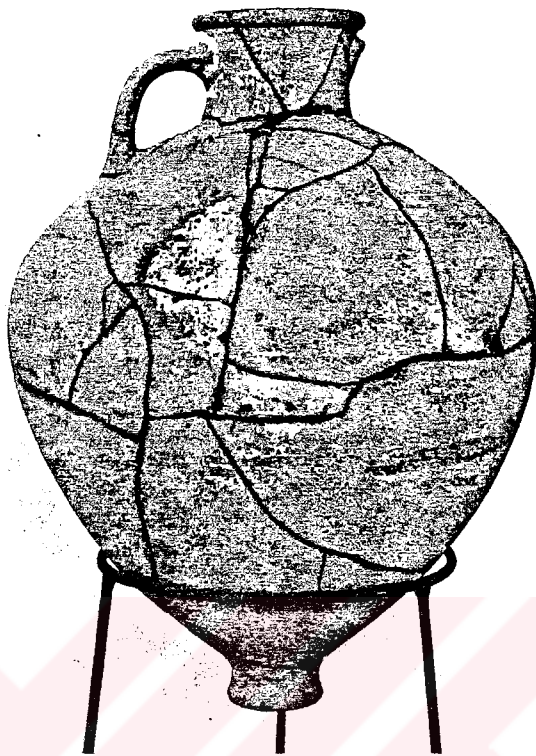
1

Klaz.I

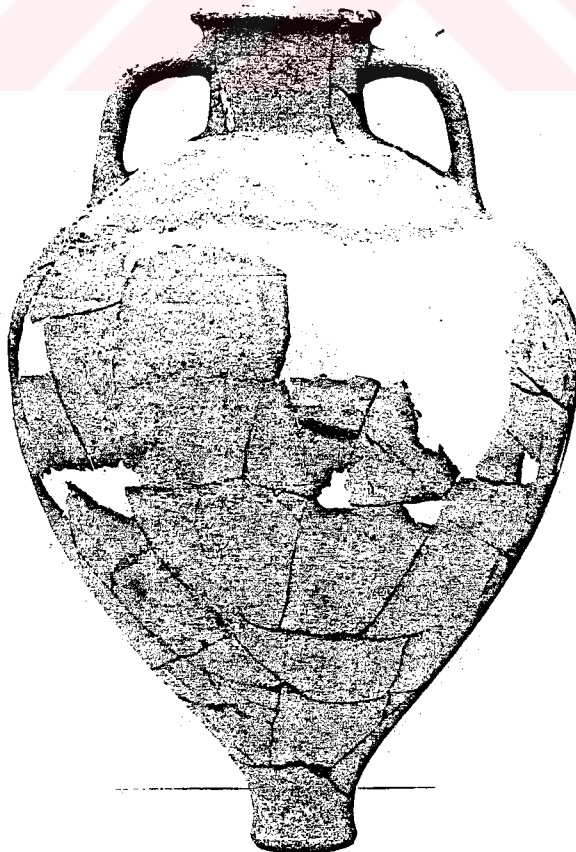
1

K.A

Klaz.III

19

Klaz.III

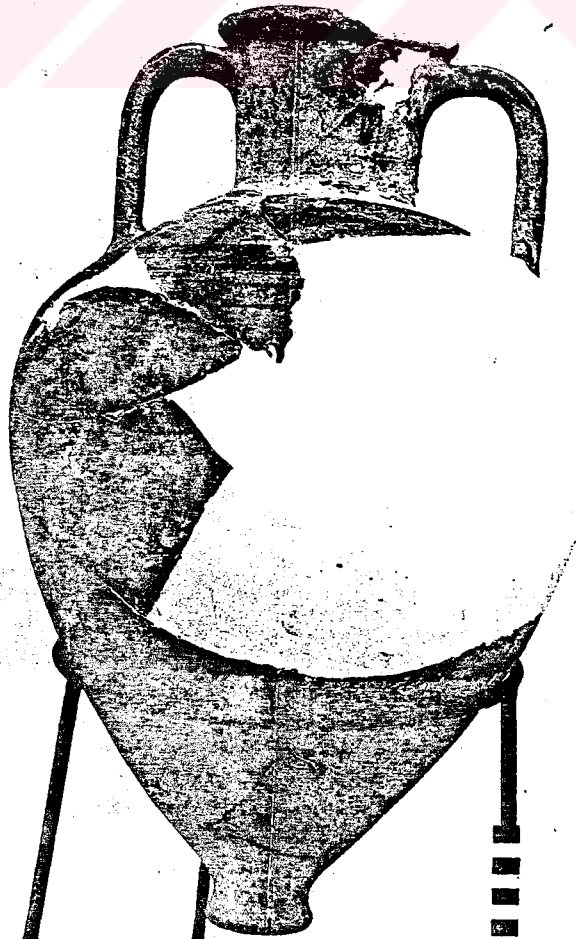
20

K.A

25

Klaz.IV

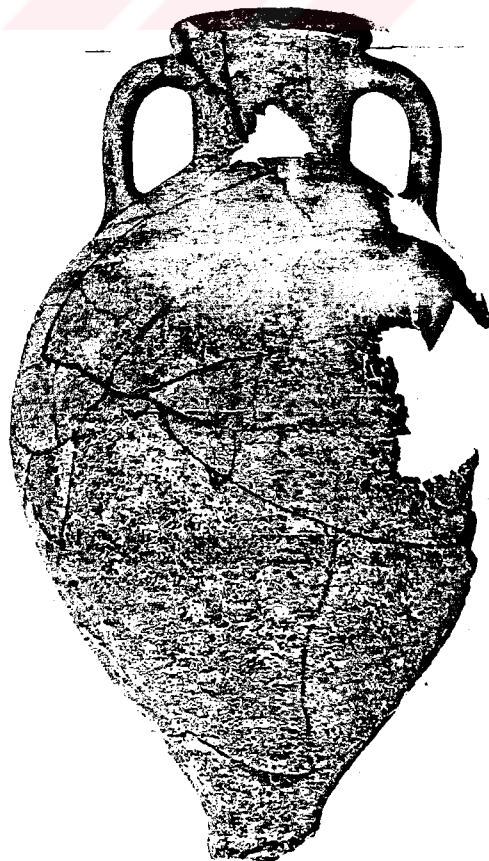
25

K.A

Klaz.IV

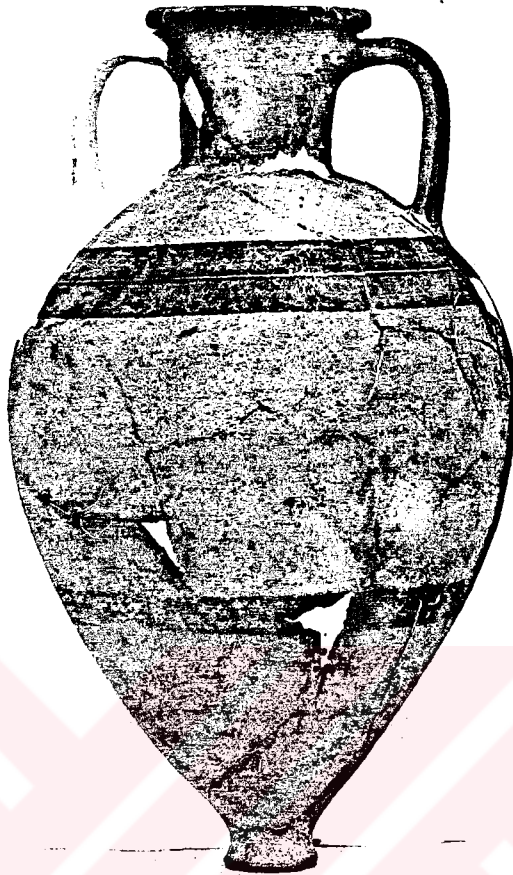
25

Klaz.IV

26

K.A

27

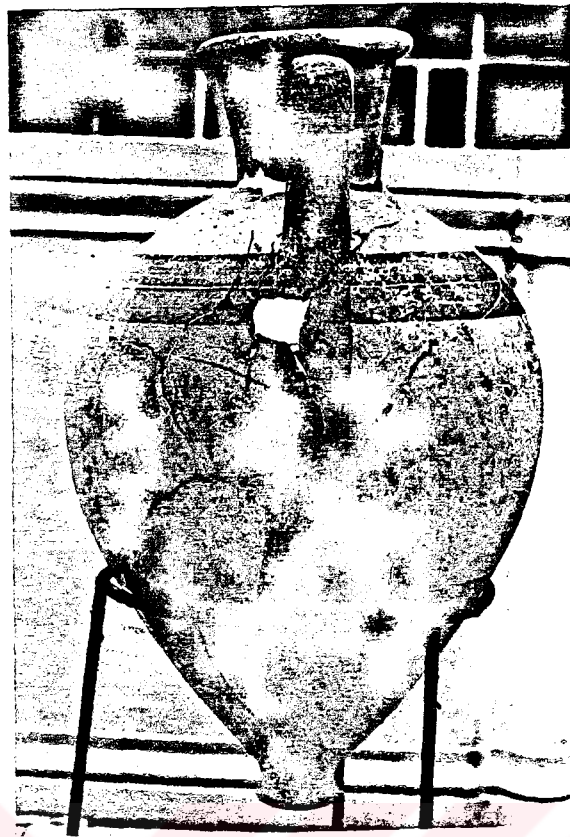
Klaz.IV

27

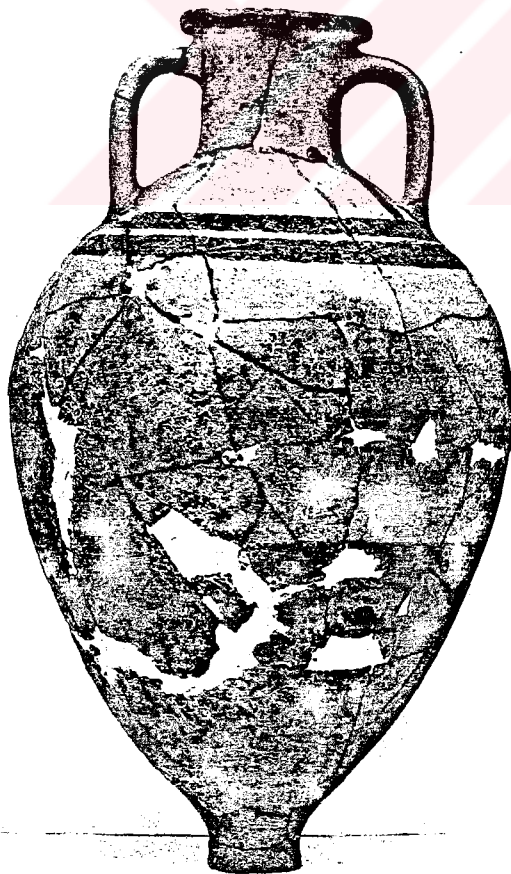
Klaz.IV

K.A

Klaz.IV

27

Klaz.IV

28

28

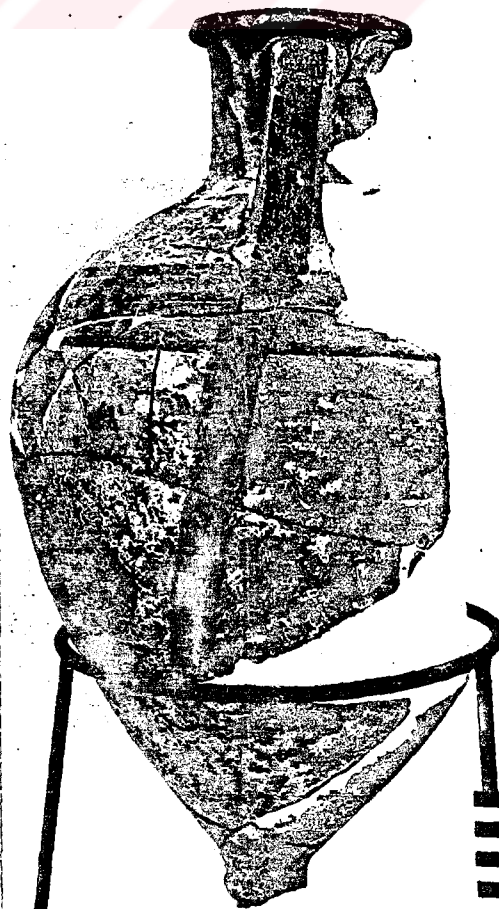
K.A

Levha.7

Klaz.IV

29

Kl-z IV

29

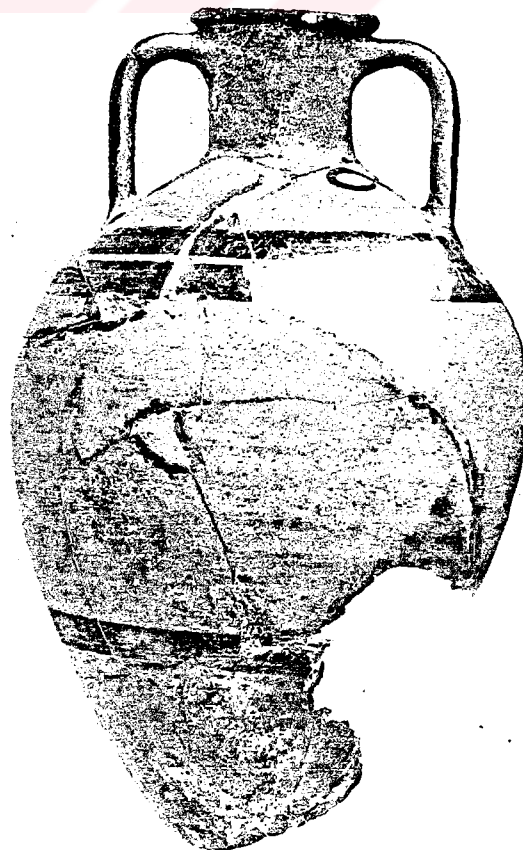
K.A

Levha.8

Klaz.IV

30

Klaz.IV

31

K.A

Klaz.IV

31

Klaz.IV

32

K.A

Klaz.IV

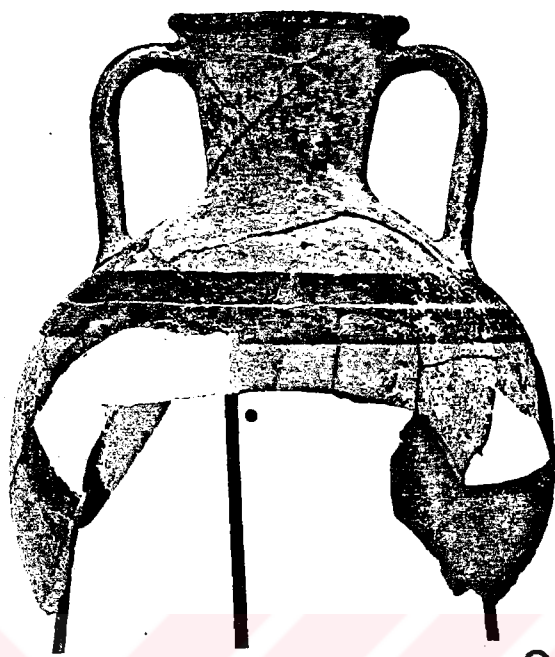
33

Klaz.IV

33

K.A

Klaz.IV

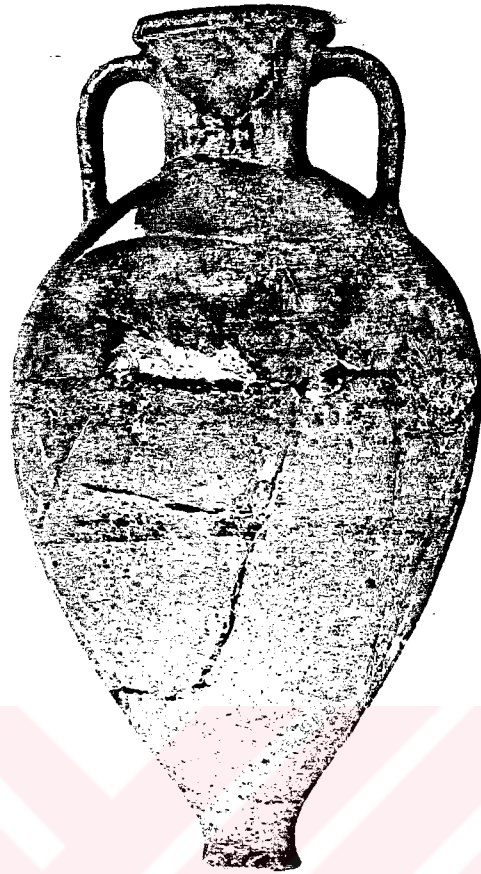
34

Klaz.IV

35

K.A

Klaz.IV

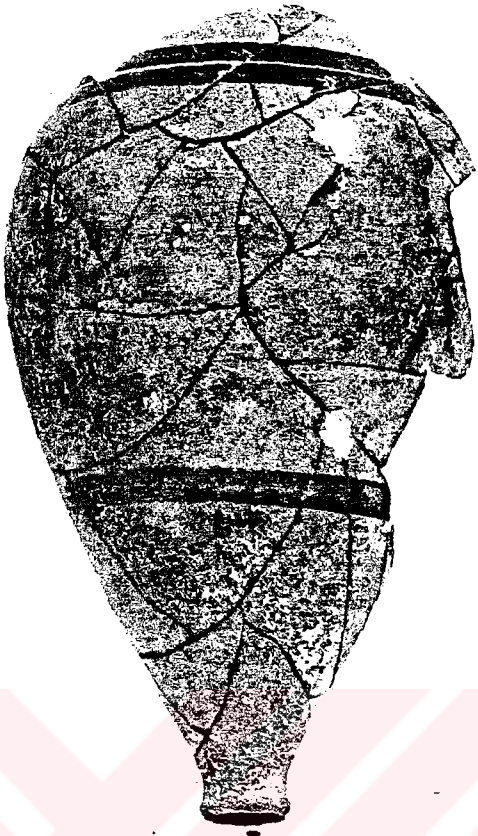
36

Klaz.IV

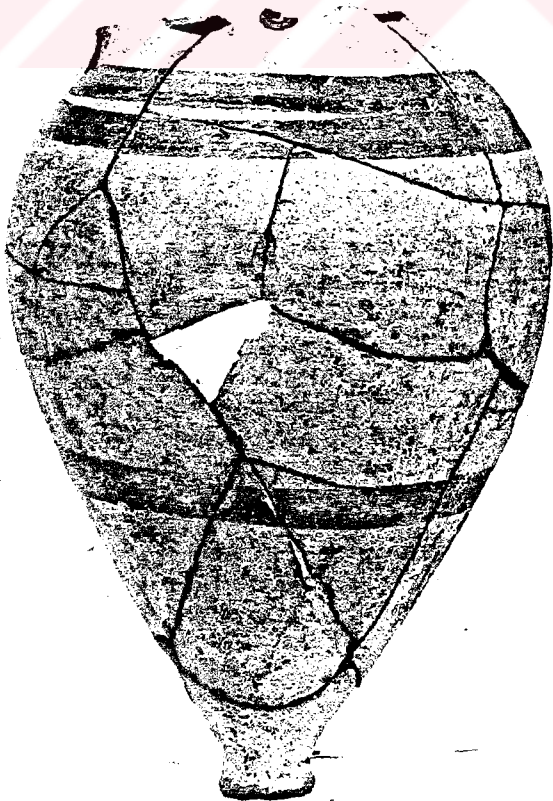
37

K.A

Klaz.IV

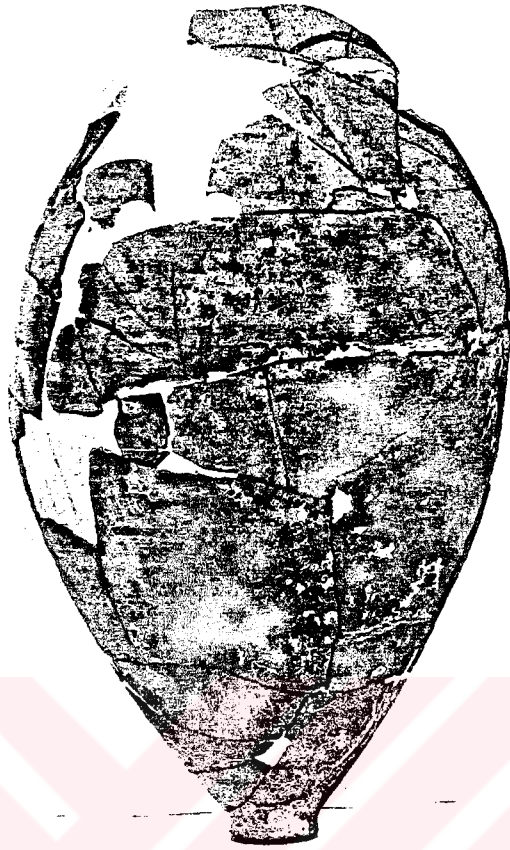
38

Klaz.IV

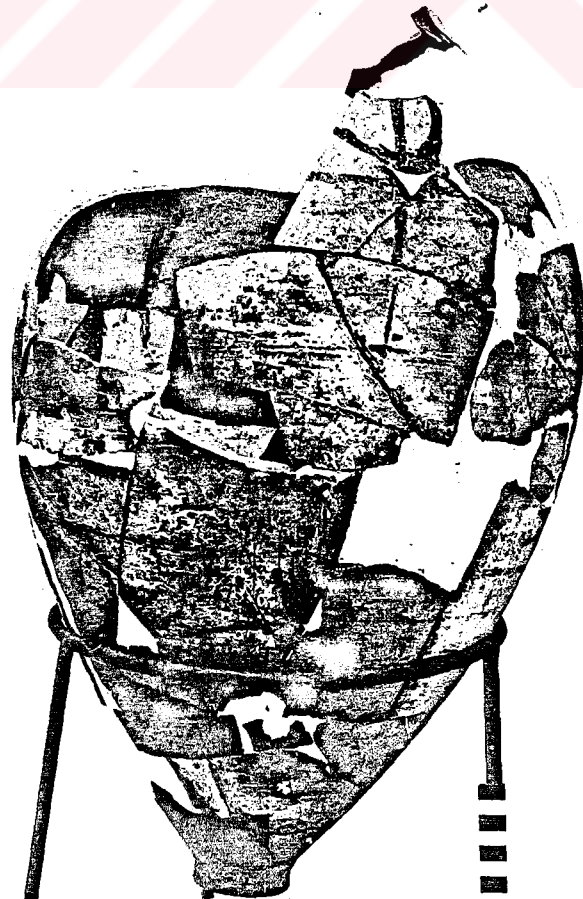
39

K.A

Khi.

52

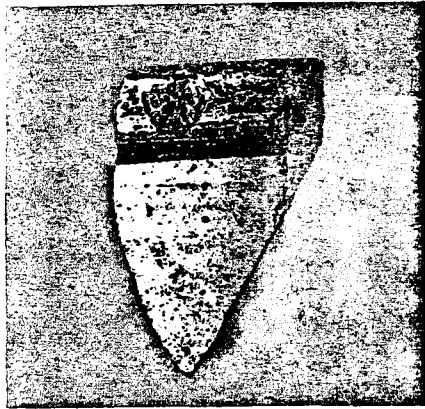

Khi.

52

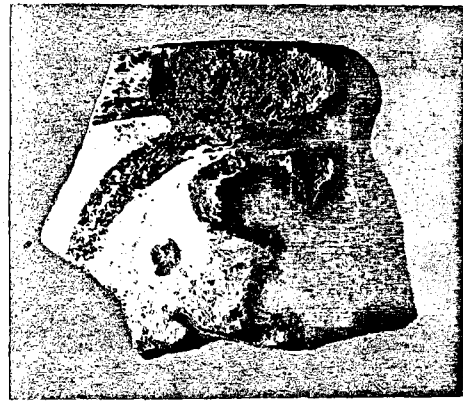
K.A

Levha.15

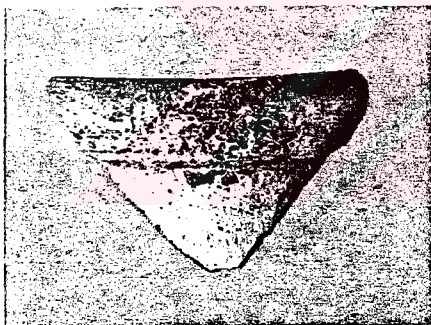
Khi

61

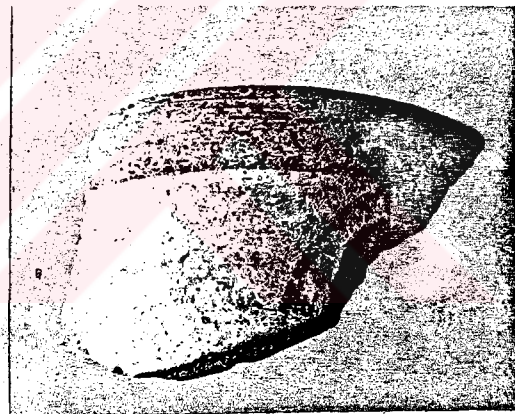
Khi

62

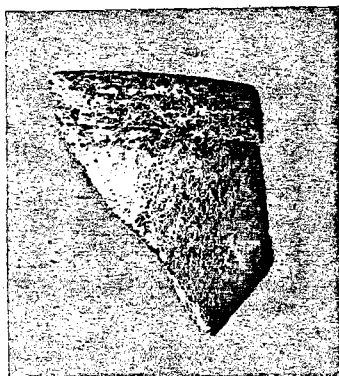
Khi

66

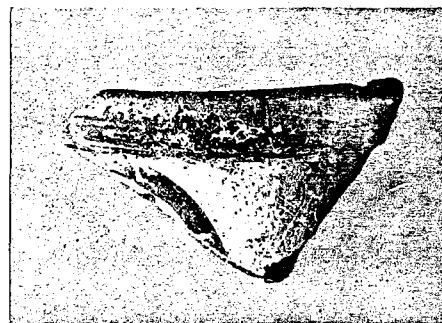
Khi

71

Khi

75

Khi

76

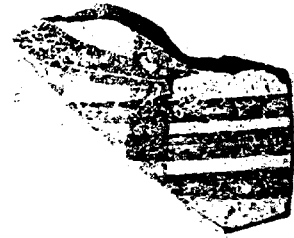
K.A

Levha.16

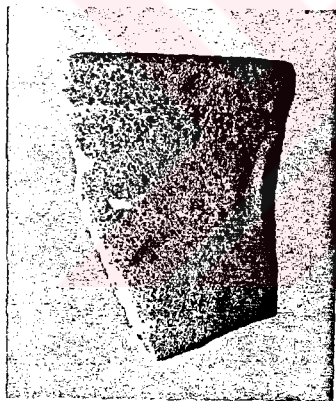
Khi

79

Khi

80

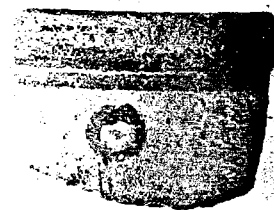
Khi

85

Khi

88

Khi

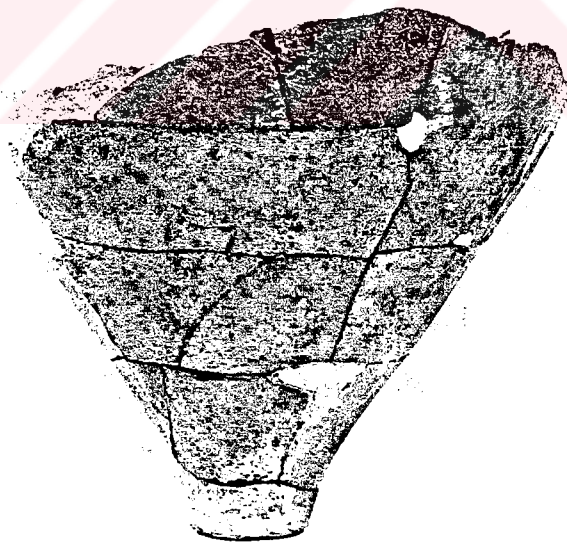
90

K.A

Mil.

99

Les.

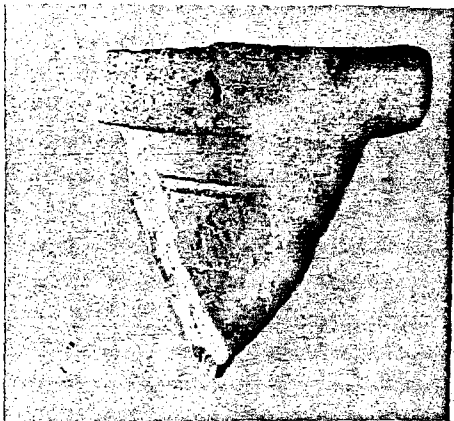
112

K.A

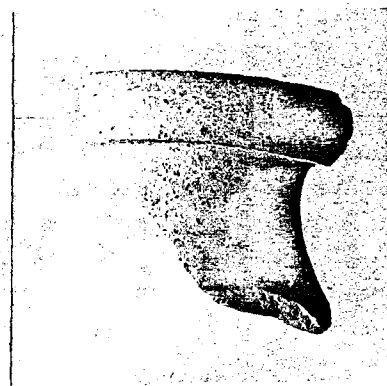

Khal.

116

ÜYB.A.1 119

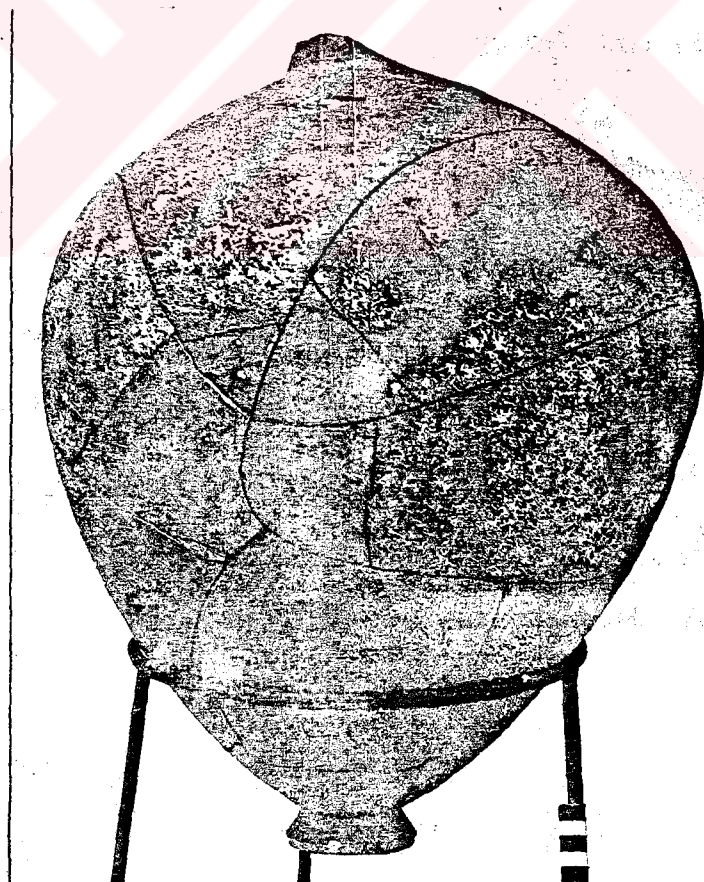
ÜYB.A.1 120

K.A

ÜYB.B

128

ÜYB.F

132

K.A

ÜYB.G

133

K.A

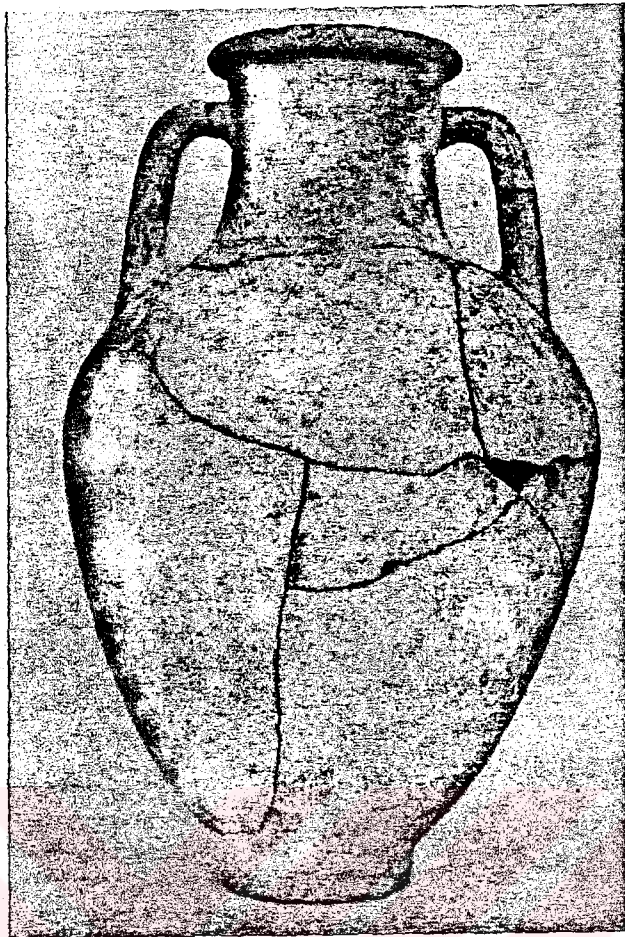

ÜYB.A.1 137

ÜYB.A.2 144

K.A

Depo

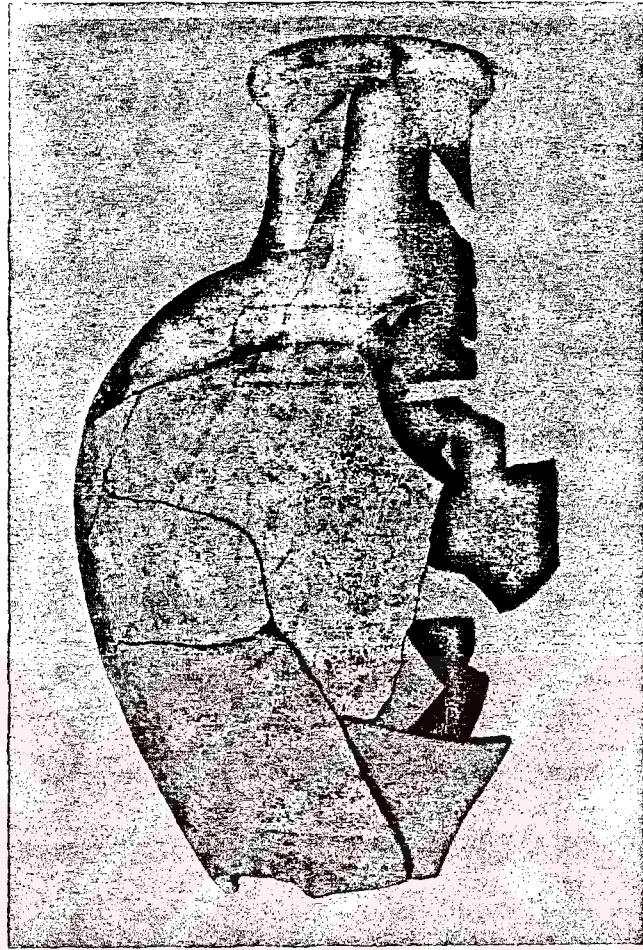
145

Depo

146

K.A

Depo

146

Depo

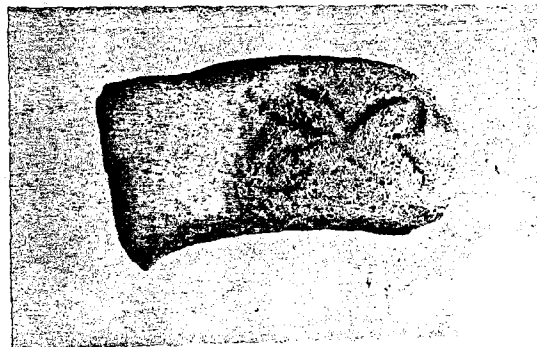
147

K.A

Depo

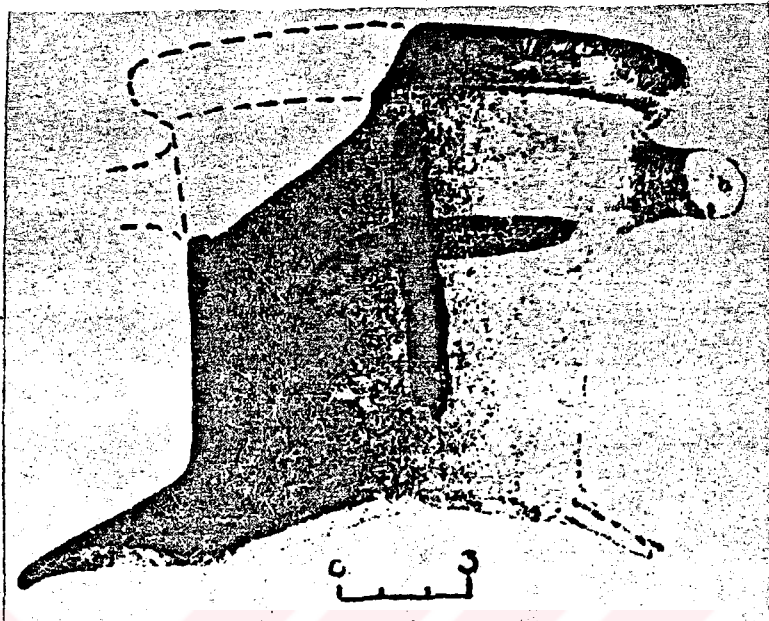
147

Depo

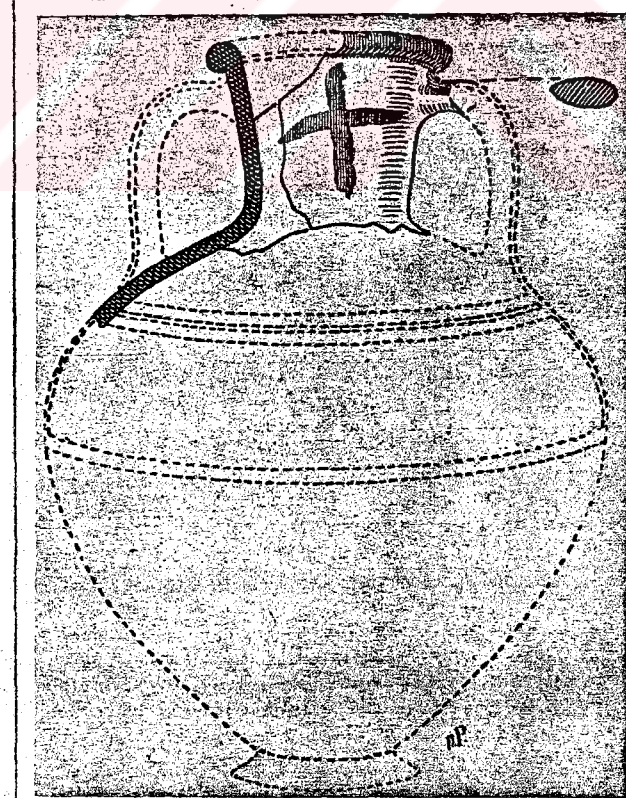
148

K.B

Histria

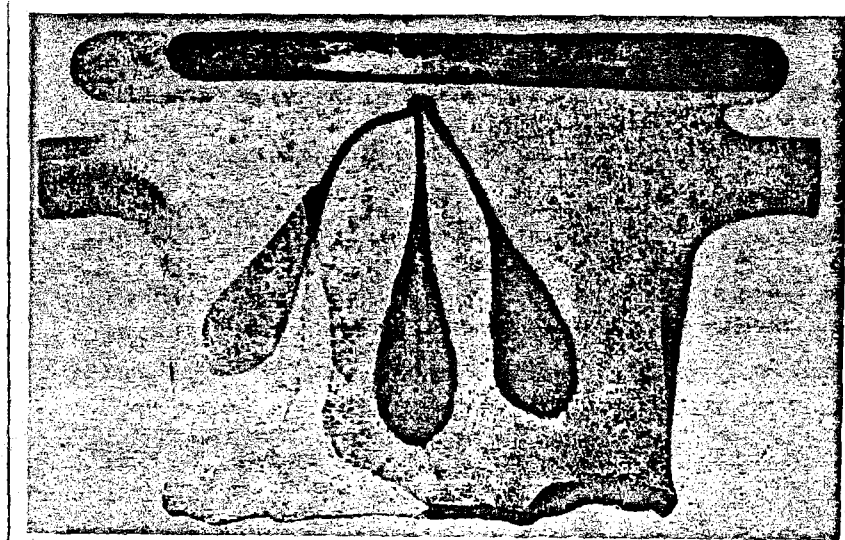
1

Histria

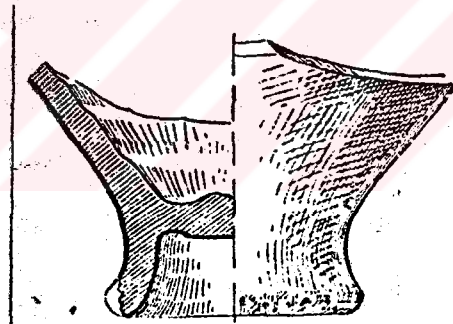
1

K.B

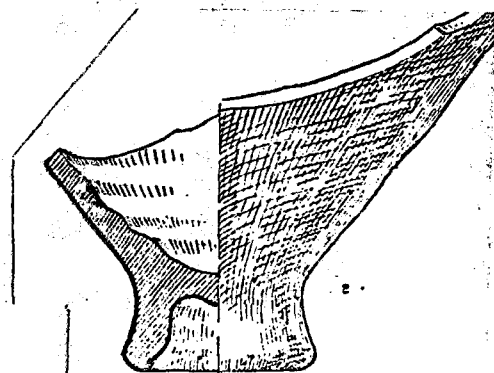
Histria

2

Histria

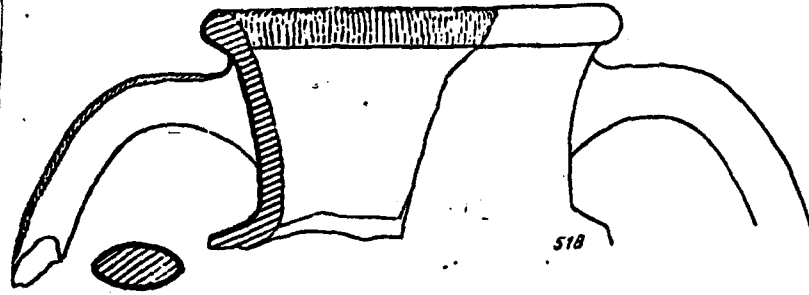
6

Histria

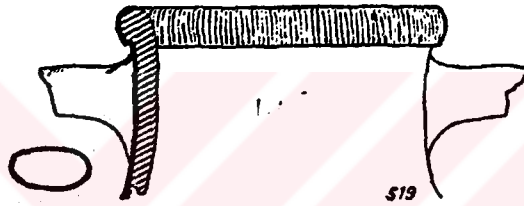
7

K. B

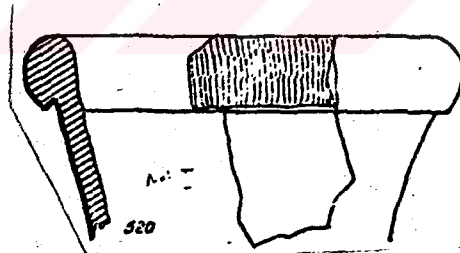
Histria

8

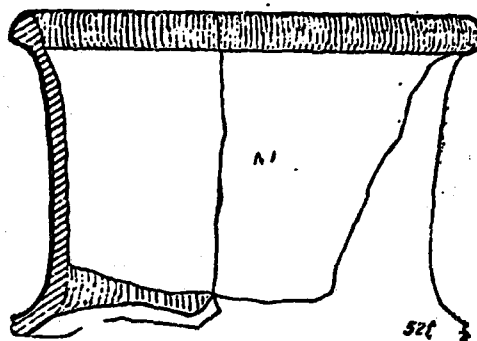
Histria

9

Histria

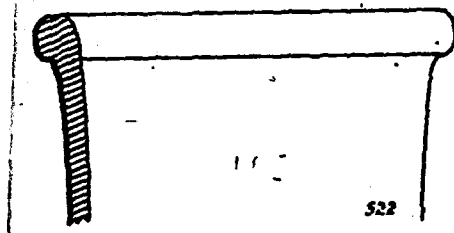
10

Histria

11

K. B

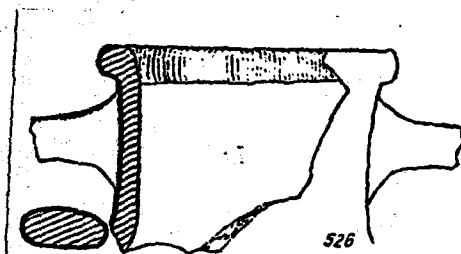
Histria 12

Histria 13

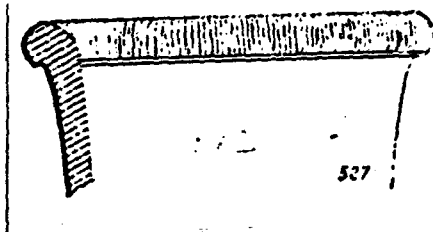

Histria 14

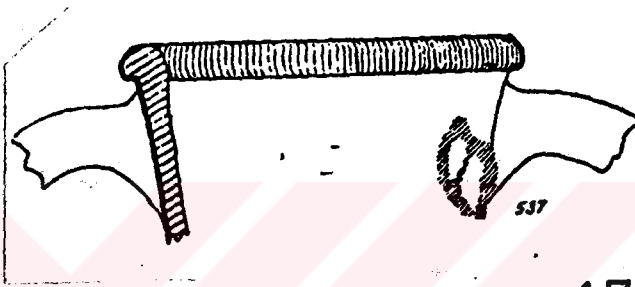

Histria 15

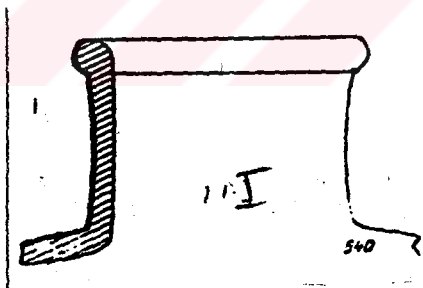
K. B

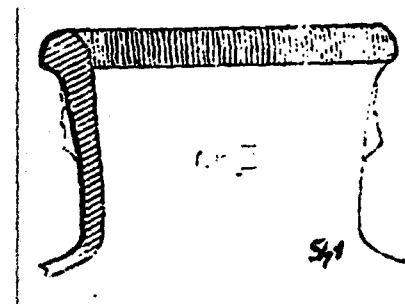
Histria 16

Histria 17

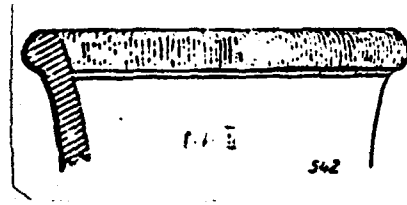

Histria 18

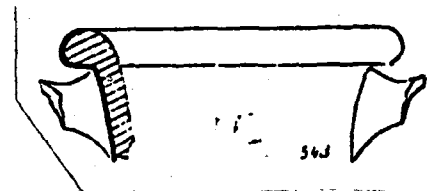

Histria 19

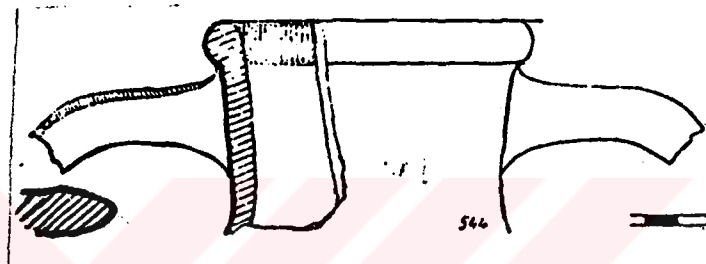
K.B

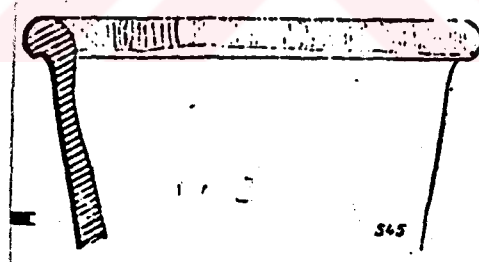
Histria 20

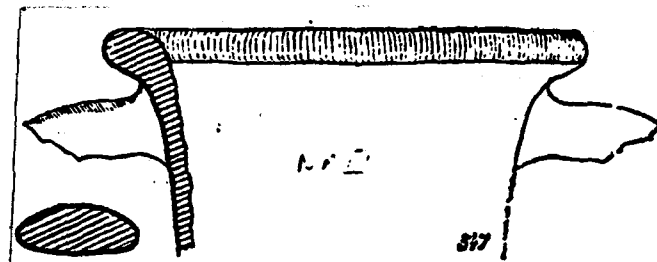
Histria 21

Histria 22

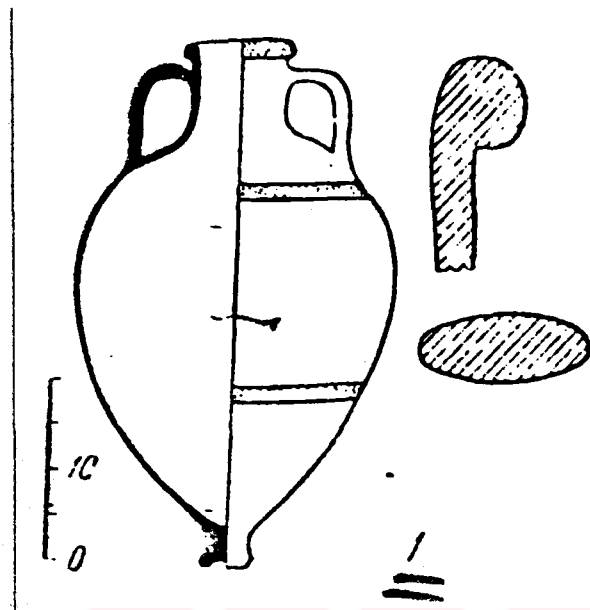

Histria 23

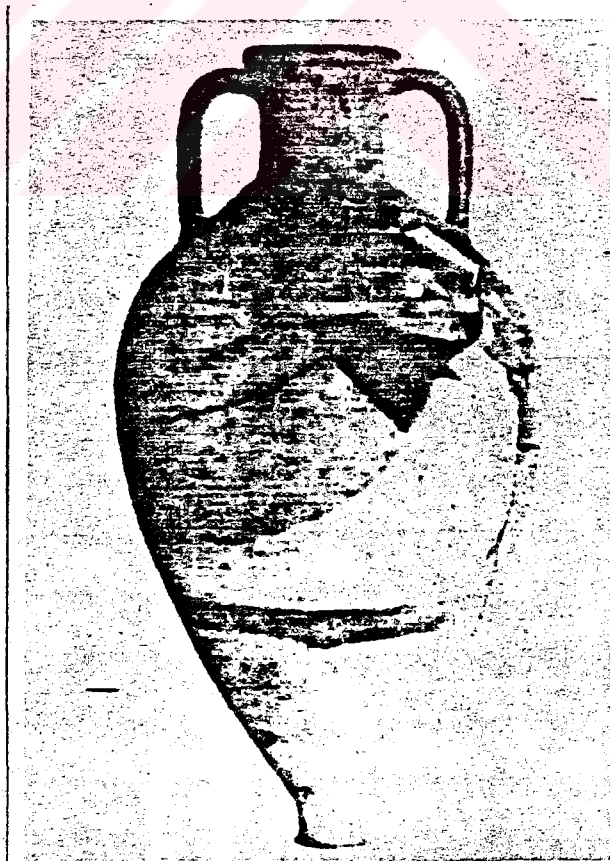
Histria 24

K.B

Olbia

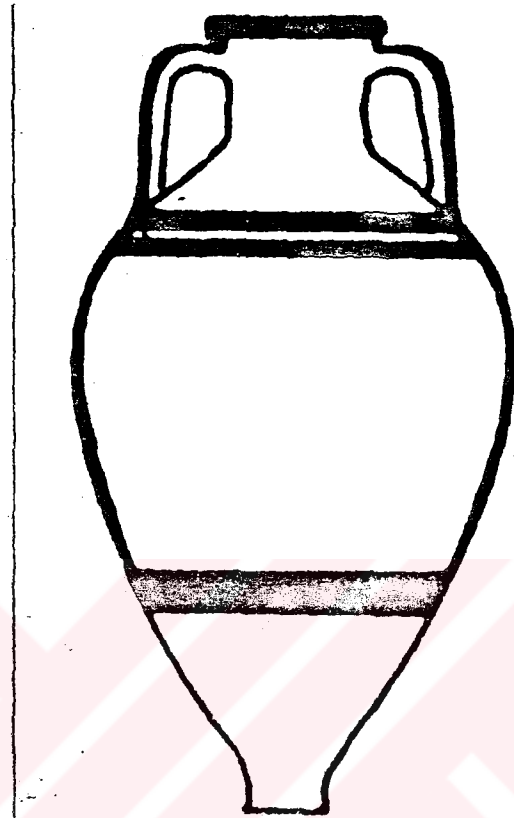
25

Thera

28

K.B

Thera

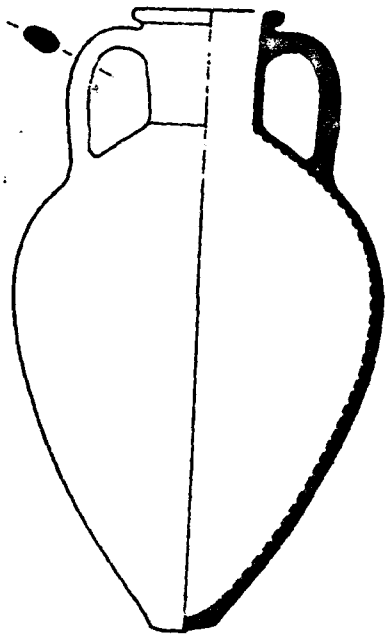
28

Atina Agora

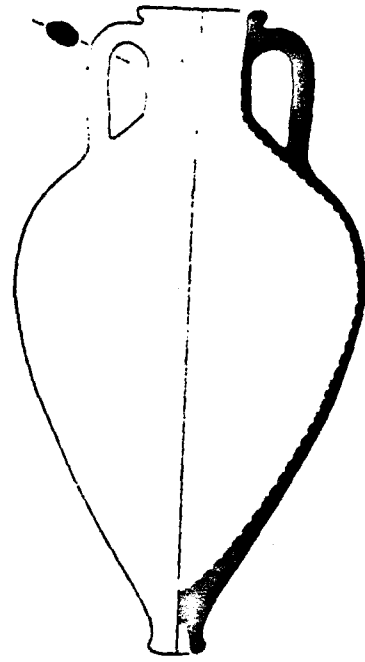
29

K.B

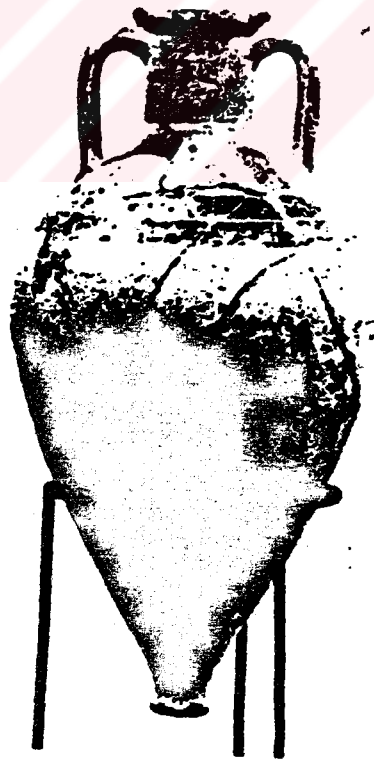
A. Agora

29

A. Agora

30

A. Agora

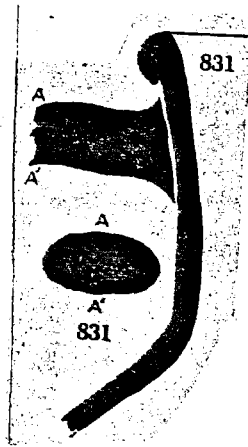
30

K. B

Korinth

31

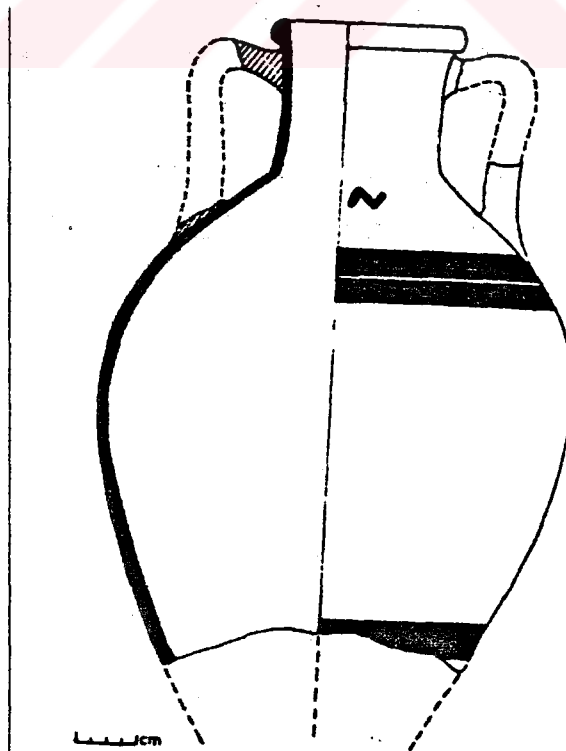
Tarsus (Gözlükule) 32

K.B

Kition

33

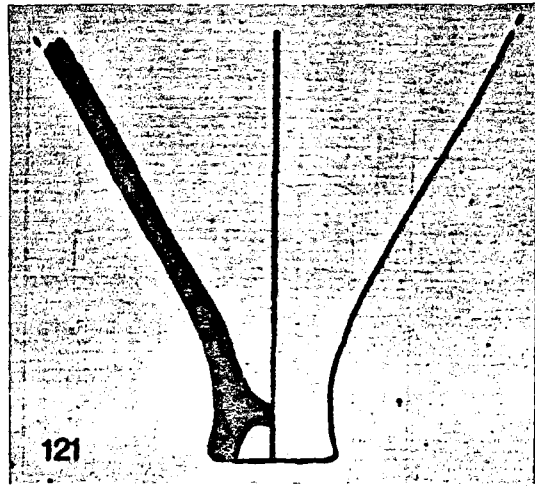
10

(3271)

Kition

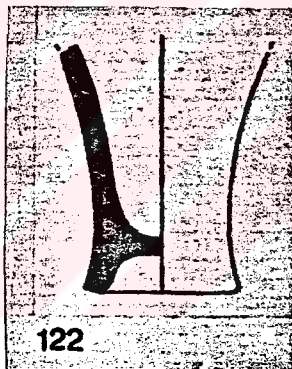
33

K. B

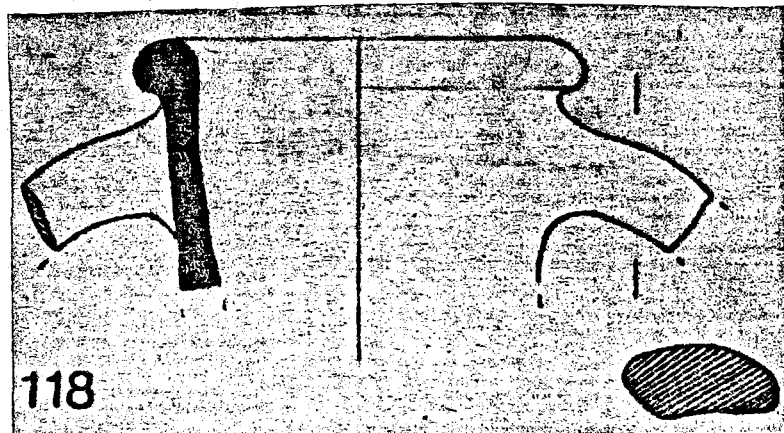
Salamis

35

Salamis

36

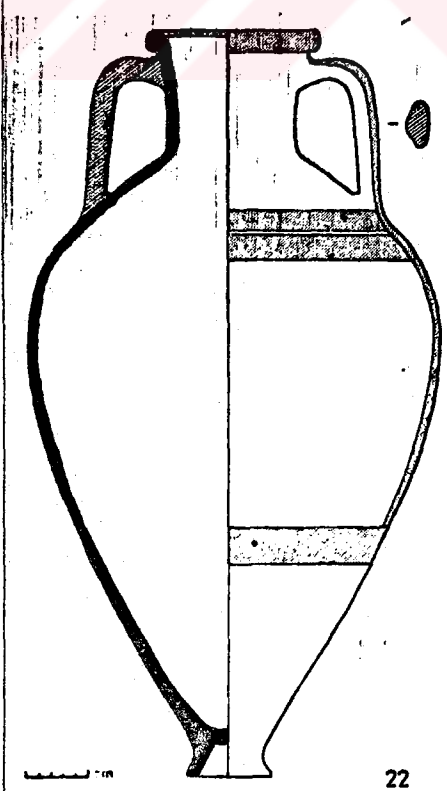
Salamis

37

K.B

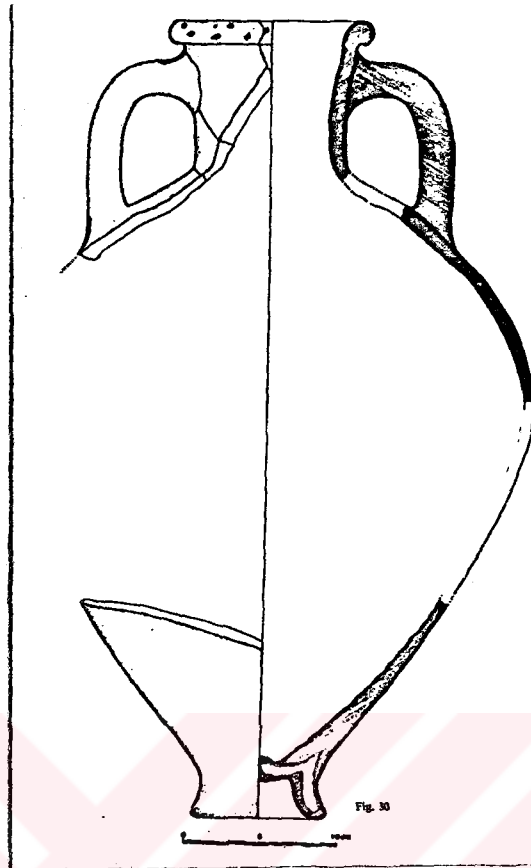

Salamis 38

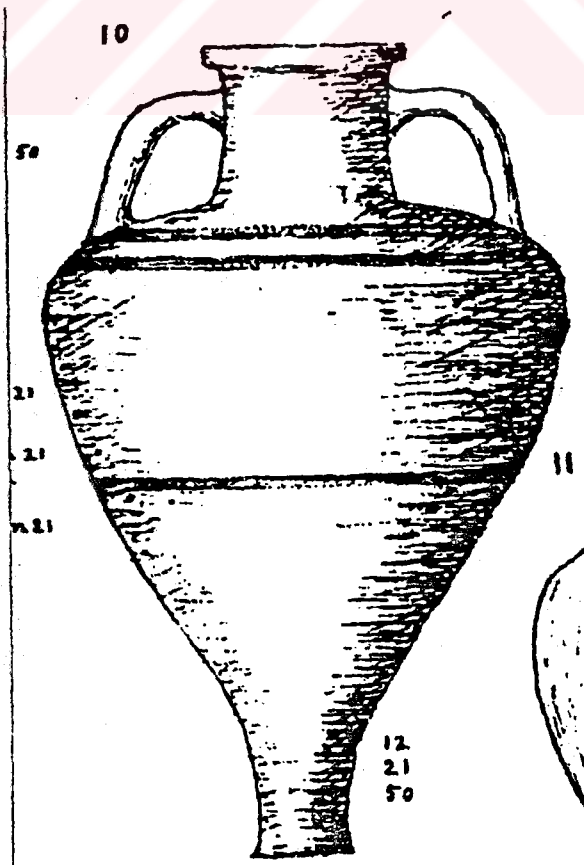

Salamis 38

K. B

Gravisca 39

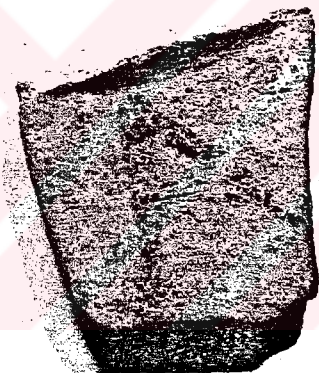
Tanis (Daphne) 40

K.C

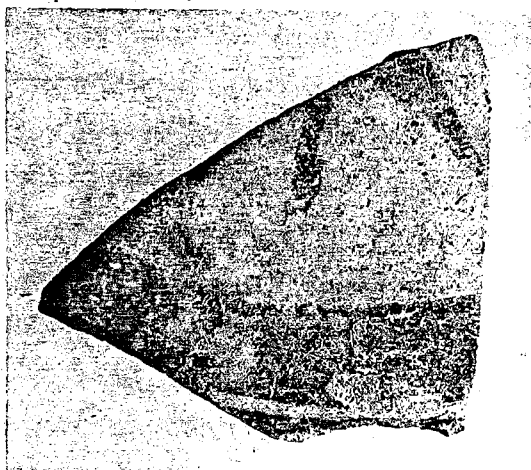
Levha.39

1

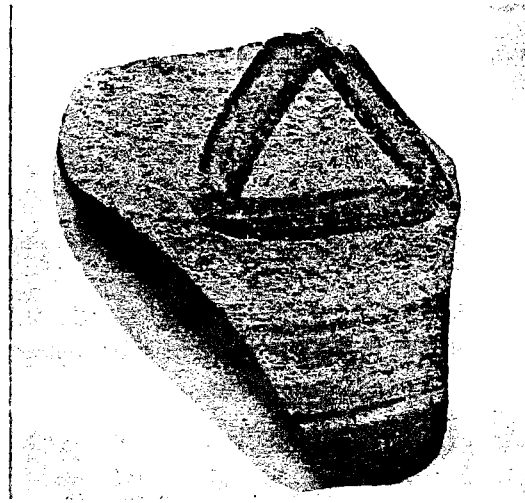
2

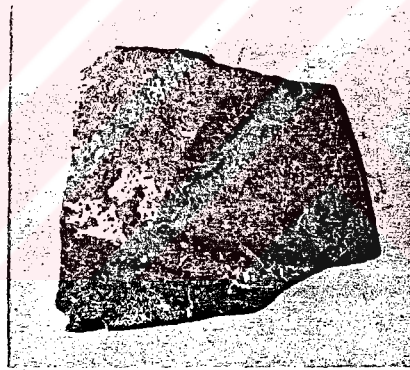
3

K.C

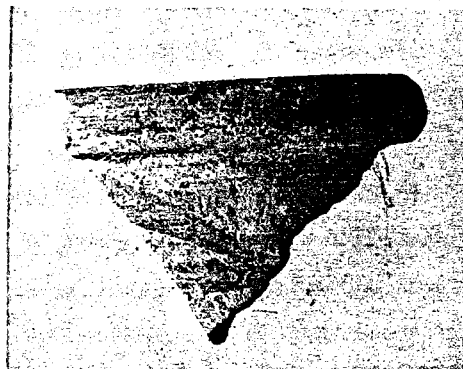
Levha.40

4

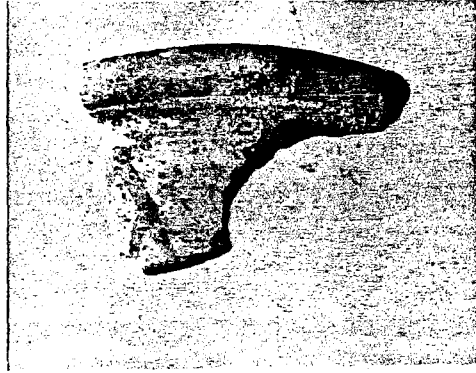

5

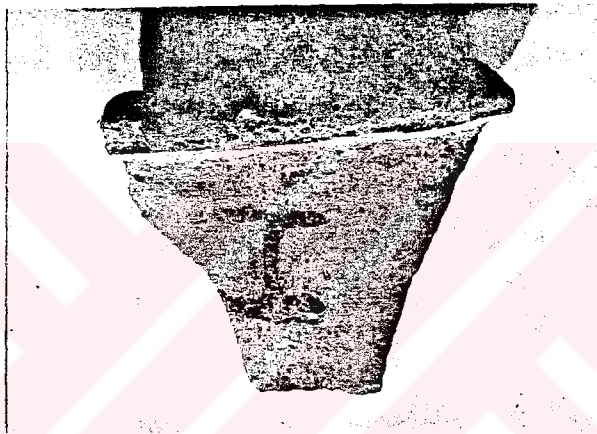

6

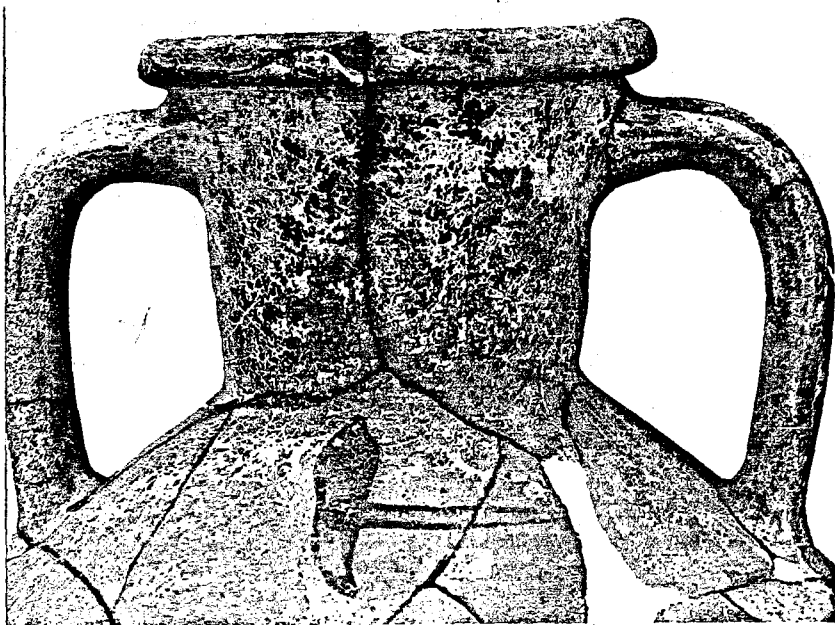
K.C

7

8

9

K.C

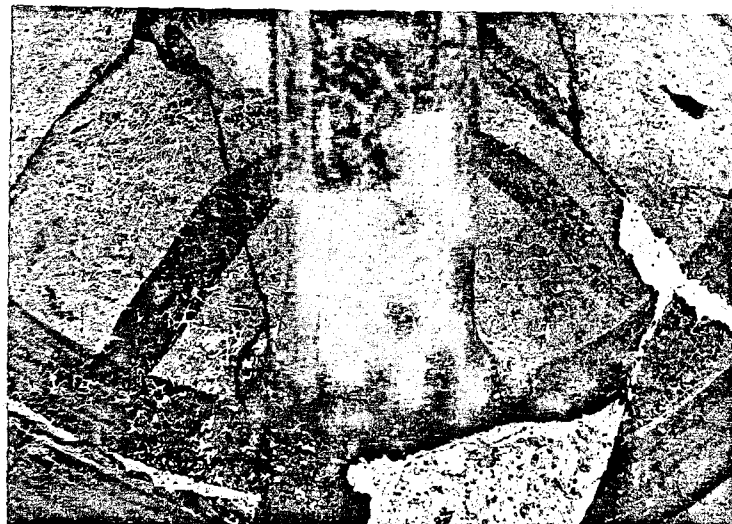
Levha.42

10

11

12

K.C

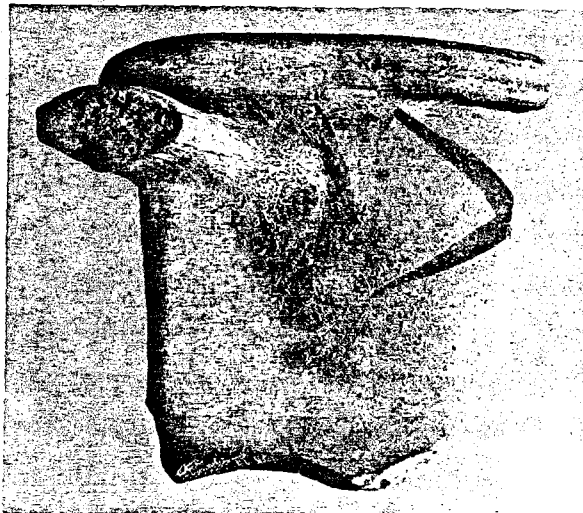
Levha.43

13

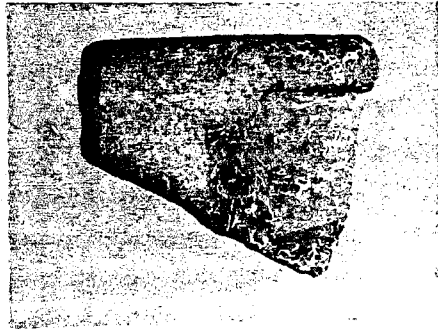

14

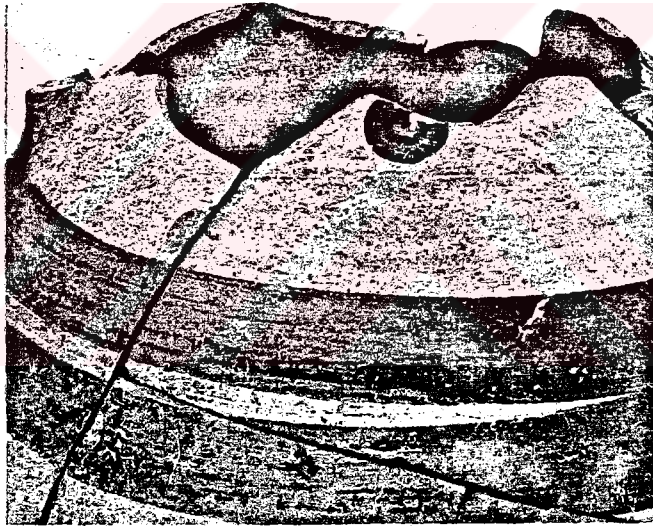

15

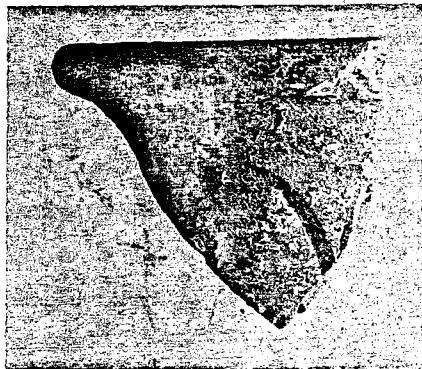
K.C

16

17

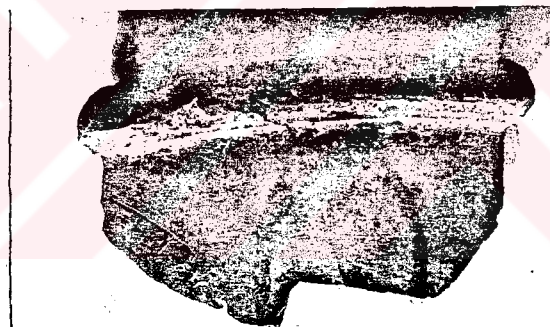

18

K.C

19

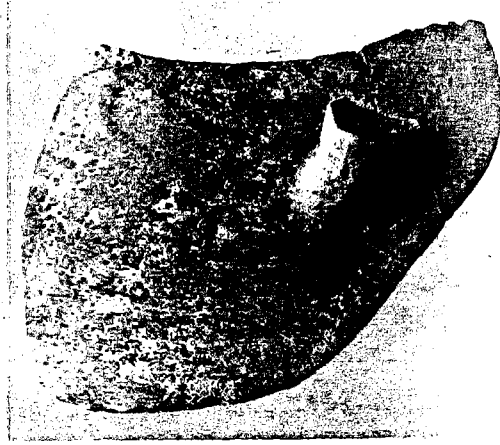

20

21

K.C

22

23